ספר

עין יעקב

חלק חמישי

אגדות בבלי וירושלמי עם פירש"י והחדושים
שבאו בו ככל אשר נדפסו במה פעמים.
ובתוספת מעלות רבים.

א) נדפסו בשלימות לא יחסר כל בם,
יתענגו הרואים.
ב) הוגהו מכל הטעיות והשבושים בשקידה
רבה.
ג) ציונים והגהות ככל אשר נדפסו בספרי
ע"י הגדולים.
ד) הגהות הב"ח על אגדות.

22164

מסכת מכות

כיצד העדים

פרק ראשון

אמר עולא רמז לעדים וממין שלוקין מן התורה א
מנין דכתיב *והצדיקו את הצדיק והרשיעו ב
את הרשע והיה אם בן הכות הרשע משום ע"ב
שהצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע והיה דנלי' כה
אם בן הכות הרשע אלא עדים שהרשיעו את
הצדיק ואתו עדים אחריני והצדיקו את הצדיק
דמעיקרא ושוינהו להני רשעים והיה אם בן

רמז לעדים וממין שלוקין כמו עדי בן גרוסה או עדי גלות
שפטרן הכתוב מדין הזמה מכין שהן לוקין ולקמן פריך
תיפוק ליה מלא תענה: משום שהצדיקו את הצדיק בתמיה
לי והלדיקו והרשיעו בדייכין קאמר ולדיק רשע בבעלי דיכין למה
לי והלדיקו את הלדיק וגו' לכתוב כי יהיה ריב בין לכשיס
וכשמו אל המשפט ושפטוס והיה אס בן הכות הרשע וגו' למה
הוזכרה כאן לדקות לדיק וכי כל מקוס שהלדיקו בית דין את
הזכאי ורייבו את הרייב לייכא מלקות דאתא קרא למיתלי מלקות
בוהלדיקו והרשיעו אלא על כרחך בעדים משתעי קרא עדים
שקרים שהרשיעו לדיק ובאו אחרים והזימום והלדיקו את הכלון
שהוא לדיק והרשיעו את העדים הרשעים והיה אס בן הכות
הרשע אס הזמה זו בת מלקות הוא שאינך יכול לקייס בהו דין

שמות כ הכות הרשע. ותיפוק ליה *מלא תענה משום דהוי
לאו שאין בו מעשה וכל לאו שאין בו מעשה
אין לוקין עליו:

ב א"ל שמואל לרב מתנה לא תיתיב על כרעך עד
ג (דאמרת) [דמפרשת] לה להא שמעתא
ע"ג מנא הא מלתא דאמרי רבנן המלוה את חברו
סתם אינו רשאי לתובעו פחות מל' יום אחד
המלוה בשטר ואחד המלוה על פה [א"ל] שנא'
דנ' מו *קרבה שנת השבע שנת השמטה ממשמע שנא'
שנת השבע איני יודע שהיא שנת השמטה אלא
מה ת"ל שנת השמטה לומר לך יש לך שמטה
אחרת שהיא כזו ואיזו זו המלוה את חברו סתם
שאינו רשאי לתובעו פחות משלשים יום דאמר
מר שלשים יום בשנה חשובי' שנה:

ה משנה *על פי שנים עדים או שלשה עדים אם
ע"ג יתקיים עדות בשנים למה פרט לך הכתו'
דנ' י"ג בשלשה אלא להקיש *שלשה לשני' מה שלשה
סנים לשלשה מוימין את השנים אף השנים יוימו את חב' ומנין
אפילו מאה ת"ל עדים ר"ש אומר מה שנים
אינם נהרגים עד שיהיו שניהם וממין אף ג' אינם

הזמה גמורה כגון עדי גרושה או עדי גלות והפילו הטופט
והכהו לפניו: ותיפוק ליה מלא תענה כל [עוכמ] לאוין נכי
מלקות הן חלח נמקוס שפיכם לך נו עוכם וכאן שאיכך יכול
לעוכמן עוכם הכתוב נהם ילקו:
[שהוא כזו שקרוי שכה]:

נהרגי' עד שיהיו שלשתן זוממין ומנין אפי' מאה
ת"ל עדים ר"ע אומר לא בא השלישי להקל אלא
להחמיר עליו לעשות דינו כיוצא באלו א"כ (אם)
ענש הכתוב לנטפל לעוברי עבירה בעוברי עבירי'
עאכ"ו שישלם שכר טוב לנטפל לעושה מצוה
בעושה מצוה:

ג משנה סנהדרין ההורגת אחת בשבוע נקראת
ז חבלני' רבי אלעזר בן עזריה אומר אחת
לשבעים שנה. רבי טרפון ור"ע אומרים אלו
היינו בסנהדרין לא נהרג אדם מעולם. רבן

ר"ע אומר לא בא השלישי כו' לח הולרך ללמדנו זאת דמילח
ידעינן שנים מזימין את השלשה שהרי השנים כשרים לכל
עדיות ומילח ידעינן שאין זוממין עד שיזומו כולם שהרי כולם
כאחד כעשו עדים וקרח כתיב והנה עד שקר העד: לא בא
להקל אלא להחמיר עליו שלח תאמר הואיל ונלח הוח היתה
עדות מתקיימת לח יעשו בו דין הזמה למדך הכתוב שאף הוח
היה מן המקיימין דבר: עאכ"ו שמלינו מדה טובה מרובה ממדת
פורענות במדה טובה הוח אומר כולר קשה לאלפים ובמדת
פורענות הוח אומר על שלשים ועל רבעים ע"כ:

(חבלנית לפי שהיה להם לנקום לו זכות כדי לפוטרו שאין אתה
מוצא מי שכתקיים מיתה אאת לשנעים שנים ויתקיימו בו
כל תכסיסי קיימי מיתות וסנהדרין שהרגה אאת בשנוע בידוע
שאין נקיאי' בדיני נפשות. אי נמי לח שמו לנס לקפח אאר זכותו
של כלון כראוי לפיכך נקראת חבלנית: לא נהרג אדם מעולם

וס הפי' לינו מרע"י והוס מלוקט מדברי הגמ'

שמעון בן גמליאל אומר אף הם היו מרבים
שופכי דמים בישראל:

אלו הן הגולין

פרק שני

ח1משנה הזורק אבן לרשות הרבים והרג הרי
זה גולה וכו' ורק את האבן לחצירו
והרג אם יש רשות לניזק ליכנס לשם גולה ואם
דברי' יט לאו אינו גולה שנא' *ואשר יבא את רעהו ביער
לחטוב עצים מה יער רשות לניזק ולמזיק ליכנס
לשם אף כל רשות לניזק ולמזיק להכנס לשם
יצא חצר בעל הבירה שאין רשות לניזק ליכנס
לשם אבא שאול אומר מה חטבת עצים רשות
אף כל רשות יצא האב המכה את בנו והרב

מתוך שהייתי מרגיש לנדוק את העדים נדברים שלין יכולין
לעמוד בהם ודייקינן עלה היכי הוו עבדי ופשטינן לחמרי' רחיתם
טרפה הרג לו שלם הרג כלו' כלום נדקתם לותו לחקר מיתה
לרלות לם יש בו לקד מסיתכי טרפה לם לא ולם תמלא לומר
נדקתם לותו וכמלא שלם למלא במקום סייף נקד היה מתקלה
וגם נבועל את הערוה לחרין רחיתם שהכנים כמכחול בשפופרת
דבר שלין דרך העדים להסתכל בו ולין הדין כן שלא משירלוס
כדרך המכלפים: אף הם מרבים שופכי דמים שלא יירלו
מניח דין):
האב המכה את בנו להטותו לדרך לקרת:

הרודה את תלמידו ושליח ב"ד כו': גמ' א"ל ההוא מרבנן לרבא ממאי דמחטבת עצים דרשות דלמא מחטברת עצים דסוכה ומחטברת עצים דמערכה ואפ"ה אמר רחמנא ליגלי א"ל כיון דאם מצא חטוב לאו מצוה השתא נמי לאו מצוה] אתיביה רבינא לרבא יצא האב המכה את בנו והרב הרודה את תלמידו ושליח ב"ד ואמאי לימא כיון דאולו גמיר לאו מצוה ה"נ לאו מצוה התם אע"ג דגמיר מצוה דכתיב *יסר בנך ויניחך ויתן מעדנים לנפשך: מ"ל כט

*ועתה השב אשת האיש כי נביא הוא *אשר נביא הוא דבעי אהדורי וכו': ט סס ע"ב ולקמית כ

ת"ר שלש ערים הבדיל משה בעבר הירדן וכנגדן הבדיל יהושע בארץ כנען ומכוונות (הן) [היו] כמין שני שורות שבכרם *חברון ביהודה כנגד *בצר במדבר *שכם בהר אפרים כנגד *רמות בגלעד קדש בהר נפתלי כנגד גולן בבשן *ושלשת שיהו משולשות שיהא מדרום לחברון כמחברון ושליח ב"ד המלכה מרגעים לקייג מלקות: השתא נמי כי לא מלא מצוה מין המצוה מלוה מלא עבירת הסוכה]: לאו מצוה להכותו: כ"ק פ"ח מלמד כח ה סס יהושע כ דניאל ד יהושע כ דניאל ד סס יט

ומכוונות היו מלו כנגד מלו כנ' שורות כמין ג' שורות שבכרם: ושלשת את גבול ארצך שיהו משולשות כלו' שוות בגלוקת המרץ קולקו' רקנה של ח"י למרגעת הנעים כמו שמפרש

לשכם ומחברון לשכם כמשכם לקדש ומשכם
לקדש כמקדש לצפון. בעבר הירדן תלת בא"י
תלת אמר אביי בגלעד שכיחי רוצחים *דכתיב
ו **גלעד קרית פועלי און עקובה מדם. וא"ר אלעזר
הוסע ו שהיו עקובי' להרוג נפשות מ"ש מהאי גיסא
ע' נח"ס ומהאי גיסא דמרחקי ומ"ש מציעאי דמקרבי אמר
עס אביי בשכם נמי שכיחי רוצחים שנא' *וכחכי
איש גדודים חבר כהנים דרך ירצחו שכמה.
מאי חבר כהנים אמר רבי אלעזר שהיו מתחברי'
להרוג נפשות ככהנים הללו שמתחברים לחלוק
ודנר לה תרומה בבית הגרנות ותו ליכא והאיכא *ועליהם
תחנו ארבעים ושתים עיר אמר אביי הללו קולטות
בין לדעת בין שלא לדעת הללו אין קולטות
אלא לדעת וחברון עיר מקלט הואי והכתיב
סופטי' מ *ויתנו לכלב את חברון כאשר דבר משה אמר

והולך סיהם מדרומה של מ"י לקנרון כמקנרון לצכס וכו': בעבר
הירדן תלת וכו' נתמיה נכקלת סכי הסנטים סלם כמו נכקלת
עשרת הסנטים: בגלעד סהום נעבר הירדן סכיקי רולקים:
עקובים מורגים: מאי שנא מהאי גיסא ומהאי גיסא דמרחקי
קנרון וקדם רקוקים מגבולות הארץ רציעית הארץ וההורג נסוף
הגבול לריך לכוס רציע הארץ: ומאי שנא מציעאי דמקרבי
ההורג בין קנרון לצכס ובין צכס לקדם קרוב למקלט מכאן
ומכאן: בין לדעת ובין שלא לדעת בין סנרק עס לדעת קליטה
ובין שלא נרק עס לדעת קליטה שלא היה יודע שהיא קולטת:

אביי פרוודהא דכתיב *ואת שדה העיר ואת חצריה נתנו לכלב בן יפנה: יהושע כא

ערים הללו אין עושין אותן לא טירים קטנים סס ולא כרכים גדולים אלא עיירות בינוניות ואין מושיבין אותן אלא במקום מים. אם אין שם מים מביאין שם מים ואין מושיבין אותן אלא במקו' שווקי' ואין מושיבין אותן אלא במקום אוכלוסין נתמעטו אוכלוסיהן מוסיפין עליהן נתמעטו דוריהן מביאין להם כהנים לויים וישראלים ואין מוכרין בהם לא כלי זיין ולא כלי מצודה דברי ר' נחמיה וחכמים מתירין ושוין שאין פורסין בתוכן מצודות ואין מפשילין בתוכן חבלים כדי שלא תהא רגלי גואלי הדם מצוי שם אמר רבי יצחק מאי קראה

פרוודהא כפרי' וקלרי' הסמוכי' לה וכקרקו' על שמה כתכו לכלב: הללו ערי מקלט: טירים קטנים לפי שאין מזוכות מלויין סס: ולא כרכים גדולים שהכל נקנים סס תמיד ויהא גואל הדם מלוי סס ויקרוב לו: ואם אין שם מים כשכפלו נגורל נימי יהושע ללויס הביאו לסס לחת מים לק"כ מן הכהרות רקוקים: במקום שווקים שימלאו מזוכות לקנות: במקום אוכלוסין שיהיו כפרים וייצוד סמוכים להם שלא יגואו גואלי הדם מרוצים על העיר (נקול) [נקיל]: כלי זיין שלא יקנה גואל הדם סס זיין ויהרוג שלא יביא כלי זיין ממקומו ירגישו בו: וכלי מצודה לף נהם הורגין חיות: מאי קראה דמתקיכין להו לרולקים דבר שהוא נריך לו:

רנליס ד *ונם אל אחת מן הערים האל וחי עביד ליה מידי
דתהוי ליה חיותא:
ו תנא תלמיד שגלה מגלין רבו עמו דכתיב *ונם
סס אל אחת מן הערים האל וחי עביד ליה
רנליס ד מידי דתיהוי ליה חיותא א"ר *וירא מכאן שלא
כ"ם ועיי"ש ישנה אדם לתלמיד שאינו הגון א"ר יוחנן הרב
שגלה מגלין וישיבתו עמו איני והאמר רבי יוחנן
סס מנין לדברי תורה שהן קולטין דכתיב *את בצר
סס במדבר וכתיב בתריה *ואת התורה לא קשיא
הוס"ל הא בעידנא דעסיק בה הא בעידנא דלא עסיק
מדהע"ס בה. אי בעית אימא מאי קולטין ממלאך המות
נפ' נ"מ כי הא דרב חסדא הוה יתיב וגרס בבי רב לא
ומרנה נל מצו שליחא דמלאכא דמותא למיקרב ליה משום
כמתני דלא פסיק פומיה מגירסא סליק ויתיב אארוא
דבי רב ופקע ארוא אישתיק ויכיל ליה:
ז אמר רבי תנחום בר חנילאי מפני מה וכה
סס ראובן להמנות בהצלה תחלה מפני שהוא
ילפ' לד פתח בהצלה תחלה שנא' *וישמע ראובן ויצילהו
רנליס ד מידם דרש רבי שמלאי מ"ד *או יבדיל משה
שלש ערים בעבר הירדן מורחה שמש א"ל
הקב"ה למשה הורח השמש לרוצחים איבא
לתלמיד שאינו הגון שלא יניחוהו עוכותיו לידי הריגה נשוגג
ויגלה לאמריכן לקמן שאיכו מלוי שלא לרשעים:
להמנות בהצלה תחלה שפתק נו הכתוב נערי מקלט תקלה:
הורח השמש לרוצחין להכין להם קיומם כגון מילי

דאמרי אמר הקב"ה הזרחת שמש לרוצחים דרש
רבי סימאי מ"ד *אוהב כסף לא ישבע כסף ומי קהלת ה
אוהב בהמון (לו) [לא] תבואה אוהב כסף לא ישבע ע' רש"י
כסף זה משה שהיה יודע ששלש בעבר הירדן
אינן קולטות עד שנבחרו ג' שבארץ כנען אמר
מצוה באה לידי אקיימנה ומי אוהב בהמון לו
תבואה למי נאה ללמוד בהמון למי שכל תבואה
שלו והיינו דא"ר אלעזר מ"ד *מי ימלל גבורות תלים קו
ה' ישמיע כל תהלתו למי נאה למלל גבורות ה'
למי שיכול להשמיע כל תהלתו. ורבנן ואי תימא
רבה בר מרי אמר מי אוהב בהמון לו תבואה
כל האוהב בהמון לו תבואה יהבי ביה רבנן
עינייהו *ברבה ברי' דרבא. רב אשי אמר כל ג' ג'
האוהב ללמוד בהמון לו תבואה והיינו דא"ר יוסי בר חנינא מ"ד *חרב אל הבדים ונואלו חרב על דברים ירמי' נ
שונאי ת"ח שיושבים בד בבד ועוסקין בתורה

טובא דלמרינן בגמ' לעיל: הזרחת השמש לרוצחים בהגדלה
זו ויפה עשית: ללמוד בהמון לדרוש נדרים: שכל תבואה שלו
שנקי במקרא במשנה בהלכות ובאגדות: ורבנן ואי תימא רבה
בר מרי אמר מי אוהב בהמון לו תבואה וגו' קוהב ת"ק לו
תבואה התורה מקורת עליו ועל זרעו כדלמרי' בעלמא מלן דרקים
רבנן הוו ליה בנין רבנן: יהבו רבנן עינייהו ברבה שהיה קוהב
תלמידי חכמים ביותר והיו לו נכסים ת"ק: רב אשי אמר וכו'
נדרש מצי גרסינן ללמוד בדרבינא גרסינן ללמד: ללמוד בהמון

ולא עוד אלא שמטפשין כתיב הכא ונואלו וכתיב
מדב' יג התם *אשר נואלנו [ולא עוד אלא שחוטאין
ישע' יט שנא'] ואשר חטאנו ואבע"א מהכא *נואלו שרי
צוען רבינא אמר כל האוהב ללמד בהמון לו
תבוא' והיינו דאמר רבי הרבה תורה למדתי
מרבותי ויותר מחברי ומתלמידיי יותר מכלם:
ח אמר רבי יהושע בן לוי מאי דכתיב *עומדות
סס היו רגלינו בשעריך ירושלים מי גרם
מלי קכב לרגלינו שהיו עומדין במלחמה שערי ירושלים
שהיו עוסקין בתורה. ואמר רבי יהושע [בן לוי]
סס מאי דכתיב *שיר המעלות לדוד שמחתי באומרי'
לי בית ה' נלך אמר דוד לפני הקב"ה רבונו
של עולם שמעתי בני אדם שאומרים מתי ימות
זקן זה ויבנה שלמה בנו בית הבחירה ונעלה
סס פד לרגל ושמחתי א"ל הקב"ה *כי טוב יום בחצריך
מאלף טוב לי יום אחד שאתה עוסק בתורה
[לפני] מאלף עולות שעתיד שלמה בנך להקריב
לפני על גבי המזבח:
ט משנה ומכוונים להם דרכים מוו לוו שנאמר
ש
ע"נ עס קנריס רנים: נואלו שרי צוען נשאו וגו' תלמח הכוחל
כמח לקטוח: ללמד בהמון תלמידים הרבה: לו תבואה לפי
שעל ידיהם ירבה הפלפול וכותן לב לתרץ קושיותיהן:
בשעריך ירושלים כשכיל שעריך: מאלף עולות וכו' מקרח
כתיב תלף עולות יעלה שלמה וגומר:

*תכין לך הדרך ומוסרים לו שני תלמידי חכמים שמא יהרגנו בדרך וידברו אליו רבי מאיר אומר (אף) הוא מדבר על ידי עצמו שנא' *וזה דבר הרוצח *לפיכך אמותיהן של כהנים היו מספקו להם (מים ומזון) [מחי' וכסות] שלא יתפללו על בניהן שימותו: *גמ' תניא רבי אליעזר בן יעקב אומר *מקלט [היה] כתוב על פרשת דרכים כדי שיכיר הרוצח ויפנה לשם אמר רב (הונא) [כהנא] מאי קרא *תכין לך עשה לך הכנה (בדרך) [לדרך] רבי חמא בר חנינא פתח להה פתחא להאי פרשתא מהכא *טוב וישר ה' על כן יורה חטאי' בדרך אם לחטאים מורה קל וחומר לצדיקים ר"ש בן לקיש פתח להה פתחא להאי פרשתא מהכא *ואשר לא צדה והאלהים אנה לידו *כאשר יאמר משל הקדמוני מרשעים יצא

דברי' יט
ספ
ספ ע"ב
דברי' יט
תלים כה
שמות כא
ס"פ כד

לפיכך אמותיהן מקרח דויצד ספ עד מות הכהן קאי: מקלט כתוב על פרשת דרכי' נכל מקום שהיו שבי דרכי' מפולגי' לקד פוכה לעיר מקלט עץ היה תקוע בלחתו הדרך וכתוב עליו מקלט: פתח להה פתחא להאי פרשתא כשהיה רולה לדרוש נפרשת רולקין היה מתקיל כך: והאלהים אנה לידו זהו שאמר הכתוב כלאך' יאמ' משל הקדמוני מרשעי' ילא רשע משל הקדמוני היא התורה שהיא משל של הקב"ה שהוא קדמונו של עולם והיא אמרה מרשעים יצא רשע והיכן אמרה והאלהים אנה לידו והאיך הקב"ה ממליא מכשול לאדם לקטא אלא על ידי שהם רשעים

רשע במה הכתוב מדבר בשני בני אדם שהרגו
את הנפש א' הרג בשוגג וא' הרג במויד לוה
אין ערים ולוה אין עדים הקב"ה מומנן לפונדק
אחת וה שהרג במויד יושב תחת הסולם וזה
שהרג בשוגג יורד בסולם ונופל עליו והרגו נמצא
וה שהרג במויד נהרג וזה שהרג בשוגג גולה:
י [אמר רבה בר רב הונא אמר רב הונא ואמרי
סס לה] אמר רב הונא א"ר אלעזר מן התורה
ומן הנביאים ומן הכתובים בדרך שאדם רוצה
מדנל כנ לילך מוליכין אותו. מן התורה דכתיב *לא תלך
סס עמהם וכתיב *קום לך אתם. מן הנביאים דכתי'
ישע' מח *אנכי ה' אלהיך מלמדך להועיל מדריכך בדרך
משלי ג (זה) תלך. מן הכתובים דכתיב *אם ללצים הוא
יליץ ולענוים יתן חן:
סס א"ר חמא בר חנינא מפני מה נאמרה פרשת
יא רוצחים *בלשון עוה דכתיב *וידבר ה' אל
יהושע כ
ההורג והנהרג ההורג ה' קייב גלות וחין עד בדבר והוח לח גלה
והנהרג היה קייב מיתה וחין עד בדבר ולח נהרג לפיכך הקדום
בדוך הוח זיכן לפונדק לחד וכו': במה הכחוב מדבר
והחלהי' לכה לידו: ונפל עליו והרגו ויש עדים וגולה על כרחו:
הרמב"ם ז"ל שלחוד לח תלך עמהם. כיון שגלה דעתו שחפץ לילך
עמהם לחוד ליה קום לך לחתם: חלחודך להועיל. ולח"פ
כן ליכו מדריכך חלח בדרך תלך כלו' בדרך שחתה חפץ ללכת בה: חם
ללגיים הוח ילין וגו'. כלו' חם ללגיים ודחי הוח ילין לחם. כלו' ליכו
מעכב על ידן חלח מכיחן ללין:
בלשון עוה נכל יהושע כתוב ויחמר ה' חל יהושע וכחן כחמר

יהושע לאמר [וגו'] תנו לכם את ערי המקלט
אשר דברתי אליכם וגו' מפני שהן של תורה
למימרא דכל דבור לשון קשה אין דכתיב *דבר
האיש אדוני הארץ אתנו קשות והתניא *נדברו
אין נדברו אלא לשון נחת וכה"א *ידבר עמים
תחתנו דבר לחוד ידבר לחוד:

פיסקא לפיכך אמותיהן של כהנים וכו'. טעמא
דלא מצלו הא מצלו מיתי והכתיב
*כצפור לנוד כדרור לעוף כן קללת חנם לא
תבא אמר (להו) ההוא סבא מפרקיה דרבא שמיע
לי מפני שהיה להם לבקש רחמים על דורם
ולא בקשו איכא דאמרי כדי שיתפללו על בניהם
ולא ימותו טעמא דמצלו הא לא מצלו מיתי
מאי הוה ליה למעבד הכא אמרי טוביה חטא
וויגוד מינגד התם אמרו שכם נסיב מבגאי גור
וידבר ה' ודבור לשון עז היה: מפני שהן של תורה מגל שחר
לחירות שאמר לח לחמר דבר לקייס מלוה הכתובה בתורה קוץ
מזו: ידבר עמים יכהל עמיס תקחכו:
שהיה להם לבקש רחמים על דורם הלכך לאו קללת חנם
הוא: הכא אמרי בנבל לחמרו משל זה על החלם שלקה
בשניל סרקון של לחריס: טוביה חטא וויגוד מינגד משום ההיא
דלחמריכן בפסקיס טוביה קטל לחתא זיגוד לסהיד ניקידי שלא היה
עד שבי בדבר וכגליה רב פפא לזיגוד וח"ל טוביה קטל וזיגוד
מיכגד (והלי) [ומחז] היתה למשל: התם אמרינן בח"י לחמרי
משל זה: שכם נסיב מבגאי גור שכם בן חמור לקח לח דיבה

לשמי מג
מלאכי ג
תלי מז
כמפלתו
ניה"כ
ויבמל
הגולה
כדל"ן
בפרק
לד"ת
רש"ל

אמר (להו) ההוא סבא מפרקיה (דאבא) [דרבא] שמיע לי מפני שהיה להם לבקש רחמים על דורם ולא בקשו כי הא דההוא גברא דאכליה אריא ברחוק תלת (מאה) פרסי מיניה דרבי יהושע בן לוי ולא אשתעי אליהו בהדי' תלתא יומין:

יב אמר רב יהודה אמר רב קללת חכם אפילו סס בחנם היא באה מנ"ל מאחיתופל כשכרה סוכה דוד שיתין קפא תהומא ובעי למשטפיה לעלמא פ' לולב אמר דוד מי איכא דידע אי שרי למיכתב שם וע"ש רש"י ומשדי בתהומא וניח ליכא דא"ל ולא מידי אמר יחכק כל היודע לומר ואינו אומר יחנק בגרונו נשא מגוס אחיתופל ק"ו בעצמו ומה לעשות שלום בין איש שלא רצה להגיל את יעקב וההכלה שלו ומאר בכי העיר שלא כהנו מלו עמו ממית' וכלטערו. מנגלי סס לים מבכי העיר:

חכק כשכרה דוד שיתין יסודות של נה"מ ובתלמוד ירושלמי מליכו תלמיות של נה"מ והוא יסוד בלשון יוכי: קפא תהומא לף התהום ובתלמוד ירושלמי שמלא סס קרע שהגביה קולו ואמר ליה אל תטלכי מכאן שאכי כנוס על התהום מיום מתן תורה שרעדה כל הארץ ולא שמע דוד דברו וכטלו: מי שרי למכתב שם פן ימחקוהו המי' ועובר מגוס ואבדתם את שמם לא תעשו כן לה' נומר: נשא אחיתופל ק"ו וכו' יש תימה בדבר שהרי לא קבה דוד הגורן מאלוהה הינוסי עד מעש' דהסתה שהיתה לאחר מיתת אחיתופל ג' שנים ולפי דברים הללו לריכין אנו לומר שאע"פ שלא קבה הגורן היה יודע מבעוריו מיום שנמשח וישנו

לאשתו אמרה תורה שמי הנכתב בקדושה ימחה
על המים לעשות שלום על כל העולם כלו עאכ"ו
אמר שרי כתב שם אחספא ושדא בתהומא הדר
תהומא וקם בדוכתיה ואפי' הכי כתיב *ואחיתופל ש"נ יז
ראה כי לא נעשתה עצתו [וגו'] ויחנק א"ר אבהו
קללת חכם אפי' על תנאי היא באה מנ"ל מעלי
דקאמר ליה עלי לשמואל *כה יעשה לך אלהים ש"מ ג
וכה יוסיף אם תכחד ממני דבר (וכתיב) [ואע"ג
דכתיב] *ויגד לו את כל הדברים (האלה) ולא שם
כחד ממנו (דבר) ואפילו הכי כתיב *ולא הלכו שם ח
בניו בדרכיו וגו':

אמר רב יהודה אמר רב נידוי אפי' על תנאי יג
צריך הפרה מנא לן מיהודה דכתיב *אם שם ע"ב
לא אביאנו אליך והצגתיו לפניך וחטאתי לך כל ילקו' מג

הוא ושמואל נכיות נרמ' ונדקו נספר יהושע ומלאו מקום לנה"מ
כלכתיב על למלא מקום לה' גומר ודרים ליה נזנקים נאיזהו
מקומן וקפר היסודות נרשותו: ימחה על המים לכתיב נסוטה
ומקה לל מי המרים והרנה לזכרות נפרשה: ואפילו הכי כו'
וקללה זו נקנס היתה שלא היה מקללו שלא שם שיכו לומרו
(נקנס היתה שלא היה לו לקללו שם שיכו לומר): אפי' על
התנאי [ולא כתקיים התנאי לע"פ כן היא נאה להא קללה על
תנאי] היתה שם תכקד ממני ולא כתקיים שהרי לא כקד ולע"פ
כן כתקיימה הקללה לכתיב ונניו לא הלכו נדרכיו וגו'. וזה קללה
קללו עלי לכתיב כה יעשה לך כמו שנעשה לי שאין נני מהוגנין:
[וחטאתי לך לשון כילוי הוא שיהא מכודה לאנשיו:

הימים. ואמר רב שמואל בר נחמני א"ר יונתן
דניי' לג מאי דכתיב *יחי ראובן ואל ימות ויהי מתיו
סוט' פ"ק מספר ואחת ליהודה ויאמר כל אותם ארבעים
מאמר יג שנה שהלכו ישראל במדבר וכו':
ע"ז כל **אמר** רב יהודה אמר רב שני טעיות טעה ואב
המאמר יד באותה שעה שנא' *וינס ואב אל אהל
יב ה' ויחוק בקרנות המזבח טעה שאין קולט אלא
מ"ק נ גגו והוא תפש בקרנותיו טעה שאין קולט אלא
מזבח בית עולמים והוא תפש במזבח של שילה

מאי דכתי' יחי ראובן וגו' ואח ליהוד' מה ראה לסמוך יהודה לראובן ומה ראה להתקיל בברכת יהוד' בלחון וחזת ליהודה חלח לפי שהיו עלמות כל השבטי' שלהן קיים ושל יהודה מגולגלין אמר לחון זה יקי ראובן כלומר ראובן שלו קיימת כחילו הוא קי וחזת תהיה ליהודה שהם מגולגלין. עלמות כל השבטים ילאו ממלריס וכשחוס בניהם במדבר וזהו שאמר יוסף לאחיו והעליתם את עלמותי מזה אתכם עם עלמותיכם]:

טעה ואב בדרשה למעט מזבחי תקחכו למות ולא מעל מזבחי ומ"ה דרשו שאינו קולט אלא גגו של מזבח שהוא על מזבח ממש ואיהו סבר כי תפש בקרנות המזבח הייכו על המזבח: בית עולמים דכתיב מזבחי המיוחד לי: ה"ג והוא תפש במזבח של נחה שעשה דוד לפני הארון שהיה בהול אחר כטה לו [דוד] בעיר דוד כדכתיב ויכם יואב אל אהל ה' ומליכו בדברי הימים שעשה דוד מזבח לפניו ואי אפשר לומר מזבח של שילה היה שהוא היה בימי דוד ושלמה בגבעון ואתן אמרי' יוסף שמת בו עלי כאחר בו ויטוש

אמר אביי בהא נמי טעה שאין קולט אלא כהן ועבודה בידו והוא זר היה. אמר ריש לקיש שלשה טעיות עתיד שרה של אדום לטעות שנא' *מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה טועה שאינה קולטת אלא בצר והוא גולה לבצרה טועה שאינה קולטת אלא אדם והוא מלאך טועה שאינה קולטת אלא שוגג והוא מזיד: ישעי' סג

משנה כיוצא בו רוצח שגלה [לעיר מקלטו] ורצו אנשי העיר לכבדו ויאמר להם רוצח אני אמרו לו אעפ"כ יקבל מהם שנא' *ווה דברי' יט דבר הרוצח: סס ע"ב

אלו הן הלוקין

פרק שלישי

א"ר אחא המשהה את נקביו עובר משום *אל טו תשקצו את נפשותיכם **א"ר** ביבי בר אביי **טז** מזכן גילה: שרה של אדום סמאל גינרק לנגרה שבתקלה יפרע הקנ"ה ממכו כשיגיע קץ לחדום ליקרב כדכתיב יפקוד על צבא המרום במרום וחק"כ ועל מלכי האדמה באדמה: חמוץ בגדים מדמו של סמאל וקע"פ שאין המלאכים נצר ודם כתב בו הכתוב כעין הריגת אדם (לשכך) [לשנר] את החזון מה שהיה יכולה לשמוע: ע"ב ויקרא יא

אם אמרו לו אעפ"כ אינו רוצח לכתחלה יקבל מהם:

האי מאן דשתה מיא בקרנא דאומנא קא עבר
משום אל תשקצו את נפשותיכם:

טז כב ע"ג אמר רבא כמה טפשאי שאר אינשי דקיימי קמי ספר תורה ולא קיימי מקמי גברא רבה דאלו בספר תורה כתיב ארבעים ואחו רבנן ובצרי חדא:

סס זכריה יג [פיסקא] ר' יהודה אומר מ' שלמו' וכו'. א"ר יצחק מ"ט דר"י דכתי' *מה המכו' האלה בין ידיך ויאמר אשר הוכיתי בית מאהבי ורבנן ההוא בתינוקות של בית רבן הוא דכתיב:

סס דברי' כח משנה כיצד מלקין אותו וכו' והקורא קורא *אם לא תשמור לעשות וגו' והפלה ה' את מכותך ואת מכות וגו' וחוור לתחלת המקרא

סס כט תלי' נח *ושמרתם את דברי הברית הזאת וגו' וחותם *והוא רחו' יכפר עון גו' וחוור לתחלת המקרא:

יז כג דברי' כה אמר רב ששת משום ר' אליעזר בן עוריה מנין לרצועה שהיא של עגל שנא' *ארבעי' יכנו לא יוסיף וסמיך ליה *לא תחסום שור בדישו.

סס ואמר רב ששת (אמר רבי אליעזר) [משום רבי אליעזר בן עוריה] מנין ליבמה שנפלה לפני מוכה שחין שאין חוסמין אותה ת"ל לא

בקרנא דאומנא מקי' דס נקרן (מלונה) [נמלילה]:
כמה טפשאי שאר אינשי כמה שוטים הללו רוב בני אדם:
שאין חוסמין אין גוערין בה אלא תאמר אי אפשי בו:

תחסום שור בדישו וסמיך ליה כי ישבו אחים יחדיו וגו'. ואמר רב ששת משום ר' אליעזר בן עוריה כל המבזה את המועדות כאלו עובד ע"ז שנא' *אלהי מסכה לא תעשה לך וסמיך לי' את חג המצות תשמור. ואמר רב ששת משום ר"א בן עוריה כל המספר לשון הרע וכל המקבל לשון הרע וכל המעיד עדות שקר ראוי להשליכו לכלבי שנא' *לכלב תשליכון אותו וסמיך ליה לא תשא שמע שוא אל תשת ידך עם רשע להיות עד חמס וקרי ביה לא תשיא:

שמות לד

שם כג

פיסקא ושתי רצועות עולות ויורדות בה. תנא יח ושל חמור כדדרש ההוא גלילאה עליה דרב חסדא *ידע שור קונהו וחמור אבוס בעליו ישראל לא ידע אמ' הקב"ה יבא מי שמכיר [אבוס] בעליו ויפרע ממי שאינו מכיר [אבוס] בעליו:

שם

ישעיה א

משנה כל חייבי כריתו' שלקן נפטרו מידי כריתתן שנא' *ונקלה אחיך לעיניך כיון שלקה הרי הוא אחיך דברי רבי חנני' בן גמליאל וא"ר חנני' בן גמליאל ומה אם העובר עבירה אחת נפשו

שם

דברי' כה

את המועדות קולו של מועד (שלח לעשות מלאכה): [את חג המצות תשמור מפרש] (כדלמרינן) בקונטרס שם נרשתון ומניעי הרי כגר לחמור הא לא הזהיר שלח על קה"מ שחסור בעשיית מלאכה: אל תשת ידך עם רשע להיות עד חמס הייכו מעיד עדות שקר:

ניטלת לו עליו העושה מצוה אחת על אחת כמה וכמה שחנתן לו נפשו ר' (ישמעאל) [שמעון] אומר ממקומו הוא למד שנ' *ונכרתו הנפשות העושו' ויקרא יח
מקרב עמם ואומר **וחי בהם הא כל היושב ואינו עובר עבירה נותנין לו שכר כעושה מצוה ר' שמעון ברבי אומר *רק חזק לבלתי אכול הדם כי הדם הוא הנפש (ואומר *לא תאכלנו למען ייטב לך ולבניך) ומה אם הדם שנפשו של אדם קצה ממנו הפורש ממנו מקבל שכר גזל ועריות שנפשו של אדם מתאוה להם ומחמדתם הפורש מהם עאכ"ו שיוכה לו ולדורותיו ולדורות דורותיו עד סוף כל הדורות ר' חנניא בן עקשיא אומר רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצות שנא' *ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר: ישעי' מב

עאכ"ו שחנתן לו נפשו למדה טובה מרובה ממדת פורענות
לקל מקשו מלות דנמדת פורענות כתיב פוקד עון לבנים
על בניס על בלבניס ועל רבעים ובמדה טובה הוא לומר נושה חסד
לאלפים *: (בספרי כתוב) [שנאמר] לזכר כל העריות וכרתו ישע' נד"ש
הנפשות הרי קייב כרת על הכבעל בהם וכתן קיים לבמבע מהם
דכתי' קודש עריות [ושמרת' את חקותי גו'] לזכר יעב' לותם הלדם
וקי בהם וסמיך ליה לים לים ש כל שלר בשרו דמשמע למי שעושה
חקותי לכי כותן לו קייס וללו הן חקותי לים לים ש כל שלר בשרו הא
למדת כל מי שיושב ולילו עובר וכו': לזכות את ישרא כדי שיהיו
מקבלים שכר למי שמובע מן העבירות לפיכך הרבה להם מלות

א"ר יהושע בן לוי שלשה דברים עשו בית דין וט
של מטה והסכימו בית דין של מעלה על ז
ידן אלו הן מקרא מגילה ושאילת שלום בשם
והבאת מעשר. מקרא מגלה דכתי' *קיימו וקבלו מסתל ט
היהודי' קיימו למעל' מה שקבלו למטה. שאילת
שלום בשם דכתי' *והנה בועז בא מבית לחם ויאמ' רות ב
לקוצרים ה' עמכם ואומר *ה' עמך גבור החיל סופטים ו
מאי ואומר וכי תימא בועז הוא דעבד מדעתיה
ומן שמיא לא אסכימו על ידיה תא שמע ה' עמך
גבור החיל. הבאת מעשר דכתי' (*וכפרץ הדבר ד"ה ב לא
הרבו בני ישראל ראשית דגן וגו' וכל תבואת השדה

שלא היה לריך לנוות כמה מלות וכמה לזהרות על זקלים
ורמזים וכללות שאין לך לדס שאינו קץ נהס אלא כדי
שיקבלו שכר על שפורזים מהם:

מקרא מגילה דקיימין על מקרא מגילה: ושאילת שלום בשם
*ואין כאן הולאת הזס לבטלה: שכתי' ויאמר לקוצרי' ה' ועיין
עמכם והסכימו בית דין של מעלה על ידן דקאמר ליה מלאך נרס"י
לגדעון ה' עמך גבור החיל: והבאת מעשר לבית המקדש כדי נגמרא
שלא יקבלוס לויס שאיכס הגוכים אלא מאת מכרו ולא יקלקוס ושס
לעובדי ע"ז דכתיב בדברי הימים וכפרוץ הדבר ותקנת חזקיה תוספ
הוא להכין לזכות בבית המקדש להביא את כל המעשרות בהן ל"ת ותני
כדי שלא יקבלוס הלויס עובדי ע"ז דכתיב התם ויאמ' חזקיהו דברי
להכין לזכות בבית ה' והסכים הקב"ה על ידו דכתיב במלאכי רס"ת
כאן

מלאכי ג ומעשר הכל לרב וכתי') *הביאו את [כל] המעשר
סס אל בית האוצר ויהי טרף וגומ' *והריקותי לכם
ברכה עד בלי די אמ' רב (חמא אמ' רב) [רמי בר
רב] עד שיבלו שפתותיכם מלומר די:
כ א"ר אליעזר בשלשה מקומות הופיע רוח הקדש
סס בבית דינו של שם ובבית דינו של שמואל
ובבית דינו של שלמה. בבית דינו של שם דכתי'
דקמי' לח *ויכר יהודה ויאמר צדקה ממני וגו' מנא ידע
דילמא כי היכי דאויל איהו לגבה אויל נמי אינש
אחרינא לגבה ויצאתה ב"ק ואמרה ממני יצאו
ס"ח יג כבושים. בבית דינו של שמואל דכתיב *הנני ענו

הביאו את כל המעשר אל בית האוצר כדי שלא יטלוס הלויס
שאיכס הגוביס שלא רצו לעלות עס עזרא ע"כ פי' הרמ"ה ז"ל:
הופיע כגלה והוכיח בשעה שהולרך פרוב"יר בלעז [ל"ח] הופיע
כשמעת בקול גדול: בבית דינו של שם לא היה עס די
לותה שעה שהרי מת שלא בית דינו שלאקריו קנריו ותלמידיו וקרי
לי' ב"ד של עס כמו בית שמאי בית הלל: ממני יצאו כבושים
לנרים (עלומים) [כעלמי'] הללו וילאו מאתי רצה הקב"ה שעתידין
לנאת ממנה מלכים וגבילים שנאמר גור אריה יהודה וכן בתמר
כדאמריכן בכתובות כל כלה לכועה בבית חמיה וכו' זימן הקב"ה
ועיין מבין שניהס [ליטול אקריוא] מאתי היתה שילאו שני בניס הללו
בדמ"י לכבש העולס שהרי עתיד דוד ומשיח לנאת ממנה: בית דינו של
בנמלא שמואל כמי לעולס ישראל אמרו עד והאי דכתיב ויאמר בני
גילס' ישראל מיקרו יקיד:
לאחת

בי נגד ה' ונגד משיחו וגו' ויאמר אליהם עד ה' בכם ועד משיחו היום הזה כי לא מצאתם בידי מאומה ויאמר עד ויאמרו מיבעי ליה יצאה ב"ק ואמרה אני עד [בדבר זה]. בבית דינו של שלמה דכתי' *ויען המלך (שלמה) ויאמ' תנו לה את הילד מ"מ ג החי והמת לא תמיתוהו היא אמו מנא ידע דילמא איערומי קא מערמא יצאת ב"ק ואמרה היא אמו. אמר רבא ממאי דילמא יהודה כיון דחשיב יומי וירחי ואתרמי ליה דחוינן מחוקינן דלא חוינן לא מחוקינן. שמואל נמי דכולהו ישראל קרי להו בלשון יחיד דכתי' *וישראל נושע בה'. שלמה נמי ישעי' מה הא מרחם קא מרחמנא והא לא קא מרחמנא אלא גמרא:

דרש רבי שמלאי תרי"ג מצות נאמרו לו למשה כא בסיני שם"ה לאוין כמנין ימות החמה רמ"ח סס עשה כנגד איבריו של אדם א"ר המנונא מאי קרא *תורה צוה לנו משה תור"ה בגימטריא (הכי דניים לג הוה חור') *שית מאה וחד סרי הוין אנכי ולא יהיה כד לך מפי הגבורה שמענום. בא דוד והעמיד' על י"א

רמ"ח מצות עשה לכל חנר וחנר לומר לו עשה מלוה: שם"ה מצות לא תעשה שמזהירים עליו בכל יום ויום שלא לעבור: מפי משה תרי"א הייכו דכתיב תורה לוה לנו משה: שחים מפי הגבורה הרי תרי"ג מלות: מפי הגבורה שמענום שכ' לחת דבר שלהים שתים זו (שמענו) [שמעתי] בסיכילתא: והעמידן על י"א

תלים טו דכתיב *מזמור לדוד ה' מי יגור באהליך מי
כלס ישכון בהר קדשך הולך תמים ופועל צדק ודובר
אמת בלבבו וגו' הולך תמים זה אברהם דכתיב
ר"מ ביה *התהלך לפני והיה תמים. ופועל צדק כגון
אבא חלקיה. ודובר אמת בלבבו כגון רב ספרא.
שם כו לא רגל על לשונו זה יעקב אבינו דכתיב *אולי
ימושני אבי. לא עשה לרעהו רעה שלא ירד

שנתקלה היו לדיקי' והיו יכולין לקבל עול מלות הרב' לגבל דורות הלקרובי' לא היו לדיקי' כל כך ולא נתנו לשמור כולם אין לך לדם שיזכה ובא דוד והעמידן וכו' כדי שיזכו לם יקיימו י"ג מלות הללו וכן כל שעה הדורו' שלמטה הולכין ומתמעטין: דרב ספרא נשלמות דרב לקלי: לא רגל על לשונו לא רלה לשקר מתקלה שאמר לולי ימושני לני ללא שאמו (הכריעתו) [הכריקתו] ועל פי הדבור דכתיב עלי קללתך בני ומתרגמינן עלי לית לא' בכוותה ללא ייתון לוטיא עלך ברי:

ובפירוש הרמ"ה כתוב ז"ל מעשה דאבא חלקיה מפורש בתענית דהוה לגיר יומא ויהבו ליה רבנן שלמא ולא לסבר להו אפי' כי היכי דלא ליפגר וכי אמא יהב גלימיה לחד כתפיה וליבי לאידך כתפיה ומשום דהות שלולה ולהכי שלילה ליה ולהכי לא שלילה ליה: ומעשה דרב ספרא. הכי קבלנוה רב ספרא הוה ליה עסקא לוגוכי לת' למוזבניה ואיבי תבע י' דינרים בגויה לא הוו קא יהבו ליה אלא ה' דינרים לא יהבה כיהלייהו למחר אתו לוקמי' למוזבני בי' דינרין אשכחוהו דהוה קרי קריית שמע כיון דמויכהו סבר דלמתבי ה' קא אתו וגמר בלביה למתביה כיהלייהו לבתר דסיים אמרו ליה לסקול ור' אמר להו גמרי לי בדעתאי למתבי כיהלייכו בחמשה ואו לא שקילנא מיבייכו טפי:

לאומנות חברו. וחרפה לא נשא על קרובו וה המקרב את קרוביו. נבזה בעיניו נמאס זה חזקיה מלך יהודה שגירר עצמו' אביו על מטה של חבלי'. ואת יראי ה' יכבד זה יהושפט מלך יהודה שבשעה שראה ת"ח היה עומד מכסאו ומחבקו ומנשקו וקורא לו אבי אבי רבי רבי מרי מרי. נשבע להרע ולא ימיר כר' יוחנן דא"ר יוחנן אהא בתענית עד שאבא לביתי. כספו לא נתן בנשך אפילו רבית נכרי. ושחד על נקי לא לקח כגון רבי ישמעאל ברבי יוסי. וכתיב עושה אלה לא ימוט לעולם. וכשהיה רבן גמליאל מגיע למקרא הזה היה בוכה אמר מאן דעביד כולהו הוא דלא ימוט הא דעביד חדא מנייהו ימוט*) (א"ל ר' עקיבא אלא מעתה) אל

וחרפה לא נשא על קרובו לח סגל קרפת קרובו: נבזה בעיניו נמאס [הכמקס להקב"ה כגזה הוח בעיכיו של חדס זה חזקיה] שכגזה היה

מעתה דלכי יוחנן דלמוד למה בתעכית עד שאבא לביתי לאתמוטי מכי כשילה הוה עניד: כרבי ישמעאל ברבי יוסי, קרי שוחד גדידה לפי שהניח לו לריסו מזלו דליכא גזל:

בעיכיו לכיו שכמקס בע"ז: שגררו במטה של חבלים גמרא היא ולא קרא: ואפילו לנכרי כדי שלא יאמר ויבא להלוות לישראל בריבית: ושחד על נקי לא לקח ולפי' שאד שהיה רשאי ליקח: כגון ר' ישמעאל ברבי יוסי שהיה לריסו מניח לו מזלו קודם זמכו ולא רצה ליקח כדי להיות דיין:

*) תמהו לי' מי כתיב עושה כל אלה עושה אלא כתי לפי' כאד' מכייהו דאלמ"ה כתי' קרא לאחריכא אל תמוטו כו' כ"ש כוסח הגמ'.

תטמאו בכל אלה בכולהו אין בחדא מניהו לא אלא בכל אלה באחת מאלה ה"נ עושה אלה אחת מאלה. בא ישעיה והעמידן על שש שנ' *הולך צדקו' ודובר משרי' וגו' הולך צדקו' וה אברה' דכתי' *כי ידעתיו וגו' לעשו' צדקה ומשפט. ודובר מישרי' וה שאינו מקניט פני חברו ברבי'. מואם בבצע מעשקו' [כגון ר' ישמעאל בן אלישע. נוער כפיו מתמוך בשוחד] כגון ר' ישמעאל בר' יוסי. אוטם אזנו משמוע דמים כגון ר' אלעזר בר' שמעון דלא שמיע לי' בזילותא דרבנן ושתיק. ועוצם עיניו מראות ברע כדר' חייא בר אבא דא"ר חייא בר אבא וה שאין מסתכל בנשים בשעה שעומדו' על הכביסה וכתי' הוא מרומים ישכון מצדות סלעי' משגבו לחמו ניתן מימיו נאמני'. בא מיכה והעמידן על שלשה

ישעי' לג כלס רמצי' יח

בבצע מעשקות שלח רבה ליטול לעלמו רמצי' הגז שהניח לו מדס אחד שהיה נח לדון לפכיו אף על גב דהוה כהן רבי ישמעאל בן אלישע מצוס דדמי כאלו עשק לכהן שהיה רגיל זה ליתן לו מתנותיו: אוטם אזנו משמוע דמים אזכו לטומה וסתומה בדבר זה שלא ישמע בה דבר גנאי ושתיק הייכו דמיס לטון שתיקה: כגון רבי אלעזר ברבי שמעון שהטוכר את הפועלים לכפק רמצי מאודכיה ואתקזי לאתתיה בקלמא ואמר שמעית בזילותא דאר מרבנן ולא מקאי כדמנעי לי אלמא בחייו היה רגיל לדקדק בכך ולפיכך

ודבני ישמעאל בן אלישע קרי בבצע מעשקות לפי שהיה משל לאחרים ודומה כאלו עשקו וע"כ.

שנא' *הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך מיכה ו
כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם
(ה') אלהיך עשות משפט זה הדין ואהבת חסד
וו גמילו' חסדים. והצנע לכת זה *הכנסת כלה הס כמי
והוצאת המת והלא דברי' ק"ו ומה דברי' שאין נכלל ג"מ
דרכן לעשות בצנעה אמרה תורה והצנע לכת דברי' מלמ
שדרכן לעשו' בצנע' עאכ"ו חור ישעיהו והעמידן שיעצו
על שתים שנ' *כה אמר ה' שמרו משפט ועשו בהלכע וו
צדקה. בא עמום והעמידן על אחת שנאמ' *כה היל מלוה
אמר ה' לבית ישראל דרשוני וחיו מחקיף לידה
רב נחמן ודלמא דרשוני בכל התורה (הואת) יחני' כו
[כולה] אלא בא חבקוק והעמידן על אחת שנא' עמום ה
*וצדיק באמונתו יחיה: חבקוק נ

א"ר יוסי ברבי חנינא ד' גזירות גזר משה על ישראל כב
ובאו ארבע' (וקני') [נביאי'] ובטלום משה אמ' סס
*וישכון ישראל בטח בדד עין יעקב בא עמום דכתי' לג
ובטלה שנ' *חדל נא מי יקום יעקב כי קטן הוא עמום ו
וכתי' *נחם ה' על ואת (גם היא) לא תהיה אמ' סס

הקפיד הקב"ה על לותו פעם אלא מיכה: וזהו הוצאת המת
והכנסת כלה דכתיב בהו לכת טוב ללכת אל בית אבל מלכת
אל בית המשתה: בא ישעיה בן אמוץ כל שעה היו
הדורות מתמעטין:

חדל נא לותה נרכה שאמר משה וישכון ישראל וגו' כלומר
לימתי ישכנו ישראל בטח כשיהיו [נדיקים] כעין יעקב:
מי יקום יעקב שיוכל להיות קסיל כיעקב: כי קטן הוא קטנים

דברי' כח ה' אלהים. משה אמר *ובגוים ההם לא תרגיע
ירמי' לא בא ירמיה ובטלה דכתי' *הלוך להרגיעו ישראל.
שמות לד משה אמר *פוקד עון אבות על בנים בא יחזקאל
יחזקאל יח ובטלה שנ' *הנפש החוטאת היא תמות. משה
ויקרא כו אמ' *ואברתם בגוי' בא ישעיה ובטלה שנ' *והיה
זכרי' כד ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האובדי' בארץ
אשור וגו'. אמ' רב מסתפינא מהאי קרא ואברתם
בגוי' מתקיף לה רב פפא ודלמ' כאברה המתבקשת
תלי' קיט שנא' *תעיתי כשה אובד בקש עבדך אלא מסיפי'
ויקרא כו דקרא *ואכלה אתכם ארץ אויביכם מתקיף לה מר
זוטרא ואיתימ' רב אשי ודילמ' כאכיל' קשואין ודלועין:

כג וכבר היה רבן גמליאל ור' אלעזר בן עזריה ור'
סס יהושע ור"ע מהלכין בדרך ושמעו קול
המונה של בבל (מפטילו') [מפלטיה] ברחוק מאה
ועשרים מיל התחילו הם בוכי' ור"ע משחק אמרו
לו עקיבא למה אתה משחק אמ' להם למה אתם
בוכי' אמרו לו גוים הללו שמשתחוים לעצבי'
ומקטרי' לאלילי' וישבי' בטח ושלוה והשקט ואנו
סס ע"ג בית הדום רגלי אלהינו שרוף *באש ולא נבכה

פי' רבינו הס הטוביס שיהיו לדיקים כיעקב: *[הלוך להרגיעו ישראל
גרסוס שיהא להס מכוסה בגלותן: בשופר גדול וגו' ובאו האובדים
בארץ מלמד שלא יהיו מבודי' בין האומות: כאברה המתבקשת
וכמלאת לחקר זמן: כאכילת קשואים שאוכלין מקלתס ומקלתס
מין אוכלים:] (כאכילת קשואין שמצוי' אלס הקליפות:)

אמ' להם לכך אני משחק אם לעוברי רצונו כך לעושי רצונו עאכ"ו. שוב פעם אחת היו עולין לירושלי' כיון שהגיעו להר צופים קרעו בגדיהם כיון שהגיעו להר הבית ראו שועל שהיה יוצא מבית קדשי הקדשים התחילו הם בוכי' ור' עקיבא משחק אמרו לו עקיבא מפני מה אתה משחק אמר להם מפני מה אתם בוכי' אמרו לו מקום שכתוב בו *והזר הקרב יומת עכשיו נתקיים בו מדבר ז
*על הר ציון ששמם שועלי' הלכו בו ולא נבכה מיכה ה
אמר להם לכך אני משחק דכתיב *ואעידה לי ישעיה ח
עדים נאמני' את אוריה הכהן ואת זכריה בן יברכיהו וכי מה ענין אוריה אצל זכריה והלא אוריה במקדש ראשון וזכריה במקדש שני אלא תלה הכתוב נבואתו של זכריה בנבואתו של אוריה. באוריה כתיב *לכן בגללכם ציון שדה תחרש וירושלים עיים מיכה ג
תהיה והר הבית לבמות יער בזכריה כתיב *עוד זכריה ח
ישבו זקני' וזקנו' ברחובו' ירושלי' עד שלא נתקיימה נבואתו של אוריה היתי מתירא שמא לא תתקיי' נבואתו של זכריה עכשיו שנתקיימ' נבואתו של אוריה בידוע שנבואתו של זכריה מתקיימ' ובל' הוה אמרו לו עקיבא נחמתנו עקיבא נחמתנו (ה' ינחמנו אמן):

מסכת שבועות

שבועות שחים

פרק ראשון

ד תניא *מרצע אין לי אלא מרצע מנין לרבות הסול
ע"ב והסיר' המחט והמקדח והמכתב ת"ל *ולקחת
דנדי' טו כל דבר הנלקח ביד דברי ר' יוסי בר' יהודה רבי
סס אומר מרצע מה מרצע מיוחד של מתכת אף כל
של מתכת:

ה אמר מר ונעלם מכלל שידע [מאי משמע] אמ'
רבא מדלא כתיב והיא עלומה ממנו א"ל
מדנר ה אביו אלא מעתה גבי סוטה דכתיב *ונעלם מעיני
אישה מכלל דהוה ידע מעיקר' אי הוה ידע מי
סס בדקו לה מיא והתני' *ונקה האיש מעון והאשה
ההיא תשא את עונה בזמן שהאיש מנוקה מעון
המים בודקין את אשתו אין האיש מנוקה מעון
אין המים בודקין את אשתו ותו גבי תורה דכתי'
מיוב כח *ונעלמה מעיני כל חי ומעוף השמים נסתרה מכלל
סס דאיכא דהוה ידע בה והכתיב *לא ידע אנוש

הסול קתיכת עץ קדומה: הסירה קוץ: המכתב קיט
סקורין גרי"פא:
אין האיש מנוקה מעון סנא עליה לקר סנסתר':

ערכה אלא אמר אביי קסבר רבי שידיעת בית
רבו שמה ידיעה:

*ותיכול כל ארעא ותדושנה ותדוקנה א"ר יוחנן א
זו (ארם) [פרס חיבת] שטבעה יצא ן
בכל העול' כולו: ע"נ

וכי תימא אין בה ידיעה בתחלה ויש בה ידיעה דניקל ו
בסוף שעיר הנעשה בחוץ ויה"כ מכפר ס"ד ח
אמינא וכו' וכי מאחר שאינו מכפר למה חולדה ע"נ
א"ר וירא לומר שאם מת מת בלא עון א"ל רבא עי' נגמ'
אם מת מיתה ממרקת אלא אמר רבא להגן עליו נמריכות
מן היסורין:

אמר ריש לקיש מה נשתנה שעיר של ראש ב
חדש שנא' בו לה' אמר הקב"ה שעיר וה ט
יהא כפרה עלי שמיעטתי את הירח: חולין פ"ג
א"ר יונה אמ' קרא *אלה תעשו לה' במועדיכם וע"ש
הוקשו כל המועדי' כולם זה לזה והא ר"ח ר"פ ו

ידיעת בית רבו שלמד בבית רבו שהכוגע בטומאה טמא והוא מדב' כט
יצא [שהרגיש] כשכוגע תחל לא התבונן [לסוס על לבו] שבטמא תסכי
שמה ידיעה: מלמדים
נגמ'

שאם מת קודם שיודע לו: מיתה ממרקת דהכי אמרינן בפ' נמריכות
בתרא דיומא שמיתה ממרקת כל העונות שבעה תשובה וע"ש
עליהם ואין התשובה גומרת כפרתן ולא יה"כ גומר כפרתן כגון
עבירות קמורות:

הביאו עלי כפרה להפיס דעתה של נכנה:

לאו מועד הוא איבעי' ר"ח נמי איקרי מועד כדאמר
אביי דאמ' אביי תמוז דההיא שתא מליוה מליוה
ויקרא ו דכתי' *קרא עלי מועד לשבור בחורי:
יב מנא ה"מ דת"ר *וכפר על הקדש מטומאו' בני
ע"ב ישראל וגו' פשעי' אלו המרדי' וכן הוא אומ'
ויקרא יז *מלך מואב פשע בי ואומר *או תפשע לבנה בעת
מ"ב ג ההיא. חטאות אלו השגגות וכה"א *נפש כי תחטא
שם ח בשגגה:
ויקרא ד
ג משנה על שאר עבירו' שבתור' הקלו' והחמורו'
ב וכו' עשה ולא תעשה כריתו' ומיתו' ב"ד
ע"ב על כלן שעיר המשתלח מכפר: גמ'. *האי עשה
יב היכי דמי אי דלא עשה תשובה *ובח רשעי' תועבה
ע"ב אי דעבד תשובה כל יומא נמי דתניא עבר על
מצות עשה ועשה תשובה לא זז משם עד שמוחלין

איבעי' ליה: קרא עלי מועד נמי תעניית תמוז דההיא
שתא על זכה הזכית ליליות נכי ישראל ממלריס
שכשתלקו נהס המרגלים נכ"ט נסיון מליי מליוה לתמוז לפיכך
קירעו יום קזרת המרגלי' נ"ז נאב וינכו העס נלילה ההוא נט'
נאב נכו נכיה על קכס והוקנע להס נכיה לדורות: לשבור
בחורי נקרנן הנית:
האי עשה דמכפר עלה יה"כ: היכי דמי אי דלא עשה
תשובה שאיכו תוהא על קטאו: הא כתיב זבח רשעים
תועבה והיכי מכפר עליה קרנן יה"כ: אי דעביד תשובה
למה ליה יה"כ כל יומא כמי תשובה מכפרא עליה דתניא לא זז

לו א"ר זירא *בעומד במרדו ורבי היא דתניא רבי יג
אומר על כל עבירות שבתורה בין עשה תשובה
בין לא עשה תשובה יוה"כ מכפר חוץ מפורק
עול ומגלה פנים בתורה ומפר ברית בבשר שאם
עשה תשובה יוה"כ מכפר ואם לאו אין יום הכפורי'
מכפר מ"ט דרבי דתני' *כי דבר ה' בזה וה הפורק מדנ' מו
עול ומגלה פנים בתורה. ואת מצותו הפר וה
המפר ברית בבשר. הכרת תכרת הכרת לפני
יום הכפורי' תכרת לאחר יום הכפורי' יכול אפי'
עשה תשובה ת"ל עונה בה לא אמרתי אלא בזמן
שעונה בה. ורבנן הכרת בעה"ז תכרת לעה"ב

מצס עד שמוקלין ליה: בעומד במרדו דלא עבד תשובה ודקשיל
לך זבח רשעים תועבה מתכי' רבי היא דאמר יום הכיפורים
מכפר על שאינן שבין והאי קרא מוקי לה בשאר יומי: פורק עול
כופר בעיקר: ומגלה פנים בתורה בא על דברי תורה בקולפא
או בגלוי עזות פניו כגון מצחה שהיה יושב ודורש בקהלות של רופי
לא היה למצחה לכתוב אלא ותמכע היתה פלגש וילך ראובן וישכב
קליר קטיס כדאמרינן בגלק: בריח בשר מילה: דבר ה' בזה
זה הפורק עול שבזה דבור ראשון האמור בסיני אנכי ה' אלהיך
אלא שמעו אומו אלא מפי הגבורה: ומגלה פנים מדאפקיה
קרא בלשון בזיון וזה בוזה דברי תורה הוא: זה המפר ברית
בשר שהיא מלוה יחידית: לא אמרתי אלא בזמן שעונה בה
אלמא בשאינו שב קאי קרא ובהכך תלת הוא דגלי לן אף לאחר
יה"כ הא בשאר מע"פ שאינו שב יה"כ מכפר: ורבנן דאית להו

עונת בה שאם עשה תשובה ומת מיתה ממרקת:
סס **תניא** יכול לא יהא יה"כ מכפר אא"כ התענה
בו וקראו מקרא קדש ולא עשה בו מלאכה
לא התענה בו ולא קראו מקרא קדש ועשה בו
מלאכה מנין ת"ל *יה"כ [הוא] מ"מ אמר אביי ויקרא כג וע' נגמ' נלמיכות
לא קשיא הא רבי והא ר' יהודה וכו':

ידיעות הטומאה

פרק שני

ד **משנה** אין מוסיפין על העיר ועל העזרה אלא
יד במלך ונביא ואורי' ותומי' וסנהדרין של
ע"א ובשתי תודות ובשיר ובית דין מהלכין ושתי
תודות אחריהם וכל ישראל אחריהם:

כמי נשחר עבירות שחין יה"כ מכפר על שחיכס שבים חמרי לך
הח דגלי לן קרח בהכך תלת לחו דיה"כ חייבי חלח הכרת
תכרת דקחמר הכרת נעה"ו תכרת לעה"נ שחף מיתה (היח)
חיכה ממרקת על שלש הללו בלח תשובה חבל שחר עבירות בלח
תשובה כמי מיתה ממרקת חקר יה"כ חבל יה"כ בלח מיתה לח:
שאם עשה תשובה ויום עוכה בה מיתה ממרקת על שלש הללו
ולח תכרת לעה"נ:
לא קראו מקרא קדש לח קבלו בברכותיו לומר מקדש ישרחל
ויום הכפורים:
אין מוסיפין לפיכך היח קדושה כרחשוכה: שתי תודות מפרש
בגמרח שבי לקמי תודה והיו כושחין לותס בהיקף סביב:

חניא נאמר בעולת בהמה *אשה ריח ניחוח ונאמ' ה
בעולת העוף *אשה ריח ניחוח ובמנחה טו
*אשה ריח ניחוח מלמד אחד המרב' ואחד הממעיט ויקרא ו
ובלבד שיכוין לבו לשמים: סס
אין בנין בית המקדש בלילה דאמר אבוי מנין סס נ
דאין בנין בה"מ בלילה שנ' *ובום (הקומכם) סוף מנחו' וע"ז
[הקים] את המשכן ביום מקימו אבל בלילה אין יח"ל
מקימו: סס
ת"ר שיר של תודה בכנורו' ובנבלי' ובצלצלי' על כל ע"ג
פנה ופנה על כל אבן גדולה שבירושלים אומר מדנר ס
*ארוממך ה' כי דליתני וגו' ושיר של פגעי' וי"א שיר ו
של נגעים מ"ד דנגעי' דכתיב *ונגע לא יקרב באהלך סס
ומ"ד פגעי' דכתי' יפול מצדך אלף ורבבה מימינך תליס ל
(בכנורות ובנבלי' ובחופי' אומר) [ואומר] יושב סס נח
בסתר עליון וגו' עד כי אתה ה' מחסי וחוור ואומ' וכן כולס
*מומור לדוד בברחו מפני אבשלו' בנו עד לה' סס ג

ת"ר שיר של תודה היו אומרים סס [בכנורות] ומהו שיר של
תודה מזמור לתודה: ארוממך ה' וגו' היא מזמור שיר
שכוכת הנית לכך אומר אותו: ושיר של פגעים יושב בסתר
עליון ולפי שאמרו משה בהקמת המשכן דכתיב ויברך אותם
משה ומה ברכן יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם ויהי
נועם ה' אלהינו עליכו הכי אימא בתורת כהנים והוא מי"א
מזמורים שאמר משה בספר תהלים מתפלה למשה עד סוף
מזמור לתודה: פגעים מזיקין שפוגעין בנכי אדם להזיק: ואומר
ה' מה ברכו שרי אש' בו בדים אומרים לבתי אין יושמה

הישועה על עמך ברכתך סלה. ר' יהושע בן לוי
אומר להו להני קראי וגאני היכי עבד הכי והא
א"ר יהושע בן לוי אסור להתרפאו' בדברי תורה
להגן שאני ואלא כי אמר אסור בראיכ' מכה אי
דאיכא מכה אסור ותו לא והתנן הלוחש על המכ'
אין לו חלק לעה"ב הא אתמר עלה א"ר יוחנן
ברוקק שנו לפי שאין מוכירין ש"ש על הרקיקה:
ז תניא כתוב אחד אומ' *את משכן ה' טמא וכתוב
טז אחד אומר *כי את מקדש ה' טמא כו' ר'
ע"נ אלעזר אומר אם נאמר משכן למה נאמר מקדש
ומד' יט אם נאמר מקדש למה נאמר משכן אם נאמ' משכן
סס היותי אומר על משכן יהא חייב שנמשח בשמן
המשחה אבל על מקדש לא יהא חייב לכך נאמ'
מקדש ואם נאמר מקדש היותי אומר על מקדש

לו בחלהים סלה שהיו מתלוננים נרי יהודה ובנימין כשהיו בני
ישראל בני הגולה בונים את החומה שנא' מה היהודים המללי'
עושין היקיו את החנניס מערימות העפר והמה שרופות ואומר
אם יעלה שועל ופרץ קומות חנניהם: להני קראי שיר של
פגעים: וגאני כשהיה הולך ליתן נלילה: דאיכא מכה ולוקח
עליה מקרחות של תורה להתרפאות ומקשינן ואי ליכא מכה
אסור הוא דקאמר נה ר' יהושע ב"ל ותו לא והא אין לו חלק
לעה"נ: הלוחש על המכה ואומר כל המחלה אשר שמתי
במצרים לא אשים עליך וגו': ברוקק שנו נרוקק ואח"כ לוקח:
שאין מוכירין שם שמים וכו' והכא קאמר כי אני ה' רופאך:

והא חייב שקדושתו קדושת עולם אבל על משכן
לא יהא חייב לכך נאמ' משכן [ולכך נאמ' מקדש]:
ת"ר *והזרתם את בני ישראל מטומאתם א"ר ח
ואשיה מכאן אזהרה לבני ישראל שיפרשו יח
מנשותיהם סמוך לוסתן וכמה אמר רבה עונה ע"נ
אחת א"ר יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי כל ויקרא טו
שאינו פורש מאשתו סמוך לוסתה אפי' הויין לו
בנים כבני אהרן מתים דכתיב והזרתם את בני
ישראל מטומאתם והדוה בנדתה וסמיך לי' *אחרי סס טו
מות שני בני אהרן א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן
כל הפורש מאשתו סמוך לוסתה הויין לו בנים
וכרים דכתיב *להבדיל בין הטמא ובין הטהור סס יא
וסמיך לי' *אשה כי תזריע וילדה וכר ר' יהושע סס יב
בן לוי אמר הויין לו בנים ראוין להוראה דכתי'
*להבדיל ולהורו'. א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן סס י
כל המבדיל על היין במוצאי שבתו' הויין לו בנים
וכרי' דכתי' *להבדיל בין הקדש ובין החול [וכתי' סס
התם *להבדיל] בין הטמא ובין הטהור וסמיך לי' סס יא
*אשה כי תזריע וילדה וכר. ר' יהושע בן לוי אמ' סס יב

[קדושת עולם שאין לחזריה היתר נמות]:
והזרתם והפרשתם כמו ויזרו: אזהרה לישראל וכו' וסמיך
ליה והדוה בנדתה נההיו עכייכ: עונה נמי' כלה
נפר' החזה מפרש לו יום לו לילה לס וסתה ניום יפרוש כל
היום ולס וסתה בלילה יפרוש כל הלילה: ולהבדיל נו' המבדיל

בנים ראוין להוראה דכתיב להבדיל ולהורו' א"ר בנימין בר יפת א"ר אלעזר כל המקדש את עצמו בשעת תשמיש הויין לו בנים וכרי' שנ' *והתקדשתם והייתם קדושי' וסמיך ליה אשה כי תוריע:

ויקרא יב ע"ד כל מקום שאתה מוצא גדר עבירה כפי' רש"י פ' קדושים

שבועות שתים

פרק שלישי

כ תניא *זכור *ושמור בדיבור אחד נאמרו מה שאין הפה יכול לדבר ומה שאין אוזן יכולה לשמוע:

שמות כ דברים ה ע"ג

שבועת העדות

פרק רביעי

ל ת"ר *ועמדו שני האנשי' מצוה לבעלי דינין שיעמדו א"ר יהודה שמעתי שאם רצו להושיב את שניהם מושיבין איזהו אסור שלא יהא אחד

דברי' יט

דין טומאה לטהרה תלך אחתו זכר: להבדיל ולהורות נעכ"ל דמתוי' יין כתיב ולהבדיל בין הקדש ובין החול ובין הטמא וגו' ולהורות את בני ישרא': המקדש עצמו בתשמיש דרך נכיעות: מצוה בבעלי דינין שיעמדו (בעמידה) דהא קרא כמי בבעלי דינין מיירי דכתיב אחר להם הריב: שלא יהא אחד

עומד ואחד יושב אחד מדבר כל צרכו ואחד אומר
לו קצר דבריך:

ת"ר *בצדק תשפוט עמיתך שלא יהא אחד יושב ט
ואחד עומד אחד מדבר כל צרכו ואחד אומ' סס
לו קצר דבריך ד"א בצדק תשפוט עמיתך הוי דן ייקי' ים
את חברך לכף זכות. תני רב יוסף בצדק תשפוט
עם שאתך בתורה ובמצות השתדל לדונו יפה:

רב (הונא) [עולא] בריה דרב עילאי ה"ל דינא סס
קמיה דרב נחמן שלח לי' רב יוסף (עילאי)
[עולא] חבירנו עמית בתורה ובמצות אמר מאי
שלח לי לחנופי ליה הדר אמר למישרי בתיגרא
*אי נמי לשודא דדייני אמר עולא מחלוקת בבעלי סס ע"ג

עומד ואחד יושב שלא ירחה קנרו שמכנדין לותו יותר
ויסתתמו דנריו:

הוי דן את חברך לכף זכות לא נדין נעלי דיכין הכתוב מדנר
שלא נרוחה קנרו עושה דנר שאתה יכול להכריעו לכל
עניה ולכל זכות הכריעו לכל זכות ואל תקשדהו נעניה:
השחדל לדונו יפה לקמן מפרש לה למשרי נתגריה אס נאו נ'
דיכים לפכיך ואחד מהם של ת"ק הוי פוסק אותו תקלה ופטור
אותו מלפכיך:

מאי שלח [לי] הא מילתא: לחנופי ליה שמא להקכיפו
נתמיה: למישרי בחיגר' כלפרישית אס נא דין אחר
לפכי אפסוק את זה תקלה: א"נ לשוד' דדייני יש דין שאיכו
תלוי נרחית עדים ולא נשנועה אלא נמה שלב הדייכים כוטה

דברי' יט דינין אבל בעדי' דברי הכל בעמידה דכתי' *ועמדו
שני האנשי' אמר רב הונא מחלוקת בשעת משא
ומתן אבל בשעת גמר דין דברי הכל דיינין בישיבה
שמות יח ובעלי דינין בעמידה דכתיב *וישב משה לשפוט
את העם ויעמוד העם:

י דביתהו דרב הונא הות לה דינא קמיה דרב
ס נחמן אמר היכי אעביד אי איקום מקמה
מסתתמן טענתי' דבעל דינה לא איקום מקמה
אשת חבר הרי היא כחבר א"ל לשמעיה צא ואפרח
עלי בר אווא ושדי עילואי ואקום:

ס אמר רבה בר רב הונא האי צורבא מרבנן וע"ה
דאית להו דינא בהדי הדדי מותבינן ליה
לצורבא מרבנן ולע"ה נמי אמרינן ליה תיב ואי
קאי ליה לן בה רב בר שרביא ה"ל דינא קמיה
דרב פפא אותביה ואותיב נמי לבעל דיניה אתא

לזכות אם לחייב כגון הכך דכתובות ההוא דא"ל נכסי לטובים
אתו זכי טוביה [ואמרינן התם טובא דדייכי למי שהיין רוחה
שהוא רגיל לתת לו מתנה כו'] אף כאן כך שלח לי אם הדין תלוי
בטובא דדייכי זה רגיל לזכותו שמכס ולדיק הוא. טובא ל' הגלגה
כדמתרגמינן ירה בים שדי בימא:

דביתהו דרב הונא משמת רב הונא: אפרח עלי בר אווא
ואעמוד ולא יבין זה שבשבילה עמדתי שלא מפני החוה
הפורש ונא עלי:

שליחא דבי דינא בטש ביה ואוקמיה לע"ה ולא
א"ל רב פפא תיב היכי עביד הכי והא מסתמן
טענתי' אמ' רב פפא מימ' אמ' איהו הא אותבן שליחא
דלא מפיים מינאי ואמר [רבה בר] רב הונא האי
צורבא מרבנן וע"ה דאית להו דינא בהדי הדדי
לא ליקדים צורבא מרבנן וליתיב משום דמיחוי
כמאן דמסדר ליה לדיניה ולא אמרן אלא דלא
קביע ליה עידניה אבל אי קביע ליה עידניה ליה
לן בה מימר אמר בעידניה טריד:

ואמר רבה בר רב הונא האי צורבא מרבנן דידע סס
בסהדותא וזילא ביה מילתא למיזל לבי
דיינא דזוטר מיניה לאסהודי קמיה לא ליזל אמ'
רב ששת בריה דרב אידי אף אנן נמי תנינא
מצא שק או קופה ואין דרכו ליטול ה"ז לא יטול
וה"מ בממונא אבל באיסורא *אין חכמה ואין ומשלי כא

בטש נעט: דלא איפיים מינאי לא עשיתי לו טובה ולא יכיר לי טובה:
לא ליקדים וליתיב לפני הדיין קודם שיגיע נעל דיכו ולפילו
יוסב ושותק: דמיחזי כמאן דמסדר ליה טענתיה וגורס שיסדוהו
כמטעים דבריו לדיין ועונה נלא תסח שמע שוח כדלקמן: קביע
[ליה] עידניה שהדיין רגיל ויש לו קביעות ללמוד:
שאין דרכו ליטול אם היה שלו. ה"ז לא יטול אין מוזהר עליו
נלא תוכל להתעלם שכאמר והתעלמת פעמי' שאתה מתעלם:
אבל באיסור' כגון אשה הנאה לפני אכס להתירה ליבעל
ותלמיד זה יודע שנעלה בי אין אכילה אסורה לנגד ה':

תבונה ואין עצה לנגד ה' כל מקום שיש בו חלול
ה' אין חולקין כבוד לרב רב יומר הוה ידע לי'
סהדות' למר זוטרא אתא לקמיה דאמימר אותבינהו
לכלהו א"ל רב אשי לאמימר והאמר עולא מחלוקת
בבעלי דינין אבל בעדי' דברי הכל בעמידה א"ל
האי עשה והאי עשה דכבוד תורה עדיף:
יא ת"ר מנין לדיין שלא יעשה סניגרון לדבריו ת"ל
סס *מדבר שקר תרחק. ומנין לדיין שלא ושב
שמות כג תלמיד בור לפניו ת"ל מדבר שקר תרחק. מנין
לדיין שיודע בחברו שהוא גולן וכן עד שיודע
בחברו שהוא גולן מנין שלא יצטרף עמו ת"ל
מדבר שקר תרחק. מנין לדיין שיודע בדין שהוא
מרומה שלא יאמ' הואיל והעדי' מעידי' אחתכנו
לא ויהא *קולר תלוי בצואר עדים ת"ל מדבר שקר
תרחק. מניין לתלמיד שיושב לפני רבו וראה
זכות לעני וחובה לעשיר שלא ישתוק ת"ל מדבר

האי עשה ועמדו: והאי עשה את ה' אלהיך תירא לרבות ת"ח:
לא יעשה סניגרון לדבריו אס כן דין ולבו כוקפו לומר שהוא
טועה לא יקזיק דבריו להניח רחיו' להעמידם שהוא בוש
לקזור אלא לכל כדין יקזור להוליח דין לאמיתו: שלא יושיב
תלמיד בור לפניו ליטח וליתן בדין עמו אלא יטעהו: שלא
יצטרף עמו ואע"פ שהעדות אמת: מדבר שקר שגורם לפסוק
דין על פי שנים עדים ואין כאן אלא עד אחד: שהוא מרומה
שלמד מתוך דברי עדים שאין עדותם אמת: קולר שלשלת העון:
ורואה זכות ובנו הקליף:

שקר תרחק מנין לתלמיד שרואה את רבו שטועה
בדין שלא יאמר אמתין לו עד שיגמרנו ואסתרנו
ואבננו משלי כדי שיקרא הדין על שמי ת"ל מדבר
שקר תרחק. מנין לתלמיד שא"ל רבו יודע אתה
בי שאם נותנין לי מאה מנה איני מבדה מנה
יש לי אצל פלוני ואין לי עליו אלא עד אח' מנין
שלא יצטרף עמו ת"ל מדבר שקר תרחק האי
מדבר שקר תרחק נפקא הא ודאי שקורי קא
משקר ורחמנא אמר *לא תענה ברעך עד שקר
אלא כגון דא"ל ודאי חד סהדא איתי לי ואת
קום התם ולא תימא ולא מידי דהא לא מפקת
מפומך שקרא אפילו הכי אסור משום שנ' מדבר
שקר תרחק. מנין לנושה בחברו מנה שלא ואמ'
אטעננו במאתי' כדי שיודה לי במנה ויתחייב לי
שבועה ואגלגל עליו שבועה ממקום אחר ת"ל
מדבר שקר תרחק. מנין לנושה בחברו מנה וטענו
מאתי' שלא יאמר אכפרנו בב"ד ואודה לו חוץ
לבית דין כדי שלא אתחייב לו שבועה ולא יגלגל
עלי שבועה ממקום אחר ת"ל מדבר שקר תרחק.
מנין לשלשה שנושין מנה באחד שלא יהא אחד
בעל דין ושני' עדים כדי שיוציאו מנה ויחלקום

נלמו הכי לסוף משום כנוד רבו וע' טור חזון משפט סי' ט שמות כ

איני מבדה משקר: וקום התם שיהא סנור נעל דין שאתה נא להעיד ויודה אמת: ואגלגל עליו שבועה שאיכו מודה לי במקנת ואזניעכו ע"י גלגול או שנועות קרקעות שאין כשנעים עליהם אלא ע"י גלגול: שלא יהא אחד בעל דין ושני' עדים והם

ת"ל מדבר שקר תרחק. מנין לשני שבאו לדין אחד לבוש סמרטוטין וא' לבוש איצטלית בת מאה מנה שאומרי' לו לבוש כמותו או הלבישהו כמותך ת"ל מדבר שקר תרח'. כי הוו אתו לקמי' (דרבה) [דרבא] בר רב הונא אמר להו שליפו פוומקייכו וחותו לדינא. מנין לדיין שלא ישמע דברי בעל דין קודם שיבא בעל דין חברו ת"ל מדבר שקר תרחק. מנין לבעל דין שלא יטעים דבריו לדיין קודם שיבא בעל דין חברו ת"ל מדבר שקר תרחק רב כהנא מתני מלא תשא ולא תשיא.

יחוקאל יח *ואשר לא טוב עשה (בעמיו) [בתוך עמיו] רב אמר זה הבא בהרשאה ושמואל אומר זה הלוקח שדה שיש עליה עסיקין:

בעלי דין: ולבוש כמותו שלח תגרום לכו ליטח לך פניס לו יסתתמו דברי שכנגדך מפני תשובתך ויאמ' איך ימציכו לי בית דין על אדם קטוב כזה: מדבר שקר תרחק וכיון שאין ריבו מסותם מעמיד זה את שקרו: פוומקך כמין אכפילאות קטונים קלנכי"ם בלע"ז: לא חשא אזהר' למקבל קרי ביה לא תטיח אזהר' לבעל דין: שמע שוא שמטעים דבריו שלא בפני בעל דינו ואינו נוס מדברי שקר: אשר לא טוב עשה פסוק זה בספר יחזקא: זה הבא בהרשא' ומתעבר על ריב לא לו ושמא הרבתון כוח לו וכוח לפטר' יותר מזה שאינו יכול לעשות פטר' בממון אחרי': שיש עליה עסיקין עוררין כמו התעטקו עמו שמעוררין על המקוים בה וזה בא וקונה לאחו ובוטח על קונו שהוא אין זרוע:

[משנה משביע אני עליכם וכו'] באלף דלי"ת לה
ביו"ד ה"א בשדי בצבאות בחנון ורחום
בארך אפים ברב חסד וכו' [הרי אלו חייבין]:
גמ' למימרא דחנון ורחום שמות נינהו ורמינהו
יש שמות שנמחקין ויש שמות שאין נמחקין אלו
הם שמות שאין נמחקין כגון אל אלהיך אלהים
אלהיכם אהי"ה אשר אהיה אל"ף דלי"ת ויו"ד
ה"א שדי צבאות הרי אלו אין נמחקין אבל הגדול
הגבור והנורא האדיר והחזק והאמיץ העיוו חנון
ורחום ארך אפים ורב חסד הרי אלו נמחקין
[אמר אביי מתניתין במי שהוא חנון במי שהוא
רחום קאמר]:

כל שמות האמורי' בתורה באברהם קדש חוץ יב
מזה שהוא חול שנ' *ויאמ' אדני אם נא מצאתי סס ע"ב
חן בעיניך. חנניה בן אחי ר' יהושע ור' אלעזר לקמיה יח
בן עוריה משום ר' (אליעזר) [אלעזר] המודעי סנה פ' יו
אמרו אף זה קדש כמאן אולא הא דאמר רב ע"ש
יהודה אמ' רב גדול הכנס' אורחי' יותר מהקבלת
פני שכינה כמאן כאותו הזוג. כל שמות האמורי'

[במי שהוא חנון ולאו דוקא סס הוא אלא נסס מי שהוא מכון:]
חוץ מזה כו' למלאך המלעי קרא אחרון שכך נאו לפניו מיכאל
בחמלה וגבריאל מימינו רפאל משמאלו: אף זה קדש דכתיב
לעיל מיכה וירא אליו ה' והדר כתיב והכה שלשה מכתים ואמר
להקב"ה אל נא תענוד מעל עבדך המתן לי כאן עד שאכנים את

ויקפי' יט בלוט חול חוץ מוה שהוא קדש שנ' *ויאמ' לוט אליהם אל נא אדני הנה נא מצא עבדך חן בעיניך ותגדל חסדך וגו' מי שיש בידו להמית ולהחיות וה הקב"ה. כל שמות האמורי' בנבות קדש במיכה חול רבי אליעזר אומר בנבות קדש במיכה יש מהם חול ויש מהם קדש אל"ף למ"ד חול יו"ד ה"י קדש חוץ מוה שאל"ף למ"ד והוא קדש

סופפי' יח *כל ימי היות בית האלהים בשילה. כל שמות האמורי' בגבעת בנימן ר' אליעזר אומר חול ר' יהושע אומר קדש א"ל ר"א וכי מבטיח ואינו עושה א"ל ר' יהושע מה שהבטיח עשה והם לא ביחנו אם לנצוח אם לנצח ובאחרונה שביחנו

שם כ הסכימו על ידן שנ' *ופנחס בן אלעזר בן אהרן (הכהן) עומד (לפני ה') [לפניו] בימים ההם לאמ'

הלורקיס: מי שיש בידו וכו' וה"ק ויאמר לוט אליהם בחזקיהס אל נא יהי כן וזכר כלפי הקב"ה וא"ל אדכי הכה כא מלא עבדך חן: בנבות כתיב נרך נבות אלהיס: במיכה כגון לו בית אלהיס

עיין וכגון הקדש הקדשתי הכסף לה' מידי לבני גו' הרי הוא אסור עלי

מהדם"ל כהקדש גמורי' שהס לגס עד שתתנכו מידי לבני לעצות פסל ומסכה וכן נכא ה' דרכיכס כלפי שכיכה אמר': אל"ף למ"ד חול כגון לו בית אלהיס את אלהי אשר עזיתי לקחתס: שמות האמורים בגבעה וישאלו בני ישראל בה': וכי מבטיח שיליקו ואינו עושה: הם לא ביחנו הס לא שאלו אלא התעלה ולא אמרו התתנהו נידי: באחרונה שביחנו נאורים ותומים כי אשר אתנכו

האוסיף עוד לצאת למלחמ' עם [בני] בנימן אחי
אם אחדל וגו'. כל שלמה האמורי' בשיר השירי'
קדש שיר למי שהשלום שלו חוץ מזה *כרמי סיי ח
שלי לפני האלף לך שלמה [שלמה] לדידיה
ומאתי' לנוטרי' את פריו רבנן. וי"א אף זה חול
*הנה מטתו שלשלמה אף זה חול ולא מיבעיא סס ג
היאך אלא הא דאמר שמואל מלכותא דקטלא
חד משיחא בעלמא לא מיענשא שנ' כרמי שלי
לפני האלף לך שלמה למלכותא דרקיע ומאתי'
לנוטרים את פריו למלכותא דארעא שמואל לא
כתנא קמא ולא כי"א אלא ה"ק וי"א (אף) זה
קדש וזה הוא חול דמטתו ושמואל דאמ' כי"א.
כל מלכיא האמורים בדניאל חול חוץ מזה שהוא
קדש *אנת מלכא מלך מלכיא די אלהא שמיא דניאל ב
מלכותא חסנא ותקפא ויקרא יהב לך. וי"א אף
זה קדש שנ' *מרי חלמא לשנאך ופשרה לערך סס ד

ניקך הסכימו לדבריהם: ומאתים לנוטרים את פריו וגו' לרבנן
הכיקס ויעסקו בתורה לקך מצוה שבהם: הנה מטתו חול שהיה
כבעת מלחמתו כדאמרינן במסכת גטין: דקטלא חד משיחא
בלכגריא לעבודת המלך ובתום' חד מזיחא בהולמה למלחמות הרשות
קאמר: כל מלכיא האמורים בדניאל כל מקום שנאמר שם
מלך: חוץ מזה מלך מלכיא דאלו לכבוכדנאצר קא' לא הוה
קרא ליה דניאל מלך מלכיא אלא ה"ק אלהא כ"כ מלך מלכיא
להוא אלהא דשמיא מלכותא מסכא יהב לך:

למאן קאמר אי ס"ד לנבוכדנאצר קאמר שנאותיה
מאן נינהו ישראל מילט קא ליט להו לישראל.
ות"ק סבר שונאי ישראל איכא שונאי אוה"ע ליכא:
לן א"ר יוסי בר' חנינא אמן בו שבועה בו קבלת
דברים בו האמנת דברי'. בו שבועה דכתי'
מדנ' ה *ואמרה האשה אמן אמן. בו קבלת דברי' דכתי'
דנרי' כז *ארור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת
לעשות אותם ואמר כל העם אמן. בו האמנת
דברים דכתיב *ויאמר ירמיהו [הנבי'] (אל חנניהו)
אמן כן יעשה ה' יקם ה' את דבריך. [א"ר אלעזר
לאו שבועה הן שבועה בשלמא לאו שבועה דכתי'
ירמי' כח *ולא יהי' עוד המים למבול וכתיב *כי מי נח
זאת לי אשר נשבעתי אלא הן שבועה מנ"ל סברא
הוא מדלאו שבועה הן נמי שבועה]:

אמן בו שבועה העוכה לאן לאכר שנועה כמוליה שנועה מפיו:
בו קבלת דברים האומר לחבירו ע"מ שתקייס לי תכאי כך
וכך וחמ' לאן קנל דנריו וקייב לקיי' תכאו: בו האמנת דברים
ורחוי לענות אמן על דבר תפלה ותקנה שהוא לשון מאמן הדברים
שיה' רלון שיהא לאת כן: ואמרה האשה אמן אמן דאי לאו
כמוליה שנועה דמיא לאאי מינדק לפילו מושבע מפי לאכרים
אין כאן שהרי לא אמרה כלום לאכר שבועה ולא דמיא למשביעני
עליך שהן כופרין לאכר שבועה ועוכין על דנריו אין אאו יודעין לך
עדות: [לאו שבועה כדמסיי' וחזיל שאמ' אן לאו לאו תרי זיבכין
אן הן הן תרי זיבכי הרי היא כשבועה מלאכר שהחזיק דנריו]:

[פיסקא] המקלל עצמו וחבירו [בכולן עובר בלא סס תעשה]. א"ר ינאי ורבי הכל. עצמו דכתיב *השמר לך ושמור נפשך מאד וגו' כתי' דנויס ד אבין א"ר אלעאי דאמר כל מקום שנא' השמר פן ואל אינו אלא לא תעשה. וחבירו דכתי' *לא ויקיל יט תקלל חרש:

פיסקא *יככה ה' הוא אלה הכתובה בתורה. יג יתיב רב כהנא קמיה דרב יהודה ויתיב סס וקאמר הא מתניתין כדתנן א"ל כנה יתיב ההוא דנוי' כח מרבנן קמיה דרב כהנא ויתיב וקאמר *גם אל תליס נג יתצך לנצח יחתך ויסחך מאהל ושרשך מארץ חיים סלה א"ל כנה (פשיטא) תרתי למה לי מהו דתימא הני מילי מתניתא אבל בקראי אימא לא מכנינן קמ"ל:

שבועת הדיינין

פרק ששי

היכי משבעינן לי' א"ר יהודה אמר רב משביעין לח ע"ב

לא תקלל חרש ומרגיכן מיכיה נסכהדרין כל סהוס נעמך: יתיב וקאמר מתני' כדתנן רב כהכ היה סוכה מסכת'כו כמות סהי' סכויה יככה וגו': א"ל רב יהודה: כנה הפוך דנריך כנגד לקריס לסור יכהו סלס תקללני: ויתיב וקאמר גם אל יחצך לנצח וגו' לת המקרא הזה היה דורש שנאמר בדוקג נספר תהליס: כנה וסמור יתלהו:

ילקוט כד אותו בשבועה האמורה בתור' דכתיב *ואשביעך בה' אלהי השמי' א"ל רבינא לרב אשי כמאן כר' חנינא בר אידי דאמר בעינן שם המיוחד א"ל אפי' תימא רבנן דאמרי בכנוי ונ"מ דצריך לאתפוסי חפצא בידיה כדרבא דאמר האי דיינא דאשבע בה' אלהי השמים נעשה כמי שטעה בדבר משנה וחוזר ואמר רב פפא האי דיינא דאשבע בתפילין נעשה כמי שטעה בדבר משנה וחוזר והילכתא כותיה דרבא ולית הילכתא כותיה דרב פפא הילכת' כותיה דרבא דהא לא נקיט חפצא בידיה ולית הלכתא כותיה דרב פפא דהא נקיט חפצא בידיה שבועה מעומד ת"ח מיושב שבועה בספר תורה ת"ח לכתחלה בתפילין:

כר' חנינא בר אידי נאלהי שבועת העדות השבע ולא תשבע וכו': אפילו תימא בכנוי והא דא"ר נשבועה האמורה בתורה: לאתפוסי חפצא קאמר לו ספר או תפילין כאנרהס דאתפסיה לאליעזר בברית מילה: דאשבע בה' אלהי השמים ולא התפיסו קפץ: נעשה כטועה בדבר משנה וחע"ג דלא תכן לה בשבועה שמעתתא דרב היא והרי היא כדבר משנה כדאמרי' בסנהדרין דטועה בדבר אמורין קודר ולא אמריכן מה שעשה עשוי ושלם מניתו: ת"ח כשבע מיושב: בם"ח וחע"ג דאוקימנ' דלא כרב פפא לכתחילה מיהא ס"ת בעינן ובדורותיכו בטלו הרבנים שבועה דאוריית' לפי שעושה גדול ותקנו לגזור עליו אדור וכו' והאמר אדור בו שבועה: ת"ח דילו לכתחלה בתפילין מפני כבודו:

ת"ר שבועת הדיונין אף היא בלשונה נאמרה יד
אומרי' לו הוי יודע *שכל העולם כולו נזדעזע שמות כ
בשעה שאמר הקב"ה בסיני *לא תשא את שם לט
ה' אלהיך לשוא וכל עבירות שבתורה נאמר בהן שמות כ
ונקה וכאן נאמר לא ינקה וכל עבירות שבתור'
נפרעין ממנו וכאן ממנו וממשפחתו שנ' *אל תתן קהלת ה
את פיך לחטיא את בשרך ואין בשרו אלא קרובו
שנ' *ומבשרך אל תתעלם וכל עבירות שבתורה ישעי' נח
נפרעין ממנו וכאן ממנו ומכל העולם כלו שנא'
*אלה וכחש ורצוח וגנוב ואימא עד דעביד להו הושע ד
לכולהו לא ס"ד דכתיב *כי מפני אלה אבלה ירמי' כג
הארץ וכתיב *על כן תאבל הארץ ואומלל כל הושע ד
יושב בה וכל עבירות שבתורה אם יש לו וכות
תולין לו ב' וג' דורות וכאן נפרעין ממנו לאלתר
שנא' *הוצאתיה נאם ה' צבאות וגו' ובאה אל בית זכריה ה
הגנב ואל בית הנשבע בשמי לשקר ולנה בתוך
ביתו וכלתו ואת עציו ואת אבניו. הוצאתיה לאלתר
ובאה אל בית הגנב וה הגונב דעת הבריות שאין
לו ממון אצל חברו וטוענו ומשביעו ואל בית הנשבע
בשמי לשקר כמשמעו ולנה בתוך ביתו וכלתו ואת
עציו ואת אבניו הא למדת דברי' שאין אש ומים

אף היא לקמן מפרש מלי לף: בלשונה נכל לשון שהות מצינו:
שכל העולם נזדעזע לקמיה נעי לה: את פיך שנועת שקר:
לחטיא את בשרך לת קרובך:

מכלין אותן שבועת שקר מכלה אותן. אם אמר
איני נשבע פוטרין אותו מיד ואם אמר הריני נשבע
העומדים שם אומרים [זה לזה] *סורו נא מעל
אהלי האנשים הרשעים האלה וכשמשביעין אותו
אומרים לו הוי יודע שלא על דעתך אנו משביעין
אותך אלא על דעת המקום ועל דעת ב"ד שכן
מצינו במשה רבינו ע"ה כשהשביע את ישראל
אמר להם דעו שלא על דעתכם אני משביע אתכם
אלא על דעת המקום ועל דעתי שנא' *ולא אתכם
לבדכם וגו' כי את אשר ישנו פה אין לי אלא
אותם העומדין על הר סיני דורות הבאים וגרים
העתידין להתגייר מנין ת"ל *ואת אשר איננו פה
ואין לי אלא מצות שקבלו עליהם בהר סיני מצות
העתידות להתחדש כגון מקרא מגלה מנין ת"ל
*קיימו וקבלו קיימו מה שקבלו כבר:
אמר מר אומרים לו הוי יודע שכל העולם כלו

ודנ' טו שבועות פ"ג וע"ש רמ"ק

דנ"י כט

עס

קסמ"ר ט עיין כדריס פ"ט נרמ"ק

טן עס

פוטרין אותו מיד ואין מחזירין לומו כאן אלא יקזור נו וע"כ
יאלס מחקבל עליו נבית דין: הרשעים מפרש לקמיה: אלא
על דעתנו הא פריכא טעמא מחוס קכיל דרבא נפ"ג (כגון
מיגו וול' דיהיב ליה קכה וכתן המעות לתוכו והפקידו אללו וכשבא שהחזיר
רמ"י לו מעותיו ולאחר השבועה יקזור ויטלנו ועודנו הוה קמיה
דרבא הכי): ולא אתכם לבדכם [כלומר לא כשאתכם
במקבב' לבדכם] (לא כמו שאתם סבורי' כאחר במקבת לבדכם
אלא על דעתי שהוא דעת בית דין):

נזדעזע בשעה שאמר הקב"ה *לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא מ"ט אילימא משום דאתיהב בסיני עשרת הדברו' נמי אתיהבו בסיני אלא משום דחמיר' ומי חמירא והא תנן אלו הן קלות עשה ולא תעשה חוץ מלא תשא. חמורו' וו כריתות ומיתו' בית דין ולא תשא עמהן. אלא כדתני טעמא וכל עבירות שבתורה נאמר בהן ונקה וכאן [נאמר] לא ינקה וכל עבירו' שבתור' לא נאמר בהן לא ינקה והכתיב *ונקה לא ינקה ההוא מיבעי ליה לכדר' אלעזר דתניא ר' אלעזר אומר אי אפשר לומר ונקה שכבר נאמר לא ינקה ואי אפשר לומר לא ינקה שכבר נאמר ונקה הא כיצד מנקה הוא לשבי' ואינו מנקה לשאינן שבים. כל עבירו' שבתור' נפרעין ממנו וכאן ממנו וממשפחתו. וכל עבירו' שבתורה ממשפחתו לא והכתי' *ושמתי אני את פני באיש ההוא ובמשפחתו ותניא א"ר שמעון אם הוא חטא משפחתו מה חטאה לומר לך אין לך משפחה שיש בה מוכס שאין כולם מוכסין ושיש בה לסטים שאין כולם לסטים מפני שמחפין עליו החם בדינ' אחריני הכא בדינא דידיה כדתניא רבי אומר *והכרתי

סמות כ

סס לד

ויקרא כ

סס

ולא תשא עמהם חלמא לא קמירא מכריתות ומיתות נ"ל: מנקה הוא לשבים וכאן אף לזכים לא ינקה נלא פרעון: בדינא אחרינא נפורענות קלה ולא נפורענות הנא עליו:

אותו מה ת"ל לפי שנא' ושמתי אני את פני יכול כל המשפחה כולה בהכרת ת"ל אותו אותו בהכרת ולא כל המשפחה כולה בהכרת: [פיסקא] וכל עבירות שבתורה נפרעין ממנו וכו'. וכל עבירות שבתורה מכל העולם לא והכחיב *וכשלו איש באחיו איש בעון אחיו מלמד שכל ישראל ערבים זה בזה *התם שיש בידו למחות ולא מיחה מאי איכא בין רשעים דמשפחתו לרשעים דעלמא בין צדיקים דמשפחתו לצדיקים דעלמא הוא בשאר עבירות בדיניה ורשעים דמשפחתו בדין חמור ורשעי' דעלמא בדין הקל צדיקי דהכא והכא פטירי. גבי שבועה הוא ורשעים דמשפחה בדיניה ורשעי' דעלמא בדין חמור וצדיקי דהכא והכא בדין הקל. [פיסקא] ואם אמר הריני נשבע העומדים שם וכו'. בשלמא ההוא דקא משתבע דקאי באיסורא אלא ההוא דקא משבע לי' אמאי משום דתניא ר' שמעון בן טרפון אומר *שבועת ה' תהיה בין שניהם מלמד ששבועה חלה על שניהם:

ויקרא כו פ' זה נזיר ו ע"ב נדה ל"ו שם ע"ב שמות כב

מ ע"ב [פיסקא] מנה לי בידך אין לך בידי פטור. אמ' רב נחמן ומשביעין אותו שבוע' היסת

חלה על שניהם שבועה שהיסת נעשית נה שלח לקדק למסור ממונו
ניד נחמן ונח לידי קילול השם:
היסת לשון שימה שמו מקימים עליו שבועה כמו לא ה' הסיתך:

מ"ט חוקה אין אדם תובע אא"כ יש לו עליו אדרבה חוקה אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו אשתמוטי הוא דקא משתמיט לי' סבר עד דהוי לי ופרענא לי':

מא ההוא דא"ל לחבריה הב לי מאה ווי דמסיקנא ע"ב כך א"ל לא פרעתיך בפני פלוני ופלוני אתו פלוני ופלוני אמרי לא היו דברים מעולם סבר רב ששת למימר הוחזק כפרן א"ל רבא כל מילתא דלא רמיא עליה דאינש לאו אדעתיה:

כל הנשבעין

פרק שביעי

מו א"ר נחמן האי מאן דנקיט נרגא בידיה ואמר איול ואיקטליה לדיקלא דפלניא ואישתכח דקטיל ושדי לא אמרינן דהוא קטליה אלמא עביד אינש דגזים ולא עביד:

[דמסיקנא בך אחכי כוסה נך: לא היו דברים מעולם לא פרע לפכיכו וזה אומר לו נפכיהס לו אלא נפכיהס פרעתיך: הוחזק כפרן ואיכו כאמן אפילו נשבועה לומר פרעתיך אלא נפכיהס שהרי אמר פרעתיך נפכיהס וכמלא עקרן: כל מילתא דלא רמיא עליה דאינש כגון זה אלא היה לו לומר פרעתיך נעדיס אלא אמר לו זה נשעת הלוואה נעדי' פרע לי הילכך לא שס לנו לזכור אס נעדיס פרע אס אלא נעדיס ואמר נעדיס פרעתיך ואלו אדעתיה ואיכו מוחזק כפרן נכך]: דקטיל ושדי שנקלע הדקל ומושלך לארץ: דגזים אומר לעשות

טו מז ע"ב שמות כג ס"ב דברי' ס"ב

תניא ר' שמעון בן טרפון אומ' *שבועת' תהיה בין שניהם וגו' מלמד שה שבועה חלה על שניה' רבי שמעון בן טרפון אומר אוהרה לעוקב אחר נואף מנין ת"ל *לא תנאף לא תנאיף. *ותרגנו באהליכם (ר') שמעון בן טרפון אומ' תרתם וגיניתם באהלו של מקום. *עד הנהר הגדול נהר פרת (ר') שמעון בן טרפון אומר קרב לגבי דהינא ואידהן. דבי ר' ישמעאל תנא עבד מלך כמלך:

מסכת עדיות

שמאי

פרק ראשון

א ב משנה ד

ולמה מוכירין את דברי שמאי והלל לבטלה ללמד דבר גוזמא ושגעון ולויכו עוזה:

לעוקב אחר המנאף כעזה לו לפוטרופוס להרגיל לו כזיס לכילוף: תרתם לת הלרן: וגיניתם לת המקוס שהשבין לת (להלו) [שכיכתו] ניכיכס: קרב לגבי דהינא [ואידהן] לס כגעת בזמוק בשמן תהל ג"כ מזוק בכגיעתו כלו' פרת הול קטן מג' כהרות שהול מכוי לללס לנסוף והכהר הרביעי הול פרת וכלן הול קורל לותו כהר גדול בשביל שהול כזכר כלן על שם ל"י שהיל קשונה כזכר גס הול בקשיבות: דהינא לשון שמן ומשיקה הודשכה מקלב מתורגס לתלהיכל: מאחר שחכמים לומרו נקלת מקומות לל כדברי זה ולל כדברי זה: למל הוכירו דברי שמאי והלל לבטלה יעגה

לדורו' *הבאים שלא יהא אדם עומד על דבריו סס ע"נ
שהרי אבות העולם לא עמדו על דבריהן:
ולמה מוכירין דברי היחיד בין המרובין הואיל ב
ואין הלכה אלא כדברי המרובים שאם סס
יראה בית דין את דברי היחיד ויסמוך עליו שאין מזנה ס
בית דין יכול לבטל דברי ב"ד חברו עד שיהיה
גדול ממנו בחכמה ובמנין היה גדול ממנו בחכמה
אבל לא במנין במנין אבל לא בחכמה אינו יכול
לבטל דבריו עד שיהיה גדול ממנו בחכמה ובמנין:
א"ר יהודה א"כ למה מוכירין דברי היחיד בין ג
המרובין לבטלה שאם יאמר אדם כך אני סס
מקובל יאמרו לו כדברי איש פלוני שמעת: מזנה ו

סתס כמו שקיימו חכמי' ולמ' הזכירו המקלוקו': שלא יהא
אדם עומד על דבורו כלומר שלח יפלור לקיים סנרתו ויעמוד
נה ויודיעוהו שיזכה סנרתו כי לחנות העולם הס שמאי והלל
כדקו דבריהס ולח עמדו חכמים על דבריהס כמו שקדס:
כוונת הלכה זו שאס עשו ב"ד מעשה כמאמר יקיל לין ב"ד לאחר
יכול לקלוק עליו ולפסוק הדין לפי סנרת הרגיס שלח
ל"כ קשנון זה הב"ד יותר מקשנון האחרים לאחר עשו לפי סנרת
היקיל וגדול בחכמה ממנו ר"ל שיהיה רשם ישיבת זה הב"ד יותר
חכס מרשם ישיבת הב"ד הח' עכ"ל הרמב"ס ז"ל בפירושו:
אחר שקדס לנו המאמר נתועלת קיום דברי היקיל בין המרובי'
והוא שאפשר שיפסוק בית דין כסנרת לותו היקיל ל"ר
יהודה לאיזה טעם זכר דברי היקיל הנדחים כלו' שאין עושין

פרק שני

ד הוא היה אומר האב ווכח לבן בנוי ובכח ובעושר
ד ובחכמה ובשנים ומספר הדורות לפניו והוא
ע"נ הקץ שנ' *קורא הדורו' מראש *אע"פ שנ' ועבדום
משנה ט ועגו אותם ארבע מאות שנה (הוא אומר) [ונאמ']
ה ודור רביעי ישובו הנה:
ישעי' מ"ו
ירמי' ט"ו
ב"ד לעולם כדבריו וחמר שהטעם להזכיר לותו לפי שאם למד
לדם לותו הדבר וחזר שהכל מודים בו וימלא שעוזין קלוף
הדברים וינח בלבו ספק לא כודע לו שזה הדבר שלמד הוא דעת
יחיד וכבר כדקה עכ"ל הרמב"ם ז"ל:
הוא היה אומר ר' עקיבא: הנוי היופי ושכים הקיים כלו'
שיהיו ימי קייו קרוב לקיי חביו לפי שכשהוא קרוב לו במזגו
יהיה קרוב לו בימי קייו בלא ספק ולזה הדברים כוהגים על
הרוב וכן רוב דברים הטבעיים הם על הרוב החלש לא הוא
בעל ממון מוריגו לבנו ויחזר הבן מיוחד בעושר חביו וכשהוא
חכם הוא מלמד לבנו על הרוב ובתוספתא חכמים פולקים על
ר' עקיבא שאין החכ זוכה לבנו בחמשה דברים חלא עד הפרק
שעדין לא הגיע לעוכת קיוד מלות אבל משהגיע לפרק לא הוא
לדיק זוכה לעלמו ולא לאו אין חביו זוכה לו: ומספר הדורות
לפניו והוא הקץ ר"ל שיהוד זמן הקץ לחשבון החכמי' עם חשבון
השכים עד שיהיה השיעור גזרות הש"י שאחר כך וכך [דורות]
חכמי' א' מוליד (א') [שכי] יהיה מה שיעד השם בזו הניח
רחיה מן הקץ אחר שם השם לאברהם עם היות מכין שכים

אף הוא היה אומר חמשה דברים של י"ב חדש. ה
משפט דור המבול שנים עשר חדש. זס
משפט המצרים שנים עשר חדש. משפט איוב מזכה י
שנים עשר חדש. משפט גוג ומגוג לעתיד לבא
שנים עשר חדש. משפט רשעים בגיהנם י"ב
חדש שנא' *והיה מדי חדש בחדשו. ר' יוחנן בן יעני' סו
נורי אומר מן הפסח ועד העצרת שנ' ומדי שבת
בשבתו:

תרגם מחות זכה הזינו כל הלכתים ואמר דור רביעי יעזבו הכה
ויתקיל מזמן סורס מח"י כלו' ירידתן למלריס זהרי קהת מיורדי
מלריס ומזה מיורדי מלריס ובני מזה ככסו לח"י תאר ירד
ממכה קהת והס דור רביעי לקהת ואמרו יעזבו הכה כאלו אמר
מזעה זילאו מן הארץ הזאת עד ד' דורות יעזבו אליה עכ"ל
הרמב"ס ז"ל:

ומדי שבת בשבתו ר"ל הזבחות הרלופות אותם זהיו זבחות
ניסוסם קלתם לקלתם והוא אומרו וספרתם לכם
ממחרת השבת וקרא יום ראשון של פסח שבת כמו שאתה רואה
ולוה זיספרו לקריו זבע שבתות וכן אמרו בכאן שבת בשבתו
רלה לומר השבת עם שבתות המיוחסו' אליו והס מ"ט יום כמו
שיש מפסח ועד עלרת ואתר הלריך לזכור אלה המאמרים בכאן
ואע"פ שאינם מכוונת המסכת ואין בהם עדות וכמו כן הלכות
הרבה שבאו במסכת זו ואין בהם עדות מוסף מאתר הוזכרו
במקומותיהם מן המשנה הוא מה שאומר לך והוא כי כל דבר
שבא במסכת זו כולם הלכות דברו בהם והעידו בהם במה

פרק חמישי

ו רבי ישמעאל אומר קהלת אינו מטמא את הידי
ח כדברי בית שמאי וכה"א מטמא את הידי:
ע"ב עקביא בן מהללאל העיד ארבעה דברים אמרו
משנה ג לו עקביא חוור בך בך' דברים שהיית
ז אומר ונעשך אב *ב"ד לישראל אמר להן מוטב
ס לי להקרא שוטה כל ימי ולא לעשות שעה אחת
משנה ו רשע לפני המקום שלא יהיו אומרים בשביל
ט שררה חור בו. הוא היה מטמא שער פקודה
ודם הירוק וחכמים מטהרין והוא היה מחיר שער
בבור בעל מום שנשר והניחו בחלון ואחר כך

שהעידו וזכרו נהס נמה שנזכ' ולכו נהס נמה שדכו ניום לק'
נלנור יום לק' נעלמו והוא יום שהושיבו ר' לעזר בן עזריה
בישיבה והוא לומרס עליות בו ניום תקנוה וכן כל מה שילמר
נמשנה בו ניום נשניל לותו היום הוא לומר ולזה הטעם תמלא
בזו המסכתא הלכות מעכ"כים מצוכים ודע זה ושמרהו. עכ"ל
הרמב"ם ז"ל:

אינו מטמא ללא קציב כשאר כתבי הקדש אלא קכמתו של
שלמה: שער פקודה מי שהיתה בו נהרת ובו שער לבן
והלכה הנהרת והכיא שער לבן במקומו וקראה עקביא בן מהללאל
מטמא וחכמים מטהרין וכו' וכקרא פקודה על דרך משל כאלו
הנהרת הפקידה אותו במקומה עד שתקור אליו: ודם הירוק
אינו נדה: שער בבור אמרה תורה לא תגוז נכור לאחך ואם

שחטו וחכמי' אוסרין. הוא היה אומר אין משקין לא את הגיורת ולא את השפחה המשוחררת וחכ"א משקין אמרו לו מעשה בכרכמית שפחה משוחררת שהיתה בירושלי' והשקוה שמעיה ואבטליון אמ' להם דוגמא השקוה ונדוהו ומת בנדויו וסקלו ב"ד את ארונו א"ר יהודה ח"ו שעקביא נתנדה שאין העורה ננעלת על כל אדם מישראל בחכמה וביראת חטא כעקביא בן מהללאל ואת מי נדו את (ר') אלעור בן (הקוף) [חנוך] שפקפק בטהרת ידים

התירה מומקה וחק"כ תלם מחכה זער לו זכזר רנכן סנרי לע"פ זהכל מותר לזקטו ולהכות מעורו ולמרו לפילו הכי גזריכן קודם זקיטה וכו' : אין משקין את הגיורת וכו' דכתיב דבר אל בכי ישראל לאם אם כי תזטה אחתו לאפוקי גיורת ומזוקררת ואין דרך לבן ישראל ליזח אחה מזוקררת וגיורת ורבכן סנרי אחתו הראויה לו וזו ראויה לו : דוגמא השקוה לפי שהיתה גיורת כמותם והם היו ג"כ גרים* וכאלו הם לא ר"ל ענדו להרזיקם ורלו להזזיקם בכל דיכי ישראל ים מפרש' דוגמא אלא כתבו לה מגלת סוטה אלא כתב בעלמא שהיה כתוב מקבו להפקידה וכדומה לפי שהיה לזמעיה ולאבטליון לעזות אלא כדין כי אין עושין כן לפי שמוליא לעז על מי המרים שאינם בודקין ולפירוש קמא כדומה לכנוד הרב וסקלו ב"ד את ארונו לבזיונו כדי שיתכפר לו : שאין עזרה ננעלת בפעת שקיעת פסקים כדתכן בפסק שני בפר' תזיר כשהוא נכנסה בת רשזוכה כתמלא' העזרה נכנעלו לאות העזרה : שפקפק בטהרת ידים

מנקיפס אל גרים דאל"כ אסורין לדון ר"פ

וכשמת שלחו בית דין והניחו אבן על ארונו ללמד שכל המנודה ומת בנדויו סוקלין את ארונו:

ח בשעת מיתתו אמר לבנו בני חזור בך בד' דברי שהיותי אומר א"ל ואתה למה לא חזרת בך א"ל בני אני שמעתי מפי המרובי' והם שמעו מפי המרובי' אני עמדתי בשמועתי והם עמדו בשמועתן אבל אתה שמעת מפי היחיד (והם שמעו מפי המרובין) [ומפי המרובין] מוטב להניח את דברי היחיד ולאחוז את דברי המרובי' א"ל אבא פקוד עלי לחברך א"ל איני מפקד א"ל שמא עולה מצאת בי א"ל לא מעשיך יקרבוך ומעשיך ירחקוך:

שהיה מתירא שיכטרולו שלא היה כוטל על הפרק ע"כ מחמת לכיון ויכודוהו ול"ל מיעשיך יקריבוך ולא ירחקוך כמו שרחקוני ע"י מחלוקת

שלא היה כוטל מרגיעית לו שלא היה כוטל עד הפרק ע"כ פירוש הרא"ש נמצא זו:

שמעתי מן המרובין כי נקלקו הרשעוכים והיו למקלה על מקלה. הוא שמע מן המקלה הלקת והם שמעו מן המקלה הלקת לי כמי עקביא היה לומר כי לותם שמע הוא מפיהם היו רוב וקצריו לומרים שהלקרים שכנגדם היו רוב: פקוד עלי לחברך שיכשלוני: מעשיך יקרבוך אם תתנהג במעשים טובים לפיכך נקרא שמקדש עליך כי שלא הכי יקרבוך ויכשלוך ומעשיך ירקוך ואם קם ושלום לא תתנהג במעשים טובים לפי קפן שירקוך ולא שיכשלוך בשביל נוקתי: ע"כ פירוש הרא"ש ז"ל:

העיד רבי יהושע

פרק שמיני

א"ר יהושע מקובל אני מרבן יוחנן בן זכאי ששמע ט
מרבו ורבו מרבו הלכה למשה מסיני שאין יא
אליהו בא לטמא ולטהר לרחק ולקרב אלא לרחק משנה ו
את המקורבין בורוע ולקרב את המרוחקין בורוע
משפחת בית הצריפה היתה בעבר הירדן (ורחקה
בן) [ורחקוה בני] ציון בורוע ועוד אחרת היתה שם
(וקרבה בן) [וקרבוה בני] ציון בורוע כגון אלו אליהו נפ' י'
בא לטמא ולטהר לרחק ולקרב ר' יהודה אומ' לקרב יומסין
אבל לא לרחק ר' שמעון אומ' להשוות את המחלוקת וע"ש
וחכמים אומרים לא לרחק ולא לקרב אלא לעשות רמ"ש
שלום בעולם שנא' *הנני שולח לכם את אליה מלאכי ג
הנביא לפני בוא יום ה' הגדול והנורא והשיב לב
אבות על בנים ולב בנים על אבותם:

בן ציון גדרת חלמיש הוה: רבי יהודה אומר מיקרב את הכשרי' שכתרקבו ולא ירקק את הפסולים לפף ע"פ שקרבנם בזרוע השתא כימא כתערבו בכשרים וכיון שכטמעו כטמעו: להשוות את המחלוקת במשפטות שמתגרות זו בזו כלשכרי' בפרק עשרה יוסין לאמר רבי יהושע בן לוי אם רואין אתי משפטות שמתגרות זו בזו שמן פסולין שבהן מהם ואין מכיקים אותה לידען נקבורתה ואליהו יסיים וישלי' ביניהם וקב"ה לא לרחק ולא לקרב:

מסכת עבודה זרה

לפני אידיהן

פרק ראשון

א א"ר יהושע בן לוי כל מצות שישראל עושין בעוה"ז
ב הן באות ומעידות עליהם לעוה"ב שנ' *יתנו
ישעי' מג עדיהם ויצדקו יתנו עדיהם ויצדקו אלו ישראל ישמעו
ויאמרו אמת אלו אוה"ע דרש ר' חנינא [בר פפא]
ואי תימא ר' שמלאי לעתיד לבא מביא הקב"ה ספר
תורה ומניחו בחיקו ואמר כל מי שעוסק בתורה יבא
ויטול שכרו ומתקבצי' ובאי' אומו' העולם בערבוביא
סס שנ' *כל הגוים נקבצו וחדיו וגו' ואמר להם הקב"ה
אל תכנסו לפני בערבוביא אלא תכנס כל אומה
סס ע"נ ואומה *וסופריה שנ' *ויאספו לאומי' ואין לאום
סס אלא מלכות שנ' *ולאום מלאום יאמץ ומי איכא
ילקוט כה ערבוביא קמי שמיא אלא כי היכי דלא ליערבבו
אינהו בהדי הדדי דלישמעו מאי דאמר להו מיד

בערבוביא כולם מעורבבין ולא כל קומה וקומה בפני עלמה:
וסופריה מכמיה: לאום מלכות כמהיא לגדה
ולאום מלאום מתרגמינן ומלכו ממלכו ועוד יאמץ לא זייך אלא
במלכות: וספר תורה מסיפי' דקרא כפקא לן לקמן מי (נכס)
[נהס] יגיד זאת: מי איכא ערבוביא קמיה והלא כלן כסקרין
בסקירה אחת שכל' היולר יקד לנס כדאמרינן בר"ה: ומאי
דלא ליערבבו אינהו לדידיה לא מהניא ערבוביא אנל לדידהו

נכנסת מלכות אדום תחלה מ"ט דהיא חשובה
[ומנ"ל דחשיבא] דכתי' *ותאכל כל ארעא ותדושינה דניאל ז
ותדקינה א"ר יוחנן ו רומי שטבעה יוצאת בכל
העולם כלו ומנ"ל דחשיב עייל ברישא לדינא כדרב
חסדא דאמר רב חסדא מלך וצבור מלך
נכנס תחלה לדין שנ' *לעשו' משפט עבדו ומשפט מ"ג מ
עמו וישראל דבר יום ביומו וטעמא מאי אבע"א
לאו אורח ארעא למיתב מלכא אבראי ואבע"א
מקמי דליפוש חרון אף ואומר להם הקב"ה במה
עסקתם בעוה"ו אומרי' לפניו רבש"ע הרבה שווקי'
תקננו הרבה מרחצאות עשינו הרבה כסף ווהב
הרבינו וכולן לא עשינו אלא בשביל ישראל כדי
שיתעסקו בתור' אומר להם הקב"ה שוטי' כל מה
שעשיתם לצורך עצמכם עשיתם שווקים להושיב
בהם וונות מרחצאו' לערן בהם עצמיכם כסף ווהב
שלי הוא שנ' *לי הכסף ולי הזהב נאם ה' צבאו' חגי ב
כלום יש בכם מגיד ואת שנ' *מי (בכם) [בהם] ישעי' מג

מהכי דמנלנלי ומסתמי טעמייהו: טבעה שמעה: נכנס
תחלה לפני הקב"ה לדין: משפט עבדו שלמה המלך: דליפוש
חרון אף דהקב"ה מפני פגעי הלבור שמא ק"ו יפרע מן המלך
כל סורקיו מפני הקרון: שווקים מרחצאות וכסף וזהב הוא
עסקן של רומיים וגזריס וכרכיס ומלקחות הוא עסקן של
פרסיים: שיתעסקו בתורה שיהא להם פנאי שמולחין להשתכר
נזוק ומולחין מזונותיהם ולורכיהם בלא טורח ומתעלכין

דניי' ד יגיד ואת ואין ואת אלא תורה שנ' *וואת התורה
אשר שם משה מיד יוצאין בפחי נפש יוצאת
מלכות רומי נכנסת מלכות פרס אחריה מ"ט משום
דניאל ו דחשיבא בחרה מנ"ל דכתיב *וארו חיוה אחרי
תנינה דמיא לדוב ותני רב יוסף אלו פרסיי' שאוכלי'
כדוב ושותי' כדוב ומסורבלין בשר כדוב ומגדלין
שער כדוב ואין להם מנוחה כדוב אומר להם
הקב"ה במה עסקתם אומרי' לפניו רבש"ע הרבה
גשרים גשרנו ועשינו והרבה כרכים כבשנו והרבה
מלחמו' עשינו וכולן לא עשינו אלא בשביל ישראל
כדי שיתעסקו בתורה אומר להם הקב"ה שוטי'
כל מה שעשיתם לא עשיתם אלא לצורך עצמכם
שמות טו גשרי' ליטול מכם מהן כרכים לעשות בהם אנגריא
מלחמות אני עשיתי שנא' *ה' איש מלחמה ה'
שמו כלום יש בכם מגיד ואת שנא' מי בכם
יגיד ואת ואין ואת אלא תורה שנ' וואת התורה
מיד יוצאין בפחי נפש וכי מאחר דעיילא רומי
ולא וכה פרס מ"ט עיילא סבור אינהו סתור בית
המקדש ואנן מיבנא בנינן:

דמרקלאו': וארו והכה: אחרי לקרת: מסורבלים שמיי' כמו
קטן המסורבל בבגדו ולשון מלבוש הוא כמו כפיתו בסרבליהון:
דוב אין לו מנוחה חלח הולך ונח כל שעה: אנגריא עבודת
המלך המוטלת על יושבי כרכים לעשות מלחמה ולחלת בלבד
וליטול בהמתן לעבודתו: ואנן בנינן בית שכי בכה כורש:

וכן כל אומה ואומה מאי שנא הני תרתי דקא ב
חשיב ומאי שנא הנך דלא חשיב הנך משכה סס
מלכותייהו עד דאתי משיח וכי מאחר דעיילי תרתי
ולא אהנו מידי מ"ט עיילי אחרינו אמרי אינהו
אשתעבידו בישראל אנן לא אשתעבדינן בהו אמרי
לפניו רבש"ע כלו' נתת לנו ולא קבלנוהו ומי מצו למימ'
הכי והא כתי' *ה' מסיני בא וזרח משעיר למו דכתי' לג
וכתיב *אלוה מתימן יבא מאי בעי בשעיר ומאי חבקוק ג
בעי בפארן אמר רבי יוחנן מלמד שלקח התור'
והחזירה הקב"ה על כל האומות והלשונות ולא
קבלוה עד שבא אצל ישראל וקבלוה אלא הכי
אמרי כלום קבלנוה ולא קיימנוה ועל דא תברתהון
אמאי לא קבלוהו אלא כך אומרין לפניו כלום
כפית עלינו את ההר כגיגית [ולא קבלנוה] כדרך
שכפית על ישראל (ולא קבלנוה) שנ' *ויתיצבו שמו' יח
בתחתית ההר וא"ר אבדימי בר חמא דמן חיפה
מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית ואמ'
להם אם מקבלי' אתם את התורה מוטב ואם לאו

אינהו אשתעבידו בישראל פרסיים משתעבדין בישראל בגלות
בגל וטיטוס הגלם לרומי ועדין כלם משועבדים להם:
פארן מרן ישמעאל דכתיב בהגר ותשב במדבר פארן וגו': כלום
קבלנוה ולא קיימנוה כלומר משום דלא קבלוה לא קיימוה:
על דא תברתהון פירכא היא כלו' כמלא תשובה זו קטיגור
להם אמאי לא קבלוה: כגיגית קופ"ה בלע"ז שמטילין בה שבר:

שם תהא קבורתכם מיד אומ' להם הקב"ה ראשונו
ישעי' מג ושמיעונו שנאמ' *וראשונות ישמיעונו שבע מצות
שקבלתם היכן קיימתם ומנ"ל דלא קיימום כדתני רב
חנקיק ג יוסף מ"ד *עמד וימודד ארץ ראה ויתר גוים מה ראה
ראה שבע מצות שקבלו עליהם בני נח ולא קיימוה
עמד והתירן להם איתגורי אתגור א"כ מצינו חוטא
ג נשכר אמ' מר בריה דרבינ' *לומר (שאם מקיימין)
[שאע"פ שמקיימין] אותם אין מקבלי' עליהם שכר:
ג ולא והתניא ר' מאיר היה אומר מנין שאפילו
סב נכרי שעוסק בתורה הרי הוא ככהן גדול
ויקרא יח שנא' *אשר יעשה אותם האדם וחי בהם כהנו'
ולוים וישראלי' לא נאמר אלא האדם מלמד שאפי'
נכרי ועוסק בתורה הרי הוא ככ"ג אלא לומר לך
שאין מקבלין עליהם שכר כמצוה ועושה אלא
כמי שאינו מצוה ועושה רא"ר חנינא גדול המצוה
ועושה יותר ממי שאינו מצוה ועושה אלא כך
אומרים האוה"ע לפני הקב"ה רבש"ע ישראל
שקבלוה היכן קיימוה אמ' להן הקב"ה אני מעיד
בישראל שקיימו את התורה כולה אומרי' לפניו
שמות ד רבש"ע כלום יש אב שמעיד על בנו דכתי' *בני
בכורי ישראל אמר להם יבאו שמים וארץ ויעידו

ראה ויתר גוים רמה נעיניו ושר להתירן: לומר שאם
מקיימין אותם והתירה זו [לא] לטובתן היא אלא שאין מלוין
לקיימם ואם יקיימוה לא יקבלו שכר:

בהם בישראל שקיימו את התורה כולה אומרי'
רבש"ע אף שמים וארץ נוגעין בעדותיהם שנאמר
*אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ ירמיה לג
לא שמתי (דאמר רבי) [ואמר רבי] שמעון בן
לקיש *מאי דכתיב ויהי ערב ויהי בקר יום הששי ילקוט מ
מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית ואמר
להם אם ישראל מקבלים את התורה מוטב ואם
לאו הריני מחויר אתכם לתוהו ובוהו ואמר חוקיה
מ"ד *משמים השמעת דין ארץ יראה ושקטה תלים עו
אם יראה למה שקטה ואם שקטה למה יראה
אלא בתחלה יראה ולבסוף שקטה אומר הקב"ה
להן יבאו מכם ויעידו בישראל שקיימו את התורה
כלה יבא נמרוד ויעיד באברהם שלא עבד ע"ז

אם לא בריתי יומם ולילה חס לח בריתי שכתבתי [שתהא]
כוהגת יומס ולילה והיינו תורה דכתיב והגית בו יומס
ולילה וכתיב חלה דברי הברית: הששי ה"ח להשבי יתירה
(שכתבה) [וכתבה] בסוף מעשה בראשית לדרשה זו והכי משמע
ויהי ערב ויהי בקר יום הששי של שבה בסיון שעתידין ישראל
לקבל התורה: השמעת דין מתן תורה: בתחלה יראה שמא
לא יקבלו ישראל התורה ותקזור הארץ לתוהו ובהו: ולבסוף
קבלוה בנעשה ונשמע שקטה: נמרוד הלוך [את] אברהם
אביהו בחור כשדים על שלא קבל עליו לעבוד ע"ז שכשרה לבני
נח ואברהם בן נח היה שלא נשעת מתן תורה ועל שם כך
נקרא אמרפל שביקד מעברין שאחר והפיל את אברהם בכבשן

יבא לבן ויעיד ביעקב שלא נחשד על הגזל תבא
אשת פוטיפרע ותעיד ביוסף שלא נחשד על העריו
יבא נבוכדנאצר ויעיד בחנניה מישאל ועזריה שלא
השתחוו לצלם יבא דריוש ויעיד בדניאל שלא
ביטל את התפלה יבא בלדד השוחי וצופר הנעמתי
ואליפז התימני ויעידו בישראל שקיימו את התורה
כלה שנאמ' *יתנו עדיהם ויצרקו אומרים לפני ישעי' מג
רבש"ע תנה לנו מראש ונעשנה אומר להם הקב"ה
שוטים מי שטרח בערב שבת אוכל בשבת ומי
שלא טרח בערב שבת מהיכן אוכל בשבת אלא
אע"פ כן מצוה קלה יש לי וסוכה שמה לכו ועשו
אותה ומי מצו אמרי הכי והא"ר יהושע בן לוי
מ"ד *אשר אנכי מצוך היום לעשותם היום ולא דניאל ז
למחר לעשותם היום ולא היום ליטול
שכרם אלא לפי שאין הקב"ה בא בטרוניא עם
בריותיו ואמאי קרי לי' מצוה קלה לפי שאין בה

המם: שלא נחשד על הגזל לכתיב מה מלאת מכל כלי ניתן
לפילו סכין לפילו המכך לו מקט ויקתן הדר נדית קמיו עשרים
שנה וכשיולא לחיכו כוטל עמו כלי קטן ובכי כך כלטוו על הגזל
ויעקב קייס: ביוסף שלא נחשד על העבירה ולחת לם
נחסרה לנכי כך לכתיב ודבק נחמתו ולא נחמת קברו ויוסף
קייס ולליהו נן נרכחל לח גרסינן לישרחל הוה כדמפרש נבי"ן
נהשותפין: בערב שבת נעולם הזה: היום לעשותם נעה"ז:
ולא למחר לחיכו יכול לעשותם לעה"נ: בטרוניא נעלילה:

חסרון כיס מיד כל אחד ואחד עושה סוכתו בראש
גגו והקב"ה מקדיר עליה' חמה (כבחקופת) [בתקופת]
תמוז ומיד כל אחד ואחד מבעט בסוכתו ויוצא
שנ' *ננתקה את מוסרותימו ונשליכה ממנו עבותימו תלים ב
מקדיר והא אמרת אין הקב"ה בא עם בריותיו
בטרוניא משום דישראל נמי ומנין *דמשכה להו סס יב"נ
תקופת תמוז עד שיחסר בתשרי ומצטער והאמ'
(רבה) [רבא] מצטער פטור מן הסוכה נהי דפטור
בעוטי נמי מי מבעיטו (והקב"ה) [מיד הקב"ה] יושב
ומשחק עליהם שנא' *יושב בשמי' ישחק א"ר סס
יצחק אין שחוק לפני הקב"ה אלא אותו היום בלבד:
איבא דמתני לה להא דר' יצחק אהא דתניא ר' ד
יוסי אומ' לעתיד לבא באין אוה"ע ומתגיירין סס
ומי מקבלי מינייהו והא תניא אין מקבלי' גרים
לימות המשיח כיוצא בו לא קבלו גרים בימי דוד

ראש גגו רוב תשמישן על הגגות שלין גגותיהן מצופין: מקדיר
לשון כוקד כלומר מכקדת בכח קוס גדול כמו מקדרין נהרים
דעירובין עכין כקד וקתך: בתקופת תמוז שכוהגת ומוצאת (כל)
[עד] שלשה קדשים עד [יום] תקופת תשרי הויא תקופת תמוז:
ננתקה את מוסרותימו על ה' ועל משיחו קאמר לעתיד לבא
כדכתיב למה רגשו גוים ולאומים יהגו ריק כלומר בכתקה מלות
סוכה שהטילו עליכו: דמשכה תקופת תמוז ולין תקופת
תשרי כופלת עד לאחר הקג: יושב בשמים ישחק גבי בכתקה
את מוסרותימו כתיב:

ולא בימי שלמה אלא שנעשו גרים גרורי' (דתניא
ר' יוסי אומר לעתיד לבא באים אוה"ע ומתגיירין)
ומניחי' תפילין בראשיהם וחפילין בזרועותיהם
וציצית בבגדיהן ומזוזה בפתחיהם כיון שרואים
מלחמת גוג ומגוג אומר להם על מי באתם אומרי'
תלים נ על ה' ועל משיחו שנ' *למה רגשו גוים ולאומי'
יהגו ריק יתיצבו מלכי ארץ וגו' מיד כל אחד
שם ואחד מנתק מצותו והולך לו שנא' *ננתקה את
מוסרותימו וגו' והקב"ה יושב ומשחק עליהם שנ'
שם *יושב בשמים ישחק וגו'. וא"ר יצחק אין שחוק
לפני הקב"ה אלא אותו היום בלבד איני והאמר
רב יהודה אמר רב י"ב שעות הוי היום שלשה
שעות ראשונו' יושב הקב"ה ועוסק בתורה שניו'
יושב ודן את כל העולם כלו כיון שרואה העולם
כלו מתחייב בדין עומד מעל כסא הדין ויושב
על כסא רחמים שלישיות יושב הקב"ה וזן את כל
העולם כלו מקרני ראמי' ועד ביצי כנים רביעיות
שם קד יושב ושוחק עם לויתן שנ' *לויתן זה יצרת לשחק

אלא שנעשו גרים גרורים מחליהם מתגיירין ואין לה מקבלין
להו דמצוס גדולתן דישראל קא עבדי דכתיב מי גר אתך
נעניותך עליך יפול בעזירותך: יושב ודן כר' יוסי דאמר נמס'
ר"ה חדס כתון בכל יום דכתיב דבר יום ביומו: יושב וזן קולנ
להם מהיכן תזדמן להם פרנסתם: קרני ראמי' היה גדולה:
ביצי כנים מיכא הוא דמתקרי בילי כנים ודקין הם והוא חוכב"ה

בו א"ר נחמן בר יצחק עם בריותיו משחק על בריותיו אינו משחק אלא אותו יום בלבד:

א"ל רב אחא גלילאה לרב נחמן בר יצחק *למ"ד ה מכי חרב בית המקדש אין שחוק לפני הקב"ה סס (ברביעיות מאי עביד יושב ולומד תורה לתנוקות של בית רבן) ומנא לן דליכא שחוק קמיה אילימא מדכתיב *ויקרא ה' אלהים צבאות ביום ההוא ישעי' כב לבכי ולמספד וגו' דלמא אותו היום ותו לא אלא דכתיב *אם אשכחך ירושלי' תשכח ימיני תדבק תלים קלז לשוני לחכי אם לא אזכרכי ודלמא שכחה הוא דליכא אבל שמחה מיהא איכא אלא מהכא *החשתי מעולם אחריש אתאפק וגו' אלא מא' ישעי' מב עביד בהו ברביעיות יושב ומלמד תורה לתנוקות של בית רבן שנא' *את מי יורה דעה ואת מי סס כח יבין שמועה גמולי מחלב עתיקי משדים למי יורה דעה ולמי יבין שמועה לגמולי מחלב ולעתיקי משדים ומקמי דליחרב ב"ה דהוה שחוק לפני הקב"ה תנוקות מאן הוה מיגמר להו אבע"א מטטרון ואבע"א הא והא הקב"ה עביד תינח ביממא ובליליא מאי עביד אבע"א כעין יממא ואבע"א רוכב על כרוב קל שלו ושט בי"ח אלפי' עולמו' שנ' *רכב תלים סח

נלמון חרמי ונלע"ז לייכדרי"ם: על בריותיו על מעשה עגירה
שעושין בריותיו היכו משחק חלח לחותו היום נלבד:
גמולי מחלב שמתו כשהם קטנים: עתיקי (משדים) כמו

אלהים רבותי' אלפי שנאן אל תקרי שנאן אלא שאינן ואבע"א יושב ושומע שירה מפי חיות הקדש
תלים מב שנ' *יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי אמ' ריש לקיש כל העוסק בתורה בלילה הקב"ה מושך עליו חוט של חסד ביום שנ' יומם יצוה ה' חסדו וגו' מה טעם יומם יצוה ה' חסדו משום דבלילה שירה עמי איכא דאמרי [אמר ריש לקיש] כל העוסק בתורה בעולם הזה שהוא דומה ללילה הקב"ה מושך עליו חוט של חסד בעוה"ב שהוא דומה ליום שנ' יומם יצוה ה' חסדו וגו' מה טעם יצוה ה' משום דבלילה שירה עמי. א"ר לוי כל הפוסק מדברי תורה ועוסק בדברי שיחה מאכילין
מיוב ל אותו גחלי רתמים שנ' *הקוטפי' מלוח עלי שיח ושורש רתמים לחמם:

ו **אמר** רב יהודה אמ' שמואל מ"ד *ותעשה אדם
סנ כדגי הים גו' למה נמשלו בני אדם לדגי

מנקוק מ המעתיק הרים לשון סילוק: אלא שאינן שכי חלפים קסרים מרנותים: יומם יצוה ה' חסדו זן וזן ומלמד תורה: ובלילה שירה עמי ובלילה כוהג שירו (למעלה) עמי למטה שחף דוד לא היה מתכסס אלא כשיצת הסוס וכל הלילה מתעסק בשירות ותושבחות ותורה: חוט של חסד כותן קבו נעיני הנביות: הפוסק מדברי תורה מי שעוסק בתורה ופוסק על דברי שיקה בטלה: מלוח דברי לקלוקית ועיקר. ל"א הכתבת בלוקות:

היום לומר לך מה דגים שבים כיון שעולי ליבשה
מיד מתים אף בני אדם כיון שפורשי מן התורה
ומן המצות מיד מתים ד"א מה דגים שבים כיון
שקדרה עליהם חמה מיד מתים כך בני אדם
כיון שקדרה עליהם חמה מיד מתים אבע"א
בעה"ב ואבע"א בעה"ן אבע"א בעה"ן וכדר' חנינא
דא"ר חנינא הכל בידי שמים חוץ מצנים פחים
שנ' *צנים פחים בדרך עקש שומר נפשו ירחק מזלי כנ
מהם ואבע"א לעה"ב כדריש לקיש דאמר ריש דיק
לקיש אין גיהנם לעתיד לבא אלא הקב"ה מוציא מחוכה
חמה מנרתקה ומקדירה רשעים נידוני בה וצדיקי מלמד כ
מתרפאים בה רשעים נדונין *בה דכתיב *כי הנה ד
היום בא בוער כתנור והיו כל זדים וכל עושי מלאכי ג
רשעה קש ולהט אותם היום הבא אמר ה' צבאו'
אשר לא יעזוב להם שורש וענף שורש בעה"ן
ולא ענף לעה"ב וצדיקים מתרפאי בה שנ' *וזרחה סס
לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה ולא
עוד אלא שמתעדנין בה שנא' *ויצאתם ופשתם סס
כעגלי מרבק ד"א מה דגים שבים הגדול מחברו

הכל בידי שמים מיקוטות ומכלונות הנלוים לקדש כולם ע"י
גזירת שמים: חוץ מצנים לכה: פחים קולי הנח לקדש
ע"י קוס כמו עד שיפוק היום: היום הבא השמע הנלוה לנכמה
לוכתין קריכן לשמש יומא: ופשתם סיפיה לוזרקה לכס הוא.
ופשתם לשון שומן ורבוי ועובי כגון פושו וסגו כמו ולא ידע נפש
מלך ע"כ:

בולעו אף בני אדם אלמלא מוראה של מלכות הגדול מחברו בולעו והיינו דתנן רבי חנינא סגן הכהנים אומר הוי מתפלל בשלומ' של מלכות שאלמלא מוראה איש את רעהו חיים בלעו:

(רבי חנינא) [רב חיננא] בר פפא רמי כתי' *שדי לא מצאנוהו שגיא כח [וכתי' *גדול אדוננו ורב כח] וכתי' *ימינך ה' נאדרי בכח לא קשיא כאן בשעת הדין כאן בשעת מלחמה. ר' חמא בר חנינא רמי כתיב *חמרה אין לי וכתיב *נוקם ה' ובעל חמה לא קשיא כאן בישראל כאן באוה"ע (ור' אחא בר חנינא) [רב חיננא בר פפא] אמ' חמה אין לי שכבר נשבעתי מי יתנני שלא נשבעתי ואהי' שמיר ושית במלחמה והיינו דא"ר אלכסנדראי מ"ד *והיה ביום ההוא אבקש להשמיד את כל הגוי' אבקש ממי אמר הקב"ה אבקש בניגני שלהם אם יש להם זכות אפדם ואם לאו אשמידם והיינו

ז
סס
לייב לו
תלי' קמו
ע' רס"ג
שמות טו
ישעיה כו
כתוב ל
זכריה יד

לא מצאנוהו שיהא שגיא כח בעת הדין ולא ישגיא כחו יתקיינו כולם כלייה: ר' אחא בר חנינא אמר תרוייהו ביזרעאל וה"ק קרא לע"פ שנעל קמה לכי קמה אין לי שכבר כשבעתי מקלוף עליך: מי יתנני סופיה דהאי קרא הוא: שמיר ושית לשון ארץ גזרה וקורצן ולוגמתו הזאת והשבר: והיינו דרבי אלכסנדראי אלעיל קאי דאין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו: בניגני שלהן בספר זכרון מעשיה': ואם לאו אשמידם ובדין אפקוד עליהם ולא בחמלה כי אם בדקדוק כדאמרי' לעיל

דאמ' רבא מ"ד *אך לא בעי ישלח יד אם בפידן להם שוע אמר הקב"ה כשאני דן את ישראל איני דן אותם כאה"ע שכתוב בהם *עוה עוה עוה אשימנה (אבל ישראל) [אלא] אני פורע מהם מעט מעט כפיד של תרנגולין שמנקרין באשפה ד"א אפילו אין ישראל עושין מצוה לפני אלא מעט כפיד של תרנגולין שמנקרין באשפה אני מצרפו לחשבון גדול שנא' *אם בפידו להם שוע ד"א בשכר שמשועין לפני אני אושיע אותם והיינו דאמר (רבא) [ר' אבא] מ"ד *ואנכי אפרם והמה דברו עלי כובים אני אמרתי אפרם בממונם בעה"ז כדי שיזכו לעה"ב והמה דברו עלי כובים והיינו דאמר רב פפי משמיה דרבא מ"ד *ואני יסרתי חוקתי ורועותם ואלי יחשבו רע אמ' הקב"ה אני אמרתי איסרם ביסורי' בעה"ז כדי שיתחזקו ורועותם לעה"ב ואלי יחשבו רע:

מקדיר עליהם קמה מכרחקו לולי נבעטו והייכו כמי דאמר רבא אהקב"ה דן את לוה"ע (בדין) [בדקדוק]: עוה עוה עוה אשימנה עיווי עותה ולעוה תשימוכה וכן תרגם יוכתן קוביהון קבו בקיליהון לתפרע מכהון: פיד פיקחדו"ת בלע"ז כיקור שמנקרין מעט מעט וכן כפרע מהן מעט מעט בהסתר פנים בוהיה לאכול לפדותם מעוכותיהם כדי שיזכו לעה"נ: להם שוע אכי כותן להם פדיון כמו ויושע ופריק וכמו יושע הנן פדיון: והיינו דא"ר אבא אפדם ליסראל בממוכם והייכו כפיד של תרנגולים [פורעין] מעט מעט וכוגזיך בלדקה:

סם חי **משחבח** להו ר' אבהו לצדוקי בדרב ספרא דאדם גדול הוא שבקו ליה מכסא דתליסר שני יומא חד אשכחוהו אמרו ליה כתיב *רק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה על כן אפקוד עליכם את כל עונותיכם מאן דאית ליה סיסיא ברחמיה מסיק ליה לא הוה בידיה רמו לי' סודרא בצואריה וקא מצערי לי' אתא ר' אבהו אשכחינהו אמר להו אמאי קא מצעריתו לי' אמרו לי' ולא אמרת לן דאדם גדול הוא ולא ידע למימר לן פירושא דהאי פסוקא אמר להו אימור דאמינא לכו בתנאי בקראי מי אמרי לכו אמרו לי' ומאי שנא אתון דידעיתו והוא לא ידע אמר להו אנן דשכיחין גבייכו רמינן אנפשין (וידעינן דמעיינינן בקראי) [ומעיינן] אינהו לא מעיינו בקראי אמרו ליה אימא לן את אמר להו אמשול לכם משל למה"ד לאדם שנושה בשני בני אדם אחד אוהבו ואחד שונאו אוהבו נפרע ממנו מעט מעט שונאו נפרע ממנו בבת אחת:

נמוס ג

ידעתי לחנתי כמו ולדעך נסס: מאן דאית ליה סיסיא זעס: ברחמיה מסיק ליה מעלהו על לוהנו הכס זועפים מתרגמינן והא ליכון כסיסין. ל"ח סוסיח סוס זעסקו רע לח לוהנו מעלה עליו כדי זימות: נפרע ממנו מעט מעט כן ישראל נפרע מהן הקב"ה לח כל עוונותם נעולם הזה כדי זיזכו ליום הדין ומרזעים לינו נפרע מהם כלל כדי לטרדם מן העה"ב ופקיד' מזמע מעט מעט כלדם הפוקד לח קדנו לפרק':

דרש ר' אבא בר כהנא מ"ד *חלילה לך מעשו' ט
כדבר הזה להמית צדיק עם רשע אמר ג"ס
אברהם לפני הקב"ה רבש"ע חולין הוא לך מעשו' ילקוט יח
כדבר הזה להמית צדיק עם רשע ולא והכחיב
*והכרתי ממך צדיק ורשע בצדיק שאינו גמור ילקוט כח
אבל בצדיק גמור לא והכחיב *וממקדשי תחלו ס"ס מ
ותני רב יוסף אל תקרי ממקדשי אלא ממקודשי
אלו בני אדם שקיימו את התורה כולה (מראש
ועד סוף) מאל"ף ועד תי"ו התם נמי כיון שהיה
בידם למחות ולא מיחו הוו להו כצדיקים שאינן
גמורים:

רב פפא רמי כתיב *ואל זועם בכל יום וכתיב י
*לפני ועמו מי יעמוד לא קשיא כאן ביחיד ג"ס
כאן בצבור. ת"ר ואל זועם בכל יום וכמה ועמו תלים ז
רגע וכו': כתוס ס
נדכות
אמר רב יוסף לא ליצלי אינש צלותא דמוספי פ"ק
בחלת שעי קמייתא דיומא קמא ומוסר כח
דריש שתא ביחיד (מ"ט ומנין דמפקיד עליה) [דילמ' ע"ש כל
כיון דמפקיד] דינא דלמא מעיניה בעובדיה ומדחי המוסר
אי הכי דצבור נמי דצבור נפישי וכותייהו אי הכי יא
וממקדשי תחלו גבי (ה') [שם] מזקיתים שנתנו להזקיק את ס"ס ע"ב
ירושלים כתוב ביחזקאל:
אל זועם בכל יום ותפילו הכי קיימין וכתיב מי יעמוד: ביחיד
מי יעמוד: בציבור אף ע"ג דבכל יום זועם מתקיימין:
בחלת שעי קמייתא שעת קרון:

דיחיד דצפרא נמי כיון דאיכא צבור דקא מצלו
לא מדחו והא אמרת שלש ראשונות יושב הקב"ה
ועוסק בתורה איפוך אבע"א לעולם לא תיפוך ותורה
דכתיב בה אמת דכתיב *אמת קנה ואל תמכור מזלי כג
אין הקב"ה עושה לפנים משורת הדין ודין דלא
כתיב ביה אמת עושה הקב"ה לפנים משורת הדין:
יב אמר ריב"ל מ"ד *אשר אנכי מצוך היום לעשותם סס
היום לעשותם ולא למחר לעשותם היום דנדיס ז
לעשות' ולא היום ליטול שכרן. ואריב"ל כל המצות דלין
שישראל עושים בעוה"ז הן באות ומעידות עליהם מלית
לעוה"ב שנ' *יתנו עדיהם ויצדקו וישמעו ויאמרו לעתיד
אמת יתנו עדיהם ויצדקו אלו וישראל וישמעו ויאמרו ישעי' מג
אמת אלו אוה"ע. ואריב"ל כל מצות שישראל

דצפרא נמי נתפלת יוצר: צבורא מצלו שקרית שכל המקומות
ותפלת מוסף הולין וזמנה כל היום והיא שיקת שקרית ולהריס
ים שמתפללין לותה (ניקיל) [שנוקר ויש מלקרין]: והאמרת
ראשונות יושב ועוסק בתורה שכיות הן והכא לאמרת שקייתא
הן: אמת קנה הולא הולאות על ת"ת: ואל תמכור שקנס
למוד לקריס: דין לא כתיב ביה אמת והאי דכתיב משפטי ה'
לאת שמשפטי' הכתובים שתורה ליום לישראל קא משתעי לעיל
מיניה כתיב פקודי ה' ישריס. מוספי כל השנה הן שדק וספור
מעשה שכל מוסף ראש השנה מתוך שהוא מתפלל מלכיות זכרונו'
ושופרות מפקיד ליה טפי ואל יפרוש אדם עלמו מן הלבור:
[ולא למחר לעשותם דלין מלות לעתיד]:

עושין בעוה"ז באות וטורפות על פניהם של אוה"ע
לעוה"ב שנ' *ושמרתם ועשיתם כי היא חכמתכם דניס ד
ובינתכם לעיני העמים וגו' נגד העמים לא נאמר
אלא לעיני העמים מלמד שהן באות וטורפו' על
פניהם לעוה"ב:

ואמר ריב"ל לא עשו ישראל את העגל אלא יג
כדי ליתן פתחון פה לבעלי תשובה שנ' סס
*מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אותי כל סס ה
הימים והיינו דא"ר יוחנן משום רשב"י לא היה
דוד ראוי לאותו מעשה ולא ישראל ראוין לאותו
מעשה לא היה דוד ראוי לאותו מעשה דכתיב
*ולבי חלל בקרבי ולא ישראל ראוין לאותו מעשה תליס קט
דכתיב מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אותי
כל הימים ולא עשו אלא *לומר לך שאם חטא ה
יחיד אומרים לו כלך אצל יחיד שעשה תשובה
אף אתה עשה תשובה אם חטאו צבור אומרים

לא עשו ישראל את העגל כלו' גבוריס ושליטים בילרס היו ולא
היו רשוין להתגבר ילרס עליה' שלא גזרת המלך היה לשלוט בס
ילה"ר כדי ליתן פתקון פה לבעלי תשובה שלא יאמר הקוטא לא
חשוב שלא יקבלוכי קומר לו לא ולמד ממעשה העגל שכפרו בעיקר
וכתקבלו בתשובה: מי יתן והיה לבבם זה להם כל הימים
בסיכי כאמר שלמא גבוריס ושמילי לבב בירשתס היו: לאותו
מעשה דבת שבע: לבי חלל ילה"ר שלל בקרבי ואין לו כח לשלוט
בקרבי: לומר לך גזרת המלך היתה ליתן פתקון פה לשניס:

להו לכו אצל צבור שעשו תשובה אף אתם עשו
תשובה וצריכא דאי אשמעינן יחיד משום דלא
מפרסם חטאיה אבל צבור דמפרסם חטאיה אימא
לא צריכא ואי אשמעינן צבור משום דנפישי ברחמי
אבל יחיד [דלא אלימא וכוותיה] אימא לא צריכא.
והיינו דא"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן מ"ד
ס"ב כג *נאם דוד בן ישי ונאם הגבר הוקם על שהקים
עולה של תשובה:
יד **א"ר** שמואל בר נחמני א"ר יונתן כל העושה
סס מצוה אחת בעה"ז מקדמתו והולכת לפניו
ישעי' נח לעה"ב שנ' *והלך לפניך צדקך וכל העובר עביר'
אחת בעה"ז מלפפתו (והולכת לפניו) [ומוליכתו]
מיכ ו ליום הדין שנא' *ילפתו ארחות דרכם יעלו בתוהו
ויאבדו ר' אלעזר אומר קשורה בו ככלב שנא'
רמזי' לט *ולא שמע אליה לשכב אצלה להיות עמה לשכב
אצלה בעה"ז להיות עמה לעוה"ב:
טו **אמר** ר"ל באו ונחזיק טובה לאבותינו שאלמלא
סס לא חטאו אנו לא באנו לעול' שנא' *אני
תלי' פב אמרתי אלהים אתם ובני עליון כולכם חבלתם
מעשיכם אבן כארם תמותון למימרא דאם לא
רמזי' ט חטאו לא הוו מולידים והכתי' *ואתם פרו ורבו

דמפרסם חטאיה ומיכף קלול הסס מימח לח ליתקנלו:
מלפפתו מעטפתו לשון מלנוס כמו מלפפין חת התכוך נשנת:
לאבותינו שעשו העגל: לא באנו לעולם שהיו כמלאכי השרת

עד סיני בסיני נמי הא כתיב *לך אמור להם דניים ה
שובו לכם לאהליכם לשמחת עונה והכתיב *למען סס
ייטב להם ולבניהם לעולם לאותם העומדים על
הר סיני והאר"ל מ"ד *וזה ספר תולדו' אדם וכי ספר ילקוט ה
היה לו לאדם הראשון אלא מלמד שהראה הקב"ה
לאדה"ר דור ודור ודורשיו דור ודור וחכמיו דור
ודור ופרנסיו כיון שהגיע לדורו של ר' עקיבא
שמח בתורתו ונתעצב במיתתו אמר *ולי מה יקרו תהלים
רעיך אל מה עצמו ראשיהם וא"ר (אסי) [יוסי] קלט
אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף
שנא' *כי לא לעולם אריב ולא לנצח אקצוף כי ישעיה נו
רוח מלפני יעטוף ונשמו' אני עשיתי לא תימא
אנו לא באנו לעולם אלא אימא כמי שלא באנו
לעולם למימרא דאי לא חטאו לא הוו מיתי והא
כתיבי פרשת יבמות ופרשת נחלות על תנאי ומי
כתיב קרא על תנאי אין כדאמר ר"ל מ"ד *ויהי ילקוט ס

ולא יולידו נכים: לאותם נכים שהיו כנר נשעת עמידתן
נסיני: לשמחת עונה שעד עתה כאשר להם אל תגשו אל אשה:
עד שיכלו וכו' לולר ים ושמו גוף ומנרלשית כולרו כל הנשמות
שעתידין לילך ויתנו לשם. כי לא לעולם אריב לאקר זמן
הגאולה: ולא לנצח אקצוף מלגאול: כי רוח אשר לפני ונשמות
שנגוף הוא יעטוף הוא המאקר כמו העטופים ללבן ונשמות אלכי
עשיתי: כמי שלא באנו לעולם לפי שהן היו קיים לעולם וכל
זמן שהם קיימים אין אלנו קשוניס כלום:

ערב ויהי בקר יום הששי מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית ואמר אם ישראל מקבלין את התורה מוטב ואם לאו הריני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו:

טו דברים ה מתיבי *מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אותי וגו' לבטל מהם מלאך המות אי אפשר שכבר נגזרה גזירה (לבטל מהם מיתה אי אפשר שכבר נקנסה) הא לא קבלו ישראל את התורה אלא כדי שלא תהא אומה ולשון שולטת בהם

טז שנא' *למען ייטב להם ולבניהם לעולם הוא דאמ' כי האי תנא דתניא ר' יוסי אומר לא קבלו ישראל את התורה אלא כדי שלא יהא מלאך המות (ואומה ולשון) שולטת בהם שנאמ' *אני אמרתי אלהים אתם וחבלתם מעשיכם אכן כאדם תמותון וכאחד השרים תפולו ור' יוסי נמי הא כתיב למען ייטב להם ולבניהם לעולם טובה הוא דהויא לעולם הא מיתה איכא אמר לך כיון דליכא מיתה אין לך טובה גדולה מזו ות"ק הא כתיב אכן כאדם תמותון מאי מיתה עניות דאמ' מר ארבעה חשובין כמת. עני. ומצורע. וסומא. ומי שאין לו בנים.

תלים פב

הא לא קבלו ישראל את התורה הוי אומע מכאן אלא לקבל אכר היום נעוה"ז אלא אלא תהא קומה ולשון שולטת בהן וזו היא טובה הכתובה כאן למען ייטב להם: הוא דאמר ר"ל: עניות שמשקטתו אלטו מאס מלכיות המכלים את מזונם כל

עני דכתיב *כי מתו כל האנשים המבקשי' את שמות ד
נפשך ומאן נינהו דתן ואבירם והא חיו כיון שירדו
מנכסיהן עשאן הכתו' כמתים. מצורע דכתיב *אל נומדב' יב
נא תהי כמת. סומא דכתיב *במחשכים הושיבני מיכה ז
כמתי עולם. מי שאין לו בנים דכתי' *הבה לי רחצית ל
בנים ואם אין מתה אנכי:

ת"ר *מי יתן והיה לבבם זה להם אמר משה יו
לישראל כפויי טובה בני כפויי טובה בשעה שם
שאמר הקב"ה לישראל מי יתן והיה לבבם זה דניים ה
להם היה לכם לומר תן לנו אתה. כפויי טובה
הם דכתיב *ונפשנו קצה *בלחם הקלוקל. בני נומדב' כא
כפויי טובה דכתי' *האשה אשר נתת עמדי וגו' אף שם ע"ב
משה רבינו לא רמוה להם לישראל אלא לאחר נלקט' ג

היום נוהיה לאכול: דתן ואבירם דאמר מר כל מקום שנאמר
כלים כלנים אינן אלא דתן ואבירם והכא במאי עסקי כאן [כתיב
כלים] הייני אותם ענרים (כלים) שהלבישו עליו:
כפויי טובה אינם מכירים הטובה להזיקה לנעליה: בלחם
הקלוקל קל הוא המן ומפני שהיה נגלע בכל מיני מיס
ואינם יולאים לחוץ קראוהו קלוקל ורגנו על כך והיא היתה להם
טובה גדולה שלא היו צריכין לטרוח ולילך ג' פרסאות להפכות
כדתניא כשהיו כאין כאין לא לגדיהם ולא לפניהם אלא
לאחריהם ומאכה ישראל שלשה פרסאות היה: אשר נתת עמדי
לשון נגאי שאלה הקלקול במתכתו של מקום והוא עשאה לו לעזר:
לא רמוה להוכיחה זו אלא לאחרנים שכה במסכת תורה נערכות

דנרי' כט ארבעים שנה שנ' *ואולך אתכם ארבעים שנה
סס במדבר וגו' [וכתיב] *ולא נתן ה' לכם לב לדעת
אמר (רבא) [רבה] ש"מ לא קאים אינש אדעתיה
דרביה עד ארבעין שנין:
יח ת"ר *אם בחקותי תלכו אין אם אלא לשון בקשה
סס ע"ח וכן הוא אומר *לו עמי שומע לי ישראל
ויקיל כו בדרכי יהלכו כמעט אויביהם אכניע וגו' ואומר
תלים פא *לו הקשבת למצותי ויהי כנהר שלומך וגו':
ישעי' מח
וט א"ר יוחנן משום ר' בנאה מ"ד *אשריכם זורעי
סס ע"נ על כל מים משלחי רגל השור והחמור
ישעי' לב אשריהם וישראל שבומן שהם עוסקים בתורה
ובגמילות חסדים יצרן מסור בידם ולא הם מסורי'
ביד יצרם שנ' אשריכם זורעי על כל מים ואין
הושע י זריעה אלא צדקה שנא' *זרעו לכם לצדקה ואין
ישעי' נה מים אלא תורה שנ' *הוי כל צמא לכו למים

מוחב אמר להם ולא כתן לכם לב לדעת שתהיו יודעים לשחול
למה היה הקב"ה מבקש מכם שלמח אף מזה רציכו לא הבין לתת
על לבו דבר זה עד שרבעים שכה: ש"מ לא קאי אינש
אדעתיה דרביה לדעת סוף תבוכתו עד מ' שכה שהרי מזה לא
רמזה לישראל עד שרבעים שכה:
וכן הוא אומר שהקב"ה מתקכן לפכיהם שישמרו את התורה:
לו עמי הייכו תקכה כמו לו יהי כדבריך:
משלחי רגל משלחים ומשליכים רגלי ילה"ר הבא על החמס
מעליהם. ילה"ר קרוי שרק שב' ויבא הלך לשים העזיר:

משלחי רגל השור והחמור. תנא דבי אליהו לעולם ישים אדם עצמו על ד"ת כשור לעול וכחמור למשאוי:

ת"ר הנשאל לחכם וטימא לא ישאל לחכם ויטהר ז לחכם ואסר לא ישאל לחכם ויתיר היו שנים אחד מטמא וא' מטהר אחד אוסר ואחד מתיר אם היה אחד מהם גדול מחברו בחכמה ובמנין הלך אחריו ואם לאו הלך אחר המחמיר ר' יהושע בן קרחה אומר בשל תורה הלך אחר המחמיר בשל סופרים הלך אחר המיקל:

ת"ר וכולן שחזרו בהן אין מקבלין אותן עולמית דברי סס ר"מ ר' יהודה אומר חזרו בהן במטמוניות אין מקבלין אותן בפרהסיא מקבלין אותן א"ד עשו דבריהם במטמוניות מקבלין אותן בפרהסיא *אין סס ע"כ מקבלין אותן ר"שור' יהושע בן קרח' אומרי' בין כך ובין כך מקבלים שנא' *שובו בנים שובבים א"ר יצחק ירמיה ג איש כפר עכו א"ר יוחנן הלכתא כאותו הזוג:

תניא ר' אליעזר אומר שואל אדם צרכיו ואח"כ סס יתפלל שנא' *תפלה לעני כי יעטוף ולפני תלי' קב

וכולן שחזרו מגזלכין ועמי הארץ קמי: אין מקבלין אותן להזיקו (נדרי) [נתורת] קנרות לסמוך עליהם: עשו דבריהם נסתר ענרו' שנילין שענרו על הכה: בפרהסיא הוקיל ופקרו כ"כ שוב אין כותכין לנן לשוב נתשוב שלים': שובבי' משמע מזידי' ופרהסיא לשון מרד וגלוי כמו וילך שובב בדרך לבו: [ואח"כ יתפלל י"ק]: כי יעטוף עטיפת נפשו ודאגת לבו יתפלל

ה' ישפך שיחו וגו' אין שיחה אלא תפלה שנא'
ילקוט כד *ויצא יצחק לשוח בשדה. ר' יהושע אומר יתפלל
תלי קמנואח"כ וישאל צרכיו שנאמ' *אשפוך לפניו שיחי
צרתי לפניו אגיד ור' אליעזר נמי הכתיב אשפוך
לפניו שיחי ה"ק אשפוך לפניו שיחי בזמן שצרתי
לפניו אגיד ור' יהושע נמי הכתיב תפלה לעני כי
יעטוף ה"ק אימתי תפלתן לעני בזמן שלפני ה'
ישפוך שיחו מכדי קראי לא כמר דייקי ולא כמר
דייקי במאי קמיפלגי כדדרש רבי שמלאי דדרש
רבי שמלאי לעולם יסדר אדם שבחו של מקום
דניים ג ואח"כ יתפלל מנ"ל ממשה רבינו דכתי' *ה' אלהים
אתה החלות וגו' וכתי' בתרי' אעברה נא וגו' [ר'
יהושע סבר ילפי' ממשה ור' אליעזר סבר לא
ילפינן ממשה שאני משה דרב גובריה]:

תקלה והדר לפני ה' ישפוך שיחו שמוכה עזרה. [עטיפה
לצון כאב ופריקת לב מתוך לרה כמו נהתעטפס כקללן: לשוח
בשדה תפלת המנחה תיקן נפ' תפלת השחר]: בזמן שצרתי
לפניו אגיד כנר קודם לכן: לא כמר דייק וכו' דהא מיכח
לשנויי הכי והכי: יסדר אדם שבחו של הקב"ה שלשה ברכות
ראשונות לאבות גבורו' קדושת ה' שלשן נהן תפלה שלם שנק וחק"כ
נשאר ברכות יש לנדי תוכה ותפלה: [ר' יהושע סבר ילפינן
ממשה להסדיר שנק תקלה הלכך יתפלל י"ק תקלה דמיכח שנק
נתקילתן: דרב גובריה גדולת מעשיו וקבמתו רבה וכחה לו
לשנק ולהעדיף נשנקו של מלך מלכי המלכים חנל מיכח נעלמח
מיקוי כיוהרח]:

ת"ר כיון שראה אדם הראשון היום שמתמעט כ
והולך אמר אוי לי שמא בשביל ששרחתי ח
(העולם מתמעט) [עולם חשך בעדי] וחזר לתוהו
ובוהו וזו היא מיתה שנקנסה עלי [מן השמים]
ישב ח' ימים בתענית ובתפלה כיון שנפלה תקופת
טבת וראה יום שמאריך והולך אמר מנהגו של
עולם הוא עמד ועשה שמנה י"ט לשנה אחרת
עשאן אלו ואלו י"ט הוא קבען לשמים והם קבעון
לע"ז בשלמא למ"ד בתשרי נברא העולם יומי
וטי חוא ליה יומי אריכי אכתי לא חוא אלא
למ"ד בניסן נברא העולם הא חוא ליה יומי וטי
ויומי אריכי. דהוו וטי כולי האי לא חוא. ת"ר
יום שנברא בו אדם הראשון כיון ששקעה עליו
חמה אמר אוי לי שמא בשביל ששרחתי עולם
חשך בעדי וחזר לתוהו ובוהו וזו היא מיתה
שנקנסה עלי [מן השמים] היה יושב בתענית
[ובוכה] כל הליל' וחוה בוכה כנגדו וכיון ששלה
עמוד השחר אמר מנהגו של עולם הוא עמד
והקריב שור שקרניו קודמות לפרסותיו שנאמר

יום שמתמעט והולך מתזרי ועד טבת: הא חזי ליה יומי
אריכי ניוס תקופת תמוז (לפניו ולאחריו ויומי זוטרי בתקל' לינו
תקופת ניסן וסוף תקופת תמוז) והיה לו לידע ממנהגו של עולם מדש"י
הוא: שקרנותיו קודמו' לפרסותיו דאמ' מר כל מעשה בראשית
נקומתן כנגדן שור עם קרנותיו מגולגל' וכיון שילא ראשו תקלה

מלי' סט *ותיטב לה' משור פר מקרין מפרים ברישא מקרין
מולין פ"ג והדר מפרים אמר רב יהוד' אמר רב [שמואל] שור
ויק"ח שהקריב אדם הראשון קרן אחת היתה לו במצחו
שנ' מקרין מפרים מקרין תרתי משמע אמר רב
נחמן בר יצחק מקרן כתיב:

כא תניא ר' ישמעאל אומר ישראל שבחוצה לארץ
סס עובדי ע"ז בטהרה הם כיצד נכרי שעשה
משתה לבנו וומן כל היהודים שבעירו אע"פ
שאוכלין משלהם ושותין משלהם ושמש שלהם
עומד לפניהם מעלה עליהם הכתוב כאלו אכלו
זמות לד מובחי מתים שנאמ' *וקרא לך ואכלת מובחו
ואימא עד דאכיל אמר רבא אם כן נימא קרא
ואכלת מאי וקרא לך משעת קריאה:

כב בי אתא רב דימי אמר תלתין ותרין קרבי עבדי
סס ע"ג רומאי בהדי יוונאי ולא יכילו להו רומאי
עד דשתפינהו לישראל בהדייהו והכי אתנו בהדייהו
אי מינן מלכי מנייכו אפרכי אי מנייכו מלכי מינן

כמלכו קרבותיו קודמות לפרסותיו: ותיטב לה' משור פר כך
אמר דוד ותיטב לה' תפלתי משור שניוס שהיה שור להייכו קומו
יוס שכולל כלכתיב שור אף כשב וגו' היה עצוי וכגמר כפר שהוא
בן שלש שחפי' מקרניו לא יסר (כלמפר' מקרין והדר מפרים):
בטהרה כלומר בלא כווכה לחין שמיס על גב: וקרא לך מזעה
שאתה קרוי לו מעלה אני עליך כאילו הוא מזבחו:
עד דשתפינהו רומאי ליישראל בהדייהו: והכי אתנו רומאי

אפרכי שלחו להו רומאי ליונאי עד האידנא עבדינן בקרבא השתא נעבדו בדינא מרגלית ואבן טובה אי וה מהן יעשה בסים לחברו שלחו להם מרגלית לאבן טובה אבן טובה ואינך איוה מהן יעשה בסים לחברו אבן טובה לאינך. אינך וספר תורה אי זה מהן יעשה בסים לחברו אינך לספר תורה שלחו להו אם כן אנן ישראל בהדן וס"ת גבן כפו להו עשרין ושית שנין קמו בהימנותייהו בהדי ישראל (ולא אשתעבדו בהו) מכאן ואילך אשתעבדו בהו. מעיקרא מאי דרוש ולבסוף מאי דרוש מעיקרא דרוש *ויאמר נסעה ונלכה ואלכה לנגדך וגומ' ולבסוף דרוש ויעבר נא אדני לפני עבדו:

*מלכות פרס בפני הבית ל"ד שנה מלכות יון בפני הבית ק"פ שנה מלכו' מ

חני ר' יוסי ברבי

ליזרחל מי מיכן מלכי וכו': מרגלית מיכה מזונה כאבן טובה: בסים כן למוזג קנרתה להוזינה עלי' תרגו' כוס נסיס': אינך הוא כופך: כפו להו רומאי ליוכאי: עשרין ושית שנין קמו רומאי בהימנותייהו דיזרחל: מעיקרא כי קמו רומאי בהימנותייהו: מאי דרוש רומאי: אלכה לנגדך יעקב ועשו שוין בגבולה: לפני עבדו דרך השר לילך לפניו:

מלכות פרס בפני הבית בזמן הבית בעודו בכוי לאחר שבאתו כורש (ומזכה) [כמזכה] מלכותו ל"ד שנה ובטלה ותפזרה בני יון ומלכו ק"פ שנה הרי רי"ד ובני חשמונאי בטלו מלכות מיוכיס ומלכו ק"ג והורדוס מאריה' ק"ג הרי ת"כ שהיה בית שני

חשמונאי בפני הבית ק"ג שנה מלכו' בית הורדום
ק"ג מבאן ואילך צא וחשוב כמה שנים אחר
וינ' נגו' החורבן*:

כג **תנא** דבי אליהו ששת אלפים שנה הוי העולם
שני אלפים תוהו. ושני אלפים תורה. ושני
אלפים ימות המשיח. ובעונותינו שרבו יצאו מהם
מה שיצאו. ב' אלפים תורה מאימת אילימא ממתן
תורה עד הכא ליכא כולי האי (ועוד) דכי מעיינת
בהו שפיר (בשני דתוהו) תרתי אלפא ופרטא

ניסונו: מבאן ואילך ממלכות הורדוס ולילך קרב הבית ובטלה
מלכותן:

ששת אלפים שנים נגזר על העולם להתקיי' כמכין ימי הזבוע
וביום הזביעי זבת ובלף הזביעי כוך לעולם: שני אלפי'
רלזוכים נגזר עליהם להיות תוהו בלא תורה: ושני אלפים
חורה בלא ימות המזיק: ושני אלפי' ימות המשיח ובעונותינו
שרבו יצאו מזכי אלפים הלזרוכי' מה זילאו ומזיק לא בא:
אי נימא ממתן חורה ועד עכשיו עד גמר ל' אלפים לבריאת
עולם כדאמרת ליכא זכי שפי': דכי מעיינת בזכי קמאי דתוהו
דקודם מתן תורה תרי אלפא ופרטא מאלף הזאיבי תמ"ק זכים
מזכוכת בהו: ה"ג דכי מעייכת בהו וכו' ולא גרסיכן ועוד ופירוזם
כדפרי' לא ובזוב זכות כל דור ודור בזמיו כל אחד ואחד קודם
שכולל בכו דזכים של אחרי כן אתה כותן לבן ותאלא מאלם עד
שכולל כל התרכ"ו זכים וכל כי תק"ב זכים קודם שכולל בם
דכתיב ויהי כל בן קמב מאות וגו' כשכולל בכו הראשון היה בן

דהאי אלפא הוא דהוי. אלא *מואת הנפש אשר עשו בחרן וגמירי דאברהם בההיא שעתא בר חמשין ותרתין שנין הוה כמה בצירן מדתני תנא ארבע מאה וארבעים ותמני שנין [הויא] ויקי"נ

ת"ק אכיס ויפת הוא הגדול מקש אכה וקש גדול מצש אכה הרי תק"ד אכיס לכך כאגולד אש דכתיב אש בן מאת אכה ויולד את לרפכאד אכתי' לאר המגול והא אש לת"ק אכיס לכך לתיליך כי מטו אכתיס לאר המגול הוה ליה בר ק"ד דהא כתי' וכך בן אם מאות אכה והמגול היה מיס וגו' קאוד תק"ד דכך ומאה דאש על לרפכאד הוסיף על כ"ו אכיה אל פרט הרי תרכ"ק ולרפכאד הוליך את אלך לל"ה הרי תרל"ג ומאלך עד עבר אלאיס הרי תאכ"ג ומעבר עד פלג ל"ד הרי תאכ"ז ומפלג עד רעו ל' הרי תאפ"ז ומרעו לשרוג ל"ב הרי תתי"ט ומשרוג לנחור אלאיס הרי תתמ"ט ומנחור לתרח כ"ט הרי תתע"ק ומתרח לאברהם אנעי' הרי תתקמ"ק על אלף האכי ומאברהם עד ילקק מאה הרי אלפי' ומ"ק ומילקק עד מתן תורה ת' אכיס כילד אצים עד אגולד יעקב וברדתו למלריס בתיב אכי מגורי מאה ואלאיס אכה הרי ק"ל מאגולד ילקק וישראל היו במלריס ר"י כמנין רד"ו אכה הרי תמ"ק אכיס על אלפים לבריאת עולם כמלא מיומן תורה עד ד' אלפי' לבריאתו אל עולם אף ותקכ"ב: אלא מואת הנפש וגו' וכדמתרגמינן דאעבידו לאורייתא: וגמירי דאההיא שעתא הוה אברהם בר נ"ב הוסיפס על אלף ותתקמ"ק אהיו בילך כאגולד אברהם הרי אלפים תהו: כמה בצירן לך האמת מאלפים לתורה לתני תנא: תמ"ח שנה הוי

וכי מעיינת מואת הנפש אשר עשו בחרן עד מתן תורה ארבע מאה וארבעין ותמני שנין הוין:

גס ע"ג א"ר חנינא אחר ת' לחורבן הבית אם יאמר לך אדם קח שדה שוה אלף דינרין בדינר א' אל תקח במתנית' תנא אחר ד' אלפי' ורל"א שנה לבריאת העול' אם יאמר לך אדם קח שדה שוה אלף דינרין בדינר אחד אל תקח. [מאי ביניהו איכא ביניהו תלת שנין דמתנית' טפיא תלת שנין]:

כד תני רב יוסף מ"ד *הנה קטון נתתיך בגוים שאין

ו נלירן לך: וכי מעיינת מואת הנפש אשר עשו עד מתן תורה

יבמות ס הכי הוו הוסיף לותן על מכין מתן תורה ותמלא אלפים מבווכי' מוחת הכפת עד גמר ד' אלפים לבריאת עולם והוא קע"ד שכיס לאקר קרבן כילד הרי מכית עד יליאת מלריס תמ"ק על [עזיקף] אלפים וכתיב ויהי בשמוכים שבה ואחרע מאות שבה לבאת בני ישראל וגו' ויבן שלמה את הבית לה' הרי תתקכ"ק על אלפים כשבבה הבית ויתי בית ראשון ת"י שכיס הרי שלשת אלפים ושל"ק שכיס וגלות בבל שבעים שבה הרי ת"ק ויתי בית שבי ת"ב הרי תתכ"ק כמלא קע"ד שכרו מד' אלפי' והבי תכיא בסדר עולם: אל תקח שהוא קץ הגאולה ותקבן להר הקדם לבקלת אבותיך

עי' נגמ' ולמה תפסיד הדיבר: [דמתניתי' טפיא תלת שנין לאשבון הבריית מוסך הגלות שלם שכיס יותר דאמריבן לעיל אקר קע"ד שכיס לאקר קורבן כשלמו אחרע אלפים הוסיף עליהם רל"א דקתבי בבריית' הרי הקץ לאקר ת"ג לקורבן וד' מכיבת ת' קאמ' כשא"ר מכיבת למילתיה עדיין לא עברו אחרע מאות לקורבן]:

מעמידין מלך בן מלך *בווי אתה מאד שאין להם עובדים ס
לא כתב ולא לשון:
א"ל אנטונינוס לרבי בעינא דימלוך אסוירום בני כה
תחותי ותתעבד טבריא קלניא ואי אמינ' להו חדא סס
עבדי תרתי לא עבדי אייתי גברא ארכביה (אכתפיה
לחבריה) [אחבריה] ויהב ליה יונה לעילאי בידיה
וא"ל לתתאה דיומר ליה לעילאי דניפרח יונה
מידי' אמר ש"מ ה"ק לי את (תבא) [בעי] מיניהו
דאסוירו' בני ימלוך תחותי ואימא ליה לאסוירום
דתתעביד טבריא קלניא א"ל קא מצערין לי חשיבי
רומאי אעיוליה לגנתא כל יומא הוה עקר חד
פוגלא [ממישרא] קמיה אמר ש"מ ה"ק לי קטול
חד חד מיניהו ולא תחגרי בהו בכולהו *ונימא סס ע"ב
ליה מימר בהדיא אמר שמעי חשובי דרומי ומצערי
ליה ונימא לי' בצנעה משום דכתיב *כי עוף השמים קהלת י

כתב ולשון של רומיים מלומה לקרית נח להם לקרים תקנו
להם כל הספרים שלהם. (לשון הוא גרלמקטי"קא היא
הלטיין שמדברים בו הכומרים ועיין בגמרא):
קלניא נת קורין שלא ליתן מס לעולם מקום לחית בה רבנן
ולכטוכיכום עלמו היה מסתם לפני רבי כלקמן ומ"ה
היה לוהב לרבנן: אייתי רבי גברא ארכביה וכו' כלו' הרכב
את בנך עליהם ועליך ותהא טבריא מסורה בידו: ואימא ליה
לגרך לפרקיה ליוכה מן ידיה כלו' לליעבד טבריא קלניא
להוליכה מתחת עולו: ומצערו ליה לרבי:

יוליך את הקול הויא ליה ברתא ושמה גירא וקא
עבדה איסור׳ שדר ליה גרגירא שדר ליה כוסברתא
שדר ליה כרתי שדר ליה חסא. כל יומא הוה
משדר ליה מטרתא דדהבא פריכא וחיטי אפומיהו
א״ל אמטי ליה חיטי לרבי א״ל רבי לא צריכנא
דאית לי טובא א״ל ליהוו למאן דבתרך דיהבו
לבתראי דאתי בתרך דאתי מינייהו ליפקי עליהו.
הויא ליה ההוא נקירת׳ דהוה אתי מביתי׳ לבי
רבי וכל יומא הוו אתו תרי עבדי בהדיה חד קטיל
אבבא דבי רבי וחד קטיל אבבא דביתיה ואמר
ליה בעידנא דאתינא לא נשכח אינש בהדך
יומא חד אשכחיה לרבי חנינא בר חמא דהוה
יתיב אמר ליה לא אמינא לך בעידנא דאתינא
עבדא איסורא זכתה: שדר ליה מכטוכיכוס לרבי עשב שמו
גרגירת מורג״ת נלע״ז והנין רבי מה לי ולעשב הזה ולמי סימכת
הוא דשלח לי גרגירת כגרר׳ וכמשך לב גירת עם הכוחפי׳ יודע הי׳
ללמוד מכטוכיכוס: שדר ליה רבי כוסברתא גליקל״ר נלע״ז
כלומר שקוט והרוג הנת. כוס נרתת שתי מלות: הדר שדר לי׳
מכטוכיכוס כרתי פורו״ם נלע״ז כלומר חס כן יכרת זרעי: הדר
שדר ליה חסא ליטוגת נלע״ז וכלומר קוס עליה: מטרתא
דיסיקיות של עור כמין שקים גדולים: וחטי אפומייהו שחס
יפתקו השקים רוחים הקטים ולא יניכו: ודאתו מינייהו נפיק
עלייהו היולקים מנכיך יוליכו הולקות למלכי רומי העומדים
לחקרי על סמך ממון הלז: נקרתא מערתת לשון נקרת הלוד:
לביתיה דרבי ללמוד תורה:

לא נשכח גברא קמך אמר ליה לית דין בר אינש א"ל אימא ליה ליזל וליקרי לההוא עבד דגאני אבבא [דקאים וליתי] אזל ר"ח בר חמא אשכחיה דקטיל אמר היכי ליעביד איזיל ואימא ליה דקטיל אין משיבין על הקלקלה אשבקי' ואיזיל השת' מזלזלנ' במלכות' בעי רחמי עליה ואחייה ושדריה אמר ידענא דאפי' ווטרי דאית בכו מחיי מיתי נינהו ומיהו בעידנא דאחינא לא נשכח אינש בהדך כל יומא הוה משמש ליה לרבי [ומאכיל לי' ומשקי לי'] וכי הוה בעי רבי למיסק לפוריו' הוה גחין קמיה א"ל סק עילואי לפורייך א"ל לאו אורח ארעא לזלזולא במלכות' כולי האי אמר מי ישימני מצע תחתיך לעה"ב א"ל איתי לי לעלמא דאתי א"ל אין א"ל והכתי' *ולא יהיה שריך לבית עשו בעושה מעשה עשו והכתיב *שמה אדום מלכיה וכל נשיאיה א"ל מלכיה ולא כל מלכיה כל נשיאיה ולא כל שריה תנ"ה מלכיה ולא כל מלכיה כל נשיאיה ולא כל שריה מלכיה ולא כל מלכיה פרט לאנטונינוס בן אסוירום כל נשיאיה ולא כל שריה פרט לקטיעא בר שלום:

עובדיה א
ירמיה מט ב

קטיעא בר שלום מאי הוא דההוא קיסר דהוה כו סני לי' ליהודאי אמ' להו לחשיבי מלכותיה

משמש ליה מזמן לסכין נמעולה: שמה אדום נגיהנס מזמעי קרן:

מי שעלתה לו נימא ברגלו יקטענה ויחי' או יניחנה ויצטער אמרו ליה יקטענה ויחיה אמר להו קטיעא בר שלום חדא דלא (מכלית) [יכלית] להו דכתיב
זכריה ג *כי כארבע רוחות השמי' פרשתי אתכם מאי קאמ' אילימא דבדרתינהו בד' רוחות השמי' לימא בארבע אלא כשם שאי אפשר לעולם בלא רוחות כך אי אפשר לעולם בלא ישראל ועוד קראו לך מלכות' קטיעא א"ל מימר שפיר קאמרת מיהו כל דזכי למלכא שדו ליה לקמוניא חלולא כר נקטי ליה ואזיל אמר' ליה ההיא מטרוניתא וי לה לאילפא דאולא בלא מכסא (שקיל סכינא קטעא לערלתה גחין) נפל על רישא דערלתה וקטעה (בשיניה) אמר יהבית מכסאי חלפית ועבריה כי קא שדו ליה אמר כל נכסאי לר' עקיב' וחבריו נפק ר"ע ודרש
ויקרא כד *והיתה לאהרן ולבניו מחצה לאהרן ומחצה לבניו יצאת בת קול ואמרה קטיעא בר שלום מוומן לחיי העולם הבא בכה רבי ואמר יש קונה עולמו בשעה

מי שיש לו נימא ברגלו נשר את המלער: ויחיה וינריך: כל דזכי למלכא כולך את המלך נדנרים נושה הוא למלך ומשפט החיים להשליכו: לקמוניא חלולא בית מלא עפר: מטרוניתא רומית: אילפא ספיכה: בלא מכסא כלומר אוי לך הוחיל ועליהם אתה כהרג שלא מלתה את עלמך ותטול שלך עמהם: והיתה לאהרן ולבניו נלקט הפניס כתיב וכהן גדול כוטל מקלה כדאמרינן נסדר יומא וכוטל קלה משתי קלות של ערלת וקרנע לו קמצה ממעשה לקט הפניס והתם מפרש ליה

אחת ויש קונה עולמו בכמה שנים. אנטונינוס שמשיה לרבי אדרכן שמשיה לרב כי שכיב אנטונינוס אמ' רבי נתפרדה חבילה כי שכיב אדרכן אמר רב *נתפרדה חבילה: יא

אונקלוס בר קלוניקום איגייר שדר קיסר גונדא כו
דרומאי אבתריה משכינהו בקראי סס
ואיגיירו הדר שדר גונדא אחרינא אבתריה אמר להו לא תימרו ליה מידי כד נקטיה ליה ואזל אמ' להו אימא לכו מלתא בעלמ' ניפורא נקיט נורא קמי פיפיורא פיפיורא נקיט נורא לדוכסא דוכסא להגמונא הגמונא לקומא קומא מי נקיט נורא קמיה איניש אמרו ליה לא אמר להו הקב"ה נקט נורא קמיה ישראל כתיב *וה' הולך לפניהם יומם שמות יג
וגו' איגייר בולהו הדר שדר גונדא אחרינא בתריה אמר להו לא תשתעו כלל בהדיה כי נקטין ליה ואזלי חזי מווזתא דמנח' אפתחא אותיב ידיה עלה אחיך אמרו ליה אמאי קא מחייכת אמר להו מנהגו של עולם מלך יושב מבפנים ועבדיו משמרין הקיזון לנה ופ"ב
אותו מבחוץ אבל הקב"ה עבדיו מלפנים והוא ע"ש

דפלגת הוא והכא כמי האוה לותי ככגד כלן שהזכיר שמי לגדי:
אדרכן שר שגלוות היה: נתפרדה חבילה לתגתיכו שכתקשר כפת בכפת:

גונדא גדוד: ניפורא נקיט נורא לאפיפיורא כוטל ומוליך התנוקה לפני התפיפיור כלן מיכי שרוה זה למעלה מזה: קומא מלך:

תלי' קכא משמרן מבחוץ שנ' *ה' ישמר צאתך ובואך וגו'
ילקו' כה איגייר ותו לא שדר אבתריה. *ויאמ' ה' לה שני
גוים בבטנך א"ר יהודה אמר רב אל תקרי שני
גוים אלא שני גיים זה אנטונינום ורבי שלא פסקו
משלחנן לא צנון ולא חורת ולא קישו' לא בימו' החמ'
ולא בימו' הגשמי' דאמ' מר צנון מחתך המאכל
חורת מהפך המאכל קישות מרחיב בני מעים
והא תנא דבי ר' ישמעאל למה נקרא שמם קשואי'
שהם קשים לגוף כחרבות לא קשיא הא ברברבא
הא בווטרא:

כח אמר רב יהודה אמר שמואל עוד אחרת יש להם
סס ע"ב ברומי אחת לשבעים שנה מביאין אדם שלם
ומרכיבין אותו על אדם חגר ומלבישין אותו בלבושו
של אדם הראשון ומניחין לו קרקפלו של ר' ישמעאל
בראשו ותלו לי' בצואריה מתקליה ארבעה ווי פיוא

Ed. Bibl. univ. Tart.

שני גיים כתיב וקריכן גויס: אנטונינום ורבי זה בא מעצו וזה
בא מיעקב: חזרת ליטוג"ח בלע"ז: צנון רפנ"ח בלע"ז: חיתוך
והיפוך מועילין למאכל:
עוד אחרת עוד איכ אקרית יש להס לרומיים אחיכה שכויה
במצכתיכו: אדם שלם כנגד עצו אלס קגר כנגד יעקב
גולע על ירכו כלו' עדיין עצו אליט על יעקב: של אדם
הראשון והן נגדי קמוצות שהיו לעצו: קרקפלו של רבי
ישמעאל בן אליסע כהן גדול ומהרוגי מלכות היה ומתוך יופיו
ככנס בלב בת קיסר להפציט עוד פניו וקכטה לותו בחפרסמון
שתהא מקוייחת ולא ישתכה ועדין היא מוכקת בגבזי רומי: פיוא

ומחפין את השוקים באינך ומכריזין וקורין לפניו
סך קירי פלסחר אחוהי דמרנא וייפנא דחמא
חמא ודלא חמא לא חמא מאי אהני לי' לרמא'
ברמאותי' ולוייפנא בוייפנותיה ומסיימי בה הכי
וי לדין כד יקום דין: [א"ר אשי הכשילן פיהם
אי אמרו וייפנא אחוה דמרנא כדקאמרי השתא
דאמרי דמרנא וייפנא מרנא גופי' וייפנא:]
ת"ר כשנתפסר' אליעזר למינו' העלוהו לגרדום לירון כט
א"ל אותו הגמון וקן שבמותך יתעסק בדברים סז
בטלים הללו א"ל נאמן עלי הדיין כסבור אותו ע"ב
ההגמון עליו הוא אומר והוא לא אמר אלא כנגד
אביו שבשמים א"ל האמנתני דימום פטור אתה

פז והיא לחנן יקרה עד מאד ולאיכה מלויה נעולם: סך קירי
פלסחר קסנון הקלין כזד הוא כנוחת יעקב שקרא לנכיו לאקריית
הימים שסופן ליגאל כזד הוא: סך קסנון: קירי קלין: אחוה
דמרנ' וייפנ' לאיו של לאוכנו עשו זייפן הוא יעקב שרמה לעשו
ויקנ להיות גניר [לאקיו]: דחמא חמא הרואה בשמקה זו
עכשיו רואה ומי שאיכו רואה עכשיו לא יראה עוד לעד שנעשים
שכה לאיכה כעשית: מאי אהני לרמאה ברמאותיה ליעקב
שרמה את עשו ולקח ברכתו: ווי לדין עשו: כד יקום דין
כשיקוס יעקב:
למינות מיכים תפשוהו לכופו לע"ז: עליו הוא אומר כלומר
הדין עמק לדברי' נטילים הס: הוא לא אמר כן אלא
כאמן עלי הדיין החמתי שנאמת שכני ליתן לי נרה זו שפשעתי
לקוני: האמנתני דמה שדברתי עליך: דימום פטור אתה

וכשבא אל ביתו נכנסו תלמידיו לנחמו ולא קבל
מהן תנחומין א"ל ר"ע [רבי] הרשני לומר לפניך
דבר אחד ממה שלמדתני א"ל אמור א"ל רבי
יז שמא דבר מינות בא לידך *והנאך הדבר ועליו
נתפשת למינות א"ל עקיבא הזכרתני פעם אחד
הייתי מהלך בשוק העליון של צפורי ומצאני אחד
[ויעקב איש כפר סכניא שמו] אמר לי כתיב
דנ'י כג בתורתכם *לא תביא אתנן זונה ומחיר כלב בית
ה' אלהיך וגו' מהו לעשות ממנו בית הכסא לכהן
גדול ולא אמרתי לו כלום אמ' לי [כך לימדני]
מיכה ו *כי מאתנן זונה קבצה עד אתנן זונה ישובו ממקו'
הטנוף' באו למקום הטנופת ישובו והנאני הדבר
ועי"ז נתפשתי למינות ועברתי על מה שכתוב בתורה
משלי ה *הרחק מעליה דרכך ואל תקרב אל פתח ביתה
הרחק מעליה דרכך זו מינות ואל תקרב אל פתח
ביתה זו הרשות. א"ד הרחק מעליה דרכך זו
המינות והרשות ואל תקרב אל פתח ביתה זו
זונה ועד כמה אמר רב חסדא עד ארבע אמות
ורבנן האי מאתנן זונה מאי דרשי ביה כדרב חסדא
דימוס היתה שם ירקתו וכשנא נה: (לנחמו שהיה מתחנל מלך
על שלש היה יודע מפני מה קירע דבר זה והיה מקפד במעשיו
לעשות תשובה): והנאך יפר הדבר בעיניך: לכהן גדול שהיה
פורש מנשיתו לפני יה"כ ללמדך שרהדרין ושם היו מתקנין לו
כל צרכיו: והרשות שולטנו' לפי שכותבין עיניהם בנעלי נשון
להרגם ולישול שמוכם: ורבנן דלית להו הלי דבר מינות

דא"ר חסדא כל וונה שנשכרת סופה שוכרה שנ'
*ובתחך אתנן ואתנן לא נתן לך ותהי להפך ופליגא יחוקאל
דר' פדת דא"ר פדת לא אסרה תורה אלא קריבה מז
של גלוי עריות בלבד שנ' *איש איש אל כל שאר ויקרא יח
בשרו לא תקרבו לגלות ערו' עולא כי הוה אתא
מבי רב הוה מנשק להו לאחתי' אבי ידויהו ואמרי
לה אבי חדויהו ופליגא דידיה אדידיה דאמ' עולא
שום קריבה בעלמא אסור משום לך לך אמרין
לנוירא סחור סחור לכרמא לא תקרב:

*לעלוקה שתי בנות הב הב אמר רב חסדא ל
אמר מר עוקבא קול שתי בנות שצועקו' משלי ל
בגיהנם האומרו' בעה"ז הב הב ומאן נינהו המינו' ס
והרשות. א"ד [אמר רב חסדא] אמר מר עוקבא
קול גיהנם שצועקת ואומרת הביאו לי שתי בנות
שאומרות בעה"ז הבא הבא. *כל באיה לא ישובון משלי ב

[דיעקב]: לסוף היא כדאית ליעיכי כל דאוכרתן והכי מצמע
מאתכן זוכה קנלה (ממון) [קינלה מאתכן] הזוכה ונאתכן זוכה
יצוב ליכתן: ופליגא דר' פדת הכי ל' לעולם דרב מסלק: אבי
ידויהו בזרועותיהן: אבי חדויהו מזה דרך בני לדם כשיולאין
מבית הכסא כופק הוא לאחיו ולאחיו או לגדול ממנו בארכובותיו
או פס ילו מצוים כבוד:

שצועקות בגיהנם על רוב יסורי גיהנם: מינות לועקות הבא
תקרובת אל ע"ז: רשות לועקת הבא ממון ודורון
וארנונא ומס למלך: לא ישובון כל המורים לקר שבאנקו

ולא ישיגו אורחות חיים ומאחר שלא שבו היכן ישיגו ה"ק ואם ישובו לא ישיגו למימרא דכל דפריש ממינות מיית והא ההיא אתתא דאתת לקמיה דרב חסדא ואמרה ליה קלה שבקלות עשתה בנה הקטן מבנה הגדול ואמר להו רב חסדא טרחו לה בוודתא ולא מתה כיון דאמרה ליה קלה שבקלות עשיתי מכלל דמינות נמי הויא בה האי דלא מתה משום דלא הדרה בה שפיר. איבא דמתני הכי ממינות אין מעבירה לא והא ההיא אתתא דאתת לקמיה דרב חסדא אמרה ליה קלה שבקלות עשתה בנה קטן מבנה גדול ואמ' להו רב חסדא ווידו לה ווודת' ומתה מדקאמר' לי' קלה שבקלו' עשתה מכלל דמינו' הויא בה: ומעבירה לא והתניא אמרו עליו על [ר'] אלעזר

לא סז

נמיכות היכן שנין: ואם שבין מהרין למות מתוך לרה וכפיית ילרס (חו) [וחו] גזרת מלך עליהם למות: קלה שבקלות עבירה קלה שבילה זו היא שעשתה וילדה בנה קטן מבעילת בנה גדול שנא עליה ונאת לקבל דין ולשוב בתשובה: ווודתא תכריכין לה לדרך מתרגמינן זוודין לאורחא ותכריכין הם לה לדרך המתים: ה"ג מדקאמרה קלה שבקלות מכלל דמינות נמי הוה בה אתקפתא היא: ואיבא דמתני הכי ממינות אין מעבירה לא והא ההיא אחתא דאתאי וכו' ומתה ומשכינן מדקאמרה קלה שבקלות [מכלל] דמיכות הויא בה ומשום הכי מתה:

בן דרדיא שלא הניח זונה [אחת בעולם]
שלא בא עליה פעם אחת שמע שיש זונה בכרכי
הים ונוטלת כים דינרין בשכרה נטל כים דינרין
והלך ועבר עליה שבעה נהרות בשעת הרגל דבר
הפיחה אמרה כשם שהפיחה אינה חוזרת למקומה
כך אלעזר בן דרדיא אין מקבלין אותו בתשובה
הלך וישב בין הרים וגבעות אמר הרים וגבעות סנהדרין
בקשו עלי רחמים אמרו לו עד שאנו מבקשים ע"ק וע"פ
עליך רחמים נבקש על עצמינו שנא' *כי ההרים רש"י
ימושו והגבעות תמוטינה אמר שמים וארץ בקשו ישעי' נד
עלי רחמים אמרו לו עד שאנו מבקשים עליך ע'
רחמים נבקש על עצמינו שנא' *כי שמים כעשן נמפרשים
נמלחו והארץ כבגד תבלה אמר חמה ולבנה בקשו סס כח
עלי רחמי' אמרו לן עד שאנו מבקשים עליך רחמי'
נבקש רחמים על עצמינו שנא' *וחפרה הלבנה סס כד
ובוש' החמה אמר כוכבים ומזלות בקשו עלי רחמי'
אמרו עד שנבקש עליך רחמים נבקש על עצמינו
שנ' *ונמקו כל צבא השמים אמר אין הדבר תלוי סס נר
אלא בי הניח ראשו בין ברכיו וגעה בבכיה עד
שיצתה נשמתו יצאתה ב"ק ואמרה רבי אלעזר
בן דרדיא מוזמן לחיי העולם הבא והא הבא בעבירה
הוה ומית התם [נמי] כיון דאביק ביה טובא כמינו' הוה

הרגל דבר תשמים הרגל התקלה כמו מרגילין [לת התלמ]
לערוה מתאיכין והייכו התקלה: הפיחה רוק:

דמיא בכה רבי ואמר יש קונה עולמו בכמה שנים
ויש קונה בשעה אחת אמר רבי לא דיין לבעלי
תשובה שמקבלים אותם אלא שקורין אותם רבי:
רבי חנינא ור' יונתן הוו אזלי באורחא (כי) מטו
להנהו תרי שבילי חד הוה פצי אפתחא
דע"ז וחד הוה פצי אפתחא דזונות א"ל חד לחברייה
ניזיל אפתחא דע"ז *דנכים יצריה א"ל אידך
ניזיל אפתח' דזונו' ונכפייה ליצרין ונקבל אגרא
כי מטו להתם חזנהו לזונות (דאכנען) [איתכנעו]
מקמייהו א"ל מנא לך הא א"ל כתיב *מומה
תשמור עליך תבונה תנצרכה. אמרי ליה רבנן
לרבא מאי מומה אי לימא תורה דכתי' בה ומה
ומתרגמינן עצת חטאין וכתיב *והפליא עצה הגדיל
תושיה אי הכי מומה ומה מבעי ליה אלא מאי
מומה מדברי ומה תשמור עליך תורה [תנצרכה]:

הייכו הנ"ק עלמ' ל' מלעזר לב ס"ס ס"ס ע"ג מזלי נ ישעי' כח

פצי אפתחא דע"ז פתוח לפתק ע"ז כמו פלו עליכו פיהס:
דנכים יצריה כזקט וכעקר ילרק לכבי כבסת הגדול'
נקבו רקמיס וכמסר בידס והרגוהו כלקמרינן בד' מיתות כלום'
כיזיל בההוא בבילק ולק כיזיל לפתקק דזונות בלק יבלוט בכו
ילה"ר: אכנען זונות מקמייהו ככבסו מפניהס לקונתן: מנא
לך הא דסמכת לכפבך למיתי הכק ולק מסתפית מילה"ר:
ומה מתרגמינן עלת קטלים עלת הוק תרגוס בל זמה וקטלין
הוק תוספות בהתרגוס מפרס בהעלה הזו רעה היק בל קטק
לבלמק לזמה הייכו ל' עלה והתורה נקרקת עלה דכתיב הפליק
עלה הגדיל תושיה מבמע תורה תבמור עליך: מומה מן הזנות

ת"ר כשנתפסו ר' אלעזר בן פרטא ור' חנינא בן לג
תרדיון (למינות) א"ל ר"א בן פרטא לר' סג
חנינא בן תרדיון אשריך ר' חנינא שנתפסת על
דבר אחד אוי לי שנתפסתי על ה' דברים א"ל
ר"ח בן תרדיון אשריך שנתפסת על ה' דברים
ואתה ניצול אוי לי שנתפסתי על דבר אחד ואיני
ניצול שאתה עסקת בתורה ובג"ח ואני לא עסקתי
אלא בתורה בלבד וכדרב הונא דאמר רב הונא
כל העוסק בתור' בלבד דומה כמי שאין לו אלוה
שנ' *וימים רבים לישראל ללא אלהי אמת ל"ה ב טו
וללא כהן מורה וללא תורה מאי ללא אלהי אמת
(אמר רב הונא) כל העוסק בתור' בלבד דומה כמי
שאין לו אלוה ובג"ח לא עסק והתניא ר' אליעזר
בן יעקב אומר אל יתן אדם מעותיו לארנקי של
צדקה אא"כ ממונה עליה ת"ח כר"ח בן תרדיון
הימוני מהימן מעבד לא עבד והתניא א"ל (רבי)
מעות של פורים נתחלפו לי במעות של צדקה
וחלקתים לעניים מעבד עבד כדבעי ליה לא עבד:

תזמור עליך תורה דסיפיה דקרא תנוכה תכלרכה מזמה תזמור
עליך מכל דבר רע והרהור קטא ומכו הולכין הלוך ודבר נל"ת:
על חמשה דברים חמזה עלילות הן מוחלין עלי: כמי שאין לו
אלוה להגין עליו: ה"נ מאי ללא תורה: ר' חנינא בן תרדיון
גבאי של לדקה היה: מעות של פורים זגבינהו מבני העיר לחלק
לעניי' לסעודתן ומכן אין העני רוצה ליקח מהן רלועה לסכלו:
נתחלפו לי במעות של צדקה וסבור הייתי זהן של לדקה

לד אתיוה לר"א בן פרטא אמרו לי' מ"ט חנית
סב ומ"ט גנבת אמר להו אי סיופא לא
ספרא ואי ספרא לא סיופא מרהא לא איתא
הא נמי לא איתא ומ"ט קרו לך רבי רבן של
טרסיים אני אייתו ליה תרי קיבורי אמרו ליה
הי דשתיא והי דערבא אתרחיש ליה ניסא אתיא
ויבורא ויתיב על דערבא ואתיא ויבורתא ויתיב
על דשתיא אמר להו הא דשתיא והא דערבא
ומ"ט לא אתית לבי אבידן [אמר להו] זקן אני
ומתיירא אני שמא תרמסוני ברגליכם אמרו
ועד האידנ' כמה סבא ארמום אתרחיש ניסא
וארמם חד סבא בההוא יומא ומאי טעמא שבקת

וקלקתיס לעכויס גלח לסעודת פוריס וקני פרעתי מגלי קת גל
פוריס. ל"ח מעות גלי לסעודת פוריס כתקלפו לי במעות גל
לקה וסנור הייתי גהס גל לקה וקלקתיס לעכויס ולח קזרתי
להפרע מקרכקי גל לקה:

גנבת [גכנ]ולים טיס היית: מרהא לא איתא כגס גזין הזכיה
בי דהח קין גתיהס נקדס קקד כך קין קנרתה בי והקוע'
לכס עלי גקר כמלח בדבריו: מ"ט קרו לך רבי הרי עלילה
גליזית: טרסיים גרדייס: קיבורי פקעיות למוסילח"ס: הי
דשתיא והי דערבא קיזה גל גתי וקיזה גל ערב: אתא ויבורא
זכר ויתיב על דערבח וקתח זיבורתח כקנה ויתיב' על דשתיח
והבין גהוח כס הכעגה לו גהגתי מקבל ערב כנקנה המקבלת
קת הזכר: לבי אבירן בית גקוכלין וגותין גס (לגס) [לכנוד]

עבדך לחירות אמ' להו לא היו דברי' מעולם קם חד
מנייהו לאסהודי ביה אתא אליהו אידמי ליה
כחד מחשיבי דמלכותא א"ל שבקוה מדאתרחיש
ליה ניסא בכולהו בהא נמי מתרחיש ליה ניסא
וההוא גברא בישותיה הוא דקא מחוי ולא אשגח
ביה קם למימר להו הוה כתיבא אגרתא דהודה
כתיב מרשובי דרומאי לשדורי לקיסר ושדרוה
בירויה דההוא גברא אתא אליהו פתקיה ארבע
מאה פרסי אזל ולא אתא:

אתיוה לר' חנינא בן תרדיון א"ל מ"ט קא עסקת לה
בתורה אמר להו כאשר צוני ה' אלהי סס
מיד גזרו עליו לשרפ' ועל אשתו להריגה ועל בתו
לישב בקבה של זונות עליו לשרפה שהיה *הוגה יח
את השם באותיותיו והיכי עביד הכי והא תנן
אבא שאל אומ' אף ההוגה את השם באותיותיו

ע"ז [ומזכלין זכול לע"ז] ומפקפין על עסקיה לידע מה היה
לריכה ומתנדנין: עבדך לחירות והס גזרו על כך לפי שהוא
דת יהודית: אידמי ליה להוא גברא: בישותיה הוא דקא
מחוי רשעך תרלה ותודיע שרשע אתה והוא יכלל ע"י כס: הוה
כתיבא חד אגרתא דנעו קזיבי רומי לשדורי לקיסר על
עסקיהן שלוה היוא שעתא בידיה דההוא גברא: פתקיה שיהו
ולזרקיה ד' קלות פרסי למען לא ישוב עוד לביתו כמו שקל קלא
מתק ניה:

עליו לשרפה למה נענש כך: לפי שהיה הוגה את השם
באותיותיו לורעו נתרגעי' ומתיס קותיו' (ועשו) [ועושה]

דניי' יח אין לו חלק לעה"ב להתלמד עבד דתניא *לא
תלמד לעשות אבל אתה למד להבין ולהורות
ואלא מ"ט איענש משום דהוגה את השם בפרהסיא
הוה. ועל אשתו להריגה דלא מיחתה ביה מכאן
אמרו כל מי שיש בידו למחות ואינו מוחה נענש
עליו. ועל בתו לישב בקובה של זונות דא"ר יוחנן
פעם אחת היתה בתו מהלכת לפני גדולי רומי
אמרו כמה נאה פסיעותיה של ריבה ואת מיד
דקדקה בפסיעותיה והיינו דאמר ריש לקיש מ"ד
תלי' מא *עון עקבי יסובני עונות שאדם דש בעקביו בעה"ז
מסבבין אותו ביום הדין ובשעת הוצאת שלשתן
דניי' נב הצדיקו עליה' את הדין הוא אמר *הצור תמים
סס פעלו כי כל דרכיו משפט. אשתו אמרה *אל
אמונה ואין עול צדיק וישר הוא. בתו אמרה
ירמי' נב *גדול העצה ורב העליליה אשר עיניך פקוחות
על כל דרכי בני האדם אמר רבי כמה גדולים

נו מה זקפן: להתלמד עבד כדתני' כו' ומיהו הקנ"ה מדקדק
עם (נבריותיו) [הלדיקים] כקוט השערה וקפילו להתלמד יש
לקום לכבוד הרב וקרא דלא תלמד לעשות במילי דקרכיימא
תוקפיה כגון כטיעת קיטמין דסכהדרין ודמות לורות לבבות
דר"ג: בקובה מהל זוכות כדכתיב מל הקובה: דקדקה לפסוע
פסיעות כלות וכתיב כל כבודה בת מלך פנימה: שאדם דש
בעקביו דקדוק פסיעות כי הכא ל"ח שאדם לורסן בראליו שחין
קשונין בעיניו כלום: על כל דרכי קפילו דקדוק פסיעות:

שלשה הצדיקים הללו שנזדמנו להם שלש מקראות של צדוק הדין בשעת צדוק הדין:

ת"ר כשחלה ר' יוסי בן קסמא הלך ר"ח בן לו תרדיון אצלו לבקרו א"ל חנינא אחי אי אתה יודע שאומה זו מן השמים המליכוה שהחריבה ביתו ושרפ' את היכלו והרגה את חסידיו ואבדה את טוביו ועדין היא קיימת ואני שמעתי עליך שאתה יושב ועוסק בתורה ומקהיל קהלות ברבים וספר (תורה) מונחת בחיקך א"ל מן השמים ירחמו א"ל אני אומר לך דברים של טעם ואתה אומר מן השמים ירחמו תמהני אם לא ישרפו אותך ואת ס"ת באש א"ל ר"ח מה אני לעול' הבא א"ל כלום בא מעשה לידך א"ל רבי מעות של פורים נתחלפו לי במעות של צדקה וחלקתים לעניים אמר ליה אם כן מחלקך יהא חלקי ומגורלך יהא גורלי אמרו לא היו ימים מועטים עד שנפטר ר' יוסי בן קסמא והלכו כל גדולי רומי לקוברו והספידוהו הספד גדול ובחורתן מצאו לר"ח בן תרדיון שהיה יושב ועוסק בתור' ומקהיל קהלות ברבים וספר תורה מונח בחיקו עטוף בציצית ותפלין בידו ספר תורה באחת מידיו ואש באחת מידיו והוא מתלהט: אמרו לו מה רואים עיניך אמר להם ספר תורה שלי נשרף אבל אותיותיו פורחות באויר: אמרו לו פתח פיך יכנסו בך האש הזאת ולא יכנסו בך אמר להם יבא הנותן נשמה ויטול גופו ולא יבא אדם ויזיק לעצמו אמרו לו תלמיד אתה לפני רב

קהלות ברבים וס"ת מונח לו בחיקו הביאוהו
וכרכוהו בס"ת והקיפוהו בחבילי ומורות והציתו
בהן את האור והביאו ספוגין של צמר ושראום
במים והניחום על לבו כדי שלא תצא נשמתו
מהר אמרה לו בתו אבא אראך בכך אמר לה
אלמלא אני נשרפתי לבדי [היה] קשה הדבר
[לי] ועכשיו שאני נשרף וס"ת עמי מי שיבקש
עלבונה של תורה הוא יבקש עלבוני אמרו לו
תלמידיו רבי מה אתה רואה אמר להן גוילין
נשרפין ואותיותיו פורחות אף אתה פתח פיך
ותכנס בך האש אמר להן מוטב שיטלנה מי שנתנה
ואל יחבול הוא בעצמו א"ל קליסטנירו רבי אם
אני מרבה עליך בשלהבת ונוטל ספוגין של צמר
מעל לבך אתה מביאני לעה"ב א"ל הן אשתבע
לי אישתבע לו מיד הרבה עליו בשלהבת ונטל
ספוגין של צמר מעל לבו ויצאתה נשמתו במהרה
אף הוא קפץ ונפל לתוך האור יצאתה בת קול
ואמרי ר"ח בן תרדיון וקליסטנירו מזומנים לחיי
העה"ב בכה רבי ואמר יש קונה עולמו בשעה
אחת ויש קונה עולמו בכמה שנים:

לז ברוריה דביתהו דר' מאיר ברתיה דר' חנינא
ס בן תרדיון הות אמרה ליה וילא בי מלתא

אראך בכך כלומר זהו זכרה של תורה: קליסטנירו ממונה
עליו:

דיתבה אחותי בקובה של וונות שקל תרקבא
דדינרין ואול ואמר אי לא אתעביד בה איסורא
מתרחיש ניסא ואי עברת איסורא לא מתרחיש
ניסא אול נקט נפשיה כחד פרשא אמר לה
השמיעי לי אמרה ליה דשתנא אנא אמר לה
מתרחנא לך אמרת ומאי נפקא לך מינאי דאיכא
נפישין דשפירי מינאי טובא אמר ש"מ לא אתעביד
בה איסורא כל דאתי אמרה ליה הבי אול לגבי
שומר דירה א"ל הבה ניהלי א"ל מסתפינא ממלכות'
א"ל שקול תרקבא דדינרי פלגא פלח ופלגא
ליהוי לך א"ל וכי שלמי מאי איעבד א"ל אימר אלהא
דמאיר עננו (אלהא דמאיר עננו) ומיתצלת א"ל
*ומי ויימר דהכי הוא א"ל השת' חויית הוו הנהו כלבי סס ע"נ
דאכלי אינשי שקל קלא פתק בהו אתו עליה
למיכליה אמר אלהא דמאיר עננו שבקוהו והבה
ליה ניהליה לסוף אשתמע' מלתא בי מלכא אתיוהו
אסקוהו לוקיפא אמר אלהא דמאיר עננו אחתוהו

חרקב תרי וקנ קלי סלה: דינרי זהובים: נקט נפשיה כחד
פרשא התקין עכיכי לנוחו כלקל מן הפרסים: דשתנא
אנא דרך כבוש לי: מתרחנא לתתקר כלומר לתתין עד
שיפסוק לך ודוגמתו נבנה קמח בבלהי מרוב' מלן תרק כיתרק
שמואל: פלגא פלח את המלך בכל עת שיעליל עליך פייסנו
בדינרין: וכי שלמי כשיכלו הדינרין ממאי פלקנא: מי יימר
שלמת לתך שתכלל בתפלה זו: שקל קלא פסת רגנים: אתיוהו
לשומר: אסקוהו לוקיפא לתלייה פורק"ח שלולבין בה:

אמרו ליה מאי האי אמר להו הכי הוה עובדא
חקקוה לדמותיה דר"מ אפתחא דרומאי אמרי
כל דחוויה ליה לחפסיה יומא חד חוויה רהטי
אבתריה רהט מקמייהו ואול לבי וונות א"ד בשול
נכרים חוא טמש בהא ומחק בהא וא"ד אתא
אליהו אידמי ליה כוונה כרכתיה (ואחרתי') אמרי חם
ושלום אי ר"מ הוה לא הוה עביד הכי קא ערק לבבל
א"ד משום האי מעשה וא"ד ממעשה דברוריה:

לח ת"ר ההולך לאיצטרינין ולכרקום וראה את
ס הנחשים ואת החברים בוקיון מוקיון מוליגין
לוליון סגלרין סגלרינון הרי זה מושב לצים ועליהם
תליס מ הכתוב אומר *ובמושב לצים לא ישב וסמיך
ליה כי אם בתורת ה' חפצו הא למדת שהדברי'

מאי האי לא מליכא למזקפא: אתא לבי וונות כדי שיאמרו לא
הוא דאיהו לא הוה עייל: טמש בהא ומחק בהא שגל אקד
מאלפעותיו ומכן את קנרתה: כרכתיה קנקתו כאילו היה
רגיל אצלה: א"ד משום האי מעשה ערק: וא"ד משום מעשה
דברוריה שפעם אקת לגלגה על מה שאמרו חכמים כשים דעתן
קלות עליהן ואמר לה חייך סופך להודות לדבריהן ולוה לאקד
מתלמידיו לכסות' לדבר עבירה והפליר בה יתיס רבי' עד שבתרלית

וכשנודע לה הדבר קנקה עלמה וערק ר"מ מקמת כיסופא:
לאיצטרינין מקום שמגדלין את הסוס: ולכרקום מלוא ועושים
ס שוק ולילכות: את הנחשים מכשפים
ומכשפים: ואת החברים לוקחי כשפים: בוקיון מוקיון לוליון
סגלרין סגלרינון כלם מיכי לילכים הם: הא למדת מדסמיך

הללו מביאים [את האדם] לידי ביטול תורה
ורמינהי הולכין לאיצטדינין [מותר] מפני שצוח
ומציל לברקום [מותר] מפני ישוב מדינה
ובלבד שלא יתחשב עמהם ואם נתחשב עמהם
אסור קשיא איצטדינין אאיצטדינין וקשיא
ברקום אברקום בשלמא ברקום אברקים לא קשיא
כאן במתחשב עמהם כאן בשאין מתחשב עמהם
אלא איצטדינין אאיצטדינין קשיא תנאי היא
דתניא אין הולכין לאיצטדינין מפני מושב לצים
ר' נתן מתיר מפני שני דברים אחד מפני שצוח
ומציל ואחד מפני שמעיד עדות אשה להשיאה.
ת"ר אין הולכין (לאיצטדיאות) [לטרטיאות]
ולקירקסאות מפני שמובלין שם לע"ז דברי ר"מ
וחכמים אומרי' מקום שמובלין שם אסור משום חשד
ע"ז מקום שאין מובלין אסור מפני מושב לצים

ליה כי לא נתורת ה' קפלו (ונתורתו יהגה יומם ולילה) מכלל
דמקן דלמזיל נהכי לקו נתורת ה' קפלו: שצוח ומציל לא רוקה
שיגיעו שם יהודי לוענק ומתזקן להם ומכילו: מפני ישוב
המדינה ישראל הדרים נלוחה העיר שזה מנקע מנכי יהוב
כרקוס להלילם: שלא יתחשב עמהם לחזקם ולעזות מלוי
עמהם: שמעיד עדות אשה לא רוקה קנרו ישראל כהרג שם
מעיד לחזתו ומזיקה: שמובלין שם [מסדרין] לורכי ע"ז
להתקדב לה. מזבלין לזון יובלכי לימי לחיסכר בלע"ז עכין קכיה
של קנור וחסיפה: מפני חשד ע"ז שלא יקשלוהו בקזקת זיבול

מאי ביניהו אמר רבי חנינא מסורא נשא ונתן איכא ביניהו:

לט דרש ר' שמעון בן פזי מ"ד *אשרי האיש אשר
ס לא הלך בעצת רשעים וגו' וכי מאחר שלא
תלי ס הלך מהיכן עמד ומאחר שלא עמד מהיכן ישב
ומאחר שלא ישב מהיכן לץ אלא לומר לך שאם
הלך סופו לעמוד ואם עמד סופו לישב ואם ישב
מזלי ט סופו ללוץ ואם לץ עליו הכתוב אומר *אם חכמת
חכמת לך ולצת לבדך תשא א"ר אלעזר כל המתלוצץ
יזיני כח יסורין באין עליו שנא' *ועתה אל תתלוצצו פן
יחזקו מוסריכם. אמר להו רבא לרבנן במטותא
[בעינא] מינייכו דלא תתלוצצו דלא ליותו יסורין
עלייכו אמר רב קטינא כל המתלוצץ מוונותיו
הושע ז מתמעטין שנ' *משך ידו את לוצצים אמר ר"ל

לע"ז: מאי ביניהו לר"מ כמי כולהו מסירי דהך לר"מ כולהו נמזקת ויבול לע"ז כיכהו: נשא ונתן לר"מ כזה וכתן מסור דהך מפני שמזלין סתמא קאמר וסבר דודאי מזלין לע"ז זס ואיכא למיקם לדמי ע"ז בידו וקוכין מישראל זה לנורך ע"ז: ורבנן דמפרש מסוס קשה לילכות ולמילי מקריבי לא קייבי כזה וכתן מותר לא קייבין לדמי ע"ז:

אם הלך סופו לעמוד הלך משמע בהעברה בעלמא סופו לעמוד ולהתעכב ביניהם מעט והכי קאמר מאחרי שלא הלך ומתוך שלא הלך לא עמד ומתוך שלא עמד לא ישב הא אם הלך סופו לעמוד וכו': אל תתלוצצו פן יחזקו מוסריכם כי כלה ונזרלה שמעתי: מוסריכם יסוריכם: משך ידו הקב"ה הפותק

כל המחלוצץ נופל בגיהנם שנ' *וד יהיר לץ שמו עושה בעברת זדון ואין עברה אלא גיהנם דכתיב *יום עברה היום ההוא א"ר אושעיא כל המתיהר נופל בגיהנם שנ' וד יהיר לץ שמו עושה בעברת זדון ואין עברה אלא גיהנם דכתיב יום עברה היום ההוא וגו'. א"ר (תנחום) [חנילאי] בר חנילאי כל המחלוצץ גורם כליה לעולם שנאמר ועתה אל תתלוצצו פן יחזקו מוסריכם [כי] כלה ונחרצה א"ר אלעזר קשה היא שתחילתו יסורין וסופו כליה דרש ר' שמעון בן פזי (מ"ד אשרי האיש אשר לא הלך וגו') אשרי מי שלא הלך לטרטיאות ולקרקסיאות ובדרך חטאים לא עמד [וה שלא עמד] בקנגיון ובמושב לצים לא ישב [שלא ישב] בתחבולות שמא יאמר אדם הואיל ולא הלכתי לטרטיאות וקרקסיאות ולא עמדתי בקנגיון אלך ואגרה בשינה ת"ל כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה:

א"ר שמואל בר (נחמן [נחמני] א"ר (יוחנן) [יונתן] מ"ד *אשרי האיש אשר לא הלך

מזלי כח

נמכיס ח

מ

זס

תלים ח

יד לזון את הכל מוזכה מן הלולבים: יום עברה היום ההוא ביום הדין מזתעי קרא זכילוכין בו חוה"ע לגיהנם: לטרטיאות פלטין וכל דבריהם כאהם כאספין למקום וללמון: קנגיון לידת קיות ע"י כלבי' וכל מעזיה' למוס מקה ומקוק ולוגמתו בעקיצת קולין וכי מזה קניגי היה:

וגו' אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים
יט וה *אברהם שלא הלך בעצת אנשי דור הפלגה
מפני שאנשי דור הפלגה רשעים היו שנאמר
ילקוט ישעיה *הבה נבנה לנו עיר *ובדרך חטאים לא עמד
תלים ס [שלא עמד] במעמד אנשי סדום מפני שאנשי
ילקוט יג סדום חטאים היו שנא' *ואנשי סדום רעים וחטאי'
ובמושב לצים לא ישב שלא ישב במושב אנשי
שופטי' יו פלשתי' שאנשי פלשתי' ליצנים היו שנ' *ויהי
כטוב לבם ויאמרו קראו לשמשון וישחק וגו' :
מא *אשרי איש ירא [את] ה' אשרי איש ולא אשה
סס א"ר עמרם אמר רב אשרי מי שעושה
תלי' קיב תשובה כשהוא איש ר' יהושע ב"ל אמר אשרי
ינקילס מי שמחגבר על יצרו כאיש. במצותיו חפץ מאד
שינל כג א"ר אלעזר במצותיו ולא בשכר מצותיו כדתנן
יני' נספר אברהם לניכו ניתי דור הפלגה היה נסוף ימי פלג כפלגה הארץ
מורחות כדתניא נס"ע ח"ר יוסי כניח גדול היה עבר שקרא
לדיקים שנאמר ז'
דברים סס נכו פלג שלש תאמר בתקל' ימיו הרי יקטן לחיו לעיר ממכו
יקדים והוליד מצפקות קודם שכתפלגו שנאמר ויקטן ילד וגו' ולח"כ
לדם לשונויהי כל הארץ שפה אחת ולח"ת בלבלעותיו לא נא הכתוב לספוס
בלחרותו חלק לפרש וכלמד שנאבת מות פלג כתפלגו ופלג רחה את חברה'
כמה שכיס דהא (לקפ"ח) [לקל"ח] דפלג כולד אברהם [וזיה
פלג לאחר כך כמה שכיס]: במושב אנשי פלשתים כשגר
ניניהם דכתיב ויגר אברהם [בארץ פלשתים] :
כשהוא איש כשהוא נאור נאנו כלו' ממהר להכיר בוראו קודם
ימי הזקנה : כאיש גבור : ולא בשכר מצותיו שעובד

הוא היה אומר אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב ע"מ לקבל פרס אלא הוו כעבדים המשמשין את הרב שלא ע"מ לקבל פרס:

*כי אם בתורת ה' חפצו (תני') [א"ר] אין אדם לומד תורה אלא ממקום שלבו חפץ שנ' כי אם בתורת ה' חפצו לוי ור"ש ברבי הוו יתבי קמיה דרבי וקא פסקי סדרא שלים ספרא לוי אמר ליותו לן משלי ור"ש [ברבי] אמר ליותו לן תהלים כפיוה ללוי ואתיוה לתהלים כי מטו כי אם בתורת ה' חפצו פירש רבי ואמר אין אדם לומד תורה אלא ממקום שלבו חפץ (שנ' כי אם בתורת ה' חפצו וגו') א"ל לוי לרבי נתת לי רשות לעמוד א"ר אבדימי בר חמא בר חסא כל העוסק בתורה הקב"ה עושה לו חפציו שנ' כי אם בתורת ה' חפצו אמר רבא לעולם ילמוד אדם תורה במקום שלבו חפץ שנ' כי אם בתורת ה' חפצו

מב ס תליס ק

לת יולרו מלהבת שמו ומלהבת מלות פיו ולל לשוס קנול שכר:
ע"מ שלא לקבל פרס יהל לנך עמו לומר לפילו לין סופי
לקנל שכר לוהנ לכי לת נורלי וקפץ נמלותיו:
ממקום שלבו חפץ לל יכנה לו רבו ללל מסכתל שהוא מנקם
ממנו שלם יכנה לו מס' לקרת ליכה מתקיימת לפי
שלבו לקר תלותו: חפצו נלותה שלדם קפץ מלל כתיב קפץ:
פסקי סדרי פרשיות של מקרל: שלים ספרא סיימו לת לקר
מהספרים: תהלים ספר תהלים: עושה לו חפציו הכי לקר

ואמר רבא בתחלה נקראת התורה על שמו של הקב"ה ולבסוף נקראת על שם שלו שנ' כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו וגו':

מג ס"ס ואמר רבא לעולם ילמוד אדם תורה ואח"כ יהגה שנ' בתורת ה' והדר ובתורתו יהגה ואמר רבא לעולם ליגרם אינש ואע"ג דמשכח ואע"ג דלא ידע מאי קאמר שנ' *גרסה נפשי לתאבה גרסה כתיב ולא כתיב טחנה. רבא רמי כתיב *על גפי וכתיב *על כסא בתחלה על גפי ולבסוף קרא כי לא נתורת ה' עונה קפלו: נקראת על שמו של אותו תלמיד שטרח בה לכתיב ובתורתו למשמע של כל לדם:

תלי' קיט

מזלי ט ס"ס

ילמד אדם מרגו תורה עד שיהא גרסת התלמוד ופירושו שגורה לו בפיו: ואח"כ יהגה יעיין בתלמודו לדעת מלתא למלתא להקשות ולתרץ ודרשתוכה לא יעשה כן שמא (יכשל) [ינטל] והרב לא ימלא לו בכל שעה. ועוד ללאקר שעכה הרבה הוא מתייגע בתלמודו ומתרץ לעלמו דבר הקשה והכי אמרי' בפרק הרואה הספת הם ולא"כ כתת ומייתינן להא דרבא התם: דלא ידע מאי קאמר שלין רבו יודע לפרש לו כלום: גרסה לשון גרש וכרמל שלא היה טוען הדק שלא כריקים של גרוסות המקלקים את הקטה לשכים או לארבע לטורך מאכל: גרסה נפשי לתאבה מרוב תאותי לתורה הייתי (גורסה) [שונה] לפי היכולת אע"פ שאינה טוקבה הדק ליכנס בעומקה: כתיב על גפי בתורה משתעי שלקה בערוחיה תקרא תלמידים העוסקים בה על גפי משמע כעל כנפי' מוגג שאינו קנוע וכתי' קרא לקריבא על (מרומי קרת) [כסא] מקום כנוע כמו

על כסא (רבא רמי) כתיב *בראש מרומי' וכתיב מזלי ח
עלי דרך בתחלה בראש מרומים ולבסוף עלי זכיפס
דרך עולא רמי כתיב *שתה מים מבורך וכתיב זס ס
*ונוזלים מתיך בארך בתחלה [שתה] מבורך זס
ולבסוף [ונוולים] מתיך בארך אמר רבא א"ר
סחורה א"ר הונא מ"ד *הון מהבל ימעט וקובץ זס יג
על יד ירבה אם עושה אדם תורתו חבילות
חבילות מתמעט ואם קובץ על יד ירבה. אמ'
רבא ידעי רבנן להאי מלתא ועברי עלה א"ר
נחמן בר יצחק אנא עבידתה ואיקיימה בידי. א"ר
שיובי משום ר"א בן עוריה מ"ד *לא יחרוך רמיה זס יג
צידו צייד הרמאי לא יחיה ולא יאריך ימים
ורב ששת אמר צייד הרמאי יחרוך כי אתא רב

רק הכסח לגדל ממך. ל"ח מתקלה על גפי יקידי בלח תלמידים
כמו לס בגפו יבח בגפו ילח: בראש מרומים מסתלק
בתקנולות: ולבסוף עלי דרך מורה הורלות לעין כל: בורך
מים המכוכסין וסופן כלים: בארך מים קיים ולין פוסקין
חבילות הגורס הרבה יקד לימו יכול לקזור עליו פעמים רבות
ומזכק: על יד מעט: (אנא עבידתה עזיתיה קנלתיה על
ידי): יחרוך כוטריקון יהיה ויאריך: צייד הרמאי שמרמה
לכזים להרלות כמה לכי קכס להעמיד גרסות הרבה והוא
מזתכק ומקלר קיים דכתיב כי הוא קייך ולורך ימיך: ורב ששת
אמר צייד הרמאי הוא יחרוך לשון לקרוכי כלו' ים לו עופות
לקריך ולאכול כך מי שלומד וגורס מעט מעט ומקזר עליו פעמים

דימי אמר משל לצייד שצד צפרים אם משבר כנפיה של ראשונ' (מתקיימת) [כולם מתקיימות] בידו ואם לאו אינה מתקיימת בידו:

מד ס"ס תלים מ

*והיה כעץ שתול על פלגי מים אמרי דבי ר' ינאי כעץ שתול ולא כעץ נטוע כל הלומד תורה מרב אחד אינו רואה סימן ברכה לעולם אמר להו רב חסדא לרבנן בעינא דאימא לכו מלתא ואנא מסתפינא דשבקיתו לי ואוליתו כל הלומד תורה מרב אחד אינו רואה סימן ברכה לעולם שבקוה ואזול קמי (דרבא) [דרבה] אמ' להו הני מילי בסברא אבל בגמרא מחד רבה מעלו כי היכי *דלא לפלוג לישני. על פלגי מים א"ר תנחום בר חנילאי לעולם ישלש אדם שנותיו שליש במקרא ושליש במשנה ושליש בתלמוד ומי ידע כמה חיי כי קאמרינן ביומי. אשר פריו

ס"ס ע"ב

הרבה עד שיגזור נפיו ולק"כ קוזר ולומד תלמודו מתקיים וקרא מתמה וכי לא יקרוך מי שלילו ברמיה: כנפיה שלא תברך: שחול משמע עקור מכאן וקזר וכשתל במקום אחר: נטוע מעיקרו ולא זז משם לעול' כלו' כעץ שתול יעשה תלמיד את עצמו לילך וללמוד מכל אדם ולא כעץ נטוע להשתקע לפני רב אחד: סברא ללמוד קריפות וקדוד הלב לחקר שלמד ושגורה בפיו גרסת התלמוד: דלא ליפלוג לישני שלא יתקלקו הלשונות דהאי גרים שמעתא בהאי לישנא והאי גרים לה בלישנא אחריגא וקדא מילתא הוא ומיהו תלמודא דגרים (מפומייהו) [מתרוייהו] משתנע בגרסיה משום דמנלגלי לישני: ביומי שני ימים

יתן בעתו אמר רבא אם פריו יתן בעתו עלהו לא יבול ואם לאו על הלומד ועל המלמד עליהם הכתוב אומר לא כן הרשעים וגו׳:

א״ר אבא אמר רב הונא [אמר רב] מ״ד *כי מה רבים חללים הפילה ועצומים כל הרוגיה סס כי רבים חללים הפילה זה תלמיד שלא הגיע מזלי ו להוראה ומורה. ועצומים כל הרוגיה זה תלמיד שהגיע להוראה ואינו מורה ועד כמה א״ר זירא עד ארבעין שנין והא רבא אורי התם בשוין. ועלהו לא יבול [אמר רב אחא בר אדא אמר רב ואמרי לה] א״ר אחא בר אבא אמר רב המנונא אמר רב מנין שאפי׳ שיחת [חולין של] ת״ח

מקרא וסכי ימים במסכה וכו׳ וכן כל סדוע וסנוע: אם פריו יתן בעתו סיקנע עתים לתורה: רשעים תרי מסמע לומד ומלמדו. ל״ח פריו יתן בעתו סלמד ועוסה פרי כלו׳ מקיים מה סכתוב בתורה וזהו עיקר: על הלומד ועל המלמד סחסור ללמוד תורה לתלמיד סחיכו הגון:

הפילה לשון כפל סלח מלאו ימיו כלו׳ תלמיד סלח מלאו ימיו רבים חלליו: עצומים המתעלמי׳ ומקריסים ומתחפקי׳ מלהורות הורגים את דורן: ועצומים לשון ועוכס עיניו: ועד כמה הוי רגוי להוראה: עד ארבעים שנים מסכולל: והא רבא אורי וכל ימיו לא היו אלא ארבעים סכה בפ״ק דר״ה: התם בשוין בחין בעירו גדול ממנו: שיחת חולין של חכמים צריכה תלמוד כדי להתלמד לדבר בלסונם שהוא לשון נקיה

תלים ס צריכה תלמוד שנאמר *ועלהו לא יבול:
מו אמר ריב"ל דבר זה כתוב בתורה ושנוי בנביאים
נס ומשולש בכתובים כל העוסק בתורה נכסיו
דברי' כט מצליחין לו כתוב בתורה דכתיב *ושמרתם את
דברי הברית הזאת ועשיתם אותם למען תשכילו
יהושע א את כל אשר תעשון. שנוי בנביאים דכתיב *לא
ימוש ספר התורה הזה מפיך והגית בו יומם ולילה
למען תשמור לעשות ככל הכתוב בו כי אז תצליח
[את דרכיך] ואז תשכיל. ומשולש בכתובים
תלים א דכתיב *כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה
יומם ולילה והיה כעץ שתול על פלגי מים אשר
פריו יתן בעתו ועלהו לא יבול וכל אשר יעשה
יצליח. מכריז ר' אלכסנדראי מאן בעי חיי מאן
בעי חיי כניפו ליה כולי עלמא ואתו לגביה אמרו
נס לד ליה הב לן חיי אמר להו *מי האיש החפץ
חיים וגו' נצור לשונך מרע גו' שמא יאמר אדם
הואיל ונצרתי את לשוני מרע ושפתי מדבר מרמה
נס אלך ואגרה בשינה ת"ל *סור מרע ועשה טוב
משלי ד ואין טוב אלא תורה שנ' *כי לקח טוב נתתי לכם
ב תורתי אל תעזובו: **לא תחנם לא תתן להם חן
דניים ז מסייע ליה לרב דאמר רב יהודה אמר רב אסור
לו לאדם שיאמר כמה נאה נכרי זה מתיבי מעשה

ועזר ומרפא: ועלהו הוי דבר קל שבקלין וכתיב לא יבול כלו'
לא יבוך לאחוד:

בר' שמעון בן גמליאל שהיה עומד על גבי מעלה
בהר הבית וראה נכרית אחת שהיתה נאה ביות'
ואמר *מה רבו מעשיך ה' ואף ר"ע ראה אשת תלי' קד
טורנוסרופוס ורק ושחק ובכה רק שהיתה [באה]
מטפה סרוחה שחק דעתידה למיגיירה ונסיב לה
בכה דהאי שופרא בלי בארעא רבנן אודויי הוא
דמודו דאמר מר הרואה בריות טובות ואילנות
טובות אומר ברוך שככה לו בעולמו. ולאסתכולי
מי שרי מיתיבי *ונשמרת מכל דבר רע שלא יסתכל דנדי' כג
איש באשה נאה אפילו היא פנויה באשת איש
ואפילו היא מבוערת *ולא בבגדי צבע של אשה סס ע"ב
ולא בחמור ולא בחמורתה ולא בחויר ולא בחויר'
ולא בעוף ולא בעופפת בשעה שנוקקין זה לזה
ואפילו מלא עינים במלאך המות קרן זוית הואי:
אמרו עליו על מלאך המות שכולו מלא עינים מו
ובשעת פטירתו של אדם עומד למעלה סס
מראשותיו וחרבו שלופה בידו וטפה של מרה
תלוי' (בה) [בו] כיון שרואה אותו החולה מזדעזע
ופותח את פיו וזורק טפה של מרה לתוך פיו ממנו
מת ממנו מסריח ממנו פניו מוריקות ממנו מרת

ולא בבגדי צבע של אשה זוכר את הטפה כמו שהיו מלוכלת
בהן שמייפין אותה ומהדרי לקרייה: קרן זוית הואי
כלומר לימין או לשמאל ליככם ממנו למנוי ופוגעין זה את זה
נקרן זוית וחיכו רואה אותה מרקוק בלה כבגדו שעלים עיכיו:

נימא פליגא אראבוה דשמואל דאמ' אבוה דשמואל
אמר לי מלאך המות אי לאו דחיישינא ליקרא
דבריתא הוה פרענא להו בית השחיטה כבהמה
דלמא ההיא טפה מחתכת להו לסימנין. ממנה
מסריח מסייע ליה לרבי חנינא בר כהנא דא"ר
חנינא בר כהנא אמרי בי רב הרוצה שלא יסריח
מתו יהפכנו על פניו:

מח ס ת"ר *ונשמרת מכל דבר רע שלא יהרהר אדם
ביום ויבא לידי טומאה בלילה מכאן א"ר
דניי' כג פנחס בן יאיר תורה מביאה לידי זהירות. זהירות
מביאה לידי זריזות. זריזות מביאה לידי נקיות.
נקיות מביאה לידי פרישות. פרישות מביאה לידי
טהרה. טהרה מביאה לידי קדושה. קדושה מביאה

פרענא בית השחיטה לירקות מנקון כנהמה חלמח מקתך
מקם הוח:

ונשמרת וסמיך ליה כי יהיה בך איש אשר לא יהיה טהור מקרה
לילה וקרא מזהיר ליה להשמר שלא יבוא לידי כך:
חורה ע"י שיעסוק בה ועוד שרוחה ומנין לזהרות שנה וכזהר:
זריזות זריז וכשמר קודש לכן שלא תבא ענירה לידו כי הכא
דליכו מהרהר לבא לידי טומאה: זהירות כשהעבירה באה
לידו זהיר להשמר שלא יכשל והכי אמריכן בכל הבשר בשחיטת
קולין מאי לאו דזהיר ולא כגע לא דזריז וקדם ומצי ידיה מעיקרא:
נקיות כקי בגין קטן: פרישות אף מדבר המותר פורש להקפיד
על עלמו: טהור בא ומלובן ועדיף מבקי:

לידי ענוה. ענוה מביאה לידי יראת חטא. יראת חטא מביאה לידי חסידות. חסידות מביאה לידי רוח הקדש. רוח הקדש מביאה לידי תחיית המתי' וחסידות גדולה מכלם שנאמר *או דברת בחזון לחסידיך ופליגא דריב"ל דאמ' ריב"ל ענוה גדולה מכלן שנא' *יען משח ה' אותי לבשר ענוים חסידי' וצדיקים לא נאמר כאן אלא ענוים הא למדת שענוה גדולה מכלם:

ותחיית המתי' ע"י אליהו ו"ל כ"ה בשקליס מלי' סט ישעי' סק

אין מעמידין

פרק שני

[אמר מר חביבה עליהן בהמתן של ישראל יותר ממ
כב נשותיהן]. א"ר יוחנן בשעה שבא נחש על חוה הטיל בה זוהמא אי הכי ישראל נמי שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן מהן שלא עמדו על הר סיני לא פסקה זוהמתן (מהן):

ע"ג שנת פ"כ ומשמ קד ע"ב נדה"י וכנוי

יתיב ר' אמי ור' אסי ור' יצחק נפחא אקילעא דר' יצחק נפחא פתח חד מיניהו ואמר וכן היה ר' אליעזר פוסל בכל הקרבנות כולן פתח

ועיין נפ"ק דסוטה נ

לידי רוח הקודש להזכות עליו שכינה: או דברת בחזון לחסידיך ולא כתיב לירליך ולענויך:

כך ישראל שעמדו על הר סיני וכתקנו מכל מום לכתיב כלך יפה רעיתי ומום אין בך:

וכן היה ר' אליעזר פוסל וכו' מסום דכתיב נרניע (שכל

ישעיה פ אידך ואמר מאי אהדרו ליה *כל צאן קדר יקבצו
לך יעלו לרצון על מובחי אמר להם ר' אליעזר
כלם גרים גרורים הם לעתיד לבא. אמר רב
נחמיה ג יוסף מאי קרא *כי אן אהפוך אל עמים שפה
ברורה. א"ל אביי ודלמא מע"ז הוא דהדרי בה
שם א"ל רב יוסף *לעבדו שכם אחד כתיב:
נא *וישרנה הפרות בדרך וגו' מאי וישרנה הפרות
שם ע"ב א"ר יוחנן משום רבי מאיר שאמרו
פ"ק ו שירה וכן אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב
(שעקמו) [שישרו] פניהם כלפי ארון ואמרו שירה
שמות טו ומה שירה אמרו א"ר יוחנן משום ר' מאיר *אז
ישעי' יב וישר משה וגו' ור' יוחנן דידיה אמר *ואמרתם
ביום ההוא הודו לה' קראו בשמו וגו'. וריש לקיש
תלי' נח אמר מזמורא יתמא *מזמור שירו לה' שיר חדש
כי נפלאות עשה וגו'. ר' (אלעזר) [אליעזר] אומר

הככרים נקצצו עליה ולכן היה פוסל בכל הקרבנות: מאי
אהדרו ליה חברוהי קמיס דמכזירים פרת קטלת הכלקת
מן הככרי): כל צאן קדר קדר הוא ישמעאל וכתיב יעלו לרצון
על מזבחי לומר בשכר קרבנות כמי שרי: גרים גרורים מעלמס
כגרריס להתגייר לע"פ שאין מקבלין אותן: מע"ז הדרי בה
כדכתיב לקרוא כלס בשם ה' לבל מרגיעה לא הדרי: שכם
אחד משמע אין קילוק בעבודתן ישראל והאומות ותהא עבודתן
אוה (ככל) [בכל] מלותיו:
וישרנה אז ישיר כי גאה גאה לשלוח יד בפלטתיס ובגין
אלהיהם: יתמא שלא בזכר שם אמרו:

מלי' נמ *ה' מלך ירגזו עמים ר' שמואל בר נחמני אמר
סס נג *ה' מלך גאות לבש. ר' יצחק נפחא אמר רני
רני השטה התנופפי ברוב הדרך המחושק' ברקמי
והב המהוללה בדביר ארמון המפוארה בעדי עדיים
רב אשי מתני לה להא דר' יצחק נפחא אהא
מדכל י *ויהי בנסוע הארון ויאמר משה וגו' וישראל מאי
אמרו א"ר יצחק רני רני השטה וגו' אמר (רבא)
סופטי' מ כמאן קראו פרסאי לספרא דביר מהכא *ושם
דביר לפנים קרית ספר א"ר אשי כמאן קרו פרסאי
לנדה דשחנ' מהכא *כי דרך נשים לי:

נב כה יהוש' מ *וידום השמ"ש וירח עמד עד יקום גוי אויביו

ירגזו על שהכס נמכת טקורי': השט' לרון עלי שטים: התנופפי התרוממי: המחושק' קשור' לשון וקשוקיה' כסף: ברקמי והב מלופה זהב טהור מנית ומצוק: המהוללה בדביר ארמון שם"ת של מזה בתוכו ולרון מהולל ומפוקר כמה שבתוכו: בעדי עדיים ולין לך עדי גדול מזה: דביר הוא ספר של' פרס: ישראל מאי אמרו בנסוע הלרון בשעת מסעו' שמלבר שהיה מזה לום' קומה ה' מה ישרץ עוכין לקריו: דשחנא כוטריקון ל' דרך ג' כשים: וידום השמש ניהוש כתיב כשלקס עס קמת המלכים הלריס על הגבעוכים והכא כקט [לה] מצוס לפליגי לעיל ר"ח ורבי שמואל בר נקמני בשלרם פסוקא לויברכה הפרות ופליגי כמי שלרם ויעמוד השמש. ולוס שתק מלומר שירה שבכל עת לכתו לריכו שותק ובעמידתו שותק ויהוש לומר שירה בשבילה לכתיב לא ילבר יהוש לה' ביום תת וגו': עד יקום גוי

הלא הוא כתוב' על ספר הישר מאי ספר הישר א"ר
חייא בר אבא א"ר יוחנן זה ספר אברהם יצחק
מדנ' כג ויעקב שנקראו ישרים שנ' *תמות נפשי מות ישרי'
ילקו' ממונו' והיכא רמיוא *וורעו יהיה מלא הגוים אימתי
יהיה מלא גוים בשעה שעמדה לו חמה ליהושע.
ז ה"ל (ר' אלעזר אומר זה ספר משנה תורה ואמאי קרי
גילסת ב"ר ליה ספר הישר דכתיב ביה *ועשית הטוב והישר
ובגמ' מיכן בעיני ה' וגו' והיכא רמיוא *בהם עמים ונגח יחדיו
דנדי' יג אפסי ארץ אימתי בהם עמים ונגח יחדיו אפסי
סם לג יקוס ישראל מחויניו: הלא היא כתובה על ספר הישר
זעתיד ליעזות לי כס: ספר אברהם וכו' הייכו ספר נרחזית
זמעזה חנות כתונ' נו: מות ישרים נלעס מנקס על עלמו
זימות מיתה זל גויעה כמותן: והיכא רמיוא נגרחזית זעתיד
יהוזע [לנח] לכס זה יהוזע מזנט חפרים נח דכתיב למטה
חפרים הוזע נן כון וכתיב נחפרים וזרעו יהיה מלח הגוים כל
הגוים יתמלחו מירחת לימת זרעו זל חפרים יהיה מלח הגוים
חס חדס כולס כחן נמלקמה חין נכי חספמיח יודעין נה חנל
נזעה זעמדה ליהוזע הזמן כרחה לכל העולס ויירחו מפכיו:
נרש"י (בהם עמים ונגח יחדיו אפסי ארץ כלומר תפול פקדו
ובגמ' מיכן וחימתו לחותם העומדים נקלה החרץ ותזז כקס כדכתיב ולח
קס עוד רוק וגו') ספר מזכה תורה וספר זופטים ל"ג הכח
וחגג ריהטח דגרסי' לקמן כקנע הכח ומנזתח היח דהח לח

יהושע י

ארץ בשעה שעמדה לו חמה ליהושע) *ויעמוד השמש בחצי השמים ולא אץ לבא כיום תמים [וכמה] אריב"ל עשרים וד' שעי אול שית וקם שית אול שית וקם שית כולה מלתא כיום תמים. ר' אלעזר אומר ל"ו אול שית וקם תרי עשר אול שית וקם י"ב (כדי) עמידתו כיום תמים ר' שמואל בר נחמני אמר מ"ח אול שית וקם תרתי סרי אול שית וקם עשרין וארבע שנא' ולא אץ לבא כיום תמים מכלל דמעיקרא לאו כיום תמים הוה א"ד בתוספות פליגי ר' יהישע בן לוי אמר כ"ד אול שית וקם תריסר אול שית וקם תריסר (אול

רמיזת זהו: ויעמוד השמש ים במשמע שכי עכנות חק' נקני השמי' דהייכו נקני היום וחקת סמוך לשקיעת החמה דכתיב ולח חץ לנח חלח שהה כיום תמים והייכו כ"ד שעות דיום חיכו תמים וכשלם חלח עם לילו: כ"ד שעות היה חיתו היום מעלות השחר עד לחת הכוכבים ויום תמים חכולה מלתח קחי לחלוך וחעמידה: אול שית עד קלי השמים: וקם שית דכתי' ויעמוד השמש: ואול שית עד ערב: וקם שית דכתיב ולח חץ לנח: כולה מלתא הלוכו ועמידתו כיום תמים כ"ד שעות של יום ושל לילה דשחר ימים: שלשים ושש דיום תמים דקרח חעמידה לקוד קחי: מ"ח כיום תמי' דקרח חשהיי' דשקיעה קחי וקמייתח דלח כתיב בה כיום תמי' סתם עמידה י"ב שעות כעמיד' שדרכו לעמוד לשתוק בלילה: איבא דאמרי הכך שיעורי דהכי רגלן בתוספות שניתוסף על היום קחמרי להו: ריב"ל אמר כ"ד

שית וקם תרתי סרי) עמידתו כיום תמים ר' אלעזר אומר ל"ו אזל שית וקם תרתי סרי אזל שית וקם כ"ד ולא אץ לבא כיום תמים (מכלל דמעיקרא לאו כיום תמים הוה) ר' שמואל בר נחמני אמר מ"ח אזל שית וקם כ"ד אזל שית וקם כ"ד מקיש עמידתו לביאתו מה ביאתו כיום תמים אף עמידתו כיום תמים:

נג **תנא** כשם שעמדה לו חמה ליהושע כך עמדה
סס לו למשה ולנקדימון בן גוריון (בשלמא) יהושע קרא. נקדימון בן גוריון גמרא. אלא משה מנ"ל (א"ר אלעזר) אתיא אחל אחל כתיב הכא
דניים נ *אחל תת פחדך וכתיב ביהושע *אחל גדלך לעיני
יהושע ג העמים ר' יוחנן אמר אתיא תת תת כתיב הכא
סס י תת וכתיב התם *ביום תת ה' את האמורי לפני בני ישראל ר"ש בר נחמני אמר (אימא) מגופיה
דניים נ דקרא [שמעת ליה] *אשר ישמעון שמעך ורגזו וחלו מפניך אימתי ורגזו וחלו מפניך בשעה שעמדה

הוא התוספת ויום תמים דקרא לעמידה קאי: ור"א אמר ל"ו הוא התוספות ויום תמים דקרא לעמידה דלא אץ לבא קאי וקמייתי סתמא י"ב שעות כתורת הלילה: ור' שמואל בר נחמני ס"ל דיום תמים דקרא לעמידה דלא אץ לבא קאי ומיהו מקיש עמידתו דקאי השמים לביאתו דלא אץ לבא:

נקדימון בן גוריון גמרא שהלוהו הגמון (לחד) [שתים] עשר מעיכות מיס נמס' תענית נפ' סדר תענית החלו

לו חמה למשה . מיתיבי *ולא היה כיום ההוא לפניו יהושע י
ואחריו אבע"א שעות הוא דלא נפישין כולי האי
ואבע"א אבני ברד לא הואי דכתיב *ויהי בנוסם סם
מפני ישראל גו' וה' השליך עליהם אבנים גדולו'
מן השמים וגו' *ויאמ' ללמד את בני יהודה קשת ס"נ ק
הלא היא כתובה על ספר הישר מאי ספר הישר
א"ר [חייא בר אבא א"ר] יוחנן זה ספר אברהם
יצחק ויעקב שנקראו ישרים דכתיב *תמות נפשי מדב' כג
מות ישרים היכא רמיוא *יהורה אתה יודוך אחיך ילקש' מט
ידך בעורף אויביך אי זו היא מלחמה שצריכה
יד כנגד עורף הוי אומר זו קשת ר' אלעזר אומר
(על) [זה] ספר משנ' תורה ואמאי קרי לי' ספר
הישר דכתי' *ועשית הישר והטוב בעיני ה' היכא דניים י
רמיו' *ידיו רב לו אי זו היא מלחמה שצריכה סם לג
שתי ידים הוי אומר זו קשת. ר' שמואל בר נחמני
אמר (על) [זה] ספר שופטים אמאי קרי ספר
הישר דכתיב ביה *בימים ההם אין מלך בישראל שופט' יז
איש הישר בעיניו יעשה היכא רמיוא *למען דעת סם ג

[ס"ג מאמר מב] : למשה בגלקמת סיקון : ולא היה כיום
ההוא בגעשה ליהושע כתיב : אבני ברד לא הוה בגסה :
ויאמר ללמד לבני יהודה קשת בקיבה בקונן דוד על שאול
כתיב : הלא היא כתובה על ספר הישר למבני יהודה היו
מוסכי קשת : יד כנגד עורף המוסך בקשת כותן ידיו כנגד עיניו
להיינו מול עורף לקסי"ל בגלע"ן : דכתיב ביה בגסכה תורה

דורות בני ישראל ללמדם מלחמה אי זו היא מלחמה שצריכה למוד הוי אומר זו קשת ומנ"ל דביהודה כתיב דכתיב *מי יעל לנו בתחיל אל הכנעני להלחם בו] ויאמר ה' יהודה יעלה *וירם המטבח את השוק והעליה וישם לפני שאול מאי והעליה ר' יוחנן אמר השוק והאליה ואמאי קרי ליה והעליה משום דמסמכה שוק לאליה ר' אלעזר אמר חוה ושוק ומאי והעליה דמחית ליה לחוה עילוי שוק [כי בעי אנופי] ומנפי לה ר"ש בר נחמני אמר שוק ושופיה ומאי והעליה משום דשופי עלוי שוק קאי:

סופטי' ק
ס"ק ט

ועזית היזר והטוב: אי זו היא מלחמה שצריכה למוד בו': מנא לן דקרא דיהודה כתיב: דכתיב גבי ספרא מי יעלה לנו אל הכנעני בתקלה להלחם בו ויאמר ה' יהודה יעלה אלמא סתם מלחמות לספרא ליהודה קאי: וירם המטבח את השוק והעליה משוס פלוגתא דהני תמרא גופייהו נקט לה: העליה מה טעליה: דמסמכה שוק לאליה השוק סמוך לאליה שהאלי' מלמעלה (וכשעת) [וכסמכה] על השוק ושוק הוא עלס של לומת הגידין המפולש בין קולית לחרכובה ואנשים מתקמוכים סומכין את העליונים: דמחית מניף קזה על השוק גבי קזה ושוק של שלמים בשעת תנופה. וההיא סעודתא אע"ג דזבח היה דכתיב כי הוא ינרך את הזבח לא הוה קזה ושוק לידהו לכהן דנמה קטנה הוה וקי"ל בפ' בתרא דזבחים קזה ושוק בנמה גדולה ואין קזה ושוק בנמה קטנה: שופי כף הירך הסובב עלס החולית וקורין קוסא פולפ"ק:

ת"ר ישראל (שנטפל) [שנודמן] לו נכרי בדרך טופלו נד
לימינו ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקא סס ע"ב
אומר בסייף טופלו לימינו במקל טופלו לשמאלו
היו עולים במעלה או יורדים בירידה לא יהא
ישראל למטה ונכרי למעלה אלא ישראל למעלה
ונכרי למטה ואל ישוח לפניו שמא ירוץ את גלגלתו
שאלו לאן אתה הולך ירחיב לו את הדרך כדרך
שעש' יעקב אבינו לעשו הרשע דכתי' *עד אשר אבא יחזי' לג
אל אדני שעירה וכתיב *ויעקב נסע סכותה ומעשה סס

טופלו לימינו מקדרו לנכרי לימינו של ישראל שלא ירצה הנכרי
להורגו שלא ישראל יד ימינו ויחזק בו: בסייף דאם
היה הליסטים קגור סייף טופלו לימינו כדי שיהא יד שמאל של
הנכרי שהסייף קגור בו לגד ימינו של ישראל ומזומנת לימין
ישראל לחזוק בה: במקל אם גיד הנכרי מקל טופלו ישראל
לשמאלו שתהא יד ימין הנכרי שהמקל בה סמוכה לישראל ואם
יריס יד ימינו תחזוק שמאלו של ישראל במקל הסמוך לה דאי
טופלו לימינו יהא המקל רקוק מידו של ישראל: במעלה נהר
או נסלע: לא יהא ישראל למטה שלא למעלה בעלייה ילך
ישראל לפני הנכרי דהייכו למעלה שלא שטופלו לימינו דלא הוי
לחריו ממש ובירידה יוליך הנכרי לפניו: ואל ישוח לפניו לפי
שמיצור של יצחק ישראל לפני הנכרי ליטול כלום: שמא ירוץ
ירוצץ: ירחיב לו את הדרך אם היה לריך לו לילך עד פרסה
יאמר שכי פרסאות לכי רוצה לילך שמא ימתין הנכרי מלהכותו
עד פרסה שכייה וזה יפרוש ממנו קודם לכן: נסע סכותה ולא

בתלמידי ר' עקיבא שהיו הולכין לכויב ופגעו בהן לסטי' ואמרו להיכן אתם הולכין אמרו להם לעכו כיון שהגיעו לכויב פרשו אמרו להם תלמידי' של מי אתם אמרו להם תלמידי' של ר' עקיב' אמרו [להן] אשרי ר"ע ותלמידיו שלא פגע בהן אדם רע מעולם.

כו רב מנשי הוה אויל *לבי תורתא פגעו בו גנבי אמרו לו להיכן אתה הולך אמר להן (לסוריא) [לפומבדיתא] כי מטא לבי תורתא פירש אמרי ליה תלמידא דיהודה רמאה את אמר להן ידעיתו ליה ליהוו הנך אינשי בשמתי (אויל) [אולו] עבוד גניבתא עשרין וחרתין שנין ולא אצלחו כיון דחזו אתו כלהו (ושרו) [תבעו] שמתייהו הוה בהו חד גרדנא לא אתא (למשרא) [לשרויה] שמתיה אכליה אריה והיינו דאמרי אינשי גרדנא דלא טייוא שתא בצרה משניה. תא חזי מה בין גנבי דבבל ללסטי' דארץ ישראל:

הלך על עיר: [ליסטין ישראל היו]: לעכו רחוקה מכזיב: לבי תורתא מקום: תלמידא דיהודה רמאה את תלמידו של רב יהודה הוי וקרי ליה רמאי כלומר ממכו למדת לרמותיכו: ידעיתו ליה שהות רמאי: בשמתיה לפי שחלש גדול (הוא) [היה] וקיילא שמתיה לייטיכהו נשמתיה: גרדנא (גרדי) חורג: דלא טייוא עכיו סתם גרדי אין לו נשת פכים: מן שניה שמתוך שהות סרגן יד כל נו והורגין אותו: גנבי דבבל שפגעו נו נרך מכאי כתפקרו לקרף חלש גדול ולסטים דא"י שפגעו בתלמידי דר' עקיבא ספרו בשבחו ואע"פ שסתם לסטים פרוצים מגבנים להודיעך שנקה של ארץ ישראל:

[איתמר מנין למילה בנכרי שהיא פסולה דרו כז
בר פפא משמיה דרב אמר *ואתה את ילקוט יו
בריתי תשמור ור' יוחנן המול ימול מאי ביניהו
וכו'] איכא ביניהו אשה למ"ד ואתה את בריתי
תשמור ליכא דאשה לאו בת מילה היא ולמ"ד
המול ימול איכא דאשה כמאן דמהילא דמיא ומי
איכא למ"ד אשה לא והכתיב *ותקח צפורה צור שמות ד
קרי ביה ותקח והכתיב ותכרות קרי ביה ותכרת
דאמרה לאינש אחרינא ועבד ואי בעית אימא אחאי
איהי ואתחלה ואתא משה ואגמרה:

כתיב *אם אמרנו נבא העיר והרעב בעיר ומתנו נה
שם וגו' והא איכא חיי שעה אלא לחיי שם ע"ב
שעה לא חיישינן מיתיבי לא ישא ויתן אדם (את) מ"נ ו
[עם] המינין ואין מתרפאין מהן אפילו לחיי שעה
ומעשה בבן דמה בן אחותו של ר' ישמעאל שהכישו
נחש ובא יעקב איש כפר סכניא לרפאותו ולא
הניחו רבי ישמעאל אמר ישמעאל אחי הנח לי
ואתרפא ממנו ואני אביא לך מקרא מן התורה
[המול ימול וקרי ביה המל ימול מי שהוא מהול ימול לאחרים]:
ותקח על ידי שליח: ותכרת לאחר וכרת:
אם אמרנו נבוא העיר ונחרבה מכמה מלוערים כתיב מס
למרבו [כנגד העיר והרעב בעיר ומתבו שם ואם ישבבו פה
ומתבו ומעתה לבו ובפלה חל מקבה חרם מס יקיבו ובקיה מס
ימיתבו ומתבו]: והא איכא חיי שעה שמע ימיתוס מיד: לא
חיישינן הואיל וסופו למות כאן: מקרא מן התורה לקמן

שהוא מותר ולא הספיק לגמור הדבר עד שיצאת
נשמתו ומת קרי עליה רבי ישמעאל אשריך בן
דמה שגופך טהור ונשמתך יצא בטהרה ולא עברת
קהלת י על דברי חבריך שהיו אומרי' *ופורץ גדר ישכנו
נחש שאני מינות [דמשכא] דאתי (למיסרך)
[למימשך] בתרייהו. אמר מר ולא עברת על דברי
חבריך שהיו אומרים ופורץ גדר ישכנו נחש איהו
נמי חויא טרקי' חויא דרבנן קאמר ליה דלית ליה
אסותא מאי הוה ליה למימ' ליה כדאמ' רב נחמן בר
ויקרא יח יצחק *וחי בהם ולא שימות בהם ור' ישמעאל ה"מ
בצנעא אבל בפרהסיא לא דתניא היה ר' ישמעאל
אומר מנין שאם (אומר) [אומרים לו] לאדם עבור

מפרש ליה: עד שיצאתה נשמתו נמותר: ויצאת נשמתך
בטהרה (נהיתר) [נמותר]: ופורץ גדר ישכנו נחש עונר
על דברי חכמים ישכנו כקש ולקמן פריך הא ליהוי קויא טרקיה
והיה יכול להתרפאות להכלל ולהקיות על ידי זה ולקויא דרבנן
כמי לא ניקום שלו כשכו היה יכול להתרפאות ומשכי קויא דרבנן
ליה ליה לסותא שעקילתן עקילת עקרב ולקיצתן לקיצת שרף
ולית ליה לסותא כלל שאם כשכו כקש כשניל שעבר על דברי
חכמים לא תעלה לו רפואה וימות ואם היה מתרפא ונשאיכה זו
סופו למות ע"י כשיכת קנריו שהעובר על דברי חכמים קייב
מיתה: מאי הוה ליה לבן דמה למימר ליזה מקרא היה רוכה
להניח: בפרהסיא יש חילול השם שיולא לקוץ ולמדין הימנו
לקלל בקדושת השם:

ע"ז ואל תהרג שיעבוד ואל יהרג שנ' וחי בהם
ולא שימות בהם יכול אפי' בפרהסיא ת"ל *ולא ויקיל כנ
תחללו את שם קדשי וגו':

(פה הקליכו נגמרא על המסכת נענין דפוסות נמלמדים דניס ולא
ריתי להעתיקם יעוייגו שם):

אריב"ל מעלין אונקלי בשבת מאי אונקלי א"ר כט
אבא איסטומכא דליבא מאי אסותא
מיתי כמונא כרוויא ונינא ואגרנא וציתרי ואברתא.
לליבא נחמרא וסימניך *ויין וישמח לבב אנוש. מלי' קד
לרוחא נמיא וסימניך *ורוח אלהים מרחפת על ריסיה ס
פני המים. לכודא בשיכרא וסימניך *וכדה על שם כד
שכמה רב אחא בריה דרבא שחיק להו לכולהי
בהדי הודי ושקיל ליה מלא ה' אצבעותיה ושתי
ליה רב אשי שחיק כל חד וחד לחודיה ושקיל
מלא אצבעתיה רבתי ומלא אצבעתיה ווטרתי

איסטומכא דליבא דופני נשר שתקת הלב והוא טרפשא ל"ח
וכוך שכנגד הלב שקורין כיבל"ח ופעמים שנכפף
לכל פניס ומעוב הכשימה וזה עיקר: כמונא כרוויא כמין כף
חגרוף: צנינא מיכט"ח: אגרנא עשב מר והוא מרוני"ח:
ציתרי שדריק"ת: אברתא חזוב: לליבא בחמרא לאיסטומכא
דליבא יפתה חלושין: לרוחא לשקפת שמקמת רוח יפתה חלו
נמיס: לכודא מלי חסה יולדת ומלטנכת על המשנר: שכמה
דומה תינה זו לשכוח נב' חותיות: מלא ה' אצבעותיה מלא
ידו: מלא אצבע רבא ומלא אצבע ווטרא שיכול לחקוו נזרת

אמר רב פפא אנא עבדי לכל הני ולא איתסאי
עד דא"ל ההוא טייעא אייתי כווא חדתא ומליא
מיא ורמי ביה תרוודא דדובשא ותלי לה בי כוכבי
למחר אישתי עבדי הכי ואיתסאי:

נו משנה שאל ר' ישמעאל את ר' (עקיבא) [הושע]
סס ע"ב כשהיו מהלכין בדרך מפני מה אסרו
גבינת נכרים א"ל מפני שמעמידין אותו בקיבת
עגלים של נכרי' א"ל א"כ מפני מה לא אסר בהנאה
השיאו לדבר אחר א"ל ישמעאל (אחי) היאך אתה
ס"ה ס קורא *כי טובים דודיך מיין או כי טובים דודיך
א"ל כי טובים דודיך מיין א"ל אין הדבר כן שהרי
חברו מוכיח עליו לריח שמניך טובים וגו':

לב וחרם הדריאני מאי הדריאני אמר רב יהודה אמר
שמואל חרם של הדריאנום קיסר כ אתא רב
דימי אמר קרקע בתול' היתה שלא עבד' אדם מעול'

והגולל יקד: כווא כלי קטן: תרוודא מלא כף: בי כוכבי
תקת הכוכבים נקבר:

כי טובים דודיך מיין לשון זכר לו כי טובים דודיך מיין לשון
נקבה והכי קאמרה כנסת ישראל יפה הלוך מצויות
פיהו כי כך אמר לי כי טובים לודיך מיין: חברו מוכיח עליו
שהוא לשון זכר וכנסת ישראל היא שאמרה כך לפני שכינה לריח
שמניך וגו' עלמות מהנוך לא שייך למיזל לנקבה:

של אדריינום קיסר כשיולא בגייסות מולכן עמו: בתולה
שלא נעבדה והיה כל כמה קיים והגיאתו ניין זה וכעזה

עבדה ונטעה ורמא ליה לחמרא בגולפי חיורי
ומייצי להו לחמרייהו (ומחברי) [ומתברי] להו
בחסמי ודרו בהדייהו וכל היכא דמטו תרו להו ושתו:
פיסקא השיאו לדבר אחר. מאי כי טובים דודיך נו
מיין כי אתא רב דימי אמר אמרה כנסת לה
ישראל לפני הקב"ה רבש"ע ערבים עלי דברי
(דודים) [דודיך] יותר מיינה של תורה מאי שנא
האי קרא דשיליה א"ר שמעון בן פזי [ואיתימא
ר"ש בר אמי] מרישיה דקרא קאמר ליה ישקני
מנשיקות פיהו א"ל ישמעאל אחי חשוק שפתיך
זו בזו ואל תבהל להשיב מ"ט אמר עולא [ואיתימא
רב שמואל בר אבא] גורה חדשה היא ואין מפקפקין
בה אמאי לא אמרה ליה משום דעולא דאמר
עולא כל גזרו גזירה במערבא לא מיגלו טעמא
עד תריסר ירחי שתא דלמא איכא אינש דלא
סבירא לי' ואתי לזלזולי בה:

חזק: גולמי כלי חרס: חיורי קדרים לבנים: ודרו בהדייהו
כוחלין עמהם: תרו להו שורין לותם במים:
דברי (דודים) [דודיך] דברי סופרים: מיינה עיקר תורה
שבכתב: חשוק שפתותיך כלמתרגמינן ושקוניהם
ונישוקיהון: ואל תבהל להשיב אל תדקדק להקשות לו: גזרה
חדשה מקרוב גזרו על הגניבה: ואין מפקפקין בה ואין
מפרסין טעמא כלמפרש ואזיל מפקפקין לשון קטיטה בדבר
סתום לפשפשו בע"ז סורי"ר כמו מפקפק ונוטל לקת מנכתיס:
לא מגלו טעמא למה גזרו עליו: דילמא איכא דלא סבירא לי'

נח דרש רב נחמן בר רב חסדא מ"ד *לריח שמניך
טובים למה ת"ח דומה לצלוחי' של פליטין
ס"ס ע"ב מגולה ריחה נודף מכוסה אין ריחה נודף ולא
עוד אלא דברים שמכוסין ממנו מחגלין לו שנ'
ס ס *על כן עלמות אהבוך קרי בי' עלומות אהבוך
ולא עוד אלא שמלאך המות אוהבו שנאמ' עלמות
קרי ביה על מות אהבוך ולא עוד אלא שנוחל
שני עולמים עולם הזה ועה"ב שנאמר עלמות
קרי ביה עולמות:

נט אמר רב תרי מיני שחיחא' שדר ליה ברזילי
לח הגלעדי לדוד שנא' *משכב וספות וכלי יוצר
ע"ב וחטים ושעורים וקמח וקלי ופולין ועדשים וקלי:

ס"ב יו ההוא טעמא ולא נדיל מיכיה ומזלזל נה אנל הזמא לא
מגלו טעמא דמלתא נדילי מיכיה כולי עלמא דסנרי ממו רנכן
נמלתא דאתי מיכיה קורנא ואכן הוא לא נקיאיכן נטעמא:
מגולה ריחה נודף והייכו דכתיב שמן תורק שמך כשמלין אותה
ומריקין שמכה כלו' כשאתה מלמד תורה לתלמידים אז
יפה לך שם: מחגלין לו מעלמן נלא טורק כשהוא מלמדה:
(על מות הממוכה על מות):
שחיחא' תנזיל העצוי מקמק של קליות שיצאו נתכור ויש
שעושין אותו מקמק עדשים ולפי שהם זוקקים יותר
מלאי כותן שם קומץ: (תרי מיני שחיחא' דתרי ומיני [כתיב]
קלי נקרא [והייכו תרי מיכי שחיחא]: וספות כלים להשתמש
כמו שומרי הסף):

ת"ר אשת חבר הרי היא כחבר עבדו של חבר לט
הרי הוא כחבר חבר שמת אשתו ובניו ובני
ביתו הרי הן בחזקתן עד שיחשדו:

ת"ר פעם אחת חש רבי במעיו אמר כלום יש מ
אדם שיודע יין תפוחים של נכרים אסור ע"כ
או מותר אמר לפניו ר' ישמעאל בר' יוסי פעם
אחת חש אבא במעיו והביאו לו יין תפוחים
של נכרים של ע' שנה ושתה ונתרפא א"ל כל כך
היה בידך ואתה מצעריני בדקו ומצאו נכרי א'
שהיה לו ש' גרבי יין תפוחים של ע' שנה ושתה
ונתרפא אמר ברוך המקום שמסר עולמו לשומרי:

כל הצלמים

פרק שלישי

*וגם את מעבה אמו (הסירה) [ויסירה] מגבירה ס
אשר עשתה מפלצת לאשרה ויכרות אסא את מד
מפלצתה מאי מפלצתה אמר רב יהודה דהות מ"ק טו
מפליא ליצנות' תני רב יוסף כמין וכרות עשתה
לה והית' נבעלת לו בכל יום. רב הונא רמי כתיב
*ויעזבו [שם] את אלהיהם ויאמר דוד וישרפו ד"ה ל יד
באש וכתיב *וישאם דוד ואנשיו לא קשיא כאן ב"נ ה
קודם שבא אתי הגתי כאן לאחר שבא אתי הגתי

קודם שבא אתי הגתי ונטלם אמר דוד לגורפה נא אתי

ש"נ יג דכתיב *ויקח את עטרת מלכם מעל ראשו
ומשקלה ככר זהב ואבן יקרה ותהי על ראש דוד.
ומי שרי איסורי הנאה נינהו אמר רב נחמן אתי
הגתי בא ובטלה ומשקלה ככר זהב היכי מצי
מנח לה אמר רב יהודה אמר רב ראויה (היתה)
לנוח בראש דוד ר' יוסי בר חנינא אמר אבן
שואבת היתה לה דהוה דארי לה ר' אליעזר אמר
תלי קיט אבן יקרה היתה בה ששוה ככר זהב. *ואת היתה
לי כי פקודיך נצרתי מאי קאמר ה"ק בשכר
שפקודיך נצרתי ואת היתה לי לעדות מאי עדותו
אמר ריב"ל שהיה מניחה במקום תפילין והלמתו

הגתי ובטלס והדר ויטלס. לתי הגתי ככרי היה: עטרת
מלכם נכבי עמון קלי ועבודה זרה שלהס מלכס שמה על שס
מלוכה כדכתיב ולמלכס שקול זכי עמון והלי עטרת מלכס
נע"ז קלמר: היכי מצי מנח ליה והלא [כבד] שנים מכה היא
ומלך היא כבדה וקרא כתיב ותהי על ראש דוד: אמר רב
יהודה הלי ותהי על ראש דוד לאו דמכח לה חלח ה"ק ראוכה
(היתה) ורלויה לדוד שעטוי' למדת רלשו והולמתו כדלקמן:
אבן שואבת דרך [לותה] החכן להגניה [המתכת] ולתלותה
נלויר: דהות דארי לה שהיתה כוסח לעטרה ומגניהתה:
ששוה ככר זהב והייכו ומשקלה ככר זהב שקולה היא כככר
זהב: ואת היתה לי עדות עטרה זו מעידה עלי שלכי הגון
למלכות: הולמתו יושבת ברלשו יפה ומכווכת למדת רלשו:
מקום תפילין קריץ שברלשו למעלה מן הפדקת מקום שמוקו

והא קא בעי אנוחי תפילין א"ר שמואל בר רב
יצחק מקום יש בראש שראוי להניח בו שתי
תפילין (*ויוציאו) [ויוצא] את בן המלך ויתן עליו מ"כ יח
את הנזר ואת העדות נזר זו כלילא. עדות א"ר
יהודה אמר רב עדות היא לבית דוד שכל הראוי
למלכות הולמתו שאין ראוי למלכות אין הולמתו.
*ואדניה בן חגית מתנשא לאמר אני אמלוך אמר מ"מ ח
רב יהודה אמר רב (שבקש) [שמתנשא] להולמו
ולא הולמתו *ויעש לו רכב ופרשים וחמשים איש סם
רצים לפניו מאי רבותא תנא כלם נטולי טחול
וחקוקי כפות הרגלים:

תניא ר' אליעזר אומר מנין לעוקר ע"ז שצריך לשרש סא
אחריה ת"ל *ואבדתם את שמם *א"ל ר' סב

דברי' יג
מו
אל תכוק רופס: מקום יש בראש שראוי להניח בו ב' תפילין
כי רקב הקריץ מקום כרך ג' רלועות והיא היתה נקה נקלי
רקבו: ויוציא את בן המלך ניואם כתיב בנן אמליה כשהקניאה
אותו אמותו כשהרגה עתליה את כל זרע המלוכה וכשגדל
הוליאוהו וכתבו עליו הכזר לעדות שהוא מזרע המלוכה: א"ר
יהודה שבקש להולמו ואע"ג דאמר רב יהודה לעיל ראויה
היתה לכוא אבל אנוקי לא מכא להו מיהו קדא שעתא נדקיכן
ליה בגוה אם הגון הוא למלכות: רבותא דהכא כ' חיים דכתיב
ויעש לו דמשמע שהיו מצוכים: נטולי הטחול הטקול מכניד:
וחקוקי כפות הרגלים וכוטל הנשר מן העלם ולא היו מרגישים
נקולים ונגרקים:

דניי' יג עקיבא והלא כבר נאמר *אבך תאבדון א"כ מה ת"ל ואבדתם את שמם לכנות לה שם יכול לשבח לשבח ס"ד אלא יכול לא לשבח ולא לגנאי ת"ל
שם ו *שקץ תשקצנו הא כיצד היו קורין אותה בית גליא קורין אותה בית כריא פני מלך פני כלב עין כל עין קוץ:

רבי ישמעאל

פרק רביעי

סב נד ע"ג ת"ר שאלו פילוסופין את הוקנים ברומי אם אלהיכם אין רצונו בע"ז מפני מה אין מבטלה אמרו להם אלו לדבר שאין העולם צריך לו היו עובדין היה מבטלו הרי הן עובדים לחמה וללבנה לכוכבים ולמזלות יאבד עולמו מפני השוטים אלא עולם כמנהגו נוהג ושוטים שקלקלו עתידין ליתן את הדין ד"א הרי שגזל סאה של חיטין והלך וזרעה בקרקע דין הוא שלא תצמח אלא עולם כמנהגו נוהג ושוטים שקלקלו עתידין ליתן את הדין ד"א הרי שבא על אשת חברו דין הוא שלא תתעבר אלא עולם כמנהגו נוהג ושוטים

בית גליא לשון גוזה [גלח]: בית כריא לשון קפירה וספלות (ל"ח כריח בית הכסח):

פילוסופין חכמי האומות:

שקלקלו עתידין ליתן את הדין והיינו דא"ר שמעון בן לקיש אמר הקב"ה לא דיין לרשעים שעושים סלע שלי פומבי אלא שמטריחין אותי ומחתימין אותי בעל כרחי:

שאל פילוסוף אחד את רבן גמליאל כתוב סג בתורתכם *כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא סז אל קנא מפני מה מתקנא בעובדיה ואין מתקנא דנייס ד בע"ז א"ל אמשול לך משל למה"ד למלך ב"ו שהיה לו בן ואותו בן היה מגדל לו את הכלב והעלה לו שם על שם אביו בשהוא נשבע אמר חיי כלב אביו בששמע המלך על מי כועס על הבן או על הכלב הוי אומר על הבן א"ל כלב אתה קורא אותה והלא יש בה ממש א"ל מה ראית א"ל פעם אחת נפלה דליקה בעירנו ונשרפה כל העיר והבית שהיה שם הע"ז לא נשרפה א"ל אמשול לך משל למה"ד למלך ב"ו שסרחה

שעושין סלע שלי פומבי רומס שלי אחכי רומס נו ונלע"ז קויי"ן עוזים הפקירה לכל אכל הרוגה לקתוס נו קותס כלו' אנאיס על הערוה על כרקי (ומולידות) [ומולידין]: אלא שמטריחים אותי אחכי יוכר הוולד על כרקי אהרי גזרה היא מלפני אינהוג העולם כמנהגו ומנעית לי היכא אתמר דרים לקים ומחזה מקרא הוא מוכח קנלה זו שהקב"ה קונל על כך ונתקומת דרים מחותו פסוק כור ילקך תשי וגו':

אל קנא מתקנא לנקום אס תענדס:

עליו מדינה כשהוא עושה מלחמה עם החיים הוא
עושה או עם המתים הוי אומר עם החיים א"ל כלב
אתה קורא אותה מת אתה קורא אותה אם כן יאבדנה
מן העולם א"ל אלו לדבר שאין העולם צורך בו עובדין
היה מבטלה הרי הם עובדים לחמה וללבנה לכוכבים
ולמזלות לאפיקים ולגאיות יאבד עולמו מפני השוטים
(אלא עולם כמנהגו נוהג ושוטים שקלקלו עתידין
נה ליתן את הדין) וכן הוא אומר **אסף אסף כל
נפניה ל מעל פני האדמה נאם ה' וכתיב *אסף אדם
סס ובהמה אסף עוף השמים ודגי הים והמכשלות
את הרשעים וכי מפני שהרשעים נכשלים בהם
יאבדם מן העולם והלא לאדם הם עובדים
סס *והכרתי את האדם וגו':
סר שאל אגריפס שר צבא את רבן גמליאל כתוב
סס בתורתכם *כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא
דניים ד אל קנא כלום מתקנא אלא חכם בחכם גבור
בגבור עשיר בעשיר א"ל אמשול לך משל למה"ד
לאדם שנשא אשה על אשתו חשובה ממנה אין

עם החיים הוא עושה מלחמה ומכלה את מחוכס: לאפיקים
מפיקים מולח מים: אסף אסף כל כלו' התכלה את הכל
נתמיה: אסף אדם ובהמה והמכשלות את הרשעים כל
דניים ארשעי' נכשלים בהם: והכרתי את האדם נתמיה אהרי
חף לאדם הם עובדים:
אגריפס שר צבא נכרי היה ממונה על רחבי הגייסות ובימי

מתקנא' בה פחותה ממנה מחקנא' בה. א"ל וונין לר' עקיבא לבי ולבך ידעין דע"ז ליח בה מששא והא קא חוינן [גברי] דאולי כי מחברי ואתו כי מצמדי מ"ט א"ל אמשול לך משל למה"ד לאדם נאמן שהיה בעיר וכל בני עירו היו מפקידין אצלו שלא בעדים בא אדם אחד הפקיד אצלו בעדים פעם אחת שכח והפקיד אצלו בלא עדים אמרה לו אשתו בא ונכפרנו אמר לה וכי מפני ששוטה זה עשה שלא כהוגן אנו נאבד את אמונתינו אף יסורין בשעה שמשגרין אותן על האדם משביעין עליהם שלא תלכו אלא ביום פלוני ולא תצאו אלא ביום פלוני ובשעה פלונית ע"י פלוני וע"י סם פלוני כיון שהגיע ומנו לצאת הלך זה לבית ע"ז (שלא) אמרו יסורין דין הוא שלא נצא וחוזרים ואומרים וכי מפני ששוטה זה עשה שלא כהוגן אנו נמיר שבועתינו והיינו דא"ר יוחנן מ"ד *וחלאים רעים ונאמנים רעים בשליחותן דנדי' כח ונאמנים בשבועתן א"ל (רבה) [רבא] בר רב יצחק לרב יהודה איכא ע"ז באתריה דכי מנגיב

לגריפס המלך היה: אין מחקנא בה לחתו רחזוכה לינה מקפדת כל כך לזכות לת נעלה לגל לס פקותה ממנה מתקנחת ומקפדת עליו לזכותו: וונין ישרלל הוה: דאולי כי מחברי פסקים הולכים לע"ז שכתפרקו לגריהס מקמת הקולי וקוזרין נלגריהס מלומדין: רעים בשליחותם (זמקסרין)

עלמא ולא אתי מטרא מתחוי להו בחלמא ואמר
להו שחטו לי גברא ואתי מטרא שחטו לה גברא
ואתא מטרא א"ל השתא איכו שכיבי לא אמרי
דניס ד לכו הא מלתא הכי אמר רב מ"ד *אשר חלק
ה' אלהיך אותם לכל העמים מלמד שהחליקן
בדברים כדי לטרדן מן העולם והיינו דא"ר
משלי ג שמעון בן לקיש מ"ד *אם ללצים הוא יליץ ולענוי' יתן
חן בא לטמא פותחין לו בא לטהר מסייעין אותו:
נח **בעא** מיניה רב אסי מר' יוחנן יין שמסכו נכרי
ע"נ מהו א"ל ואימא מוגו. א"ל אנא כדכתיב
משלי ט קאמינא *טבחה טבחה מסכה וינה. א"ל לשון
תורה לעצמה ולשון חכמים לעצמו [מהו א"ל אסור
משום לך לך אמרינן לנזירא סחור סחור לכרמא
לא תקרב]:

השוכר את הפועל

פרק חמישי

סה **רבא** אמטי ליה קורבנא לבר ששך ביום אידו
סה [זמייסרין] לת הגוף: שהחליקן בדברים מכיקן לטעות:
שמסכו זמזגו כתן נו מים לתקנו לזתיה זכן דרך ייכס זזק
כזהיו כותכין לותו נכום כותכין נו מים לפי זהוח זזק.
יין זל ישראל זמסכו ככרי מהו: אסור תע"ג דלח כגע גזרו רבנן
נכוקו לחסרו נזתיה מזוס הרקקת עבירה וכו':
קורבנא תשורה:

אמר ירענא ביה דלא פלח לע"ז אול אשכחיה דיתיב עד צואריה בורדי וקיימין וונות ערומות קמיה א"ל אית לכו כי האי גוונא לעלמא דאתי א"ל דידן עדיפא טפי מהאי (ומאי טפי מהאי) [א"ל טפי מהאי מי הוה] א"ל אתון אית עליכו אימתא דמלכות' אין לא תהוי עלן אימתא דמלכות' א"ל אנא מיהא מאי אימתא דמלכות' איכא עלי אדקאי אתא פריסתקא דמלכא א"ל קום דקא בעי לך מלכא כי נפיק ואויל א"ל עינא דחויא לכו בבישותא תפקע א"ל רבא אמן פקעי עיניה דבר ששך אמר רב פפי איבעי ליה למימר לי' מהכ' *בנות מלכי' ביקרוחיך נצבה שגל לימינך תלי' מה בכתם אופיר אמר רב נחמן בר יצחק (איבעי לי' מיכו נגמ' למימר מהכא *ולאם מלאם יאמץ. א"ר פפא) ילפי' כה איבעי ליה למימר מהכא *עין לא ראתה אלהים ישעי' סד וולתך יעשה למחכה לו:

בורדי נמרקן של ורדין: עינא דחוי לכו בבישותא עין המתאוה לרעות נרעתכם תכקר שהרי הקב"ה ממלא כל תאותכם שחף זיקתם מתנערת: ביקרוחיך לכנוד לך ולישראל קל מנשר כנים: עין לא ראתה [זולתי] עיכו של הקב"ה [לא] תאר יעשה למחכה לו לא נראה כנוד וגדולה ש[אזתה]:

מסכת הוריות

הורו בית דין

פרק ראשון

א סמכו רבותינו על דברי רבן שמעון בן גמליאל
ג ועל דברי ר' אלעזר בן צדוק שהיו אומרי'
ע"כ אין גוזרין גזירה על הצבור אלא אם כן רוב הצבור
יכולים לעמוד בה (ואמר) [אמר] רב אדא בר אהבה
ולקמן ג מאי קרא *במארה אתם נארים ואותי אתם קובעי'
נ"נ ס' הגוי כלו אי איכא גוי כלו אין ואי לא לא:
מ"ה וע"ס
רמ"מ א"ר יהושע עשרה שיושבין בדין קולר תלוי בצואר
סס כלן פשיטא הא קמל"ן דאפי' תלמיד בפני
רבו רב הונא כי הוה נפיק לבי דינא מיתי עשרה
תנאי דבי רב לקמיה כי היכי דנמטיין שיבא
מכשורא רב אשי כי הוו מיתי טריפה לקמיה
מיתי י' טבחי ממתא מחסיא ומוחיב קמיה אמ'
כי היכי דנמטיין שיבא מכשורא:
ה ורבי יהודה ור"ש שבט אחד דאיקרי קהל מנ"ל
ע"כ במארה אתם נארים כגון שהגוי כלו יכולין לקבלה: אי איכא
גוי כלו וקא עבר עלה הכי גמרינן לותי אתם קובעי'
והכי כתיב (בספרי) [בספרים] במס' ע"ז בפרק בין מעמידין:
שיבא לופתא:

אמרי דכתי' *ויעמוד יהושפט בקהל יהודה וירושלי' ד"ה נ כ
(נכח חצר בית ה') [בבית ה' לפני החצר] החדשה
מאי חדשה אמר רבי יוחנן שחדשו דברים
ואמרו טבול יום אל יבנס במחנה לויה מתקיף
לה ר' אחא בר יעקב ממאי דילמ' שאני ירושלי' דהוה
נמי בנימין אלא א"ר אחא בר יעקב דכתי' *ויאמ' ישעי' ויח
אלי הנני מפרך והרביתיך ונתתיך לקהל וגו' מאן
איתיליד לי' התיא שעתא בנימין ש"מ ה"ק רחמנא
מתיליד לך השתא קהל אחרינא א"ל רב (שיובא)
[שבא] לרב כהנא דילמא הכי (קאמר ליה) [קמ"ל
רחמנא] לכי מתיליד לך בנימין הוא דהוו י"ב
שבטים דמתקרי קהל א"ל אלא י"ב שבטים איקרו
קהל י"א לא איקרי קהל:

א"ר אחא בר יעקב שבטו של לוי לא איקרי
מדכתיב בקהל יהודה חלמא דשבט לחד לקרי קהל: ודלמא ע"ב
שאני שבט יהודה דהוה עמיה בירושלים שבט בנימין
וכי שבטים הוו לקרי קהל אבל שבט לח: אלא מהכא
הכי מפרך והרביתיך ואתתיך לקהל עמים וגו' והיכא אמר ליה
הכי דכתיב וירח אלהים אל יעקב עוד בבואו מפדן ארם וגו' ואתי'
ויאמר לו אלהים אני אל שדי פרה ורבה גוי וקהל גוים יהיה ממך
וגו'): מאן הוה אתיליד ליה בהאי שעתא כלו' מאן הוה עתיד
למילד דהאי שעתא בנימין וס"מ דקא"ל רחמנא השתא מתיליד לך
קהל לחריבא: י"א שבטים לא בתמיה והא אמרת דכי שבטים
ליקרו קהל יהודה ובנימין אלא ודאי הכי קא"ל להשתא מתיליד
לך קהל לחריבא אלמא שבט בנימין לבדו ליקרי קהל:

ויקרא רבה מקהל דכתיב *הנני מפרך והרביתיך ונתתיך לקהל עמים וגו' כל שיש לו אחוה איקרי קהל וכל שאין לו אחוה לא איקרי קהל:

הורה כהן משיח

פרק שני

ב *וכי תשגו ולא תעשו בע"ז כתיב מנ"ל אמ' רבא
ח ואי תימא ריב"ל [ואמרי לה כרי] דאמר קרא
מדרש תנאים וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה אי זה מצות ששקול' כנגד כל המצות הוי אומר זה ע"ז דבי רבי חנא אמר קרא וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה אשר דבר ה' אל משה את כל אשר צוה ה' אליכם ביד משה אי זו היא מצוה (ששוה) [שהיא] ברבורו של הקב"ה וצוה ע"י משה חוי אומר זה עבודה זרה [דתנא ר' ישמעאל אנכי ונתתיך לקהל עמים וכתיב את הארץ הזאת לזרעך לחזיק לחזות עולם: כל שיש לו אחוה איקרי קהל וכהנים ולויים אין להם לחזוה:

ששקולה כנגד כל המצות [הוי אומר] זו ע"ז שכל המודה בה ככופר בכל התורה: כתיב כל אשר צוה ה' אליכם ביד משה למשמע שלוה ע"י משה וכתיב לחלן דבר ה' למשמע שהיה בלבורו של הקב"ה כלו' שמעו (לו) ישראל מפיו כשהבר למשה: אי זו היא מצוה שהיא ברבורו של הקב"ה וצוה ע"י משה הוי אומר זו ע"ז לחכמי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמעכום

ולא יהיה לך מפי הגבור' שמענום] דבי ר' ישמעאל
תנא **מן היום אשר צוה ה' והלאה לדורותיכם סס ע"ב
אי וה מצוה שהיא נאמרה בתחלה הוי אומר והו מדנר טו
ע"ז והאמר מר י' מצות נצטוו ישראל במרה אלא
מחוורתא כרשנינן מעיקרא:
[היה ר' ירמיה אומר] כתיב *ואם לא תגיע ידו ג
[ונאמר] *ואם לא תשיג ידו מי שבא לידי סס
עניות ועשירות יצא נשיא וכהן משוח שאינם ט
באים לידי עניות בנשיא מהו אומר *מכל מצות ויקיל ה
ה' אלהיו מי שאין על גביו אלא ה' אלהיו בבהן סס
סס ל

דהייכו סמעו בדבורו של הקב"ה ולוה ע"י משה במקומות הרבה
כגון לא תעתקוה לחל לחקר דלא סמעכו חלא מפי משה:
מן היום וגו' הכי משמע לח כל חשר לוה ה' חליכם ביל
משה דזו ע"ז ומכין שזו ע"ז מלכתיב בהדיה מן היום חשר לוה
ה' והלאה שחר מלות והלאה כלו' מכחן ולילך לדורותיכם לימו
היל מלוה שכאמרה בתקילה הוי לומר זו ע"ז דכתיב בתחלת
עשרת הדברות לככי ולא יהיה לך דהייכו ע"ז: י' מצות
נצטוו במרה דהייכו קודם מ"ת חלמא ע"ז לא כאמרה תחלה:
אלא מחוורתא כדשנינן מעיקרא כדריב"ל לו כדברי רבי:
ואם לא תגיע ידו ולא תשיג משמע מי שבא לידי עכיות
ועשירות דפעמים עכי ופעמים עשיר (יהכו) [הוא דיהכו]
נקרבן עולה ויורד: יצא נשיא ומשוח דלעולם עשירים הם
כשיא (הייכו) שלין על גביו שום חדון חלא ה' חלהיו דהייכו מלך
ומלך לעולם הוא עשיר וכן משוח [כ"ג] כמי שעי שיהא גדול
מחקיו בעושר דלעול' להוי עשיר:

ויקיל כא משוח הוא אומר *והכהן הגדול מאחיו שיהא גדול מאחיו בכח בנוי ובעושר ובחכמה [אחרים אומרי'] מנין שאם אין לו שאתה חייב לגדלו משאר אחיו ת"ל הגדול מאחיו גדלוהו משל אחיו:

כהן משיח

פרק שלישי

י ת"ר *אשר נשיא יחטא יכול גורה ת"ל *אם הכהן ויקיל ד המשיח יחטא מה להלן לכשיחטא ה"נ סס לכשיחטא. אמ' מר יכול גורה גורה מהיכא תיתי סס יד אמרי אין אשבחן דכתיב *ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם בשורה היא (לכם) [להם] שנגעי' באים (עליכם) [עליהם] דברי ר' יהודה ר"ש אומ' פרט לנגעי אונסין לאו א"ר יהודה בשורה הבא נמי אימא גורה היא הילכך כתיב אם:

ד ת"ר *אשר נשיא יחטא פרט לחולה משום דחולה סס אירחי מנשיאתו אמר רב אבדימי בר חמא ויקיל ד פרט לנשיא שנצטרע שנא' *וינגע ה' את המלך וא"נ סו

בשורה היא להם שהכתוב מנזרן שעתיד להיות לע"פ שדנר רע הוא ה"כ לימא גזרה הילכך כתיב לא (הכהן המזיק) יקטא לכזיקטא ה"כ (לאזר כזיק יקטא) לכזיקטא: ר"ש אומר ונתתי נגע לרעת שיהא בא מאליו: (פרט לנגעי אונסין שאם נאו נגעים ע"י כפיקת שד דלא מיטמו):

ויהי מצורע עד יום מותו וישב בבית החפשית מדקאמר בבית החפשית מכלל דעד השתא עבד הוה (אין) כי הא דרבן גמליאל ור' יהושע הוו קא אולי בספינתא בהדי רבן גמליאל הוה פתא ובהדי ר' יהושע הוה (נמי) פתא וסולתא שלם פתא דרבן גמליאל סמך אסולתא דר' יהושע א"ל מי הוה ידעתא דהוי (לך) [לן] עכובא כולי האי דאייתית (נמי) סולתא א"ל כוכב אחד יש שעולה לשבעים שנה ומחעה את הספנין אמרתי שמא יעלה ויחעה אותנו א"ל וכל כך יש בידך ואתה יורד לספינה

[וישב בבית החפשית דכעזה קפזי מן המלכות כהדיוט דמי וקין מביא עגיר וכו': מכלל דעד השתא עבד הוה דשררות עבדות הוא לו לפי שמוטל עליו עול רבים]: סולתא סולת ולהכי נקט דהדיה סולת לפי שהפת מתעפצת וקיבו מתקייס כסולת: ומחעה את הספנין שכן דרכן של ספנים בעת שפורטים (בדרך) [ליס] רב הונא כותן עיניו [בלפון והכוכב מתהלך לדרום ורוחה] בכוכב ק' העומד רש"י ניסכו לו בשמחלו וכל זמן שרוחה קותו כוכב (לקריו) [ללדו לקר] יודע שבהפכה הספינה ומיצרה לדרכה וכוכב שעולה לקד לבעני' שכה פעמים שברקה בלפון ופעמים שברקה בדרום וכשרב הונא כותן עיניו [בו] בלפון (והכוכב מתהלך לדרום) [והספינה מהפך בדרום ורוחהו ללדו לקר] בדור שבהפכה הספינה ומיצרה לקר הכוכב שהוא בדור ליצרה וכמלא מהפכה לדרך לקר וכן הוא מתעה הספנין: א"ל כל כך חכמה יש בידך ואתה יורד לספינה לסקורה בשביל

א"ל עד שאתה תמה עלי תמה על ב' תלמידים
שיש [לך] ביבשה ר' יוחנן בן גורגדא ור' אלעזר
חסמא שיודעין לשער *כל טפין שבים ואין להם
לחם לאכול ובגד ללבוש נתן (עיניו) [דעתו] להושיבן
בראש כשעלה ליבשה שלח להם ולא באו חזר
ושלח להם ובאו אמר להם כמדומין אתם ששררו
אני נותן לכם *עבדות אני נותן לכם שנ' *וידברו
אליו לאמר אם היום תהיה עבד לעם הזה:
ת"ר *אשר נשיא יחטא א"ר יוחנן בן זכאי אשרי
הדור שהנשיא שלו (יביא) [מביא] קרבן
על שגגתו ומה אם נשיא מביא קרבן על שגגתו
צריך [אתה] לומר ההדיוט ומה אם על שגגתו
מביא קרבן צ"ל מודונו מתקיף לה (רבה) [רבא]
בריה (דרבא) [דרבה] אלא מעתה דכתי' *(אשר)
[ואת אשר] חטא מן הקדש ישלם הבי נמי דאשרי

מזכותיך כלומר אתה צריך לירד לספיקה לצורך מזבח: נתן
דעתו רבן גמליאל להושיבם בראש כדי שיהו מתפרנסין מלמעלה
שררה שיתן להם: [כמדומין] (כסנורים) אתם שררות אני
נותן לכם אלא בתלמידות חכמים שהייתם טורחים עם
הגדולה: [עבדות אני נותן לכם] שהשררות עבדות הן [לו
לאדם] לפי שמוטל עליו עול רבים:
אשר כמו אשרי: צריך אתה לומר מהדיוט בתמיה כלו'
שהמלך אחין לבו כפוף מרגים ומביא קרבן לשגגתו כ"ש
שההדיוטות מרגישין שלהן כפוף: צריך לומר על זדונו בתמיה

הוא וגבי ירבעם דכתי' *אשר חטא ואשר החטיא מ"ל יד
את ישראל הכי נמי דאשרי הדור הוא (אלא
מדשני) [שאני הכי דשני] קרא בדבוריה:
דרש רב נחמן בר רב (יצחק) [חסדא] מ"ד *יש ו
הבל אשר נעשה על הארץ אשר יש צדיקי' שס
אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים וגו' אשרי קהלת ח
צדיקים שמגיע אליהם בעה"ו כמעשה הרשעים
של עוה"ב אוי לרשעים שמגיע אליהם בעוה"ו
כמעשה הצדיקים של עה"ב. מתקיף לה רבא
אטו צדיקי אי אכלי תרי עלמי מי סני להו

כלו' מס על סגנתו מרגיש כ"ש שהוא מרגיש על זולתו וקוזר
נתבונה: שאני הבא דשני קרא בדבוריה דנקיכך כתיב ומס
כל עדת ישראל מס הכהן המזיק מס כפס והכא כתיב מצר
כציק ודלי מצרי הדור מצמע:
אשר יש צדיקים קיילי דדרש מצר כציק יקטל לצון מצרי נקט
כמי הלי דרצה דרב נקמן דדרים מצר יש נדיקים לצון
מצריהם נדיקים שמגיע עליהם כמעשה הרשעים שנעה"נ
נעה"ז דמצמע שיש להם לרשעים נרה נעה"נ ולנדיקים נעה"ז:
אוי כמו וי דהכא לא כתיב מצר דמצמע חוי להם לרשעים
שמגיע חליה' טובות נעה"ז כדרך שמגיע טובות לנדיקים נעה"נ
דרעה היא לרשעים כדכתיב ומצלם לעוכליו חל פניו וגו':
צדיקים אי (איה להו) [אכלי] תרי עלמי מי סני להו [מי
שכלוי הוא להם] כלו' כלום רע להם לנדיקים שאוכלין שכי
עולמות שיש להם טובה נעה"ז ונעה"נ:

אלא אמר רבא אשרי צדיקים שמגיע אליהם בעה"ז כמעשה הטוב שהמקום עושה לרשעים בעה"ז ואוי להם לרשעים שמגיע אליהם בעה"ז כמעשה תרע המגיע לצדיקים בעה"ז. רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע אתו לקמיה דרבא אמר להו אוקמיתון מסכתא פלן ומסכתא פלן אמרו לי' אין איעתריתו פורתא אמרו ליה אין דובנינן קטינא דארעא קרא עליהו אשריהם צדיקים שמגיע אליהם כמעשה הרשעים שבעה"ז בעה"ז. [אמר רבה בר בר חנה] א"ר יוחנן מ"ד *כי ישרים דרכי ה' וגו' משל למה"ד לשני בני אדם שצלו

כויל ד' כג מלמד ג ע"ס כל המלמד

את פסחיהם וכו'*:

אלא אמר רבא אשריהם הצדיקים שמגיע אליהם כמעשה הרשעי' שבעה"ז (בעה"ז כדמשמע) [כדכתיב ומשלם לשוכחיו] שיש להם טובות בעה"ז אוי להם לרשעי' שמגיע עליהם בעה"ז כמעשה הצדיקי' דמשמע שנחים עליהם לרות כמו שנחים על הצדיקים בעה"ז דהקנ"ה מניח יסורים על הצדיקים בעה"ז כדי לגבות קונם בעה"ז כדי שיהא שכרן טוב ושלם לעה"ב והרשעים שנחים עליהם יסורים בעה"ז אוי להם שאין להם מכוכה לא בעה"ז ולא בעה"ב: אוקמיתון מסכת פלוני כלו' (למדתם) [יש לכם מסכת סדורה בפיכם] מסכת' פלוני ופלוני: איעתריתו פורתא יש לכם עוסק כדי שלא תהיו לריכין לטרוח לאחר מזונות ותוכלו לעסוק בתורה תדיר: אמרו [ליה] אין משום דזכינן כל קבי קטינא דארעא ומתזכינן מיניה [נרווחא]: קרי עליהו אשריהם הצדיקים שמגיע אליהם וכו' משום דאכלי תרי עלמי:

תניא *ויקח משה את שמן המשחה [וימשח את ו
המשכן ואת כל אשר בו] ר' יהודה אומר יא
שמן המשחה שעשה משה במדבר כמה ניסים ע"ב
נעשו בו מתחלתו ועד סופו תחלתו לא היו אלא י"ב ויקרא ח
לוגין ראה כמה יורה בולעת וכמה עיקרין בולעין
וכמה האור שורף ובו נמשח המשכן וכל כליו ואהרן
ובניו כל ז' ימי המלואים ובו נמשחו כהנים גדולים
ומלכים ואפילו כהן גדול בן כהן גדול טעון משיחה:
אין מושחין מלך בן מלך ואם תאמר מפני מה ח
נמשח שלמה מפני מחלוקתו של אדוניה סס
ואת יהואש מפני עתליה ואת יהואחז מפני יהויקים
אחיו שהיה גדול ממנו שתי שנים ואותו שמן
קיים לעתיד לבא שנא' *שמן משחת קדש יהיה שמות ל
זה לי לדורותיכם וה בגימטריא תריסר לוגי הוו.
אמר מר אין מושחין מלך בן מלך מנ"ל א"ר
אחא בר יעקב דאמר קרא *למען יאריך ימים דברים יז
על ממלכתו הוא ובניו (כל הימים) [בקרב ישראל

(אלא י"ב לוגין דכתיב שמן זית הין והייכו י"ב לוג וכעזה נו כסליכונרם"י
שהספיק עד שכשק נו משכן וכל כליו: ובו נמשחו כהנים נגמ'
גדולים מימות משה רבינו ועד יהוצדק שנאמר כי לקח הכי לח
מקרי כהן גדול דכתיב והכהן הגדול מאחיו אשר יולק על ראשו
שמן: ומלכים שעמדו ראשון כנון שאול ודוד):
[מפני מחלוקתו דהיכי דליכא מחלוקת נעי משיחה: ממלכתו
הוא ובניו בקרב ישראל משמע ירושה הוא להם כאחים

ירושה היא לכם] (ואלו) [ואפילו] כהן גדול בן
ויקרא ו כהן גדול טעון משיחה דכתיב *והכהן המשיח
תחתיו מבניו לימא קרא והכהן תחתיו מבניו מאי
המשיח קמ"ל דבניו נמי אי הוי משיח הוי כהן
גדול ואי לא לא הוי כהן גדול. תנא אף יהוא
בן נמשי לא נמשח אלא מפני מחלוקתו של
יורם בן אחאב ותיפוק ליה דמלך ראשון הוא
חסורי מחסרא והכי קתני מלכי בית דוד משוחין
מלכי בית ישראל אין משוחין מנ"ל דאמר קרא
ס"ל מו *קום משחהו כי זה הוא זה טעון משיחה ואין
אחר טעון משיחה (ואמר) [אמר] מר אף יהוא
לא נמשח אלא מפני מחלוקתו של יורם ומשום
מחלוקתו של יורם נמעול בשמן המשחה כדאמר
וסכי מוכ רב פפא באפרסמונא דכיא ה"נ באפרסמונא דכיא.
מן ואת יהואחז מפני יהויקים אחיו שהיה גדול ממנו
הפסוקים שתי שני' ומי קשיש מיניה והכתי' *ובני יאשיה
ד"ה ל ג הבכור יוחנן והשני יהויקים והג' צדקיה והד'
(הוא) שלום וא"ר יוחנן הוא יהואחז הוא יוחנן
הוא שלום הוא צדקיה אלמא יהואחז קשיש אלא

שמורים ירושה לכניו: טעון משיחה ומי לא מסוק בשמן לא הוה
כ"ג]: דמלך ראשון הוא ממשפחתו דליכו מלך בן מלך: זה
דמלכי בית דוד טעון מסיקה: ואין אחר דליכו ממלכות בית
דוד טעון מסיקה: ומשום מחלוקתו של יורם נמעול בשמן
המשחה לאמריכן לעיל מלכי ישראל (אין טעונין מסיקה) [אין
מוסקין ממנו]: באפרסמון דכיא ולא בשמן המסקה:

לעולם יהויקים קשיש ומאי בכור בכור למלכות
ומי מלכי ווטרי קמי רברבי והכתיב *והממלכה ד"ה נ כא
נתן ליהורם כי הוא הבכור יהורם ממלא מקום
אבותיו הוה [יהויקים לאו ממלא מקום אבותיו
הוה] אמר מר הוא שלום הוא צדקיה כו' והא חד חד
חשיב להו דכתי' השלישי והרביעי מאי שלישישלישי
לבנים ומאי רביעי רביעי למלכות דמעיקרא מלך
יהואחו והדר יהויקים והדר יהויכין ולבסוף צדקיה.
ת"ר הוא שלום הוא צדקיה למה נקרא שמו שלום
שהיה מושלם במעשיו ד"א ששלמה מלכות בית דוד
בחייו ומה שמו מתניה שמו דכתיב *(וימלוך) [וימלך מ"נ כד
מלך בבל את] מתניה דודו תחתיו ויסב את שמו צדקי'
ואמר לו יה יצדיק עליך את הדין אם תמרוד
בי וכתיב *וגם במלך נבוכדנצר מרד אשר ד"ה נ לו
השביעו באלהים:
ומי הוה שמן המשחה והתניא משנגנז הארון ט
נגנז (עמו) צנצנת המן וצלוחית של שמן יב
המשחה וכו' ומי גנזו יאשיהו וכו' א"ר פפא פ' הניזקין
באפרסמונא דכיא: לו דף כב
מאמר
ומאי בכור דקרי לי' הנכור יוכנן: בכור למלכו' שמלך רחמון: מג
יהורם ממלא מקום אבוהיו היה מקודש ולבסוף הקמין:
מושלם במעשיו דלדיק גמור היה נכל מעמיו: ואמר לו
נבוכדנצר יה יצדיק עליך את הדין אם תמרוד בי:
[ומי הוה שמן המשחה בימי יהוחז דקתני ויהוחז כמשך מפני
יהויקים: באפרסמונא דכיא משחו את יהוחז]:

סס ת"ר כיצד מושחין המלכים כמין נזר ואת הכהנים כמין כי מאי כמין כי א"ר מנשיא בר גדא כמין כף יוני תני חדא בתחילה יוצקין שמן על ראשו ואח"כ נותנין שמן בין ריסי עיניו ותניא אחריתי בתחלה נותנין לו שמן בין ריסי עיניו ואח"כ יוצקין שמן על ראשו: [תנאי הוא א"ד משיחה עדיפא ואי"ד יציקה עדיפא:]

י ת"ר *כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן וקן סס אהרן אמרו כמין שתי טיפי מרגליות היו תלי' קלג תלויות בזקנו של אהרן אמר רב פפא תנא כשהוא מספר עולות ויושבות [לו] בעיקר זקנו ועל דבר זה היה משה דואג אמר שמא ח"ו מעלתי בשמן המשחה יצתה בת קול ואמרה (לו) [כשמן הטוב גו'] כטל חרמון מה טל (וה) [חרמון] אין בו מעילה אף שמן שבזקן אהרן אין בו מעילה ועדין אהרן דואג שמא ע"ג נגמ' סכוי הני' הוא לא מעל (לפי שלא נהנה) אני מעלתי שנהנתי תלי' קלג יצתה בת קול ואמרה *הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד מה משה לא מעל אף אתה לא מעלת:

יא ת"ר אין מושחין את המלכים אלא על המעין סס כדי שתמשך מלכותן שנ' *ויאמר המלך להם

מ"ק ט

כמין כף יוני שמתקיל למזוח נחלנעו בין ריסי עיניו ומוסך לחלנעו על הרחם והולך עד שמגיע לעורף ככף יוכי:

כמין ב' טיפי מרגליות של שמן תלוי' בזקנו כשהוא מספר עם לחקריס עולות ויושנות בעיקר זקנו כדי שלא יפלו:

קחו עמכם (מעבדי) [את עבדי] אדוניכ' [וגו'] והורדתם אותו אל גיחון א"ר אמי האי מאן דבעי למידע אי מסיק ליה שחא אי לא ליתלי שרגא בהדי עשרה יומי דבין ריש שחא ליומי דכפורי בביתא דלא נשיב ויקא בגויה אי משיך נהורי' לידע דמסיק ליה שחא. מאן דבעי למיעבד עסקא ובעי למידע (עסקיה) אי מצלח אי לא לירבי תרנגולא אי שמין ושפיר לידע דמצלח עסקיה. האי מאן דמפיק לאורחא ובעי לידע אי הדר לביתו אי לא ניקום בביתא *דחברא אי חזי בבואה דבבואה נידע דהדר (*ואי לא חזי בבואה דבבואה נידע דלא הדר לביתיה) ולאו מלתא היא דלמא חלשא דעתיה ומיתרע מוליה אמר אביי השתא דאמרת סימנא מלתא היא לעולם יהא רגיל איניש והורדתם אותו אל גיחון חלמא נעית מזיקה על המעין (גיחון מעין קטן מכל ירושלים ולא זהו גיחון היולא מעדן) : ליתלי ילליק : אי משוך נהוריה שדולק כל זמן שהשמן נתוכו : לירבי תרנגולא על שמיה דההוא עסקא : אי שמין ושפיר (שהולכת) [שמשכת] ומצנקת : בביתא דחברא בית קיבוץ : ולאו מלתא היא דזמכין דקע"ג דלית ליה בנוקבה דבנוקבה הדר מתי (ולא) [ואפילו הכי לא] ליענוד הכי דזמכין דכי יזי דלית ליה בנוקבה דבנוקבה מלשה דעתיה ומיתרע מוליה ולא הדר מתי מעוס דמיתרע מזלי' דאי לא הוה עבד הכי לא הוה מיתרע מזלי' והדר מתי הלכך לא ליענוד :

ניגריך מימא דהנלא נפי דרשת ר"ש נריך למחק וה גם בגו' ליכו

(למיחוי) [למיכל] ברישא דשתא קרא רוביא כרתי סילקי ותמרי אמר להו רב משרשיא לבריה כי בעיתו מיעל ומיגמרי קמי דרביכו גרסו מתני' [ועלו] קמי דרביכו כי יתביתו קמיה חויתו לפומיה דכתיב *והיו עיניך רואות את מוריך וכי גרסיתו גרסו על נהרא כי היכי דמשכן מיא משכן שמעתתייכו. אקיקלא דמתא מחסיא חיבו ולא תיבו על אפדני דפומבדית'. טב גילדנ' סריא דמתא מחסיא למיכל מכותחא דרמי כיפי. *רמה קרני בה' רמה קרני ולא רמה פכי דוד ושלמה שנמשחו בקרן נמשכה מלכותן שאול ויהוא שנמשחו בפך לא נמשכה מלכותן*:

ישעיה ל

ס"ק נ

[עי' רש"י נמגילה מחמי כ]

קרא רוביא כרתי וסילקא ותמרי להכי גדלי לעגל טפי מזחר ירק. קרח לעת. רוניח תלתן: גרסו מתניתין מעיקרח כי היכי דתהוי מרגלח [מילתח] פומייכו ותהוי ידעין למזחל ליה: ממשכן שמעתתייכו [דלח ליפסוק מפומייכו] כמעין זה מזחך והולך: במתא מחסיא היו ת"ק רחוי' להורח' ותרנות יפה הי' להס חנל נפומבדיתח לח הי' להס תרנות יפה כל כך ואמר להו מוטב לכס לדור בחזק' דמתח מקסיח מלדור בחפדני דפומבדיתח: טב גילדנא סריא מוטב לחכול לג קטן מוסרח כדחמרינן נפ"ק דמ"ק הח' כוורח דסמיך למסרקי מעלי: מכותחא דרמי כיפי חפילו מכותח מזונח וקזק מחזיר חת החנן כחזופכין ממנו על החנן חעפ"כ לח תחכל ממנו כדחמרינן נע"פ ג' דברים נחמרו נכותח מטמטם חת הלב וכו'. [כיפי סלעים

משנה כל החדיר מחברו הוא קודם את חברו יב
וכל המקודש מחברו קודם את חברו פר ס ע"נ
המשיח ופר העדה [עומדים] פר המשיח קודם ז ממזכה
לפר העדה בכל מעשיו *האיש קודם לאשה כחלקה
להחיורת ולהשיב אבידה האש' קודמת לאיש לשלם
לכסותה ולהוציאה מבית השבי ובזמן ששניהם נגמרא
עומדין על הקלקלה האיש קודם לאשה. כהן וג
קודם ללוי ולוי קודם לישראל וישראל קודם לממזר
ממזר קודם לנתין נתין קודם לגר גר קודם לעבד
משוחרר אימתי בזמן שכולם שוין אבל אם הממזר
תלמיד חכם וכהן גדול עם הארץ ממזר ת"ח
קודם לכ"ג ע"ה:

ת"ר היה הוא ואביו ורבו בבית האסורים יג

כדמתרגמינן סלע כיפא לית דמפרזי מוטב תאכל גילדאך ס
סריח ואזין דמיהם יקרים מוכותך שאוכלים אותו עזירים
וגרים הדרי' נרמי כיפי כלו' במגדלים וקומות גדולות לפי
שדמיהם יקרים]:

כל החדיר מחברו כגון תמידין ומוספין תמידין קודמין למוספין מיכו
מוספי שבת קודם למוספי ר"ק ומוספי ר"ח קודמין למוספי נדב"י
י"ט של ר"ה וכו'. תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם: וכל המקודש כגמ'
מחברו דם חטאת קודם לדם העולה מפני שהוא מרלה:
ובזמן ששניהם עומדים על הקלקלה החיב למשכב זכור
והחטאה לזכות החיב קודם להחטאה ואפי' היה חטאת חיב ואפי'
היה כערה מחורסה דפגמיה לחיב כפים מחטאה:

הוא קודם לרבו ורבו לאביו ואמו קודמת לכולן.
חכם קוד' למלך חכם שמת אין לנו כיוצא בו
מלך שמת כל ישראל ראוין למלכו' מלך קודם
מ"מ ו לכהן גדול שנא *ויאמר המלך להם קחו עמכם
(מעבדי) [את עבדי] אדוניכם כהן גדול קודם
סס לנביא שנ' *(וימשח אותם) [וימשחו אותו]
צדוק [הכהן] ונתן הנביא הקדים כהן לנביא ואומר
וכדי' ג *שמע נא יהושע הכהן הגדול אתה ורעיך גו'

(הוא קודם לרבו לפדות את עלמו דוקי לאיך עמך כתיב איך
קודמין לקיי לאיך ולאנע"ח כנרא כל לגבי כפטיה עדיפא
ליה דאי פריק כפטיה יכול למיעסק בתורה ובמלות ואי פריק
לרבי' וקאי איהו בגדית האסורים מאי מהניא ליה זכותא דרביה:
רבו קודם לאביו שאניו הכניסו לקיי העה"ז ורבו הכניסו לקיי
העה"נ): ואמו קודמת לכולן דאית לה זילותא טפי: חכם
קודם למלך שאין כל ישראל ראוין לאכמה אבל מלך כל ישראל
ראוין למלכות: מלך קודם לכ"ג שנא' ויאמר להם המלך
וגו' מדקאמר ליה דוד לנדוק הכהן דהוה כ"ג קאו עמכם
מעבדי אדוניכם וע"כ אכפטיה קאמר ג"מ דמלך אדוניו של כהן
מכאן עד הוא: *ואומר שמע נא יהושע הכהן הגדול אתי ואומר
סוף מיכו וכ"ת דלמא שאני נדוק דהוה מכהן בתורים ותומים וה"ל כהן
מדם' וכניא ואמטו להכי עדיף מכניא כדכתיב ולפני אלעזר הכהן
יעמוד ושאל לו בחפט האורים יהושע כניא היה ואפ"ה הוה
צריך לאלעזר אבל כ"ג שאיבו מכהן בתורים ותומים לא עדיף
מכניא ת"ל שמע נא יהושע הכהן הגדול ויהושע הכהן הגדול

שמא תאמר הדיוטות היו ת"ל *כי אנשי מופת זכרי' ג
המה ואין מופת אלא נבואה שנא' *ונתן לך אות דנרי' יג
או מופת:
כהן קודם ללוי שנא' *ובני עמרם אהרן ומשה סס
ויבדל אהרן להקדישו קדש הקדשים לוי ד"ה א כג
קודם לישראל שנא' *בעת ההיא הבדיל ה' את דנריס י
שבט הלוי וגו' וישראל קודם לממור שוה מיוחם

גנית שכי הוה דהא נכנוסת זכריה כתיב וזכריה נבית שכי היה לכתיב נעזרת התכבי קגי כניהה וזכריה בר עדו כניהה וכתיב נכנוסת קגי נשכת שתים לדריוש המלך ויכער ה' לת רוח זרובבל בן שלתיאל ולת רוח יהושע בן יהולדק הכהן הגדול וגו' ויבלו ויעשו מלאכה וגו' וגבית שכי לא הוו ביה לוריס ותומים לכתיב נעזרת עד עמוד כהן לאורים ותומים ולפ"ה הקדיש כ"ג לכניאים לכתיב לתה ורעיך: שמא ואמר הדיוטות היו ת"ל כי אנשי מופת המה ואין מופת אלא נבואה כלומר אין נקריאים לכבי מופת אלא לכבי כבואה שכעבה מופת על ידן שכ' כי יקום בקרבך כביא וגו' וכתן אליך אות או מופת וכי תימא ללמוד יהושע כ"ג כמי כביא היה דהא קא משתעי מלאך בהדיה לכתיב ויעד מלאך ה' ביהושע לאמר שמע כא יהושע וגו' לא ס"ד דהא זכריה הוא דקא קאי לה לכולא מלתא ורקאמר הוא לאקוי ליה הכי נמי דאקאה הכבואה להודיע גדולתו של יהושע בן יהולדק הכ"ג תדע בריאה דעכיבא כתיב וירא אלי את יהושע הכהן הגדול עומד לפני מלאך ה' וגו':

דכתיב ויבדל אהרן ללמוד כהן עדיף מלוי:

וזה אינו מיוחס ממור קודם לנתין וזה בא מטפה כשרה וזה בא מטפה פסולה נתין קודם לגר וזה גדל עמנו בקדושה וזה לא גדל עמנו בקדושה גר קודם לעבד משוחרר וזה היה בכלל ארור וזה לא היה בכלל ארור:

יד פיסקא אימתי בזמן שכולם שוין וכו'. מנא הני מילי א"ר אחא בר חנינא דאמר קרא *יקרה היא מפנינים יקרה היא מכהן גדול שנכנס לפני ולפנים. תניא רשב"י אומר בדין הוא שיקדי' עבד משוחרר לגר שזה גדל עמנו בקדושה וזה לא גדל עמנו בקדושה. (גר קודם לעבד מאי טעמא וה) [אלא שזה] היה בכלל ארור וזה לא היה בכלל ארור. שאלו תלמידיו את ר' אלעזר בן צדוק מפני מה הכל רצין לישא גיורת ואין רצין לישא משוחררת אמר להם שזו היתה בכלל ארור וזו לא היתה בכלל ארור. ד"א זו היתה בחוקת שימור וזו לא היתה בחוקת שימור:

[בכלל ארור כנען. לא מלא נא קללה לכנען גדולה מזה שיהא עבד לאחיו מכאן שכל עבד הרי הוא בכלל ארור]:

בכלל שימור גיורת כיון דלגיירה לגלתא למפרע דמעיקרא הוה דעתה לגיירי והוה מכוונת כפסה חבל ספקה לא היתה בחזקת שימור דלא הוה ידעא דמסקרין לה דלאו בדידה קיימא לאסתקורי ואיכא מסמרה עלמה ואיכא כמי לפרושי שהגיורות מסתמרות עלמן ומתייראות להפקיר עלמן כדי שלא יבא עליהן אם רע כדי שיכשלו אותם מה שאין כן בשפקה:

מסלי ג

שאלו תלמידיו את ר' אלעזר (בן צדוק) מפני מה כלב מכיר את קונו וחתול אין מכיר את קונו אמר להם ומה האוכל ממה שהעכבר אוכל משכח (תלמודו) האוכל עכבר עצמו לא כל שכן. שאלו תלמידיו את ר' אלעזר (בר צדוק) מפני מה הכל מושלין בעכבר אמר להם מפני שסורו רע מאי היא רבא אמר אפילו גלימי גייסי *רב פפא אמר אפילו שופינא דמרא גייסי. חמשה דברים משכחין את התלמוד האוכל ממה שאוכל עכבר. וממה שאוכל ממנו חתול. והאוכל לב

הרמ"ה ז"ל. כלב מכיר את קונו בורקו דכתיב ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו. ולמטו להכי כתיב לכלב תשליכון לותו ולא כתיב לחתול מפני שהכלב מכיר את קונו וחתול אין מכיר את קונו וכ"ל לפרש והוא עניקר דהאי קונו דקאמריכן לאו לשון בורקו הוא אלא לשון בעליו כדכתיב ידע שור קונהו וחזר עם קונהו וכן דרך שהכלב מכיר את בעליו והולך לחדיו לכל מקום שהוא הולך ומשמרו מה שאין כן בחתול. ע"כ פירוש הרמ"ה ז"ל. מכאן ואילך פירוש רש"י:

[מפני מה הכל מושלין בעכברים כלומר מפני מה כתכה מפלה יתירה לעכברים שנדפין תדיר תדיר: אמר להם מפני שסורן רע שילר לנפש רע הוא יותר מדאי. סורו של שלהם כדאמר בגר שסורו רע להייכו ילר הרע שבר שלו רע הוא]: (מפני שסורו רע כלומר מפני שסורן של עכברים רע לפיכך מושלים עליהם החתולים): מאי היא היכי הוי סורן רע: אפילו גלימי דלאו בר מאכל ולית בהו הנאה גייסי (לוכלין לותו) כוחכין: שופינא בית של מרח דעץ היא גיים:

נעיון פיש מלמון שלוש גי' גמ' מזיניס לת הלימוד

בהמה והרגיל בוהים ותשותה מים (שבשיורי) [של שיורי] הרחיצה (ומטבל) [והרוחץ] רגליו וה על גב וה וי"א (וה) [אף] המניח כליו תחת מראשותיו. חמשה דברים *יפים לתלמוד האוכל פת (חטים) [פחמין] ואין צריך לומר (חטים) [פחמין] עצמן. והאוכל ביצה מגולגלת בלא מלח. והרגיל ביין ובבשמי' והרגיל בשמן זית והשותה מים (שבשיורי) [של שיורי] עיסה וי"א אף המטבל אצבעותיו במלח ואוכל. והרגיל ביין ובבשמי' דאמ' (רבה) [רבא] חמר' וריחני פקחין הרגיל בשמן זית דא"ר יוחנן כשם שהזית משכח תלמוד של שבעים שנה כך שמן זית מחזיר תלמוד של שבעים שנה. המטבל אצבעותיו במלח אמר ריש לקיש באחד. כתנאי ר' יהודה אומר אחד ולא שנים ר' יוסי אומר שנים ולא שלשה וסמניך

המניח כליו מלנוזיו: האוכל פת (חטים) [פחמין] וכל שכן (חטים) [פחמין] עצמן כקלח קזיב להו. [פת פקמין פת מלפוי על גבי גקליס]: שיורי העיסה מכמייר מליסה: משכח תלמוד של ע' שנה הסגור נפיו מפילו מנעים מכה: מחזיר תלמודו של ע' שנה מכמכק ממכו כבר (עברו) מנעים מכה: וסימניך לגרסת מלח מטעה מחס לח תדע חס לקד לומר לקד ולח מכים ולקד לומר מכים ולח מלמה לו מחס לקד לומר מכים ולח מלמה ולקד לומר ג' ולח ד' יהח סימניך קמילה כלומר כפוף הקמילה וכמייריו מלותן ד' מלנעות מעומדים כסדרן

קמיצה. עשרה דברים קשים לתלמוד העובר תחת אפסר גמל וכל שכן תחת גמל עצמו והעובר בין שני גמלים. והעובר בין שתי נשים והאשה העוברת בין שני אנשים. והעובר תחת ריח רע של נבלה. והעובר תחת הגשר שלא עברו תחתיו מים ארבעים יום והאוכל פת שלא בשל כל צרכו. והאוכל בשר מווהמא לסטרון והשותה מאמת המים העוברת בבית הקברות. והמסתכל בפני המת. וי"א אף הקורא כתב שעל גבי הקבר:

ת"ר כשהנשיא נכנס כל העם עומדים לפניו טז ואינם יושבים עד שיאמר שבו כשאב"ד סס

לנד מהגולל שכי חלנעות זקופין חלל לקד שהס חלנע וחמה וחלל זה של קמילה לח כשתייר חלח זרת דהייכו שכי חלנעות חכחן וח' חכחן וכן תהח זכור שלקד מהס לומר לקד ולח שכיס ולקד לומר שכיס ולח שלם לגולל לח קח קשיב הכח עס שלר חלנעו' מצוס דלח קלי נסדר חלנעות: קשה לתלמוד העושה לותן יהח קשה לשמוע: העובר תחת אפסר גמל וכל שכן תחת גמל [עצמו] כקדח קשיבח להו: העובר תחת ריח רע של נבלה כלומר המהלך ומריק ריק נבלה לכל המהלך ומריק היו עובר תקת לותו הריק שהריק הולך ועולה: וזוהמא ליסטרון לותו כף שנוקבין לת הקדרה קרי ליה זוהמח ליסטרון על סס שמעברת הזוהמח לבדדין. על שכי נדיו תרגוס על תרין סטרוהי:

כל העם עומדים כל השורות כלס לפילו הס מלה:

נכנס עושין לו ב' שורות אחד מכאן ואחד מכאן
ואין יושבים עד שישב במקומו כשחכם נכנס
אחד עומד ואח' יושב [עד שישב] במקומו בני
ת"ח ות"ח בזמן שרבי' צריכי' להם מפסיעין על
ראשי העם (אע"פ שגנאי הוא לת"ח שיכנס
באחרונ') יצא לצורך נכנס ויושב במקומו בני
ת"ח שממונין אביהם פרנסים על הצבור בזמן
שיש בהם דעת (ללמוד) [לשמוע] נכנסים ויושבים
בפני אביהם ואחוריהם כלפי העם אין בהם דעת
לשמוע נכנסין ויושבים (אחורי) [לפני] אביהם
ופניהם כלפי העם ר' אלעזר בר צדוק אומר אף
בבית המשתה עושין אותם סניפין. אמר מר יצא
לצורך נכנס ויושב במקומו אמר רב פפא לא
אמרן אלא לקטנים אבל לגדולים לא הוה ליה
למיברק נפשיה מעיקרא דאמר רב יהודה אמר
רב לעולם ילמד אדם עצמו להשכים ולהעריב
לעשות צרכיו כדי שלא יתרחק והאידנא (דנפישי
חולי) [דחלשא עלמא] אפילו גדולים נמי ר'
אלעזר בר צדוק אומר אף בבתי המשתאות עושין

מיכו נגמ'

עושין לו שתי שורות נלבד: עושין אותם [לבני קכמי' שממונין
עליה' פרנסים על הלבור:] סניפין שמוציאין לותן כנגד הזקני':
אלא לקטנים דלכוס הוא: אבל יצא לגדולים ליכו כבכס
ויושב מקום לפושע הוא דהוה ליה למיבדק נפשיה: כדי שלא
יתרחק דהיולא לפנות ניום לריך שיתרחק מן הדרך כדי שלא

אותן סניפין אמר רבא בחיי אביהם ובפני אביהם
מפני כבוד אביהם:

א"ר יוחנן בימי רבן שמעון בן גמליאל נשניירת יו
משנה זו ר' שמעון בן גמליאל נשיא ר' זס
מאיר חכם ר' נתן אב בית דין כי הוה עייל ר'
שמעון בן גמליאל הוו קיימי כולי עלמא מקמיה
כי הוו עיילי ר' מאיר ור' נתן הוו קיימי כולי
עלמא מקמייהו. א"ר שמעון בן גמליאל *בעינא גי' הגמ'
דליהוי הכירא בין דילי לדילהום תקין הא מתניתין לא נצנו
ההיא יומא לא הוו רבי מאיר ור' נתן התם למחר להיות
כי אתו חוו דלא קמו מקמייהו *כדר' שמעון בן הכירא.
גמליאל אמרו מאי האי אמרי להו הכי תקון ר' ונגמ'
שמעון בן גמליאל א"ל ר' מאיר לר' נתן אנא חכם כדרגילא
ואת אב"ד נתקין מלתא (כל דלין א"ל ר' נתן) מלתא
[כלדידן] מאי נעביד ליה נימא ליה (חני לן)
[גלי] עוקצין דלא גמיר וכי לא ידע נימא ליה
*מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו למי נאה תלים קו
למלל גבורות ה' למי שיכול להשמיע כל תהלותיו

יהו מקרים רומים קומו: מפני כבוד אביהם הוא דהויין סניפין *מכלן
לזקנים כסניף זה שעומין לקורה גדולה: עד סוף
*נשניית משנה זו מתניתין דלעיל קאי דקתני כשהכניס ככלה המסכת
וכו' וקאמר מצוי' חילוק בין כשיש לאב בית דין וכשם: מיהו
רשב"ג היה כשיש ר' מאיר היה שם ור' נתן אב בית דין וכו': מפירש"י
נתקין מלתא כל דלין כלומר נוען עלה ונתקן דבר כנגד זאת: רק פירוש
מלוקט
מהמפרשי'

ונעבריה ותהוי את נשיא ואנא אב"ד שמעינהו ר' יעקב בן קורשאי אמר דלמא ח"ו אתא לידי כסופא אויל ויתיב אחורי עיליתיה דרשב"ג גרס ותנא גרס ותנא אמר מאי האי דלמא חס ושלום איכא מידי בי מדרשא ויהיב דעתיה עיין בה וגרסה למחר אמרו ליה ניתני מר בעוקצין פתח ותני בתר דאוקי א"ל אי לאו גמירנא כסיפתון פקוד ואפקינהו מבי מדרשא הוו כתבי קשיותא בפתק' ושדו [התם] דהוה מפרק הוה מפרק דלא הוה מפרק כתבי פירוקא ושדו אמר להו ר' יוסי תורה מבחוץ ואנו מבפנים אמר להו רשב"ג ניעלינהו

ומיד תהוי את נשיא רבי מאיר הוא דקאמר ליה לר' כתן תהוי את כשיא וחכח חב בית דין: שמעינהו רבי יעקב בן קורשאי וכו' חזיל ההוא לילית יתיב חאחורי עיליתיה דרשב"ג גרס במסכת עוקצין גרס ותני כי היכי דכשמעיה רשב"ג ויתיב דעתיה וכגמריה ולא תהוי ליה כיסופא: שמעיה רשב"ג ואמר דלמא ח"ו איכא מידי במדרשא לפי שהרגיש בעלמו שלא היה יודע' וידע שקשנו עליו מקשנה רעה בבית המדרש כדי לסלקו והבין שלא עשה ר' יעקב בן קורשאי כן חלא כדי שיהיב רשב"ג דעתיה ולגמרה כדי שלא יבא לידי בזיון: יהב דעתיה עיין בה וגרסה למקר וכו': קשייתא בפתקא היו כותבין קושיות בחגרות ומשליכין אותם בבית המדרש כדי לסלקו ומאן דלא הוו מפרקי בני מדרשא כתבי ליכהו פירוקא ושדו בני מדרשא כדי להרחות את הכמתם: תורה מבחוץ וכו' אף הם יכנסו לבית

מיהו ליקנסינהו דלא לימרו שמעתתא משמייהו
אסיקו ליה לר' מאיר אחרים ולר' נתן יש אומרים
אחוי להו בחלמייהו וילו פיוסוה (לרבן גמליאל)
[לרשב"ג]ר' נתן אול ר' מאיר לא אול אמ' דברי חלומו'
לא מעלין ולא מורידין כי אול ר' נתן א"ל רשב"ג
נהי דאהני לך קומרא דאבוך למיהוי אב בית
דין למיהוי נשיא מי אהני. מתני ליה רבי לר"ש
(ברבי) [בריה] אחרים אומרים אלו היה תמורה
*לא היה קרב א"ל מי הם הללו שמימיהם אנו יד
שותים ושמותם אין אנו מזכירין א"ל בני אדם
שבקשו לעקור כבודך וכבוד בית אביך א"ל *גם קהלת ט
אהבתם גם שנאתם גם קנאתם כבר אבדה א"ל
*האויב תמו חרבות לנצח א"ל הני מילי היכא תלים ט
דאהני מעשייהו רבנן לא אהנו מעשייהו הדר
אתנייהו אמרו משום ר' מאיר אלו היה תמורה

המדרש אז אכן כלה אליהם וכתב עמהם: קומרא לאנכט מוזהב
שהיה קגור נמתכי לאביך שהיה לא בית דין כלו' כהי לאהכיח לך
קצינותי' לאביך להוה לא ב"ד לשוייך לא ב"ד לשוייך כשיח מי
לאהכי לך דקא נעית למיהוי כשיח: מתני ליה רבי לר' שמעון
אחרים אומרים והייכו ר' מאיר והוי מתכי לה כתקנתא דרשב"ג
לאנוה א"ל ר' שמעון בריה מי הן הללו וכו': גם אהבתם גם
שנאתם וגו' כלומר כבר מתו ומה מקוס לאיבה זו ומכאן ואילך
יפה לזכרן בשמותם: האויב תמו חרבות לנצח דמשמע שאע"פ
(שתמו האויבי') שבבר [מתו] קרבות לבבל ואין יפה להזכירם כך

לא היה קרב אמר רבא ואפילו רבי דענותנא הוה [תנא] אמרו משום ר' מאיר אמר ר' מאיר (אומר) לא אמר:

יח סס פיק הילוה ומחר קמז וע"ס פירש"י: אפילו רבי דעניו היה הכא לא כהיג עכותכותא יתירה דאמר אמרו משום ר"מ ולא רצה לומר בהדיא אמר ר"מ:

יח א"ר יוחנן פליגי בה ר' שמעון בן גמליאל ורבנן חד אמר סיני עדיף וחד אמר עוקר הרים עדיף. רב יוסף סיני רבה עוקר הרים שלחו לתמן סיני ועוקר הרים הוי מניהו עדיף שלחו להו סיני עדיף דהכל צריכים למרי חטוא

סיני עדיף מי שמכה ובריית סדורות לו כתיבתן מהר סיני: ורבה עוקר הרים שהיה קריף ומפולפל בתור' הרבה ומחי קרי ליה עוקר הריס שהיה מפרק קושיות שהיו דומין כהריס שאין אדם יכול לפרקן וכי תילטריך להו עלמא נכבל למכויי קד מכייהו בריסא. שלחו לתמן ל"י: סיני ועוקר הרים הי מניהו עדיף שלחו מתם סיני עדיף דהכל צריכין למרי חטוא דכולי עלמא לריכי ליה אפילו עתירי סלעין ודינרין דמאי מהכו ליה למרי זוזי כי לא משכח קטי למיזבן בגוייהו. אבל מרי קטי לא לריך לכ"ע כולי האי דא"כ ליה ליה זוזי למיזבן בהו שאר מילי דלריכי ליה מיקר דאית ליה קטי יכול למיזה בגוייהו. ועוקר הריס דמי לעתיר סלעין דלית ליה (פריטי) [קטי] דאי משכח מיזבן דמיזבן ליה קטי בזוזיה מהכו ליה זוזיה ואי לא לא מהכי ליה ולא מידי ואף הכא כמי הוה עוקר הריס דהוי מפולפל ומקודד דאי משכח מיזבן דתכי ליה מתכיתא ומעתתא מהכו ליה קדודי

ואפ"ה לא קביל עליה רב יוסף. מלך רבה עשרין ותרתין שנין והדר מלך רב יוסף כולהו שני דמלך רבה רב יוסף אפי' אומנא לביתו לא קרא. אביי (ורבא) [ורבה] ור' זירא ורבה בר (רב) מתנה הוו יתבי והוו צריכי לרישא אמרי כל דאמר מלתא ולא מפריך ליהוי רישא כולהו איפרוך

ופלפוליה דיכול למידק מכייהו לגבי פלפוליה כמה מילי דלא יכלי אחר לאיתויי למידק ואי לא משכח מאן דתני ליה מתניתא ומהדר קמיה אמיתתא מאי מהני ליה פלפולא ונפ' מי אמית קרי ליה לגבי פלפול עתיר סלעין וקרי לגבי אמוראי עתיר משכ ומסיק נה התם הכל לריכין למרי קטיפ: אפ"ה לא קביל עליה רב יוסף כלו' אע"ג דהוה רב יוסף סיכי וגלקו מתם סיכי עדיף לא קנליה רב יוסף למהוי ריפא מצוי יקריה דרבה: מלך עשרין ותרתין שנין עד דכך כפזיה והדר מלך רב יוסף מאן דהוי ריפא דמתידתא קרי מלכותא: כולהו שני דמלך רבה אפי' אומנא כלומר כיון דהפיל רב יוסף את עלמו ולא רלה לכהוג שררה בפני רבה הגיעה זכות אבותיהו עליו ועל אחיו בידו שלא יהא אחד מהם כל הימים אחר מלך רבה ואפילו אומנא להקיז דם לא הולרך לקרות בניתו: אביי ורבא ור' זירא ורבה בר רב מתנה הוו יתבי בהדדי והוו צריכי לרישא כלומר היו לריכין למכות רישם עליהן לאותה שעה כדי שישכה להם ויסדר להם מכיות ובריתות והם יקבלו לו והוא יתרץ ולפי שהיו כולם חכמים גדולים ורלויין להיות רופאים ולא היה אחד מהם כפוף לחברו ולא היה אפשר לאחד מהם למכות את השני כדי שלא

דאביי לא איפרוך חוייה (רבא) [רבה] לאביי דגבה רישא א"ל נחמני פתח ואימא איבעיא להו ר' זירא ורבה בר רב מתנה הי מנייהו עדיף ר' זירא חריף ומקשי רבה בר רב מתנא מתון ומסיק מאי תיקו:

יתקיף נו הגליסי לו הרניעי לפיכך לאמרו כל מקן דאמר מלתא ולא מיפרכי ליהוי רישא לאמרו כל חד מכייהו מלתא דכלהו מיפריך: חוייה רבא לאביי דגבה רישיה כלו' רקה לו הרמת רקם ולהלת פניס מקמת ללא מיפריכא מלתיה: א"ל נחמני פתח מימא דרים לן דמגמיא פסקי לך רנותא ופי' רניכו הלי גלון ז"ל דאביי כקמכי שמו ומיפרשא נכמה דוכתי נגמרא. ונקטו רנכן דבר מקוה דרנה בר כקמכי הוה ותלמידו וכיון דהוה שמיה פקמכי כשם מנוהי דרנה לא הוה קרי ליה נכל שעתא כקמכי נשם מנוה אלא הוי קרי מנייי נלשון מרמית כאדם שקורא מני וסליק ליה וכיון שהיה מן המנות והגדולה קריוה רנכן הכי ע"כ דנריו ז"ל: איבעיא להו ר' זירא ורבה בר רב מתנה הי מנייהו עדיף והשתא מפרש מדה דכל חד מכייהו רני זירא חריף ומקשי מתוך פלפולו היה יודע להקשות ולתרץ מיהו לא הוה ידע לאסוקי שמעתא אלינא דהלכתא: רבה בר רב מתנה מתון ומסיק כלו' לא היה מפולפל וחריף כל כך להקשות ולתרץ מיד אלא היה שוהה ומעיין נכחת יפה יפה עד דהוה סלקא ליה שמעתא אלינ' דהלכת': מאי הי מכייהו עדיף וסלקא נתיקו:

מסכת זבחים

כל הזבחים

פרק ראשון

אמר רבא עולה דורון היא היכי דמי אי דליכא
תשוב' *זבח רשעי' תועבה ואי דאיכא ע"נ
תשובה התניא עבר על מצות עשה ושב לא זז מזלי כח
משם עד שמוחלי' לו אלא ש"מ דורון היא תנ"ה
אר"ש חטאת למה באה למה באה לכפר אלא
למה באה לפני עול' לפרקליט שנכנם [ריצה
פרקליט נכנם] דורון אחריו:

כל הזבחים

פרק שני

ממאי דהאי בר כיתנא הוא אמר רבי יוסף בר' יח
עולה דורון היא מיכה נחה לכפר על עשה כפרה ממש חלח ע"נ
לאחר שכפרה התשובה על (מעשה) [העשה] היא נחה
להקנלת פניט כאדם שסרח נמלך ורילהו ע"י פרקליט וכשנח
להקניל פניו מניח דורון בידו: היכי דמי כלומר היכי דמי שתהא
נחה לכפרה: אי דליכא חשובה מעברות עשה שבידו: זבח
רשעים תועבה פסוק הוא נמצלי: למה באה לפני עולה כל
מקום שמניח קטלת ועולה קטלת קודם כדילוף לקמן נפ' כל
התדיר: פרקליט מלין טוב:

חנינא דבר העולה מן הקרקע בד בבד אימ׳
עמרא עמרא מפציל כיתנא נמי מפציל ע״י לקותא
יחוקאל מד מיפציל רבינא אמר מהכא *פארי פשתים יהיו
על ראשם [ומכנסי פשתים יהיו על מחניהם לא
יחגרו ביוע] :
יחוקאל מד יט מאי *לא יחגרו ביוע אמר אביי לא יחגרו במקום
שמויעין כדתניא כשהן חוגרין אין חוגרין
לא למטה ממחניהם ולא למעלה מאציליהן אלא
*כנגד אצילי ידיהן . א״ר אשי אמר לי הונא בר
נתן וימנא חדא הוה קאימנא קמיה דאיוגדר מלכא

העולה מן הקרקע בד בבד קכה יחידי מכל (גזיעים) [גרעין]
ואין ג׳ קנים עולים מגזע א׳ : ואימא [עמרא] אחף
הלמר עולה מן הגבמה בד נגד כימא כימא לנדה : מיפציל
הכימא מחפלת ומתקלקת לזכים ע״ג גבמה מחליה : כיתנא
נמי מיפציל לפכי טוייתו כותזים הגדעול והוא נקלק לכימין
הרבה : אגב לקותא שמכין אותו וקונטין אותו נעץ או נגלגל
הוא ככתז ונקלק : ומכנסי פשתים יהיו וגו׳ ונעלמא הרי הוא
אומר מכנסי בד ש״מ בד הייכו פשתים :
במקום שמויעין נמקום שהנזר נכפל על הנזר ומתקמט
ומזיע : כשהן חוגרין מנטיהן נזעת עבודה : למטה
ממחניהן מקום שנכפל וכופל שומן הנתן על הקלינוסת שקורין
מכ״קא : למעלה מאציליהן למעלה מנגד מרפקן שקורין קוד״א
לפי שהם הזרוע שוכב תמיד על הלבעות ומזיע : כנגד אצילי
ידיהם על לבעותיהן כנגד המרפק : איוגדר מלכא כך שמו

והוה מדלי לי המיינאי ותיתיה ניהליה ואמר לי
*ממלכת כהנים וגוי קדוש כתיב בכו כי אתאי שמות יט
קמיה דאמימר אמר לי אקיים בך *והיו מלכים ישעי' סא
אומניך:

[פיסקא ערל שמתו אחיו מחמת מילה פסול כב
לעבודה. מנלן אמר רב חסדא דבר ע"ג
וה מתורת משה רבינו לא למדנו מדברי יחזקאל
בן בווי למדנו] *כל בן נכר ערל לב וערל בשר יחזקאל
לא יבא אל מקדשי לשרתני ת"ר בן נכר יכול מד
בן נכר ממש ת"ל ערל לב א"כ מה ת"ל בן נכר
שנתנכרו מעשיו לאביו שבשמים ואין לי אלא
ערל לב ערל בשר מנין ת"ל וערל בשר]:

כל הפסולין

פרק שלישי

[קודם למדו בגמרא שכל הסמיכות של קרבנות היה תיכף לסמיכה
שחיטה מפני שסמיכת הקרבן היה עומד סמוך למקום שחיטת

ומלך פרס היה: והוה מידלי לי המיינאי ותיתיה ניהליה
קרבנו: היה גבוה קצור מלמעלה מכנגד קלילי ידי והעפילו למטה
כדי לכלותו: אמר ממלכת כהנים כתיב בכו וכריכים לתת
לכהוג כלכס בתפארת של כהנים לכתיב בהו ולא יקצרו ביזע:
יכול בן נכר ממש נכרי: ת"ל ערל לב חיכו כפסל אלא מקמת
ערלת לבו אלמא בכהן קאמר: שנתנכרו מעשיו בקצנים
בנכרים למקום: [ערל בשר והוא לדיק מכין]:

הקרבן חוץ ומשם מלורע שהיו נשוגג ניקבור רחוק הרבה ממקום שחיטתן וע"ז פרישן]:

לג וליעביד פישפש אביי ורבא דאמרי תרוייהו *הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל את כל מלאכת התבנית: ד"ה ס"כ

[קודם מסיק הגמרא שהמעלה חיה על המזבח ר' יוחנן למיד עובר נעשה וריש לקיש למיד ליכו עובר עליו נלא כלום וע"ז קמ"ל]:

לד מתיב רבא אלו נאמר *קרבן לה' בהמה חייתי אומר חיה בכלל בהמה בענין שנא' *ואת הבהמה אשר תאכלו שור שה כשבים ושה עזים איל וצבי וגו' ת"ל *בקר וצאן בקר וצאן אמרתי לך ולא חיה יכול לא יביא ואם הביא כשר הא למה זה דומה לתלמיד שאמר לו רבו הבא לי חטין והביא לו חטין ושעורים שאינו כמעביר על דבריו אלא מוסיף על דבריו וכשר ת"ל בקר וצאן בקר וצאן אמרתי לך ולא חיה הא למה ויקרא ז ויקרא ז דברים יד ויקרא ז

ה"ג ולעביד פישפש ופירושו פתק קטן [כלתכן נמס' סקלים] וכו' והכל פרכינן ולעביד פתק קטן נכותל לפוכי על עזרה כנגד המזבח ויעמוד מלורע נקללו ויכנים ידו ויסמוך: הכל בכתב כך לומר דוד כל פתקי העזרה ומלותיה ובכין כל הבית כמסר לי מיד ה' ולין להוסיף על הקצבון וכו':

אילו נאמר קרבן לה' מן הבהמה ולא פי' נקר ולקן: חייתי אומר כו' כענין שנא' זאת הנהמה וכתב בתריה איל ובני: תרי נקר ולקן כתיבי התם מן הנקר ומן הלקן תקריבו והדר כתיב לקם עולה קרבנו מן הנקר ולקם מן הלקן קרבנו מן הכשבי':

וה דומה לתלמיד שאמר לו רבו אל תביא לי אלא חטין והביא לו חטין ושעורים שאינו כמוסיף על דבריו אלא כמעביר על דבריו ופסול תיובתא דריש לקיש תיובתא:

בית שמאי

פרק רביעי

תנא דבי ר' ישמעאל מפני מה נאמרו *יוחרת יט ושתי כליות בפר כהן משיח ולא נאמרו מא בפר העלם דבר של צבור משל למלך בשר ע"ב ודם שכעס על אוהבו ומיעט בסרחונו מפני חבתו ויקיל ד ותנא דבי ר' ישמעאל מפני מה נאמרה *פרכת סס הקדש בפר כהן משיח ולא נאמרה בפר העלם דבר של צבור משל למלך בשר ודם שסרחה עליו מדינה אם מיעוטה סרחה פמליא שלו מתקיימת ואם רובה סרחה אין פמליא שלו מתקיימת:

על אוהבו נלנוד: ומיעט בסרחונו מקלר נדנריס (מפני חבתו): מפני מה נאמרה פרוכת הקודש גרסינן דנפר כהן משיח כתי' לת פני פרכת הקדש ונפר העדה כתיב לת פני הפרכת: פמליא שלו כנסיו' קנורת עלתו והמסכימים לדעתו חצר דנרי סתריו חליהס: ואם רובם סרחו אין פמליא שלו מחקיימת הרי הוא מסולק מחנתס ומכניסתס נמקלת ואין

מו מתני' לשם ששה דברים הזבח נזבח לשם ובח
ע"ג לשם וובח לשם ה' לשם אישים לשם
ריח לשם ניחוח והחטאת והאשם לשם (חטאת)
[חטא] א"ר יוסי אף מי שלא היה בלבו לשום
אחד מכל אלו כשר שהוא תנאי ב"ד שאין
המחשבה הולכת אלא אחר העובד:

איזהו מקומן

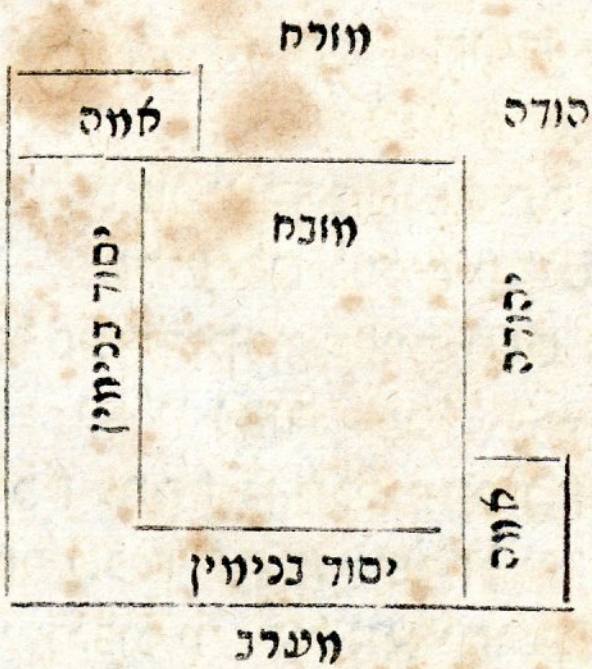
פרק חמישי

כ קרן מזרחית דרומית של מזבח לא היה לה
נג יסוד מ"ט א"ר (אליעזר) [אלעזר] לפי שלא
ע"ג לנו גם נהם כמו נרקזוכה והכל כמי כיון שחטאו רוב לנזר
כניכול נסתלקה הקדושה:

לשם וזבח לחפוקי זיכוי קדם כגון לשם זבח לקרי: לשם וובח
לחפוקי זיכוי נעלים והז ילפינן להו מקראי נפ"ק: לשם
אישים לשם ריח נגמ' מפרש לחפוקי מאי ויליף ליה מקרא:
לשם חטא לשם קטאו שהוא מביאו עליו: אף מי שלא היה
בלבו וכו' שמעת מתם כשר: שהוא תנאי [ב"ד] שמעת מתם
כדאמ' נפ"ק התכו ב"ש דלא ליתא לשמו דלמא אתי למימר שלא
לשמו: שאין המחשבה הולכת אלא אחר העובד הילכך מי
הוה שלא לשמו אע"ג דנעלים אמרי לשמו לא מידי הוא דלאו
נדידיה תליא מלתא דכתיב המקריב אותו לא יקשה:

היתה בחלקו של מזרח דאמ' רב שמואל בר רב יצחק מזבח (היה) אוכל בחלקו של יהודה אמה. א"ר לוי בר חמא א"ר חמא בר חנינא רצועה היתה יוצאה מחלקו של יהודה ונכנסת בחלקו של בנימין והיה בנימן הצדיק מצטער (עליו)

מזרח בנימין דכתיב ביה וחד יטרף בבקר ובערב יחלק שלל אכלה עד בחקכתיה יתבכי מדבקא וחותה הקרן לא היתה בחלקו כדמפרש וחזיל: דאמ' רב שמואל בר רב יצחק מזבח היו' אוכל כלו' תופס בחלקו של יהודה אמה במזרקו כל האורך של המזרק ברוחב אמה אלא שהיתה כלה בסמוך אמה לקרן מזרחית צפונית וכן כל אורך הדרום אלא שהית' כלה בסמוך אמה לקרן דרומית מערבית כדתנן היסוד היה מהלך על פני כל הלפון ועל פני כל המערב לוכל במזרקה אמה ובדרום אמה כאלא יסוד לשלשת הקרנות חוץ מקרן מזרחית דרומית אלא היה שם יסוד כזה:

רצועה היתה יוצאה מחלק יהוד' שהיה במזרק כדתניא אמה היה בחלקו של יהודה הר הבית (בכניסתו) והלשכות שבו והעזרות עזרת כהנים כלה ועזרת ישראל ומקום דריסת רגלי הכהנים עד המזבח גם המזבח לוכל בחלקו של יהודה אמה במזרק אלא שלכל קרן

נד [עליה] בכל יום לנוטלה שנא' **חופף עליו כל היום לפיכך וכה בנימין הצדיק ונעש' אושפויכן לשכינה שנא' *ובין כתיפיו שכן:

דניים לג סס

כא דרש רבא מ"ד *וילך הוא ושמואל וישבו בנויות (וכתיב *הנה דוד בנויות) ברמה וכי מה ענין נויות אצל רמה אלא שהיו יושבין [ברמה] ועוסקין בנויו של עולם אמרי כתיב *וקמת ועלית אל המקו' אשר יבחר ה' אלהיך בו מלמד שבהמ"ק גבוה מכל א"י וא"י גבוה מכל הארצות ולא הוו ידעי מקומו היכא אייתו ספר יהושע בכולהו (שבטים)

סס ע"ג
ש"א יט סס
ע' יש"א דניים יו

מזרקית לפוכית היה קלקו של יהודה כלה סמוך לקרן והרלועה היתה יולאה בדרום המזבח וכמזכה עד סמוך לקרן דרומית מערבית לחה ורוקב הרלועה כנכס לחה בנכין המזבח והיא לחה שבכיסת היסוד היה רחוי להיות שם כדאמר מר עלה לחה וכנס לחה זהו יסוד: חופף כמו כזיר קופף ומפספס דגרט"ר בלע"ז לדס המקבב ודולג:

שהיו יושבין ברמה שהיתה עירו של שמואל: ועוסקין בנויו של עולם למלוח מקוס מן התור' לבית הבחירה: ועלית מכל שעריך קרוי עלייה משם לבהמ"ק מלמד שבהמ"ק גבוה מכל ח"י: וא"י גבוה מכל הארצות לח מינעיח לן הכח ולח מהכח כפקח לן חלח מקרח לחריכח דכתיב כי ה' בחר בעלה ובחר הביח לח בני ישרחל וגו': מקומו היכא מקוס הגבוה בכל ח"י בגבול מי הוח: אייתי ספר יהושע לבדוק בגבולי השבטים ולח פי' שם בחקר מכל השבטים פחתי גבוליהם לחרבעת רוחות

כתי' *וירד ועלה הגבול ותאר הגבול בשבט בנימין *ועלה כתי' וירד לא כתי' אמרי ש"מ הכא הוא מקומו

יהושע טו ו טז סם יח

קון משבט יהודה וכימין שכתפרש שם כל גבוליהן מסובבין נרוקותיהן ומקלושותיהן גבול יהודה לדרומה של ק"י וארץ אדום גבולה לדרום על פני כולה ואורך גבול יהודה מן המזרח למערב על פני אורך כל גבול של ק"י יס המלח למזרח ויס הגדול למערב והן הן גבולי ק"י נפרשת אלה מסעי וגבול לפונו של יהוד' לא היה מכוון לאורכו אלא התחיל למזרח מן הירדן ועולה למערב והתחיל מקרוב לאמצעו לפכות לכך לכון ומרכיב ועולה (למערב והתחיל מקרוב לאמצעו לפכות לכך לפון ומרכיב ועולה) של כתף הינוסי היא ירושלים ומשהתחיל מן המזרח ומכה והולך עד ירושלים: כתיב ועלה הגבול ולא כתיב וירד הגבול ועוד כתיב עלייה אחרת מירושלים להר אשר על פני גי בן הנום ועד קרית יערי' ומשם עד ה"ס שהוא לרוח מערב כתיב וירד הגבול ולא כתיב ועלה וכאלת בכימין בלפון כאלת יהודה וגבול כנד כאלת בכימין הוא גבול לפון ליהודה אלא שחין (אחרן) [אחרך] כאלת בכימין מן המזרח עד הים אלא עד ירושלים (על) [ועד] ההר אשר על פני גי בן הנום ועד קרית יערים (והייכו דקאמר הכא דכולהו כתיב וירד הגבול ותאר ולא כתיב ועלה וכל מה שגבול לפוכית של יהודה סמוך לכאלת בכימין מן המזרח עד קרית יערים): כתיב ועלה ותאר ולא כתיב וירד ותאר אינו לא עלייה ולא ירידה למדנו שראש ההר שעל פני גי בן הנום הוא הגבוה מן הכל והוא למעלה מירושלים [דלירושלים] ולשם כתיב

נרס"י נגמ' יש כאן גירס' אחרת

סבור למבנייה בעין עיטם דמודלא אמרי (נחתי)
דנדי' לג [ניתתי] בי קליל כדכתיב *ובין כתיפיו שכן (וא"ד)
[ואבע"א] גמירי בחלקו של יהודה סנהדרין יתבין
ושכינה בחלקו של בנימין היא ואי מדלינן ליה
אתפליג ליה טובא (ואתי לאפלוגי) מוטב (ניחתי)
[ניתתי] ביה פורתא כדכתיב ובין כתיפיו שכן ועל
דבר זה נתקנא ביה דואג האדומי בדוד כדכתיב
תלים סט *כי קנאת ביתך אכלתני וחרפת חורפיך נפלו עלי
סס קלנ וכתיב *שיר המעלות וגו' אשר נשבע לה' נדר
לאביר יעקב אם אבא וגו' עד אמצא מקום וגו'
הנה שמענוה באפרתה מצאנוה בשדי יער באפרתה
זה יהושע דאתי מאפרים בשדי יער זה בנימן
רמזי' מט דכתיב ביה *ואב יטרף:

ועלה: סבור למבנייה בעין עיטם כרמה נעיכי שהוא מעין מי
נפתוק החמור שם לקר עליית ההר לעזר על פכי גי בן הכוס
שלא כתינה ירידה נכתיס: (ניחתי) [ניתתי] ביה קליל כעזכו
כמוך מעט וכנכה לותו בירושלים שהיא למטה כדכתיב ובין
כתיפיו ולא כתיב רמזו: א"ר חלי לא בני' בעין עיטם מצוס
דרקוק שם כפלת בנימן מנחלת בני יהודה יותר מזיעור הר
הבית ולי לפעזר לסמוך לעכ' הגזית לעזרה (ולקבעי) [ולכן]
נעיכן] סנהדרין בעזרה דכתיב וקמת ועלית וגו' והיא לריכה
להיות בחלקו של יהודה כדמפרש ולזיל דגמירי דסנהדרין בחלק
יהודה דכתיב ומקוקק מבין רגליו: את כל ענוחו שעיכ' עלמו
לעסוק ולדעת וכשבא לם לבא בחהל בית:

קדשי קדשים

פרק ששי

אמר רב מובח שנפגם כל הקדשים שנשחטו נט
שם פסולין ומקרא היה בידינו ושכחנוהו
כי סליק רב כהנא אשכחיה לר"ש ברבי דקאמר
משום ר' ישמעאל בר' יוסי מנין למובח שנפגם
שכל הקדשים שנשחטו שם פסולין שנא' *ווובחת שמות כ
עליו את עולותיך ואת שלמיך וכי עליו אחד
ווובח אלא כשהוא שלם ולא כשהוא חסר:

אמר רב הונא אמר רב מובח של שילה של סא
אבנים היה דתניא ר"א בן יעקב אומר מה ע"נ
ת"ל *אבנים אבני' אבנים שלש פעמים אחד של סס
שילה וא' של נוב וגבעון וא' בבית עולמים מחיב
רב אחא בר אמי אש שירדה מן השמים בימי
משה לא נסתלקה מעל מובח הנחשת אלא בימי
שלמה ואש שירדה בימי שלמה לא נסתלקה

שנשחטו שם בעזרה כשהוא שלם והלי עליו נגיעו ונזכילו
קתמר:

שלשה פעמים כתיב מזבח אבנים וגו' מזבח אבנים לא תבנה
אבנים שלמות תבנה וגו': נוב וגבעון קל קשיא להו
דכתיב נמה ותיכף קדושים: לא נסתלקה שכינת המשעות
כופים עליו פסכתר ומניחין אותה במקומה: אלא בימי שלמה

עד שבא מנשה וסילקה ואם איתא מעיקרו הוא דאיסתלקה ליה הוא דאמר כר' נתן דתניא ר' נתן אומר מובח של שילה של נחשת היה חלול ומלא אבנים רב נחמן בר יצחק אמר מאי לא נסתלקה לא נסתלקה לבטלה מאי היא רבנן אמרי שביבא הוה משדרא רב פפא אמר אושפיזא הוה נקט וזמנין הכא וזימנין הכא:

סמ תנן התם וכשעלו בני הגולה הוסיפו עליו ד' אמות מן הדרום וד' אמות מן המערב כמין גמ"א מ"ט א"ר יוסף משום דלא ספק א"ל אביי

נסתלקה מסס למזבח חנכים שעשה שלמה: עד שבא מנשה וסילקה ואם איתא מעיקרא דאסתלק מהוקם המזבח נשילה ונבו מזבח חנכים הוזקקה להסתלק ממזבח הנחשת: הוא דאמר רב הונא דאמר כר' נתן והא דלא אמרי הוא דאמר כר"ש בן יעקב משום ר' נתן הוא דשמעינן ליה נהדיא מעשה היה כך אמר ר"ש בן יעקב לא שמעינן אלא דהוכשר נשל חנכים: לא נסתלקה לבטלה שתהא נטילה ממזבח הנחשת לגמרי: שביבא הוה משדרא כשהיו מקטירין על שלחנכים היו זיקין ולהבות יולאות מאחת השמים שעל מזבח (הנחשת) שלמעלה אחת הוא מוכח סס:

תנן התם נמס' מדות ר' יוסי אומר בתחלה בימי שלמה לא היה אלא כ"ק כוכס ועולה יסוד וסובב ומקום קרנות ומקום הילוך עד שהיה מקום המערכה כ' על כ': וכשעלו בני הגולה הוסיפו עליו וכו' כאלו יסודו ל"ב על ל"ב ומקום מערכתו כ"ל על כ"ד: גמ"א גי"ל יוכית עשויה כמין כ"ף פשוטה שלמו

השתא מקדש ראשון דכתיב ביה *יהודה וישראל מ"ק ד
רבים כחול אשר על שפת הים ספק מקדש שני
דכתיב ביה *כל הקהל כאחד ארבע רבוא לא עוד ג
ספק א"ל התם אש של שמים מסייעתם הכא
אין אש של שמים מסייעתם:

בשלמא בית מינכרא צורתו אלא מובח מנא סב
ידעי א"ר (אליעזר) [אלעזר] ראו מובח
בנוי ומיכאל השר הגדול [עומד] מקריב עליו
ור' יצחק נפחא אמר אפרו של יצחק ראו שמונח
באותו מקום ושמואל בר נחמני אמר מכל הבית
כולו הריחו ריח קטורת משם הריחו ריח איברים
אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן שלשה נביאים
עלו עמהם מן הגולה אחד שהעיד עליהן על
המובח ואחד שהעיד עליהן על מקום המובח
ואח' שהעיד להן שמקריבין אע"פ שאין בית

כדפריסית דרוס ומערב: [הכא] במקדש שכי חין חש של שמים
מסייעתן כדילפינן נפ"ק דיומח ומרלה בו ומכנדה מקוסר ה"ח
חלו חמשה דברים שחסר מקדש שכי ושם חש' מהן ואמרי' התם
מהוה הוה סיועי לח מסייע:

בשלמא בית ידעי מכחי כנסת הגדולה מה קדוש לעזרה ומה
קדוש להיכל שכיכרים לורות יסודות הקומות: מנא
ידעי מקומו היכח: ג' נביאים קני זכריה ומלאכי: א' העיד
להם על המובח שים לו מקום להוסיף על שנים חמה: על
מקום המובח היכן היה: שמקריבין אע"פ שאין בית דקדושת

במתניתי תנא ר"א בן יעקב אומר ג' נביאים עלו עמהם מן הגולה א' שהעיד להן על המובח ועל מקום המובח וא' שהעיד להן שמקריבין אע"פ שאין בית ואחד שהעיד להם על התורה שתכתב אשוריות:

סס ע"ב ילמ' כה בני אחתיה דר' טרפון הוו יתבי קמיה דר' טרפון פתח ואמר *ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה יוחני אמרו לו קטורה כתיב קרא עליהם בני קטורה:

סד א"ר יוחנן בא וראה כמה גדול כחן של כהנים שאין לך קל בעופות יותר ממוראה ונוצה פעמים שהכהן זורקן יותר מבשלשי' אמה דתנן נטל מחתה של כסף ועלה לראש המובח וכו':

הנית קדושה לשעתה וקדושה לעתיד לבא: שתכתב אשוריות שמתקלה ניתנה להם נכתב ענרי כתנת לינוקא כלחמרי נסנהדרין:

הוו יתבי קמיה דר' טרפון ולא הוו לחמרי מידי פתח ולחמר כדי שידענו: יוחני מלתא דקלחמר כדי לפתוח פיהם: בני קטורה מיכן יודעים לדבר נהלכה: שאין לך דבר קל בעוף ודבר שהוא קל מאד אין כוח לזורקן למרקוק: פעמים שהכהן זורקן כשהיה רגה נמזרק וכעזית נקרן מערבית דרומית לריך לזורקה יותר מל' אמה דתנן נמס' תמיד מי שזכה בתרומת הדשן של מקתה נטל המקתה של כסף ועלה לראש המזבח וכו' הגיע לרצפה לסוף הכבש*:

ע' נוש' נגמ' בקונ

המזבח מקדש

פרק תשיעי

א"ר עננ בר ששון למה נסמכה פרשת קרבנות כב
לפרשת בגדי כהונה לומר לך מה קרבנות פח
מכפרין אף בגדי כהונה מכפרין כחונת מכפר על ע"ב
שפיכו' דמים שנאמ' *וישחטו שעיר עזים ויטבלו ויקצי' לו
את הכחונת בדם מכנסים מכפרין על גילוי עריות
שנאמ' *ועשה להם מכנסי בד לכסות בשר ערוה שמות כח
והמצנפת מכפרת על גסי הרוח [מנין א"ר חנינא]
יבא דבר שבגובה ויכפר על גובה. אבנט מכפר
על הרהור הלב אהיכא דאיתיה. חשן מכפר
על הדינין שנ' *ועשית חשן משפט. אפוד [מכפר] שם
על ע"ז שנא' *ואין אפוד ותרפים. מעיל מכפר הושע ג
על לה"ר מנין א"ר חנינא יבא דבר שבקול ויכפר

למה נסמכה נסדר לו את אהרן ואת תורת העולה ואת תורת
החטאת [והאשם] ואת איל המלואים והדר קיי את אהרן ואת
בניו אתו ואת הבגדים: ויטבלו את הכחונת רמז הוא לעתיד
לבא שכפרת שפיכות דמים שבכתובת ועגילה הייתה כפרה: לכסות
בשר ערוה לכפות על גילוי עריות: אהיכא דאיתא שהיו
קוברין בבגד אחד ידיהם להייתה בבגד הלב כדילפינן (נס"ק)
[בפרק שני] מולח יקברו ביחד: אין אפוד בגלה עון תרפים הא
ים לאפוד אין תרפים כך שמעתי בגמרא ערכין: דבר שבקול

על קול [הרע]. ציץ מכפר על עוות פנים בציץ
שמות כח כתיב *והיה על מצח אהרן ובעוות פנים כתיב
ויקרא ג *ומצח אשה זונה היה לך איני והא אמר ריב"ל
שני דברים לא מצינו כפרה בקרבנות ומצינו
כפרה ממקום אחר ואלו הן שפיכות דמים ולה"ר
שפיכות דמים מעגלה ערופה לה"ר מקטורת דתני
מדני יי רב חנניא מנין לקטור' שמכפרת שנא' *ויתן את
הקטורת ויכפר על העם ותנא דבי ר' ישמעאל
על מה קטורת מכפר על לה"ר יבא דבר שבחשאי
ויכפר על מעשה חשאי קשיא שפיכות דמים
אשפיכות דמים קשיא לה"ר אלה"ר שפיכות דמים
אשפיכו' דמים לא קשיא הא דידיע מאן קטליה
הא דלא ידיע מאן קטליה אי ידיע מאן קטליה
בר קטלא הוא. במויד ולא התרו ביה. ולה"ר
אלה"ר [נמי] לא קשיא הא בצנעא הא בפרהסיא:

פעמוניס זגו: ויכפר על העם נמקלוקת קרי זהיה לה"ר
דכתיב ניה לחס המיתס: שבחשאי זהיה הכהן לנדו זס
כדתנן פורזיס היו מן החולס ולמזנק נזעת הקטרה וכ"ז מן
ההיכל דילפינן מוכל לחס לח יהיה וגו' ניומח: ידיע מאן קטליה
כתוכת מכפרת על הנזור זלח יעכזו: בר קטלא וכמה לח
קטלי ליה מיעכזי דכתיב ולחרן לח יכופר: ומזכי במויד ולא
אחרו ביה לחו בר קטלח הוח הלכך נזור מכפרי דכתוכת
(והח) [והוח] כגעין בחין עליו כלקיחח נערכין: בצנעה
דהוי דבר זנקזקי קטורת מכפרת זהוח נקזקי: בפרהסיא
זהוח דבר זדחיל חול המועוח מדחי:

דם חטאת

פרק אחד עשר

רב יצחק בר יהודה הוה רגיל קמיה דרמי בר צו
חמא שבקיה ואזל לרב ששת יומא חד פגע ע"נ
ביה א"ל אלקפתא נקטן ריחא אתי ליה ליד משום
ראולת לך לקמיה דרב ששת הויית לך כי רב
ששת א"ל לאו משום הכי מר כי בעינא מלתא
פשיטת לי מסברא כי משכחנא מתניתא פרכא
ליה רב ששת כי בעינא מילתא מיניה פשיט ליה
ממתניתא דכי נמי משכחנא מלתא ופרכא מתניתא
ומתניתא היא א"ל בעי מינאי מילתא דאפשיט
לך כי מתניתא בעא מיניה בישל במקצת כליו וכו':

פגע ביה רמי בר יקק: א"ל רמי לרב יקק: אלקפתא נקטן
ריחא אתי ליה ליד משום ראולת לך לקמיה דרב ששת הויית
לך כי רב ששת מצל הוץ על גבי הרוק מצטלים לעמוד במקום
גדולים [ואמר] הדוכוס לחכמי בירי וריק המלוכה נקלט לתוך
ידי. חלקפתא דוכוס במס' שבועות: א"ל לאו לגלוה כתיבתי:
משכחנא מתניתא דלא לחמרה הכי: פרכה ליה למלתיה דמר
דשמעתא (החמורה) דלחמורא במקום מתכיתא ליתא: פשיט
מתכיתא (מצטיות) [שהנרייתות] סדורות נפיו כדלחמרי'
נערוצין רב קסדא מרקמן שפוותיה ממתכיתא דרב ששת (ול"ל
ת"ש דתניא כי הא מילתא) דכי נמי מצכחנא וכו': ראיפשוט
לך כי מתניתא מסנרא ליפשוט לך וכי תלוק במתכי' תצכח

טבול יום

פרק שנים עשר

כג א"ר (אלעאי) [אלעור] א"ר חנינא לא נתכהן
קא פנחס עד שהרגו לזמרי דכתיב *והיתה לו
ע"ב ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם רב אשי אמר
מדנר כה עד ששם שלום בין השבטים שנא' *וישמע פנחס
יהושע כב הכהן גו' ולרב אשי הא כתיב נמי והיתה לו
ולזרעו כי כתיב התם בברכה כתיב ולר' חנינא
נמי הא כתיב וישמע פנחס הכהן ההוא ליחס
ורעו אחריו:

סס אמר רב משה רבינו כ"ג וחולק בקדשי שמים
ויקרא ח היה שנ' *מאיל המלואים למשה היה למנה

בריית כהונת עולם גו' תלמוד מכאן ואילך כהן הוא: עד ששם שלום בין השבטים נימי יהושע נשנע נכי גד ונכי ראובן את המזבח בעבר הירדן ונקבו אחר שבטים לעלות עליהם לגבא ושלחו את פנחס לדבר עמהם וכתיב וישמע פנחס הכהן בכל מקום שאתה מוצא פנחס בן אלעזר הכהן אין כתיבה כהונה אלא בלעזר וכאן כתיבה בפנחס (והאי קרא סתם כתיב) בברכה (בריכו) [בשרו] שלא תפסק כהונה מזרעו אבל עדין לא נתכהן: ליחס זרעו אחריו מימי משה נתכהן וכשם שלוש כתיבים ליקרא כהן ולייקם זרעו במעלות כהונה להיותם כהנים גדולים שלא היו כהנים גדולים אלא מפנחס:

למשה היה למנה לשון קלוקה בכהנים:

מחיבי והלא פנחס הוה עמהם *ואם איתא לימא והלא משה רבינו היה עמהם דלמ' שאני משה דטריד בשכינ' דאמר מר משה בהשכמה עלה ובהשכמה ירד:

מיתיבי מרים מי הסגירה א"ת משה הסגירה ס"ס משה ור הוא *ואין ור רואה את הנגעים ס"ס ע"ג א"ת אהרן הסגירה אהרן קרוב הוא ואין קרוב רואה את הנגעים אלא כבוד [גדול] חלק לה הקב"ה למרים באותה שעה אני כהן ואני מסגירה אני חולטה ואני פוטרה קתני מיהת משה ור ואין ור רואה את הנגעים אמר רב נחמן בר יצחק שאני מראות נגעים דאהרן ובניו כתובים בפרשה מתיבי חמש שמחות היתה אלישבע יתירה על בנות ישראל יבמה מלך אישה כ"ג בנה סגן בן בנח

טריד [בשכינה] ולא עסוק בהכילת קדשים שהכהנים טורדו להיות תמיד בהר מנקר ועד ערב: בהשכמה עלה להר בימי מתן תורה כשהיה עולה ויורד לקדש את העם ולהזיר בני העם על ה' בפ' ר"ע בפס' שבת אלמלא טרוד הוה:

ואין ור רואה את הנגעים לכתיב והובא על אהרן וגו': אין קרוב רואה את הנגעים כדתניא בספרי' כל ריב וכל נגע מה ריבים אלא בקרובים אף נגעים אלא בקרובים: היתה אלישבע יתירה ביוס שהוקם המשכן קמי בשלר עולם: בנה סגן הלעזר: בן בנה פנחס משוח מלחמה כלהלכתן בשלין אותם ואת פנחס בן אלעזר הכהן לבדו והוא המדבר אל העם

משוח מלחמה ואחיה נשיא שבט ואבלה על ב'
בניה קחני מיהת יבמה מלך [מלך] אין כ"ג לא
אימא אף מלך:

כד *ויחר אף ה' במשה ר' יהושע בן קרחה אומר
קב כל חרון אף שבתורה נאמר בו רושם
שמות ד וזה לא נאמר בו רושם ר' שמעון בן יוחאי אומר
שם אף זה נאמר בו רושם שנ' *הלא אהרן אחיך
הלוי והלא כהן הוא ה"ק אני אמרתי אתה כהן
והוא לוי ועכשיו הוא כהן ואתה לוי וחכמים
אומרים לא נתכהן משה אלא שבעת ימי המלואים
בלבד וי"א לא פסקה כהונה אלא מורעו של
ד"ה מ כג משה שנא' *ומשה איש האלהים בניו יקראו על
תלים צט שבט הלוי ואומר *משה ואהרן בכהניו ושמואל
בקוראי שמו מאי ואומר וכי תימא קרא לדורות
שמע ישראל אתם קרניס היום למלחמה על אויביכם: אחיה
כיצון:

נאמר בו רושם מה סימן של אהרן היה שם פעמים הכלה
פעמים כזיפה פעמים קללה ומירוף כגון ויקר אף שחול
וכתיב בתריה בן בעות המרדות. ויקר אף אליהוא לא רגיס יקבמו.
ויקר אף יעקב בראל התקת אלהיס אבי לשון כזיפה הוא: הלא
אהרן אחיך הלוי שהיה רצוי להיות לוי ידעתי כי דבר ידבר הוא
ומשם זכה לכהונה: לא נתכהן משה לא פסקו לו כהונה
מעולם: וי"א לא פסקה כהונה אלא מזרעו אבל הוא כל ימיו
היה כהן (דאמרינן בגמרא דמשה רבינו היה כ"ג כי"א): בניו
יקראו על שבט הלוי אבל הוא כהן: וכי תימא לדורות

הוא דכתיב ואומר משה ואהרן [בכהניו]. וכל חרון
אף שבתורה נאמר בו רושם והכתיב *ויצא מעם שמות יט
פרעה בחרי אף ולא א"ל ולא מידי אמר ריש
לקיש סטרו ויצא ומי אמר ר"ל הכי והכתיב
*ונצבת לקראתו על שפת היאור ואמר ר"ל מלך שם ו
הוא והסבר לו פנים ור' יוחנן אמר רשע הוא
והעיז פניך [בו] איפוך. א"ר ינאי לעולם תהא
אימת מלכות עליך דכתיב *וירדו כל עבדיך אלה שם יא
אלי ואלו לדידיה לא קאמר ליה ר' יוחנן אמר
מהכא *ויד ה' היתה אל אליהו וישנם מחניו מ"ב יח
וירץ לפני אחאב אמר עולא בקש משה רבינו
מלכות ולא נתנו לו דכתיב *אל תקרב הלום ואין שמות ג
הלום אלא (בית) מלכות שנ' *מי אנכי ה' אלהים ש"ב ז
ומי ביתי כי הביאתני עד הלום וכל היכא דכתי'
הלום (עד עולם) [לדורות] הוא והא גבי שאול

הוא דכתי' לפקר זמן נכתב כשהיו מיקסין את הכהונ' ואת הלויה
ולהכי נקט נכיו יקרבו דלא הוה ליה למימר משה יקרב על שבט
הלוי שהרי לא היה קיים [ואין לו לומר חלף על המתייקסים]:
סטרו הכהו על לחייו: הסבר לו פנים והייכו [וכלנת] לקרבתו
לפי גדולתו הכין לקרבתו: העיז בו פניך והייכו וכלנת לקרבתו
למלחמה לשון עזות: ואלו לדידיה לא קאמר ליה וירדת חלי
והשתחויית ולפ ע"ג דמסקנת הכי הוה לכתוב ויקרב למשה
ולאהרן וגו': וירץ לפני אחאב רכוב היה והוא רץ לפניו שהיה
לפלפל יפיל ולפו לפורך לרעת: מי אנכי דוד לפמרו:

ג"פ דכתיב *הבא [עוד] הלום איש הוא אין זרעו לא אבע"א הא הוה איש בושת ואבע"א שאני שאול דאפי' בגויה לא קיימא כדר' אלעזר א"ר חנינא דאר"א א"ר חנינא בשעה שפוסקין גדולה לאדם פוסקין לו ולזרעו (אחריו) עד סוף כל הדורות

מיוכ לו שנא' *לא יגרע מצדיק (עינו) [עיניו] ואת מלכים לכסא ויושיבם לנצח ויגבהו ואם הגים דעתו

סם הקב"ה משפילו שנאמר *ואם אסורים בזיקים ילכדון בחבלי עוני:

מגילה מ"ק מלמד יו וע"ז נמהרס"ל

פרת חטאת

פרק ארבעה עשר

כה [פיסקא] פרת חטאת ששרפה חוץ מגתה וכו' אין חייבין עליו משום שחוטי חוץ.

קיג מאי חוץ מגתה אמר ר"ל חוץ ממקום הברוק לה] אמר [לו] ר' יוחנן [והלא] כל א"י ברוקה היא [במאי קא מיפלגי] ר"ל סבר ירד מבול לא"י שאני שאול דאפילו בגויה לא קיימא ומיהו הלוס מלכות עולמים הוא כשפסקו לשאול מלכות עולמים פסקו לו אבל הוא גרס לעלמו שתיבטל הימנו: כדר' אלעזר דאמר אם הגים דעתו וכו' ויגבהו אם אסורים בזיקים גבהות לבס גורס להס להיות אסורים בזיקים ילכדו בחבלי עוני:

[ממקום הברוק לה לשוקטה שס שאין תקתיה קבר התהום: ר"ל סבר ירד מבול לא"י ובשקעו בה עלמות

ור' יוחנן סבר לא ירד מבול לארץ ישראל
אמר רב נחמן [בר יצחק] ושניהם מקרא אחד
דרשו *בן אדם אמור לה את ארץ לא מטוהרה ימוקלל כג
היא לא גושמה ביום ועם ר' יוחנן סבר אתמוהי
קא מתמה את ארץ לא טהורה כלום ירדו עליך
גשמים ביום ועם ור"ל סבר כפשטיה דקרא ארץ
לא טהורה את מי לא ירדו עליך גשמים ביום
ועם *איתיביה ר"ל לר"י *מכל אשר בחרבה מתו סס ע"ב
בשלמא לדידי דאמינא ירד מבול לא"י מ"ש"ה ולעיל ו
מתו אלא לדידך אמאי מתו מהבלא [כדרב עי' רש"י
חסדא] דאמר רב חסדא (דור המבול) ברותחין כסנהדרין
קלקלו וברותחין נדונו (ברותחין קלקלו בשכבת ס' מלק
זרע וברותחין נדונו) דכתיב [הבא] *וישובו המים ומשוי
וכתיב [התם] *וחמת המלך שבכה א"ד איתיביה יומ"ו
ר' יוחנן לר"ל מכל אשר בחרבה מתו בשלמ' סס ס
לדידי היינו דאיכא חרבה אלא לדידך מאי חרבה קפמ' ו
איכא חרבה דמעיקרא [ואמאי קרי לה חרבה]
כדרב חסדא דאמר רב חסדא בדור המבול לא
נגורה גורה על דגי' שבים שנ' מכל אשר בחרבת
מתו ולא דגים שבים בשלמ' לר' יוחנן דאמר לא ירד
מבול לא"י היינו דקם (אורזילא) (דימא) [רימא] התם

המתים: מהבלא וקנרוס הנלחים לקריהם נפתי קנרות ולין
לקום לכל הלרן לחלן לנאר לרנות שהיה סס מנול ולנקינו
נטיט]: חרבה דמעיקרא קודס מנול: כל אשר בחרבת
לחסוקי דגיס שנים; היינו דקם רימא התם הרלס זכר ונקנה

אלא לר"ל (אורזילא) [רימא] היכן קם אמר רבי
ינאי גוראות הכנים בחיבה והאמר רבה בר בר
חנה לדידי חזי לי האי אורזילא (רימא) [דרימא]
בר יומיה דהוי כהר תבור והר תבור כמה הוי
ארבעין פרסין משכיה דצואריה (תרי) [תלתא]
נגמ' פרסי מרבעתא דרישיה פרסא ופלגא ורמא *סכא
לית' כנ"ל וסכריה לירדנא א"ר יוחנן ראשו הכנים בחיבה
ונכ"ב סוף סוף הא אמרת מרבעתא דרישיה פרסא
לימא כוסתא ופלגא אלא [ראש] חוטמו הכנים לחיבה והא"ר
ע"ש יוחנן לא ירד מבול לא"י לדבריו דריש לקיש
בגמב"ם קאמר. והא קסגיא חיבה אמר ריש לקיש קרניו
קשרו בחיבה והאמר רב חסדא דור המבול
ברותחין קלקלו וברותחין נדונו וליטעמך חיבה היכא

שהוא גדול וקין יכול ליכנס לתיבה עמדו שם: גוראות (קטנות)
הכנים לתיבה: אורזילא [הוא רחס דימא שהוא על שפת הים]
(ומתרגמי' יעלה ורימא תורנלא ודילמא): בר יומיה ניוס
שנולד: משכיה דצואריה לורך משך לוקרו: בי מרבעתא
דרישיה (בית) בין מרבץ רחבו: רמא סכא וסכריה לירדנא
הטיל גלל לירדן וסתם הלוך מימיו. (סכא כמו סיכוי דעלילא)
[כנא כמו כינוי דנעות' דכיסן]: (הכנים) חוטמו שיוכל להכנס:
לא ירד מבול לא"י למה ליה לשכויי הכי דימא דהתם קס
[כ"ל דל"ג]: (כ"ל דה"ג) והא קא סגיא חיבה והלא היתה
תיבה מהלכת על פני המים מן הגבוה לכמוך ונמלא קוטמו
כשמט מן התיבה ומת ומשכי קרניו קשרו בתיבה: בהותחין
נדונו ומ"ב נמלא שנמלג נרותחין: וליטעמיך חיבה היכי

סגיא [ועוד] עוג מלך הבשן היכי קם אלא נעשה נס ונצטננו צדי התיבה [ולר"ל נהי נמי דורך מבול לא"י והא לא פש דאר"ל למה נקרא שמה מצולה שכל מתי מבול נצתללו שם ורבי יוחנן אמר למה נקרא שמה שנער שכל מתי מבול ננערו שם א"א דלא אידבקו] א"ר אבהו למה נקרא שמה שנער שמנער' את עשיריה והא קא חוינא דקאי (עד תלת דרי הוא דקאי) [תלתא דרי לא משכי] א"ר (אסי) [אמי] האוכל מעפרא דכבל כאלו אוכל בשר אבותיו [תנ"ה כל האוכל וכו' וי"א כאלו אוכל] שקצים ורמשים:

סנת פ' טו מלמי עג וע"ש בהגהת"מ

תניא *וגם הכהנים הנגשים אל ה' יתקדשו ר' כו

קמו ע"ב שמו' יט

סגיא והלא זפותה היא מנית ומנקון דכתיב וכפרת לותה מנית ומנקון נטופר וכיון דרותקין הן היאך מהלכת שלין זפתה כפנר: ועוג מלך הבשן דכתיב וינח הפליט ול"ר יוקן זה עוג מלך הנשן שפלט מדור המבול: נם נעשה ונצטננו המים שבצידי התיבה ושם עמד עוג והרלס [וגס הזפת לא כפנר והרלס לא הולרך לתיבה ומפני גודהן לא טבעו: הא לא פש מן המתים שם כלוס לחיידי דגבוה' היא השפילוס המים לנבל שהיא מלולה: למה נקרא שמה מצולה דכתי' התומר לנולה תרבי: א"א דלא אדביקו בטיט:] שמנערת עשירי' שלין עושרה מתקיי' מפני שלין מרחמי' על הנריות כרחמרי' נמס' בילה עתירי נבל יורדי גיהנס הן: כאלו אוכל שקצים ורמשים של מבול: יתקדשו מלעלות ולא"פ שרגילין לגזת חלי ולהעלות העד נהס

יהושע בן קרחה אומר זו פרישות בכורות רבי אומר זו פרישות נדב ואביהוא בשלמא למ"ד
ויקרא י זו פרישות נדב ואביהוא היינו דכתיב *הוא אשר דבר ה' לאמר בקרובי אקדש אלא למ"ד זו פרישות בכורות (פרישית נדב ואביהוא) היכא
שמות כט רמיוא דכתיב *ונועדתי שמה לבני ישראל ונקדש בכבודי אל תקרי בכבודי אלא במכובדי דבר זה רמזו הקב"ה למשה ולא ידע עד שמתו בניו של אהרן כשמתו בני אהרן אמר לו אהרן אחי לא מתו בניך אלא לקדש כבודו של מקום וכיון

שלא יעלו נהר: זו פרישות בכורות הזהיר את הבכורות לפרוש מן ההר: [זו פרישו' נדב ואביהוא כלו' לא נקראו בכורו' כהני' אלא מי הן הכהנים הנגזים שהוזהרו כאן לפרוש מן ההר זה נדב ואביהוא שכעצו נסיכי כהנים והן הכהנים הנגזים אל ה' להקריב קרבנות]: הוא אשר דבר ה' וגו' כדקאי נסיכי פן יפרוץ בהם ה' וכיון שלא נזהרו מלפרוש מן ההיכל בהקמת המשכן פרץ בהם: אלא למ"ד זו פרישות בכורות היכא רמיוא מיתת נדב ואביהוא היכן רמזה הקב"ה למשה קודם לכן דקאמר הוא אשר דבר ה': ונקדש בכבודי כאמר לו למשה (קודם) [ביום] שנלטווה על מלאכת המשכן ורמז [לו] שביום שיזרה שכינתו על הבית יתקדש (בכבודו) [בכבודיו] ולא כרמז לו להבין מי הם עד שמתו בני אהרן (כדי שיתקדש): [אלא לקדש] כבודו של מקו' עליהם להודיע שהוא כורא על ירחיו ומיודעיו הוא אמר דבר אלי ביום שנלטויתי על מלאכת (המקדש)

שידע אהרן שבניו ידועי מקום הם שתק וקבל שכר (על שתיקתו) שנא' *וידום אהרן וכן בדוד הוא אומר *דום לה' והתחולל לו אע"פ שהוא מפיל לך חללים [חללים] דום וכן אמר שלמה *עת לחשות ועת לדבר פעמים שאדם שותק ומקבל שכר על שתיקתו ופעמים שאדם מדבר ומקבל שכר על דבורו והיינו דא"ר [חייא בר אבא א"ר] יוחנן מ"ד *נורא אלהים ממקדשיך אל תקרי ממקדשיך אלא ממקודשיך בשעה שהקב"ה עושה דין במקודשיו מתיירא ומתעלה (ומתקלס) [ומתהלל]:

ויקרא י
תלים סח
קהלת ג
תלי' סח

[נגמ' לימת דטרפה שכשרה לכהי כח להקריב ילפינן לה"ד טרפה יולדת ומכל המי' משר מתך שכש' נכח ודרשינן מתך נדומין לך ופריך נגמ':

ודלמא נח גופי' טרפה הוה תמים כתיב בי' קטז

ודלמא תמים בדרכיו צדיק כתיב בי' ודלמא תמים בדרכיו צדיק במעשיו וכו'. פיסקא טהורין אבל לא טמאין. ומי הוו טמאין וטהורין בההיא שעתא א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן

[המשכן] וקדש נכנסי נחותם הכהנים והקרבים לי לקדש: שנ' וידום אהרן הרי שתק וקבל שכר לעתיד (בתורת כהנים) [נב"ר] דשכר זה זכה וכתיקד חליו הכתוב שכלמר לקר עכין זה פרשת שתויי יין ולא הוזכר שם חלא לאהרן: נורא אלהים זו מדת הדין לימתי הוא כורא כשעושה דין במקודשים: תמים בדרכיו עכיו וסבלן: מי הוו הרי לא כתכה תורה:

מאותן שלא נעבדה בהן עבירה מנא הוו ידעי
כדרב חסדא דא"ר חסדא העבירן לפני התיבה כל
שהתיבה קולטתן בידוע שהוא טהור אין התיבה
קולטתן בידוע שהן טמאין ר' אבהו אמר אמר
ויקרא ו קרא *והבאים זכר ונקבה הבאין מאליהן:
כו חניא עד שלא הוקם המשכן הותרו הבמות
סס ועבודה בבכורות [וכו'] והכל קרבו עולות
שמות כד וכו'. עולות אין שלמים לא והכתיב *ויזבחו זבחים
שלמים אלא אימא הכל קרבו עולות ושלמים
והתניא אבל שלמים לא כי אם עולות כמ"ד לא
קרבו שלמים בני נח דאתמר ר' אלעזר ור' יוסי
בר חנינא חד אמר קרבו שלמים בני נח וחד
אמר לא קרבו שלמים בני נח מ"ט דמ"ד קרבו
ויקרא ד שלמים בני נח דכתיב *והבל הביא גם הוא
מבכורות צאנו ומחלביהן איזהו דבר שחלבו קרב
[לגבי מזבח] וכולו אינו קרב [לגבי מזבח] הוי
אומר זה שלמים ומ"ט דמ"ד לא קרבו בני נח

הבאין מאליהן וכל אותן שנאמר אל התינה מאליהן נאמר ונתן
הכיר אותן שנאמר שנעה שנעה ידע שהן טהורין ושנאמר שכיס
שכיס שהן טמאין]:

ויזבחו זבחים שלמים וסיכי קודם להקמת המשכן הוה ואת
אמרת דעד שלא הוקם המשכן לא קרבו שלמים כלל:
(לכל) [הכל] בין ישראל בין אה"ע קרבו עולות אבל שלמים
לא הקריבו בני נח ומצעת מתן תורה שנאמרו ישראל קרבו

שלמים דכתיב *עורי צפון ובואי תימן התנערי ס"ה ד
אומה שמעשיה בצפון ותבא אומה שמעשיה
בצפון ודרום ומר הכתיב מחלביהן משמנים דידהו
ואידך הכתיב עורי ההוא בקבוץ גליות הוא דכתיב
והכתיב *ויאמר משה גם אתה תתן בידינו וזבחים שמות י
ועולות וזבחים לאכילה ועולות להקרבה והכתיב
*ויקח יתרו חתן משה עולה וזבחים לאלהים יתרו שם יח
אחר מתן תורה הוה בשלמא למ"ד יתרו אחר
מתן תורה בא ניחא אלא למ"ד יתרו קודם מתן
תורה בא מאי איכא למימר דאתמר [בני] ר'
חייא ור' יהושע בן לוי חד אמר אחר מתן תורה
הוה וחד אמר קודם מתן תורה הוה למ"ד קודם
מתן תורה הוה קסבר קרבו שלמים בני נח:

כתנאי *ויושמע יתרו [כהן מדין] חתן משה מה כח
שמועה שמע ובא ונתגייר ר' יהושע אומר שם

שלמים: התנערי לעון וינער ה' את מלרים: שמעשיה בצפון
הייכו עולה שטעוכה לפון ותנח אל מלך המזיק לומה שמעשיה
לפון ודרוס להייכו ישראל שמקריבין עולות ושלמים: משמנים
דידהו מן השמלים שבהם ומיהו עולות היו: בקבוץ גליות וה"ק
עורי רוח לפונית ובואי רוח דרומית לקבץ גליות המפוזרו' שכם:
זבחים ועולות זבקים היינו שלמים וקידש מתן תורה כולהו בני
לך הוו ומאכי זבקים לילם שלמים אלא לעון שלישה בעלמא
ולאכילה: הניחא למ"ד וכו' פלוגתא היא לקמן:
בתנאי אי קודש מתן תורה הוה יתרו מו לא:

מלחמת עמלק שמע ובא שהרי כתובה בצרו
שמות יז *ויחלוש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב.
ר' אלעזר המודעי אמר מתן תורה שמע ובא
כשנתן הקב"ה תורה לישראל היה קולו הולך
מסוף העולם ועד סופו וכל מלכי אוה"ע אחותם
תלי' כט רעדה בהיכליהן ואמרו שירה שנא' *ובהיכלו
כלו אומר כבוד נתקבצו כלם אצל בלעם הרשע
ואמרו לו מה קול ההמון אשר שמענו שמא
ס מביא מבול לעולם [אמר להם] שנא' *ה' למבול
ישב (אמר להן) וישב ה' מלך לעולם כבר נשבע
ישעי' נד הקב"ה שאין מביא מבול לעולם (שנא' *כי מי
נח ואת לי וגו') אמרו לו שמא מבול של מים
ס סו אינו מביא אבל מבול של אש מביא שנא' *כי
(הנה ה' באש יבא) [באש ה' נשפט] וגו' א"ל
כבר נשבע (להם שלא יביא מבול כל עיקר שנ'
ישעי' ט *ולא יהיה עוד מבול) [שאינו משחית כל בשר]
אלא מה קול ההמון ששמענו אמר להם חמדה
טובה יש לו להקב"ה בבית גנזיו שגנוה אצלו
תחקע"ד דורות קודם שנברא העולם והוא מבקש

ובהיכלו וגו' ריש דקרי קול ה' יקולל חילות ונמתן תור' מזתעי
ונהיכלו של כל מלך ומלך כולו אומר כבוד להקב"ה: אמר להם
וישב ה' מלך לעולם כבר כתוב שיהא מלך לעולם על נבואתיו
ולא ישקיתם: תחקע"ד דורות קודם שנברא העולם וכ"ו
דורות מחלקם ועד משה רבינו הרי תשר נוה לחלף דור:

ליתנה לבניו שנא' *ה' עוז לעמו יתן מיד ענו תלי' כט
כלם ואמרו ה' יברך את עמו בשלום. ר' אליעזר
בן יעקב אומר קריעת ים סוף שמע ובא שנא'
*ויהי כשמוע כל מלכי וגו' את אשר הוביש ה' יהושע ה
את מי הירדן מפני בני ישראל עד עברם וימס
לבבם ולא היה בהם עוד רוח מפני בני ישראל
ואף רחב הזונה אמרה לשלוחי יהושע *כי שמענו סס ג
את אשר הוביש ה' את מי ים סוף מפניכם וגו'
ונשמע וימס לבבנו ולא קמה עוד רוח באיש
מפניכ' מ"ש התם דכתי' ולא הי' בהם עוד רוח באיש
מפניכם והכא כתי' ולא קמה עוד *אפילו אקשויי לא סס ע"ב
אקשי מנא ידעה דאמ' מר אין לך כל שר ונגיד שלא
בא אלרחב הזונה אמרו בת עשר שני' היתה כשיצאו
ישראל ממצרי' וזינתה כל ארבעי' שנה שהיו ישראל
במדבר אחר חמשים שנה נתגיירה אמרה ימחול
לי בשכר חבל ופשתים וחלון:

עוז התור' היא מעוזם של ישראל: דאפילו אקשויי לכך לתשובה
לא לקתי והיא היתה יודעת בנכר ואמר' לשלוחי יהושע כל' הזה:
דאמר מר נמכילתא בפרשת יתרו: אמרה רבה ימחול לי בשביל
קנבל ופשתים וחלון במכילתא תניא (כמי) הכי אמרה רבה"ע בג'
דברים קטלתי בג' דברים ימחול לי בקנבל ופשתים וחלון שהיו
המכלפים עולין לה ויורדין בקנבלים דרך החלון (וחף היא) [וגם]
עשה לחוטי בפשתי העץ ובחותן ג' דברים עלמן זכתה להגיל
השלוחים:

כט [אמר מר ונכרים בזמן הזה אינם רשאים לעשות
סם כן] מנא הני מילי דת"ר *דבר אל בני
ויקרא ו ישראל בני ישראל מצווין על (שחיטת) [שחוטי]
חוץ ואין הנכרים מצווין על (שחיטת) [שחוטי]
חוץ לפיכך כל אחד ואחד עושה במה לעצמו
ומקריב עליה כל מה שירצה א"ר יעקב בר אחא
א"ר (יוסי) [אסי] אסור לסייע ואסור לעשות
שליחותו. אמר (רבא) [רבה] ולאורינהו להו שרי
כי הא דאיפרא הורמיז אימיה דשבור מלכא
שדרה (עגלא תלתא לקמייהו) [קורבנא לרבא]
אמרה להו קרבוה ניהלי לשם שמים אמר להו
רבא לרב ספרא ולרב אחא בר הונא וילו דברו
תרי עולמי גילאי וחוו היכ' דמסקא ימא שירטון
ואיתי ציבי חרתא ואפיקו נורא מן מנא חרתא
וקריבו ניהלה לשם שמים [אמר ליה אביי]

מנא הני מילי מנריית לעיל קמי דסיים נה דכתיב נזמן
הזה רשאים לעשות כן לא כתבו להן נמות: אסור
לסייעם נשעת חיסור המות כגון נזמן הזה לקדושת ירושלים
אין לחריבה היתר: אורוי להו היכך יעשו: זילו דברו תרי
עולמי גילאי לכו קמו שני נכרים נקורים נכי גיל לקד שכן נוי
לדבר: היכא דמסקא ימא שרטון לגיו"ן נלע"ז ומתייבש ונעשה
קרקע דנעיבן שלא יתמעט הדיוט נמזנק: ואיתי ציבי חרתי
שלא כתבתם נהם לדם שלא יהו שנרי כלי: ואפיקו נורא ממנא
חרתא נרמה לי שהוא פיום"ל חני"ר נלע"ז שמוליקין נו מם מן

כמאן כר' אלעזר בן שמוע (דאמר) [דתניא ר"א בן שמוע אומר] מה מזבח שלא נשתמש בהם הדיוט אף עצים שלא נשתמש בהן הדיוט והא מודה ר' אלעזר [בן שמוע] בבמה דתניא כתוב אחד אומר *ויתן דוד לארנון במקום שקלי זהב משקל ששד"ה ח"ל כ"מ מאות וכתיב *ויקן דוד את הגורן ואת הבקר (כסף)ש"נ כד [בכסף] שקלים חמשים הא כיצד גבה מכל שבט ושבט חמשים שקלים והב שהם שש מאות רבי אומר משום אבא יוסי בן (דורמסקין) [דוסתאי] בקר ועצים ומקום מזבח בחמשי' שקלי' וכל הבית כולו בשש מאות ר' אלעזר בן שמוע אומר (כתיב ויקן דוד את הגורן כמפורש בענין מה מפורש בענין שאמר דוד לארנון וגו' אבל *התבקר לעולהשם כלס והמוריגי' וכלי הבקר לעצים בכסף שקלים חמשים) [בקר ועצים ומקום מזבח בנ' וכל הבית כלו בשש

המנכים: ה"ג כמאן כר' אלעזר בר שמוע דאמר מה מזבח וכו' נתורת כהנים היא שנויה בפרשה ראשונה: כתוב אחד אומר נדרים זו מצוות היא בספרים ושנויה (בתורת כהנים) [בספרי בנדבת כהנים] וכך היא שנויה הא כיצד מקום מזבח בחמשים וכל הבית בשש מאות רבי אומר בשם (ר') [אחא] יוסי בן יוסתאי גבה מכל שבט ושבט חמשים והם שש מאות ר' אלעזר בן שמוע אומר ויקן דוד את הגורן כמפורש בענין ומה מפורש בענין ויתן דוד לארונה במקום זהב משקל שש מאות אבל הבקר לעולה והמוריגים וכלי הבקר לעצים בכסף שקלים חמשים (שם) ויאמר ארונה וגו' והכי פירושא דקרא ויקן דוד את הגורן ואת

מאות] דכתיב *ויאמר [ארונה] אל דוד [קח לך ויעש] [יקח ויעל] אדני המלך הטוב בעיניו ראה הבקר לעולה והמוריגים וכלי הבקר לעצים [ורבא אמ' לך] ה"נ בחדתי מאי מוריגים אמר (רבא) [עולא] מטה של טורבל מאי מטה של טורבל אמר (רב יהודה) [אביי] עיוא דקורקסא דדישה אמר (רב יוסף) [אביי] מאי קרא *הנה שמתיך למורג חרוץ חדש וגו' מקרי ליה רבא לבריה ורמי ליה קראי אהדדי כתיב ויתן דוד לארנון משקל והב שקלים שש מאות וכתיב ויקן דוד את הגורן ואת הבקר בכסף שקלים חמשי' הא כיצד גבה מכל שבט ושבט חמשים שקלים שהם שש מאות ואכתי קשיין אהדדי הכתיב החם והב והכא כתיב כסף אלא אימא גבה כסף (כשש) [במשקל שש] מאות [שקלי] והב:

ט"נ כד
וד"ח ח
כח ע"ח
ישעי' מא

פירש נמה קכלה שהרי פירשו נמקום לחר ויתן דוד לחרונה נמקום זהב משקל שש מחות ולח הנקר קנה נכסף שקלים חמשים משקל שש מחות לקמן מפרש כסף זוה משקל שש מחות זהב ללמח ר' לליעזר מודה נמה דקתני והמוריגים לקח דוד לעלים כדברי לחרונה: מטה של טורביל כך הוח נמס' (כלים) [פרה פרק י"נ משנה ט']: עיוא דקירקסא כמין עז של עץ וים נו יתדות קדין וגס עשוי קרילין קרילין ומוליכו ומביאו על הקשים של דישה לחקר שכילוש ומקתכת וכעשית (תרין) [תנן]: ומאי קרא דהוח עשוי קרילין ומוכן לדוש ולדוק: כסף כשש מאות שקלי והב וה"ק כסף זוה שקלים חמשים של זהב גבה מכל שבט ושבט:

פיסקא קדשים קלים נאכלין בכל הרואה. מנא ל
הני מילי (א"ר אלעזר) א"ר אושעי' אמר קיח
קרא *השמר לך פן תעלה עולותיך בכל מקום דנדי' יג
אשר תראה בכל מקום אשר אתה רואה אי אתה
מעלה אבל אתה אוכל בכ"מ אשר אתה רואה
ר' אבדימי בר (חמא בר' דוסא) [חסא] אמר
אמר קרא *ונסב הגבול מורחה **תאנת שילת יהושע טו
מאי תאנת שילה [מקום] שכל הרואה אותו מתאנח סס ע"ב
על אכילת קדשים שלו ר' אבהו אמר *בן פורת ע' גי'
יוסף בן פורת עלי עין. עין שלא רצתה ליהנות הגמ'
ממי שאינה שלה תוכה ותאכל כמלא עין שלה נדה"י
ר' יוסי בר חנינא אמר *ורצון שוכני סנה עין דלמי' מס
שלא רצתה ליהנות ממי שאינו שלה תוכה ותאכל דנדי' לג
בין השנואים שלה:

השמר לך מאחר שתנאו של מוכוח' ושל הכאלה (פן וגו')
[קלי קרח]: *האי קרא תאנת שילה קפצתיו ולא מלאתיו בגמרא
נמקרא אחר מלאתי בספר יהושע בחלק בני יוסף וכסב הגבול הגי' ולו
מזרחה תאנת שילה. תאנת לשון תאניה [ואניה] שהיו מתאכסים תאנת
שמשם היו זוכרין לאכילת קדשים שהיתה נמקום מרחיתו: שאינו שילה ופ"
שלה אחת לאוכיו: בן פורת לשון פריה ורביה מקום לאכילת קלי דש"
קדשים נתרנה לו על דבר העין ושילה בחלק יוסף היתה לכתיב מפצתיו
ויאתם בחלל יוסף ובתר ויטוש משכן שילה כתיב: ורצון ע"י וכו'
לשון שלא רצה ליהנות ממה שאינו שלו: בין השנואים שלה
קדשים נאכלין אף בגגולי שאר העבשים שבאתוהו:

לא כי אתא (רבין) [רב דימי] אמר רב *בארבע' מקומות שרתה להן שכינה לישראל בשילה בנוב ובגבעון ובבית עולמים. ובכלן לא שרתה אלא בחלק בנימין שנאמר *חופף עליו גו' כל החפיפות לא יהיו אלא בחלקו של בנימין אול אביי אמרה קמיה דרב יוסף אמר חד בר הוה ליה לכליל ולא מיתקין והכחיב *ויטש משכן שילה אהל שכן באדם [וכתיב] וימאס באהל יוסף ובשבט אפרים לא בחר אמר רב אדא (בר אהבה) ומאי קושיא דלמא שכינה בחלק בנימין וסנהדרין בחלקו של יוסף כדרך שמצינו בבית עולמים שכינה בבנימין וסנהדרין בחלק של יהודה א"ל הכי השתא בשלמא התם מיקרבן נחלות אהדדי אלא הכא מי מיקרבן אין ה"נ מקרבן כרא"ר (חייא) [חמא] בר חנינא רצועה היתה יוצאת מחלקו של יהודה ונכנס לחלקו של בנימין ובה היה מזבח בנוי והיה בנימין הצדיק מצטער עליה לבולע' ה"נ רצועה היתה' יוצאת מחלקו של יוסף ונכנס' בחלקו של בנימין (והיה בנימין הצדיק מצטער עליה לבולעה) [והיינו] דכתיב *(ונסב הגבול מורחה) תאנת שילה כתנאי ר"מ אומר

לא כי אתא (רבין) [רב דימי] אמר רב *בארבע' מקומות שרתה להן שכינה לישראל בשילה בנוב ובגבעון ובבית עולמים. ובכלן לא שרתה אלא בחלק בנימין שנאמר *חופף עליו גו' כל החפיפות לא יהיו אלא בחלקו של בנימין אול אביי אמרה קמיה דרב יוסף אמר חד בר הוה ליה לכליל ולא מיתקין והכחיב *ויטש משכן שילה אהל שכן באדם [וכתיב] וימאס באהל יוסף ובשבט אפרים לא בחר אמר רב אדא (בר אהבה) ומאי קושיא דלמא שכינה בחלק בנימין וסנהדרין בחלקו של יוסף כדרך שמצינו בבית עולמים שכינה בבנימין וסנהדרין בחלק של יהודה א"ל הכי השתא בשלמא התם מיקרבן נחלות אהדדי אלא הכא מי מיקרבן אין ה"נ מקרבן כרא"ר (חייא) [חמא] בר חנינא רצועה היתה יוצאת מחלקו של יהודה ונכנס לחלקו של בנימין ובה היה מזבח בנוי והיה בנימין הצדיק מצטער עליה לבולע' ה"נ רצועה היתה' יוצאת מחלקו של יוסף ונכנס' בחלקו של בנימין (והיה בנימין הצדיק מצטער עליה לבולעה) [והיינו] דכתיב *(ונסב הגבול מורחה) תאנת שילה כתנאי ר"מ אומר

ע' גי' הגמ' וחגיגות והרי"ב דנרי' לג תלי' יגח

יסופע מו

חד ברא הוה ליה לכליל ולא מיתקין כרחה נעיכי מקניו על מקני כליל שמו: מי מיקרבן שילה וגבול נקלת נבימין: תאנת שילה על שם שהיה בנימין מתאוכן עליה:

*חופף עליו וה העה"ז כל היום אלו ימות המשיח ובין כחפיו שכן וה העה"ב רבי אומר חופף עליו וה מקדש ראשון כל היום [וה מקדש שני] (אלו ימות המשיח) ובין כחפיו שכן (וה העולם הבא) [אלו ימות המשיח]:

ת"ר ימי אהל מועד שבמדבר ארבעי' שנה חסר אחד. ימי אהל מועד שבגלגל י"ד שנה שבע שכבשו ושבע שחלקו. ימי אהל מועד שבנוב ושבגבעון נ"ז נשתייר לשילה ש"ע חסר אחד. לב ימי אהל מועד שבמדבר ארבעים חסר אחד מנא לן דאמר מר שנה ראשונה עשה משה את המשכן בשניה הוקם ושלח משה מרגלים. י"ד בגלגל ו' שכבשו [ו' שחלקו] מנ"ל מדאמר כלב *בן ארבעים שנה אנכי בשלוח וגו' ועתה [הנה] אנכי [היום] בן חמש ושמנים שנה. כי עברי לירדן כמה הוי בר תמנין נכי תרתי וקאמר בן

דכתי' לנ נגח' הני' כתכלי חופף גו' וה מקדש כו' דכי לומר חופף גו' וה עה"ז כו' יהושע יד

העה"ז כל מקום שאתה מוצא חכיה וחף שילה וכוב וגבעון: נשתיירו לשילה מת"ם שהיו מיליאת מלריס עד שכין הבית שם"ט שכים: ובשניה הוקם המשכן לכתיב בקדש הרחצון בשכה השכית בחוך לקדש הוקם המשכן: דקאמר כלב בקלוקת הארץ כתיב שבח כלב לתבוע קברון מיהושע ק"ל בן ארבעים שכה אנכי בשלוח אותי משה ועתה [הנה] אנכי היום בן פ"ה שכים (שלח משה מרגלים) [והיו היתה] שכה שכית ליליאת מלרי' כתעכבו שוב בחדב' ל"ק שכים כחלוק כלב בן ע"ק

פ"ה שנה הרי שבעה שכבשו. ושבעה שחלקו מנא
לן אבע"א מדשבע כבשו שבע נמי חלקו ואבע"א
מדלא משכחת לה י"ד שנה אחר שהוכתה העיר.
ס"ק ד שבנוב ושבגבעון חמשים ושבע מנ"ל דכתיב *ויהי
בהוכירו את ארון האלהים ויפול מעל הכסא
אחורנית (ע"י) [בעד יד] השער ותשבר מפרקתו
וימת ותניא כשמת עלי חרבה שילה ובאו לנוב
סס ו כשמת שמואל חרבה נוב ובאו לגבעון וכתיב *ויהי
(כשבת) [מיום שבת] הארון בקריית יערים וירבו
הימים ויהיו עשרים שנה הי נינהו עשרים שנה
עשר דשמואל בעצמו ושנה לשאול ושמואל ושחים

זכה כשענרו את הירדן וקאמר נשעת קילוק נן פ"ה לכבי היום:
הרי ז' שכשתהו לכנוס: ומדשבע כבשו שבע חלקו סנרי
נעלמא היא: מדלא משכחת לה וכו' מדלא מתוקם קרא
דכתיב ביזקאל בכ"ה זכה לגלותיכו וגו' לאחר לאחר הוכתה
העיר וגו' (האריך רש"י בכאן במכין היובלים): חרב' נוב ע"י
שאול: בקריית יערים סס כתבוהו לסוף ז' קדמים שעמד בשדה
פלשתים [שאמר] ותכבד יד ה' על האשדודים והקזירוהו בעגלה
חדשה וכתבוהו סס ועשה סס כ' שכים עד שהניאו דוד מסס
בשכה ראשונה שבעשה מלך על כל ישראל שהיא השכה השמינית
למלכו על יהודה. ה"ג עשר דשמואל עצמו שהיה שופט לבדו
משמת עלי עד שמלך שאול ובמס' תמורה ה"ג לה עשר שכים שמלך
שמואל לעלמו לאותה שכה שמלו להס מלך היא שכה עשירית
לשמואל הרמתי ושכה לאת מלכו שמואל ושאול יחד שהיה שאול

לשאול בעצמו ושבע שמלך דוד בחברון *שנא' קיט
*והימים אשר מלך דוד וגו' בחברון מלך שבעה מ"מ נ
שנים (ובירושלים מלך ל"ג שנים וארבעה דשלמה
דכתיב) [גו' ובשלמה כתיב] *ויחל לבנות בחדש ד"ה ג נ
השני בשני בשנת ארבע (למלכו) [למלכותו]
נשתיירו לשילה ש"ע חסר אחד:
ת"ר *כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל לג
הנחלה מנוחה זו שילה נחלה זו ירושלים סס
(וכה"א) [ואומר *היתה לי נחלתי כאריה ביער דניי' יג
ואומר] *העיט צבוע נחלתי לי דברי ר' יהודה ירמיה יב
ר' שמעון אומר מנוחה זו ירושלים נחלה זו שילה סס

הולך וחזר עלת שמואל עד שסרק במעשה חגג וסר שמואל מעליו כדכתיב ולא יסף (עוד) שמואל לראות את שאול עד יום מותו ומלך שיב שאול ג' שכיס וזה שכתוב במקרא ושתי שכיס מלך על ישראל ללא תציב ההיא למלך שמוש בהדיה והייגו דאמרינן בפס' תענית מי גרס לשאול שיצד בגבעה שתי שכיס ומקלה תפלתו של שמואל (שהיה) נרמה לנקלי שכה רשעוכה סרק וכגזרה עליו מיתה אלא שעמדה לו תפלתו של שמואל: וז' שנים שמלך דוד בחברון על יהודה וכשהמליכוהו כל ישראל עליהם הניח את הארון מקרית יערים לעיר דוד הרי עשרי': (וכתי') [דכתי'] והימי' אשר מלך דוד וגו' [ל"ג שכה] (שמלך על כל ישראל וז' שכה מלך בחברון הרי ל"ג) הרי כ"ג וד' שמלך שלמה לפני בנין בית המקדש חוץ שכה שלמו ת"פ שכיס ליליות מלריס כשתיירו לשילה שם"ט שכיס:

תלי קלנ (וכה"א) [ואומר] *ואת מנוחתי עדי עד ואומר
סס *כי בחר ה' בציון אוה למושב לו בשלמא למ"ד
מנוחה ו שילה היינו דכתיב אל המנוחה ואל
הנחלה אלא למ"ד מנוחה ו ירושלים [נחלה ו
שילה] אל הנחלה ואל המנוחה מבעי ליה ה"ק
לא מבעיא מנוחה דלא מטיתו אלא אפילו נחלה
[נמי] לא מטיתו:

מסכת מנחות

כל המנחות

פרק ראשון

ז רבי אבימי תני מנחות בי רב חסדא ואבימי בי
רב חסדא תני והאמר רב חסדא קולפי טבי
בלעי מאבימי עלה דהא שמעת' בא להכריז
רצופין ל' יום שני וחמישי ושני ס' יום אבימי
קולפי טבי הכלות טובות: בלעי מאבימי נלעתי מחניתי כלו'
שהיה מנזה קומו: עלה דהא שמעתא נמס' ערכין
דתנן קדש שוס היתומים ל' יוס ותכית לילך ס' ומתרן לה
לחניתי נא להכריז רלופין כל ימות השנת מכריז ל' יוס: בא
להכריז ב' וה' מכריז עד ס' יוס מיוס שמתקיל עד יוס שמוסק
כ"ל משכח להייכו י"ק ימי הכרזה נס' יוס ומכריז מי יקנה ככסי יתומים
התירון הללו כדי שימכרו ניוקר והיה רב קסדא *משנק התירון ומנזי
ומזכירו לחניתי חלמא רב קסדא תלמיד לחניתי הוה: אבימי
לאבימי

מסכת' איתעקורי איתעקרא ליה ואתא קמיה דרב חסדא לאדכורי לגמריה ולישלח ליה וליתי לגביה סבר הכי מסתייעא מלתא טפי:

חקומץ

פרק שלישי

תניא אמר רבי כשהלכתי למצות מדותי אצל יח ר' אלעזר בר שמוע ואמרי לה למצות מדותיו של ר' אלעזר בר שמוע מצאתי יוסף הבבלי יושב לפניו והיה חביב לו ביותר עד לאחת א"ל רבי השוחט את הובח להניח מדמו למחר מהו א"ל כשר ערבית א"ל כשר שחרית א"ל כשר צהרי' א"ל כשר מנחה א"ל כשר אלא שר' אליעזר פוסל צהבו פניו של יוסף הבבלי א"ל יוסף כמדומה אני שלא כיוננו שמועתנו עד עתה א"ל

מסכתא דמנחות איקר ליה כתיכה ממנו: ולישלח לי' לרב מסדלא דליתי לגביה: מסתייעא מילתא מצוס יגעתי ומלאתי: למצות מדותי לידע מלוי למודי ולשלול ספקותי: למצות מדותיו ללמד ולמלות מה שר' אלעזר חכם ממני והיה קניד יוסף לר' אלעזר *וספרו בהלכות עד שהגיעו להלכה לחת כ"ל וסבנו נזבקים. ל"ק שהיה קניד ליוסף כל מה שר"ח מלמדו עד שהגיעו להלכה לחת: צהבו פניו מחמת שמחה: שלא כוונו שמועתינו כלו' דלא סליק לך חלינא דהילכתא כל דאמרי לך עד השתא:

רבי הן אלא שר' יהודה פסול שנה לי וחורתי
על כל תלמידיו ובקשתי לי חבר ולא מצאתי
עכשיו ששנית לי פסול החורת לי אבדתי ולגו
עיניו דמעות של ר"א בן שמוע אמר אשריכם
ת"ח שד"ת חביבין עליכם ביותר קרא עליו המקרא
תני' קיט חוה *מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי:
יט תניא *ברית מלח עולם היא שתהא *ברית
ע"נ אמורה במלח דברי ר' יהודה ר"ש אומר
ודנר יח נאמ' כאן ברית מלח עול' היא ונאמ' להלן *ברית
כ כהונ' עולם כשם שא"א לקרבנות בלא כהונה
שם כה כך א"א לקרבנות בלא מלח:
כז ארבעה מינין שבלולב ב' מהם עושין פירות
וב' מהן אינן עושין פירות העושין פירות
יהיו וקוקין לשאין עושין פירות ושאין עושין פירות
יהיו וקוקין לעושין פירות ואין אדם יוצא ידי
חובתו בהן עד שיהו כולן אגודה אחת וכן ישראל
שמש ט בהרצאה עד שיהו כולן באגודה אחת שנא' *הבונה

רבי הן כיוונת וכיונת חלח מסוס הכי להכו פני הסתח שר"יהול'
פסול שכה לי: ולא מצאתי והייתי מתירח שמח שכקתי:
ברית אמורה במלח חלח תפסוק מקרנכות כין לר"י כין לר"ש
ליכח מידי חלח מסמעות דורשין:
ב' מהן עושין פירות דחתרוג ותמרים: יהיו וקוקין כלו' [כולן]
יהיו כח': בהרצאה כשהן מתענין לין כעכין עד שיהו כולן
כאגודה חחת רשעים וגליקים דומיח דעושין פירות [ואין עושין

בשמים מעלותיו ואגודתו על ארץ יסדה:

כח ע"ב **תניא** איזך לא יעשה אדם בית תבנית היכל אכסדר' כנגד אולם חצר כנגד עזרה שלחן כנגד שלחן מנורה כנגד מנורה אבל עוש' הוא של ה' ושל ו' ושל ח'. ושל ז' לא יעשה ואפי' משאר מיני מחכות ר' יוסי בר' יהודה אומר אף של עץ לא יעשה (כנגד) [כדרך] שעשו בני חשמונאי א"ל משם ראיה שפודין של ברזל היו וחיפום בבעץ העשירו עשאום של כסף חזרו והעשירו עשאום של זהב:

א **אמר** שמואל [משמיה דסבא] גובהה של מנורה שמונה עשר טפחים הרגלים והפרח שלשה טפחי' וטפחים חלק וכו' **והפרח [והגרות] והמלקחים וזהב. הוא מכלות וזהב מאי מכלות וזהב

סא כט ד"ה נ ד מיצחה המכורה עיין נרש"י פרשת תרומה

פירות]: על ארץ יסדה נזמן שחגודתו ניקד לז יסדה: תבנית היכל למדת לורך ורוחב וקומה שתהא דומה לו בשלשתן: אכסדרה לין לה מקילה רביעית וכן לולס: כנגד אולם שהיה רחבו (מ') [כ'] ורומו (כ') [מ'] כלאמרי' בשמעתא קמייתא דעירובין: אבל עושה המכור' של ה' לו של ו' קנים לו של ז' לאיכו דומה למכורת מקדש שכל היו ז' קנים: ושל ז' לא יעשה ואפי' של שאר מיני מחכות שאיט זהב מכוס דדומה לשל מקדש אלא הוא כשר בשאר מיני מחכות: אף של עץ לא יעשה שהרי הוא כדרך שעשו מלכי בית חשמונאי: בעץ נדיל לחשטיי"ן:

[משמי' דסבא מצו' זקן ק':] הוא מכלות זהב פסוק הוא:

א"ר (יהודה אמר רב אסי) [אמי] שכלתו לכל
זהב [סגור] של שלמה דא"ר יהודה א"ר (אסי)
עשר מנורות עשה שלמה וכל אחד ואחד הביא
לה אלף ככר זהב והכניסוהו אלף פעמים לכור
והעמידוהו על ככר. [ומי חסר כולי האי והתניא
ר' יוסי בר' יהודה אומר מעשה והיתה מנורת בהמ"ק
יתירה על של משה בדינר זהב קורדיניקי והכניסוה
פ' פעמים לכור והעמידוה על ככר כיון דקאי קאי]
ויקלק כד א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן מ"ד *על המנורה
טס הטהורה שירדו מעשיה ממקום טהרה. *על
פוף חגיגה ע"ב השלחן הטהור מלמד שמגביהין אותו ומראין
בו לחם הפנים לעולי רגלים ואומרים להם ראו
חבתכם לפני המקום מאי חבתכם כדריב"ל דאמר
ריב"ל נס גדול נעשה בלחם הפנים שלוקו כסדורו

[זהב סגור שנעשה שמוכרין אותו כשגרות כל הכלים
שמוכרין את הזהב: ומי חסר כולי האי דקתמרת אלף הככר
הכניסו אלף פעמים לכור עד שיעמוד על הככר אחת נכל
פעם יסר ככר: קורדייקני שם מטבע: כיון דקאי שנשרף
יפה ניתי שלמה קלי לפיכך לא חסר עכשיו אלא דיבר:]
ממקום טהרה מן השמי' הי אוהו למשה מנור' ועשה כנגדה:
(מלמד שמגביהין אותו מפר' נגמ' דה"ק לכיון לכתי' השלחן
הטהור דמשמע דאיכא אחא והלא כמיהו אינו אחא לכלי עצמו
לכפת הוא ואינו מקבל טומאה אלא דומיא דשק שהוא מטלטל
אלא ואינו) אלא מלמד שמגביהין אותו וכו' הלכך מטלטל

שנא' *לשום לחם חום ביום הלקחו. תניא ר' יוסי בר' יהודה אומר ארון של אש ושלחן של אש ומנורה של אש ירדו מן השמים וראה משה ועשה כמותן שנא' *וראה ועשה כתבניתם אשר אתה מראה בהר אלא מעתה דכתיב *והקמות את המשכן כמשפטו אשר הראת בהר ה"נ הכא כתיב כמשפטו התם כתיב כתבניתם. א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן גבריאל חגור כמין פסיקיא היה והראה לו למשה מעשה מנורה דכתיב *ווה מעשה המנורה. תנא דבי ר' ישמעאל שלשה דברים היו קשים לו למשה עד שהראה לו הקב"ה באצבע ואלו הן מנורה וראש חדש ושרצים מנורה דכתיב ווה מעשה המנורה ראש חדש דכתיב *החדש הזה לכם ראש חדשים שרצים דכתיב

ש"מ כח שמות כה שם כו מדבר ח שמות יב

מלח וריקן הוא: חום ביום הלקחו משמע כשמלקין אותו היה חס: כתבניתם אחר ארון ומנורה ושלחן כתיב וכתיב אצל אתה מראה נהר אלמא הראוהו: הכי נמי דמשכן של מטה ירדה מן השמים בתמיה: הכא כמשפטו משמע הלכותיו כאמרו לו: כתיב כתבניתם משמע כמותם הראוהו: חגור כמין פסיקיא לשון כדרך שומכין שרולין לעשות מלאכה כאה ומוגרין עלמן שלא יהו נוגעין בבגדיהם: ראש חודש נשנת מולד לבנה אינה נראית כי אם מעט ואינה ניכרת כדאמרינן בר"ה כזה (ראית) [ראיתם או כזה ראיתם]: שרצים לא היה מביר אינה טמא ואי זה טהור:

ויקרא יח *זות לכם הטמא וי"א אף הלכות שחיטה דכתיב
שמות כט *זה אשר תעשה על המזבח:

בס ע"ג רמי בר (חמרי) [תמרי] דהוא חמוה דרמי בר
דיקולי איפסיק ליה כרעי דוי"ו דויהרג בניקבא
אתא לקמיה דר' וירא א"ל זיל אייתי ינוקא דלא
חכים ולא טיפש אי קרו ליה ויהרג כשר אי לא
יהרג הוא ופסול:

ב אמר רב יהודה אמר רב בשעה שעלה משה
בס למרום מצאו להקב"ה שיושב וקושר כתרים
לאותיות אמר [לפניו] רבש"ע מי מעכב על ידך
א"ל אדם [אחד יש] שעתיד להיות בסוף כמה
דורות ועקיבא בן יוסף שמו שעתיד לדרוש על
כל קוץ וקוץ תילי תילים של הלכות אמר לפניו
רבש"ע הראהו לי א"ל חזור לאחוריך הלך וישב
לכוף שמונה (עשר) שורות ולא היה יודע מה
הם אומרים תשש כחו כיון שהגיע לדבר אחד
הלכות שחיטה לא היה מדין מהיכן היא מוגרמת: וזה אשר
תעשה על המזבח ועזייתם תקלת זניקה וכתיב וזה חלמא
הרחהו נחלנעו:

וי"ו דויהרג כל נכור חירע נמקום נקד וכרחה כמין יו"ד:
דלא חכים דלי קכיס מדין שמקרף הוא לומר יהרג כלפי
מעלה ואומר ויהרוג: ולא טיפש שאם טיפש היכו יודע לקרות
חלא חות שלימה:

כתרים כגון תגיס של ס"ת: מי מעכב על ידיך מה שכתבת
שאתה נריך להוסיף [עוד] עליהם כתרים: שהגיע לדבר

אמרו לו תלמידיו רבי מנין לך אמר להם הלכה
למשה מסיני נתישבה דעתו חזר ובא לפני הקב"ה
אמר לפניו רבש"ע יש לך אדם כזה ואתה נותן
תורה ע"י א"ל שתוק כך עלה במחשבה לפני
אמר לפניו רבש"ע הראיתני תורתו הראני שכרו
א"ל חזור לאחוריך חזר לאחוריו ראה ששוקלין
בשרו במקולין אמר לפניו רבש"ע זו תורה וזו
שכרה א"ל שתוק כך עלה במחשבה לפני:

ג אמר רב אשי חזינא להו לספרי (דווקנים)
[דיוקני] דבי רב דחטרי ליה לגגי' דחי"ת
ס"ס ותלו לי' לכרעיה דה"א חטרי ליה לגגיה דח'
כלו' חי [הוא] ברומו של עולם ותלו ליה לכרעיה
דה"א (אמאי) כדבעי מיניה ר' יהודה נשיאה מר'
ישעי' כ אמי מ"ד *בטחו בה' עדי עד כי ביה ה' צור
עולמים א"ל כל החולה בטחונו בהקב"ה הוי לו
מחסה בעה"ו ובעה"ב א"ל אנא הכי קא קשיא

זלריך טעס: נתישבה דעתו של משה הוחיל ומשמו חמר ולע"פ
שעדיין לח קבלה: במקולין מקום הקלנים שוקלין בשרו כלחמרי'
בנרכות שסרקו בשרו במסרקלות של נרזל:
דווקנים שמדקדקין לעשות כתב מיוחר: חטריה לגגיה דחי"ת
לגגו של קי"ת עושין למעלה כעין קוטר כזה: כלו'
הקב"ה חי שוכן ברומו של עולם קי"ת הייכו קי: ותלו
לכרעיה של ה"א רגל הפנימי של ה' תלוי בחויר ואין דבוק
לגגו: הוה ליה מחסה להכי משמע על שבטחו בה' עדי עד

לי מאי שנא דכתיב בי"ה ולא כתיב י"ה כדדריש
ר' יהודה בר' אלעאי אלו שני עולמי' שברא
הקב"ה אחד בה"א ואחד ביו"ד ואיני יודע אם
העה"ז בה"א והעה"ב ביו"ד או אם העה"ז ביו"ד
ילקוט נ והעה"ב בה"א כשהוא אומר *אלה תולדות השמים
והארץ בהבראם אל תקרי בהבראם אלא בה"א
בראם [הוי אומר העוה"ז בה"י והעוה"ב בי']
ומפני מה נברא העה"ז בה"א מפני שדומה
לאכסדרה שכל הרוצה לצאת יוצא מ"ט חליא
כרעיה דה"א ראי הדר בחשובה מעיילי ליה
ולעיילוהו בהך לא מסחייעא מלתא כדר"ש בן
משלי ג לקיש דאמר ר"ש בן לקיש מ"ד *אם ללצים הוא
יליץ ולענוים יתן חן בא ליטמא פותחין לו בא
ליטהר מסייעין אותו מ"ט אית ליה חגא אמר

הוי להס ני"ה ה' מקסה לור מעוז (לעול') [לעולמי'] : אחר
בה"א ואח' ביו"ד קילק חת שמו והטיף מכל חות ג' טפין
ומחותן טפין כעזו מים ומם ומוד וכל העולם וכן כתוב בספר
יצירה : שדומה לאכסדרה שפתוח מתקתיו : שכל הרוצה
לצאת ממכו למרגות רעה יוכל : מעיילין ליה בפתח העליון
בין הגל שבתוכו לגגו : ולעיילוהו בהך פתח תקתון דכפק ביה :
לא מסחייע מלתא להכל לטהר בעי סיוע' מפני יצר הרע
הלכך עבדי [ליה] סיוע' פתח יתירה : הוא יליץ הקב"ה יליץ
חותו כלומר פותק לו להיות לן : מסייעין אותו חלמח בעי
סיועך : אית ליה חגא לה"ח כמר קטן בסוף גגו :

תקב"ה אם חוור בו אני קושר לו כתר מפני מה נברא העה"ב ביו"ד מפני [צדיקים] [שצדיקים] שבו מועטין מפני מה כפוף ראשו מפני שצדיקים שבו כפופים ראשיהם מפני מעשיהן שאין דומין וה לוה:

אמר רב ס"ת שיש בו שתי טעיות בכל דף ודף סז יתקן ג' יגנז ותניא תיובתיה ג' יתקן ד' יגנז תנא אם יש בו דף אחת שלימה מצלת על כלן אמר רב יצחק [בר שמואל בר מרתא משמיה דרב] והוא דכתיב רוביה דספרא שפיר א"ל אביי לרב יוסף אי איתא בההוא דף ג' טעיות מאי א"ל הואיל ואתיהב לאיתקוני מתקן וה"מ חסרות אבל יתרות ליתן בה חסרות מ"ט לא אמר רב כהנא משום דמיחוי כמנומר:

מעשיהן אין דומין וכו' וכגולו של זה גדול משל זה משום הכי לחמיהן כפופין דמתניתין מקנרו:

מצלת על כלן שמעי' טעיות בכל דף ודף אז מצלת עליהן הך דף שלמה (מתקין) [ומתקן]: אי איתא בההוא דף שלמה ג' טעיות מאי מצלת או אין מצלת מי אמרי' שלמה בלא טעות או דילמא שלמה מד' טעיות אבל ג' לא איכפת לן: הואיל ואתיהבת רשות לתקוני ס"ת אע"פ שיש בה ג' טעיות בכל דף מתקן להך דף בת ג' ומצלת על כלה אע"פ שיש ד' בכל שאר הדפין: וה"מ דאמרי' ד' יגנז: כגון חסרות שמפסיד מתוכו לותיות:

[אבל יתירות ליתן בה אלא גורדן: דמיחוי כמנומר *(אלא) גי' רש"י כשכותב ומגיה (בין) [נו] השיטין אלא מה שמיסר]:

לְ תניא *ויפת שם משה עבד ה' אפשר משה חי
דנדי' לד וכתב ויפת שם משה אלא עד כאן כתב
משה מכאן ואילך כתב יהושע בן נון דברי ר'
יהודה ואמרי לה ר' נחמיה א"ל ר' שמעון אפשר
פס לפ ס"ת חסר אות אחת וכתב *לקוח את ספר התורה
הזה ושמת אותו גו' אלא ע"כ הקב"ה אומר ומשה
קומי *כותב ואומר מכאן ואילך הקב"ה אומר ומשה
וכותב כותב בדמע כמו שנאמר להלן *ויאמר להם ברוך
כל"ל מפיו יקרא אלי את כל הדברים האלה ואני כותב
ירמי' לח על הספר בדיו:

לא אמר רב חסדא על הארץ בשיטה אחרונה איכא
ע"נ דאמרי בסוף שיטה וא"ד בתחלת שיטה
תליס קג מ"ד בסוף שיטה *כגבוה שמים על הארץ ומ"ד
בתחלת שיטה כי היכי דמרחקי שמים מארץ:

אפשר ס"ת חסר ומשה קורא לו ס"ת לקוח את ס"ת הזה:
הקב"ה אומר ומשה לומר לקריו כדי שלא יטעה בכתב
וכותב: מכאן ואילך משה כותב בדמע ולא היה לומר
מרוב נערו: כמ"ש להלן מפיו יקרא וגו' שלא היה לומר
לקריו משום דקיכות הוו:

על הארץ בשיטה אחרונה כלו' לא בשיטה לקרובה שלא ג'
תינות הללו: בסוף שיטה היו מתקילין לשיטה לקרובה
כזה: בתחלת שיטה היו מתקילין לשיטה לקרובה כזה: מ"ד
בסוף שיטה כדי שיהו שמים על הארץ דמשמע כדכתיב כי
כגבוה שמים על הארץ כן יקריך ימיכס: ומ"ד בתחלת שיטה

א"ר חנינא בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת ב"ו מלך [יושב] מבפנים ועבדיו משמרים אותו מבחוץ ומדת הקב"ה אינו כן עבדיו יושבין מבפנים והוא משמרן מבחוץ שנא' *ה' שומרך ה' צלך על יד ימינך: *וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך תני' ר' אליעזר הגדול אומר אלו תפילין של ראש *והסירותי את כפי וראית את אחורי ופני לא יראו א"ר חנא בר ביזנא א"ר שמעון חסידא מלמד שהראהו הקב"ה למשה קשר של תפילין:

מלי' קכח ה ע"ג לה ע"ג דכתי' כח שמות לג נרכות מאמר לח

א"ר יהודה קשר של תפילין צריך שיהא למעלה כדי שיהו ישראל למעלה ולא למטה וצריך שיהא כלפי פנים כדי שיהו ישראל לפנים ולא לאחור:

פ"ק ופ"ב נמהדש"ם סס

כלומר נעי מרקוקי מרץ מזמים דהכי מזמע כי היכי דמרקקי מזמים מארץ כן ירריכו ימיכם:

[על יד ימינך דמזוזה ליד הימין הוא נכניסתו]:

שם ה' נקרא עליך אלו תפילין של ראש שבתוב נהן רוב הסס ז"ן ולל"ת: קשר של תפילין מאקורי העורף והקב"ה מכיר תפילין כלאמריכן נפ"ק דנרכות כשנע ה' נימיכו ונזרוע עוזו ואמריכן לעיל דמסוס תפילין של ראש ירחו האומות כדכתיב וירחו ממך:

למעלה נגונה הרחם ולא למטה נגואר: כלפי פנים ממול

לן ת"ר ידך זו שמאל אתה אומר שמאל או אינו
ע"נ אלא ימין ת"ל *אף ידי יסדה ארץ וימיני
יפעי' מח טפחה שמים ואומר *ידה ליתד תשלחנה וימינה
שופטי' ה להלמות עמלים ואומר *למה תשיב ידך וימינך
תלי' עד מקרב חיקך כלה *ר' יוסי החורם אומר מצינו
לן ימין שנקרא יד שנא' *וירא יוסף כי ישיות אביו
ילקוט' מח יד ימינו ואידך יד ימינו איקרי יד סתמא לא איקרי:
סס בעא מיניה פליפו מרבי מי שיש לו ב' ראשים
באיזו מהם מניח תפילין א"ל או קום גלי
או קבל עליך שמתא ארהבי אתא ההוא גבר'
א"ל איתליד לי ינוקא דאית ליה תרי רישי כמה
בעינן למיתב לכתן אתא ההוא סבא תנא ליה
חייב ליתן עשרה סלעים:

עורף ולא נגלי הרקם ל"ח כלפי סכיס זיהם הקדר מנפכים
והכוי של דלי"ת מנקוץ כדלמרן וכוייהן לנר:
ידי יפדה ארץ וימיני וגו' מדכתיב ידי וימין ש"מ יד היינו
זמחל: רבי יוסי החורם קוטעו מחוקע כדלמרי' בנכורות
קרוס זה זקוטעו מחוקע:
או קום גלי [לו עמוד ולא בגלות]: או קבל עליך שמתא
דלחוכי קייכת בי: עשר סלעים דקד נכור הוא ולית ליה
תרי רישי קשיב כתרין לע"ג דיולדת תלומים לא יהיב אלא ה'
סלעים כדלמרי' נפ' ים נכור לנקלה מפ"ה התם הוא מחוס
דל"ח לנמלס אבל הכא קד הוא ולפחר לנמלס זילאו כלקד
והוו זכיהס פטר רקס:

ה ת כ ל ת

פרק רביעי

מלאכא אשכחיה לרב קטינא דמכסי סדינא ו
א"ל קטינא קטינא סדינא בקיטא **מא**
סרבלא בסיתוא ציצית [של תכלת] מה תהא
עליה א"ל ענשיתו אעשה א"ל אין בעידן ריתחא
ענשינן:

תניא *וראיתם אותו וזכרתם ראה מצוה זו וזכור ן
מצוה אחרת התלויה בה ואיזו זו קריאת **מג**
שמע דתנן מאימתי קורין את שמע בשחרית ע"כ
משיכיר בין תכלת ללבן תניא אידך וראיתם ודני שו
אותו וזכרתם את כל מצות ה' ראה מצוה זו וזכור
מצוה אחרת הסמוכה לה ואיזו זו כלאים דכתי'
*לא תלבש שעטנז [צמר ופשתים יחדיו] גדילים דנדי' כג
תעשה לך תניא אידך וראיתם אותו וזכרתם את
כל מצות ה' שקולה מצוה זו כנגד כל המצות
כלן ותניא אידך וראיתם אותו וזכרתם את כל

דמכסי סדינא שלח היה בו לילית מצוס כסות לילה: סרבלא
כעין חותס שלבו שהס עגולים ואין לה שלש ג' כנפיס
מלבטו"ל לפטור מלילית: (ענשיתו אעשה הלס לתס מעניש'
בב"ד של מעלה על מ"ע גרידא):
שקולה מצוה זו מלכתיב את כל מלות ועוד דלילית בגימטריא
ת"ר ומצוה קטרים ושמונה קושין הרי תרי"ג:

מצות ה' ועשיתם אותם ראיה מביאה לידי זכירה. וכירה מביאה לידי מעשה. רשב"י אומר כל (הזהיר) [הוריון] במצוה זו זוכה ומקבל פני שכינה כתיב הבא וראיתם אותו וכתיב התם *את ה' אלהיך תירא ואותו תעבוד תניא היה ר' מאיר אומר מה נשתנה תכלת מכל מיני צבעונין מפני שהתכלת דומה לים ויום דומה לרקיע ורקיע דומה (לספיר וספיר דומה) לכסא הכבוד שנא' *ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטוהר (דכתיב התם) [וכתיב] *כמראה אבן ספיר דמות כסא. תניא היה ר' מאיר אומר קשה עונשו של לבן מעונשו של תכלת משל למלך ב"ו שאמר לשני עבדיו לאח' אומר לו הבא לי חותם של טיט ולא' אומר הבא לי חותם של זהב ופשעו

רבי' ו מולין פרק ד וע"ש במהרש"א פחות כד ירמקל ק

ראייה ראיית לילית מביא לידי זכירת מלוה: כתיב הבא וראיתם אותו וכתיב התם ואותו תעבוד מה להלן שכינה אף כאן שכינה: מה נשתנה תכלת שייקדו הקב"ה למלוה זה: דומה לים שנעשה בו נסים לישראל: ורקיע לכסא הכבוד ומתוך התכלת היוצא על כסא מתמלא עליהם רחמים ועוד כתה לישראל שיהא כסאו עליהם שנא' ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר דהייני רקיע (וכתיב ספיר): וכתיב כמראה אבן ספיר דמות כסא שלמא רקיע הייני [כנמחזה] כסא תכלת ליס ויס לרקיע וחזן קא מזיכן: קשה עונשו של לבן ממי שחייבו מטיל לילית מתכלת: חותם היו עושין לנהמה אף לעבד כשקונין אותן לשם שימן

שניהם ולא הביאו אי זה עונשו מרובה זה
שאמר לו הבא לי של טיט ולא הביא:
ת"ר חביבין ישראל שסיבבן הקב"ה במצות תפילין ח
בראשיהן תפילין בזרועותיהן ציצית בבגדיהם סס
מזוזות בפתחיהן ועליהם אמר דוד *שבע ביום תלי' קיט
הללתיך על משפטי צדקך ובשעה שנכנס דוד
למרחץ וראה שעמד ערום אמר אוי לי שאעמוד
ערום בלא מצות כיון שנזכר במילה שבבשרו
נתישבה דעתו לאחר שיצא אמר עליה שירה
שנ' *למנצח על השמינית מזמור לדוד על המילה סס יב
שנתנה בשמיניות. ר' אליעזר בן יעקב אומר כל
שיש לו תפילין בראשו ותפילין בזרועו וציצית
בבגדו ומזוזה בפתחו הכל בחזוק שלא יחטא שנ'
*והחוט המשולש לא במהרה ינתק ואומר *חונה קהלת ד
מלאך ה' סביב ליריאיו ויחלצם: תלי' לד
היה ר' מאיר אומר חייב אדם לברך מאה ברכות ט
בכל יום שנ' *ועתה ישראל מה ה' אלהיך סס
דנרים י
ענדות: זה שאמר לו המלך הבא חותם של טיט ולא הביא
עונשו מרובה מלוי הוא:
שבע ביום תפילין שנרתם ובזרוע הרי כאן שתים ותרגע לילית
ומזוזה הרי שנע: הכל בחזוק מכל וכל עומד בקזקת שלא
יקטע: המשולש בתפילין וליבית ומזוזות: סביב ליראיו
העושים מלות ויקלנם מקטע:
מה ה' אלהיך וגו' קרי ביה מלה:

שואל מעמך (ר') [רב] חייא בריה דרב אויא בשבתא וביומי טבי טרח וממלא להו באספרמקי ומגדי:

ס"ס חניא היה ר"מ אומר חייב אדם לברך ג' ברכות בכל יום ואלו הן שלא עשאני גוי שלא עשאני אשה שלא עשאני בור. רב אחא בר יעקב שמעיה לבריה דהוה מברך שלא עשאני בור א"ל כולי האי נמי א"ל ואלא מאי מברך מד שלא עשאני עבד היינו אשה עבד *ויל טפי:

ס"ס ת"ר חלזון זה גופו דומה לים ובריתו דומה לדג ועולה אחד לשבעים שנה ובדמו צובעין תכלת לפיכך דמיו יקרים:

י חניא א"ר נתן אין לך כל מצוה קלה שבתורה

ס"ס בשבתות וי"ט דלא מכלי י"ק ברכות: טרח וממלא להו למאה ברכות: באספרמקי ומגדי בשמים ומגדי מיכי מגדים שטעונין ברכה:

כולי האי נמי דמסבקת כפסך דליכך עם החרס ל"ח כולי האי כמי שמלמח ככרי ואסה הוליל ולא בני מלוה כיכהו שפיר מברכת אלא דור בר מלוה הוא: אלא מאי מברך להשלים ג' ברכות דר"מ: היינו אשה דאסה כמי שפיקה לנעלה כעבד לרבו ל"ח הייכו אסה דלעכין מלוה אסה ועבד שוין דגמריכן לה: זיל טפי אס"ה מזולזל העבד יותר מן האסה ל"ח זיל טפי כלומר זיל והוסיף ודרך שלא עשאכי עבד כדי להשלים:

גופו מרקה גופו תבנית דיוקנו: ועולה מן החרס: לפיכך שמינו עולה שלא שקד לשנעים שנה [דמיהן יקרין]:

שאין מתן שכרה בעולם הזה ובעה"ב אבל איני
יודע כמה צא ולמד ממצות ציצית. מעשה באדם
אח' שהיה והיר במצות ציצית שמע שיש זונה
אחת בכרכי הים שנוטלת ח' והובים בשכרה
שיגר לה ת' והובים וקבעה לו זמן כשהגיע ומנו
הלך וישב על פתח ביתה נכנסה שפחתה ואמרה
לה אותו אדם ששגר ליך ארבע מאות והובים
בא וישב על הפתח אמרה לה יכנס נכנס הציעה
לו שבעה מטות שש של כסף ועליונה של והב
ובין כל אחד ואחד (ספסל) [סולם] של כסף
ועליונה של והב ועלתה וישבה ע"ג העליונה
ערומה ואף הוא עלה לישב ערום כנגדה באו ד'
ציציותיו וטפחו לו על פניו נשמט וישב על גבי
קרקע ואף היא נשמטה וישבה על גבי קרקע
אמרה לו גפה של רומי שאין אני מניחך עד
שתאמר לי מה מום ראית בי אמר לה העבודה
שלא ראיתי אשה יפה כמותיך אלא מציה אחת
צוה אלהינו וציצית שמה וכתיב בה *אני ה' אלהיכם מדב' טו
ב' פעמים אני הוא שעתיד ליפרע ואני הוא שעתיד
ליתן שכר ועכשיו נרמו עלי כארבעה עדים אמרה
לו העבודה איני מניחך עד שתאמר לי מה שמך

ציצית מלוה קלה עשה נעלמת: גפה של רומי (גופה של רומי)
כשנע' נקיי המלך שהות שרה של רומי ליזכך לקריבת ע"ז:
בפסוק אחרון של פרשת לילית כתיב שבי פעמים אני ה' אלהיכם

(ושם) [ומה שם] עירך ומה שם רבך ומה שם
בית מדרשך שאתה לומד בו תורה כתב ונתן
בידה עמדה וחלקה כל נכסיה שליש למלכות
ושליש לעניים ושליש נטלה בידה חוץ מאותן
מצעות ובאת לבית מדרשו של ר' חייא אמרה
לו רבי צוה עלי ויעשוני עבדית אמר לה בתי
שמא עיניך נחת בא' מן התלמידים הוציאה
הכתב מידה ונתנה לו אמר לה לך וכי במקחך
אותן מצעות שהציעה לו באיסור הציעה לו בהיתר
וה מתן שכרן בעה"ז ולעה"ב איני יודע כמה:

יא ע"ס אמר רב ששת כל מי שאינו מניח תפילין עובר
בשמונה עשה כל שאינו עושה לו ציצית
בבגדו עובר בה' עשה כל כהן שאינו עולה לדוכן

לקד נרא"ו ולקד נסופו: שליש למלכות זיכיקנה להתגייר:
מאותן מצעות לא מכרה והניחתן עמה והוא היה מתן שכרו
נעה"ז: הוציאה כתב מידה וספרה לו כל המאורע שלשם שמים
היא מתגיירת לפי שמעה כח גדול של קושר מלוה שטפקו לו ל'
ליליות על פניו:

בשמנה עשה ל' פרשיות יש נהן ולכל אדם קיימו תרי עשה
(דכתיב) וקשרתם לאות והיו לטוטפות ל"א נוהיה כי
יביאך כתיב והיה כי יביאך לאות וגו' ושמרת את החוקה וגו'
ונסוף הפרשה כתיב והי' (לטוטפות) [לאות]. ובק"ש וקשרתם
לאות והיו לטוטפות וכן והיה אם שמוע תרין הרי ז' ושמתם
את דברי אלה דדרשינן בפ' הקומץ דבתפילין קא משתעי שתהא
שימה כנגד הלב הרי ח': בציצית חמשה ועשו וכתבו והיה

עובר בשלשה עשה כל שאין לו מזוזה בפתחו עובר בשני עשה וכתבתם וכתבתם. אמר ריש לקיש כל המניח תפילין מאריך ימים שנ' *ה' עליהם יחיו ולכל בהן חיי רוחי ותחלימני (ותחייני) [והחייני]:

יעשי' לח עליהם רמז לתפילין

*כה אמר ה' [אלהים] בראשון באחד לחדש תקח פר בן בקר תמים וחטאת את המקדש חטאת עולה היא א"ר יוחנן פרשה זו אליהו עתיד לדורשה רב אשי אמר (אני אפרשנה) מלואים הקריבו בימי עזרא כדרך שהקריבו בימי משה. תניא נמי הכי ר' יהודה אומר פרשה זו אליהו עתיד לדורשה א"ל ר' יוסי מלואים הקריבו בימי עזרא מה כדרך שהקריבו בימי משה א"ל תנוח דעתך שהנחת את דעתי. *כל נבלה וטרפה מן העוף

מי' דומי שהוא הלב רמז לתפילין של יד

ימוקאל מה סם מד

ורחיתם גדילים תעשה לך: ה' עליהם חותם שנותנים עליהם שם ה' בתפילין יקיו:

[חטאת בתמיה חמאי כתיב חטאת למשמע חטאת הא עולה הוו פריס דרחם קדם כדכתיב ברחמי קדשיכם תקריבו עולה וגו']: פרשה זו ליזקאל: אליהו עתיד לדורשה דעד השתא אליהו ויפרשנה לכו אין לכו יודעים לפרשה: רב אשי אמר אני אפרשנה מלואים הקריבו וכו' והך כתובה ליזקאל על בית שני (כתובה) [כתבה] והקריבו מלואים וכי היכי דמליחים דמשה בשמיני לידהו הוה ר"ח (ניסן) כדאמרינן בשם' שבת בראשון נתקדש לקדש ותכף לחנוכתו היום כתל' ' עטרות וכו' והקריב עגל

ומן הבהמה לא יאכלו הכהנים כהנים הוא דלא
יאכלו הא ישראל יאכלו א"ר יוחנן פרשה זו
אליהו עתיד לדורשה (רבה) [רבינא] אמר כהנים
אצטריך ליה סד"א הואיל ואשתריא מליקה לגביהו
יחזקאל חשתרי נמי נבלה וטרפה קמ"ל *וכן תעשה בשבעה
יח בחדש מאיש שוגה ומפתי ובפרתם את הבית
שבעה א"ר יוחנן אלו שבעה שבטים שחטאו
ואע"פ שאינה רובה של קהל. חדש (שחדשו)
שבת פ"ק [אם חדשו] ואמרו חלב מותר מאיש שוגה ומפתי
מלמד שאין חיובי' אלא על העלם דבר עם שגגת
מעשה א"ר יהודה אמר רב וכור אותו האיש
לטוב וחנניה בן חזקיה בן גוריון שמו שאלמלא הוא
ננזו ספר יחזקאל שהיו דבריו סותרין דברי תורה

בן נקר לקטלת ה"כ הקריב פר בר"ק: אלו ז' שבטים והכי
מסמע וכן תעשה (ותניא פר) כי היכי דכתיב לעיל מיכיה תקק
פר בן בקר כן תעשה בשבעה שבטים פר העלם דבר לפי שלשו
שום הורלת לישור ולמרו חלב מותר: מאיש שונה שגגו על
פיהן ולכלו חלב בשוגג מזידין פר: ואע"פ שאין בשבעה שבטים
הללו רובן של ישראל ולילה למימר כיקידים דמי ויביא כל לקק
בשבה [לי] שעירה לפ"ה הואיל ורוב שבטים הם קדיני רובא
ויביאו פר העלם דבר שבעלם הדבר מסנהדרין והורו שחלב
מותר: עם שגגת מעשה שלכלו בגדר חלב שוגגין על פיהם:
דבריו סותרין דברי תורה כגון כל הכך לאמרינן לעיל דקדי
לפר דר"ק קטלת וכן לותן לעיל:

מה עשה העלו לו ג' מאות גרבי שמן וישב בעליה ודרשן:

כל המנחות

פרק חמישי

אמרו ליה רבנן לר' פרידא (עורי') [ר' עורא] בר יג
בריה דר' אבטולם דהוא עשירי לר' אלעזר נג
בן עוריה דהוא עשירי לעורא קאי אבבא אמר
מאי כולי האי אי בר אוריון הוא יאי ואי בר
אבהן ובר אוריון יאי* ואי בר אבהן ולא בר כ"ק ויפי
אוריון אשא תכליה אמרו ליה בר אוריון הוא
אמר להו ליעול וליתי חוויה דהוה עכירה דעתיה
פתח ואמר *אמרת להה' ה' אתה טובתי בל עליך תליס טו
אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבש"ע החוק
לי טובה שהודעתיך בעולם אמר לה טובתי בל
עליך אין אני מחזיק טובה אלא לאברהם יצחק

שלש מאות גרבי שמן לכרות להדליק בלילה ולדרשן:
דהוא עשירי לעורא ר' אלעזר בן עזריה עשירי לעזרא הסופר:
מאי כולי האי דקא מייקסתו ליה: אי בר אוריין אס בן
תורה [הוא]: יאי הרי הגון: חוויה ר' פרידא לר' עזריה:
דעכירה דעתיה שהיה כעור: פתח בהגדה (למנדקיה)
[למקנני']: שהודעתיך אלכי מייקר אמך בעולם: א"ל טובתי
בל עליך להכי מצמע מה אלמרת להקב"ה ה' אתה אין טיבתי

תלים טו ויעקב שהודיעוני בעולם תחלה שנ׳ *לקדושים
אשר בארץ המה ואדירי כל חפצי בם כיון דקא
שמעיה דקא אמר אדיר פתח ואמר יבא אדיר
ויפרע לאדירים מאדירים באדירים אדיר זה
סס נג הקב״ה דכתיב *אדיר במרום ה׳. ויפרע לאדירים
סס טו אלו ישראל דכתיב *ואדירי כל חפצי בם. מאדירים
שמות טו אלו מצרים דכתיב *צללו כעופרת במים אדירים
תלים נג באדירים אלו מים דכתיב *אדירים משברי ים.
יבא ידיד בן ידיד ויבנה ידיד לידיד בחלקו של
ידיד ויתכפרו בו ידידים יבא ידיד וה שלמה
ש״נ יג דכתיב *וישלח נתן הנביא ויקרא את שמו ידידיה
סס ע״נ בעבור ה׳ *בן ידיד וה אברהם דכתיב *מה לידידי
ירמיה יא בביתי. ויבנה ידיד וה בהמ״ק דכתיב *מה ידידות
תלים פד משכנותיך ה׳ צבאות. לידיד וה הקב״ה דכתיב
ישעיה ה *אשירה נא לידידי. בחלקו של ידיד וה בנימן
דברים לג דכתיב *לבנימן אמר ידיד ה׳. ויתכפרו בו ידידים
ירמיה יב אלו ישראל דכתיב *נתתי את ידידות נפשי בכף
אויביה. יבא טוב ויקבל טוב מטוב לטובים יבא

עליך: חלח לקדושים אשר בארץ דהכי תרי קרחי סמיכי דהדדי
וקב״ה חמריכהו: דשמעיה ר׳ עזריה לר׳ פרידח דחמר חדירי
כל חפלי נס נזכר חגדה של חדיר: יבא אדיר כלו׳ כך חמר
הקב״ה כשעשה נקמה במלריס בללו כעופרת במים (חדיריס)
[מלריס] שהס חדיריס: מה לידידי מפרש ר׳ יצחק לקמן
במנרהס:

טוב זה משה דכתיב *וחרא אותו כי טוב הוא ויקבל טוב זו תורה דכתיב *כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו. מטוב זה הקב"ה שנא' *טוב ה' לכל. לטובים אלו ישראל דכתי' *הטיבה ה' לטובים. יבא זה ויקבל ואת מזה לעם זו יבא זה זה משה דכתיב *כי זה משה האיש ויקבל ואת זו התורה דכתיב *ואת התורה. מזה זה הקב"ה דכתיב *זה אלי ואנוהו. לעם זו אלו ישראל דכתי' *(עם זו יצרתי לי וכתיב) *עם זו קניתי: א"ר יצחק בשעה (שהחריב הקב"ה) [שחרב] נחמ"ק מצא הקב"ה לאברהם עומד בבהמ"ק א"ל *מה לידידי בביתי א"ל על עסקי בני באתי א"ל בניך חטאו וגלו א"ל שמא בשוגג חטאו א"ל *עשותה המומתה א"ל שמא מיעוטם חטאו א"ל הרבים א"ל היה לך לזכור להם ברית מילה א"ל *ובשר קדש יעברו מעליך א"ל שמא אם המתנתה להם היו חוזרין בתשובה א"ל *כי רעתיכי אז תעלווי מיד הניח ידיו על ראשו והיה צועק ובוכה ואמר שמא חס ושלום אין להם תקנה יצאתה בת קול ואמרה לו *זית רענן יפה פרי תואר קרא ה' שמך מה זית זה אחריתו בסופו עשותה המומתה כל מעשיהם (נמזמה) [נמזיל] ונכוכה: יעברו מעליך שהעבירו מעליהם מילה: כי רעתיכי אז תעלווי בשעת עלילותם מקזיקי' יותר ברעתם ולא חוזרין בהם: זית רענן סמוך להוא קרא דמה לידידי: זית אחריתו בסופו

שמות נ
ויקל ו
תלי' קמה
שם קכה
שמות לג
דניים ד
שמות טו
ישעי' מג
שמות טו
יד
שם
ירמי' יח
וכן
כולם

ירמי' יג אף ישראל אחריתן בסופן *לקול המולה גדולה הציתת אש עליה ורעו דליותיו אמר רב (חנן) [חיננא] בר פפא לקול מליהו של מרגלי' נתרועעו דליותיהן של ישראל דאמר רב חיננא בר פפא מדני יג דבר גדול דברו מרגלים באותה שעה *כי חזק הוא ממנו (אמרו) [אל תקרי ממנו אלא ממנו] כביכול שאפילו בעל הבית אינו יכול להוציא כליו משם מתקיף לה ר' (אחא) [חייא] בר חנינא (בר פפא) האי לקול המולה לקול מלה מיבעי ליה אלא א"ל הקב"ה לאברהם קולך שמעתי וחמלתי עליהם אני אמרתי וישתעבדו בד' כ"ף מלכיות כל א' וא' (בשעבוד) [כשיעור] מלכות כשיעור מצרי' השתא [כל] חדא חדא מאי דפסיק להו מרנע גליות וא"ד אני אמרתי בזה אח"ז עכשיו בבת אחת. אמר ריב"ל למה נמשלו ישראל לזית מה זית זה אין עליו נושרין לא בימות החמה ולא בימות הגשמים אף ישראל אין להם בטלה [עולמית] לא בעה"ז ולא בעה"ב (ואמר) ר' יוחנן [אמר]

זכוטעו עכסיו וליכו טוען עד זמן גדול ולק"כ טוען פירות הרבה. ל"ח זחין מתבטל מעט מעט כשאר חילוקות חלח נסופו כולו יקר: דליותיהן קרייל"ם: נתרועעו כתרוגלו כלו' כשבר גלון עוזס: בעל הבית הקב"ה: כל א' וא' (בשעבוד) [כשיעור מרנע גליות] של עכסיו: בזה אחר זה להיכו ל' זיעורין: ועכשיו בבת אחת לשוי כולו קד זיעורין חלח זיהו מפוזרין מקלתן משוערין לבגל ומקלתן ליון ומקלתן לפרס ומקלתן

למה נמשלו ישראל לזית לומר לך מה זית זה
אין מוציא שמנו אלא ע"י כתישה אף ישראל אין
חוזרין למוטב אלא ע"י יסורין:

מתני' מה בין מחבת למרחשת מרחשת יש לה סג
כיסוי מחבת אין לה כיסוי דברי ר' יוסי
הגלילי וכו': גמ' מ"ט דר' יוסי הגלילי אילימא
מרחשת דאתיא ארחושי הלב כדכתיב *רחש תלי' מה
לבי דבר טוב ומחבת דאתיא אמחבואי הפרי
כדאמרי אינשי מנבח נבוחי אימא איפכא מחבת
דאתיא אמחבואי הלב דכתיב *למה נחבאת לברוח תלי' לח
מרחשת דאתיא ארחושי כדאמרי אינשי הוה
מרחשן שיפוותיה אלא גמרא גמירי לה:

רבי ישמעאל

פרק ששי

תנו רבנן כשצרו מלכי בית חשמונאי וכו': טו
כדאיתא נב"ק נפ' מרובה [מלמר כה]: סד

מרחשת לשון רחש דמתרגמינן רקדין: מ"ט דמרקדת יש לה ע"נ
כיסוי ומקדת אין לה כיסוי: אי נימא דמשמעותה וסוף סוטה
דמדקרקר מרקדת דמשמע לאתויי לרקוזי הלב שהוא דבר מכוסה ויב"ש
לפיכך מעשיה מכוסין ומקדת נמי לשון [הפה] לשון כיב נמהרש"א
שהוא נגלוי: רחושי הלב הרהור עבירה: מחבואי הפה נבוזי
הפה (כיון שהרכילות) [כגון שהרכיל]: נחבאת עמוקה ולב קטני
שמון הוא: אלא גמרא דזו מכוסה וזו מגולה:

טז פיסקא מעשה שבא העומר מגגות צריפין ושתי
סס הלחם מבקעת עין סוכר כי מטא עומר
לא הוו ידעו היכא איכא עומר לאיתויי אכרוז
אתא ההוא חרשא אותיב חדא ידיה אאיגר'
וחדא ידיה אצריפ' א"ל מרדכי מי איכא דוכתא
דשמיה צריפין גגות או גגות צריפי' בדוק ואשכחו
כי בעו לאיתויי שתי הלחם לא הוו ידעי היכא
איכא אכרוז אתא ההוא חרש' אותיב חדא ידיה
אעיניה וחדא ידיה אסיכרא א"ל מרדכי מי איכא
דוכתא דשמיה עין סוכר או סכור עין בדוק
סה ואשכחו: *פתחיה על הקינין פתחיה וה מרדכי
(מעשה שבא העומר מגגות צריפין וכו' מפורש סס נמצא
מלות העומר להביא מן הקרוב ומפרש סס בגמ' משום
כרמל ק"כ משום דלין מעבירין על המלות. פי' כרמל תקריב לך
ומלא שתהא התבואה רכה וכמלת ולי מייתי מרקוק כתיב לה
זיקא ומתקשה בדרך הלי כרמל נמכות עומר כתיב ק"כ לין
מעבירין וכו' הלכך כשיולא מירושלים לנקט עומר לותס שמולא
רחטון כוטל דלין מעבירין על המלות ומפורש סס בגמ' שבימי
משמונאי היו הקיילות והקרינו כל סביבות ירושלים והלריכו
להביא מגגות לריפים וכו' שהיו רחוקים מירושלים): [כי מטא
עומר זמן עומר:] אכרוז הכריזו שכל מי שיודע תבואה שיודיעכה:
חרשא קרם שומע ולא מדבר: אאיגרא גג: צריפא בורל"ל
שלין לו גג אלא קל מלמעלה ומין ערבה הוא: מרדכי שהיה בימי
משמורות: שתי הלחם של עטים: אעיניה בעינו: סיכרא קור
שבמזוזות הבלת שבו תוקנין הבריק לכעול: פתחיה על הקינין

למה נקרא שמו פתחיה שפותח דברי׳ ודורשן
ויודע שבעים לשון כלהו סנהדרי נמי הוה ידעי
שבעים לשון דא״ר יוחנן אין מושיבין בסנהדרין
אלא בעלי חכמה בעלי מראה בעלי קומה בעלי
וקנה בעלי כשפים ויודעים שבעים לשון שלא
תהא סנהדרין שומעין מפי המתורגמן אלא דהוה
ביול לישני ודריש והיינו דכתיב (*נחמיה)
מרדכי בלשן:

כ״מ דקרו ליה מרדכי בלשן ערוך ע״ג סס

היו ביתוסין אומרים עצרת אחר שבת ניטפל
להם ריב״ז וא״ל שוטים מנין לכם ולא היה
אדם אחד שהיה משיבו חוץ מוקן אחד שהיה
מפטפט כנגדו ואמר משה רבינו אוהב ישראל

על הספר שמו קיכין שהמתכבד קן מביא מעות וכותן לתוכו. י״ג
ספרות היו נמקדם וכו׳ נמס׳ שקלים: שפותח דברים ודורשן
נגמרא מפרש: בעלי קומה שירתתו מהס נעלי דיכין שלא ישקרו:
בעלי כשפים שאס יהיה הכלון מכשף (ויפניע הסייף) והלוך
שלא ישלטו בו יעשו הס מכשפות וימיתוהו בכל מיתה שיוכלו
(והייבו דאמריבן בחלו מליחות מכין שאס אי אתה יכול להמיתו
במיתה הכתובה בו וכו׳): מפי המתורגמן שלא יקליף המתורגמן
טעותיו ויקיימוהו: דהוה ביול לישני בולל ומערב הלשונות:
ודורשן כגון עין סוכר וגגות לריפין והיינו דקרו ליה מרדכי
בלשן:

מנין לכם דהאי ממקרת העבת ממש הוא: זקן אחד ביתוסי

היה ויודע שעצרת יום א' הוא עמד ותיקנה אחר
שבת כדי שיהו ישראל מתענגין ב' ימים קרא
דנריס ל עליו מקרא זה *אחד עשר יום מחורב דרך הר
סס ע"נ שעיר *ואם משה רבינו אוהב וישראל היה למה
איחרן במדבר מ' שנה א"ל רבי בכך אתה פוטרני
א"ל שוטה ולא תהא תורה שלימה שלנו כשיחה
ויקרל כג בטלה שלכם כתוב א' אומר *תספרו חמשים
סס יום וכתוב אחד אומר *שבע שבתות תמימות
תהיינה הא כיצד כאן בי"ט שחל להיות בשבת
כאן בי"ט שחל להיות באמצע השבת:

סט בעי ר' זירא חיטין שירדו בעבים מהו למאי אי
ע"נ היה מפטפט בדברי ויכוחין: י"א יום וגו' שלש היה משה
מוליך את ישראל דרך הר שעיר היו שלין בי"ח יום לקדם שהיה
סמוכה לח"י: ואם אוהב ישראל היה למה מאחרן מ' שנה
ודיקוי בעלמא קאמר ליה משום דהוה היה חומר דברי הבל: לא
תהא תורה שלמה (לעולם) לדקות חדש בקנה ובקש כמיקה
בטילה שלכם דלכו יש רמיה ולכם אין רמיה: ג' יום משמע ימים
ולא שבועות [וכתוב אחד אומר שבועות] ושבועות לא קרי אלא
אותן המתקילות בחדש בשבת ומסיימות בשבת: הא כיצד הא
בי"ט ראשון של פסח שחל להיות בשבת (וממחרתו)
[למחרתו] אחר השבת דהוה יום הנחת עומר ומתחילין למנות
ממחרת שבע שבתות תמימות תהיינה: בי"ט של פסח שחל
להיות באמצע שבת דמתחילין למנות ממחרתו ממחרת קרא בא'
יום ולא בשבועו' שלימו' אלא מתחילין למנות בחמלא שבת:
שירדו בעבים עם המטר כשהתו העבי' בחוקייכוס בלעו ספינה

למנחות אמאי לא אלא לשתי הלחם מאי
ממושבותיכם אמר רחמנא לאפוקי דח"ל דלא אבל
דעבים שפיר דמי או דילמא ממושבותיכם דוקא
ואפי' דעבים נמי לא ומי איכא כה"ג אין *בר כ"מ
עדי טייעא נחיתא ליה רום כיובא חיטי בתלתא כדינדי
פרסי:

חניא ו' דברים עשו אנשי יריחו שלשה ברצון **עא**
חכמים ושלשה שלא ברצון חכמים ואלו
שברצון חכמי' מרכיבין דקלים כל היום וכורכין
את שמע וקוצרין לפני העומר ברצון חכמים. ואלו
שלא ברצון חכמים גודשין לפני העומר ומתירין
גמויות של הקדש של חרוב ושל שקמה ופורצין

מלחה קיטים: רום כיובא בתלתא פרסי שהיה קרקעו
לוקח ג' פרסאות רוס כיזנא (ג' טפקים) [טפק] בזקיפת גולל:
מרכיבין דקלים כל היום שלי"ט נכיסן לסגירת להו לאו מלאכה
מצוה היא: וכורכין את שמע מפרש בפסחים במקום
שנהגו שהיו לומרים שמע ישראל ולא היו מפסיקין ליתן ריוח בין
תיבה לתיבה: לפני העומר וכו' ואע"ג דאמר ר"מ לעיל מולאין
שוקי ירושלים מלאין קמח וקלי שלא ברצון חכמים דגזור דילמא
אתי למיכל מיניה התם הוא דעסיק ביה טובא בקלירה וטחינה
וקלי והרקדה ועוד שלא במקום פסידא הוה אבל אכתי יריחו
דפסידא ליכא וקלירה לקוליה צריכן להו מודה ר"מ דברצון
חכמים הוא תדע דלא צרי גדישה: [ומתירין גמויות של הקדש
בהגלה עכפיס של קרוב ושקמה שהיו לומרים אבותינו לא

פרצות בגניותיהן ובפרדסותיהן להאכיל נשר לעניים בשני בצורת בשבתות וי"ט דברי ר"מ א"ל ר' יהודה אם ברצון חכמים הם עושין יהיו כל אדם עושין כן אלא אלו ואלו שלא ברצון חכמים ועל ג' מיחו בידם ועל ג' לא מיחו בידם:

כל קרבנות

פרק תשיעי

יז אמרי ליה יוחני וממרא למשה חבן אתה מכנים לעפריים אמר להו אמרי אינשי למחא ירקא ירקא שקול:

הקדימו חלת קורות עיקר החילן ולכו כתיר גמזית וקח סנדי חין מעילה בגילולין ולהכי נקט קרוב ונקמה דסתמייהו לקורות קיימי: להאכיל נשר פירות שתחת החילן שכשרו רבנן גזרו שמא יעלה ויתלוש]:

יוחני וממרא (הן הם קרטומי) [רחזי מכשפים הן] מלריס אמרו לו למשה כשהיה עושה החותות לעיני פרעה שהיו סנורין שהוא עושה לותם ע"י כישוף: חבן אתה מכנים ג' רש"י לעפריים *משל הוא דמככים תבן לעפריים למכור משוכה הוא בגמ' כשויהרי ים [שם] תבואה הרבה חף אתה עושה מכשפו' בכאן ואין לשון קלת מכשפין בעולם כמותכו: אמ' להם אמרי אינשי למחא ירקא וכן נרש"י שבאמתו ירקא שקול לעיר שיהא גדל בה הרבה הבא ירק לשם למכור לפי שמא"ז שמתקבלין שם כל הלריך לקבות ירק כלו' אבל כמי שפיר קא עבידנא הם אמרו לו דברי לילכו' והוא השיב להם בעכיניהם:

*וישלח יואב תקועה ויקח משם אשה חכמה מאי יח
שנא תקועה א"ר יוחנן מחוך שרגילין שם ע"ג
בשמן ויח חכמה מצויה בהם ת"ר *וטובל בשמן ס"נ יד
רגלו וה חלקו של אשר שמושך שמן כמעין אמרו דנדי' לג
פעם אחת נצטרכו אנשי לודיקי' לשמן מיגו להם
פולמוסטו' אחר אמרו לו לך והבא לנו שמן במאה
רבוא הלך לירושלי' אמרו לו לך לצור הלך לצור
אמרו לו לך לגוש חלב הלך לגוש חלב אמרו
לו לך אצל פלו' בשד' (הלך) [הלו] ומצאו עווק
תחת ויתיו א"ל יש לך שמן במאה רבוא שאני
צריך א"ל הן המתן עד שאסיו' מלאכתי המתין
לו עד ששיים מלאכתו לאחר ששיים מלאכתו
הפשיל כליו לאחוריו והיה מסקל ובא בדרך אמר
לזה יש לו שמן במאה רבוא כמדומה אני ששחוק
שחקו בי היהודי' כיון שהגיע לעיר הביאה לו
שפחתו קומקומום של חמין ורחץ בו ידיו ורגליו
והוציאה לו ספל של זהב מלא שמן וטבל בו
ידיו ורגליו לקיים מה שנא' וטובל בשמן רגלו
לאחר שאכלו ושתו מדד לו שמן במאה רבוא
אמר לו כלום אתה צריך יותר אמר לו הן אלא

(שמן זית מפקק את הלב): פולמוסטום (ממוכה): במאה
רבוא מכיס: לגוש חלב שם מקום נקלקו של אבר:
עווק קופר זיתיו שקופר סביב הזית כעין טבעת כמו עיזקתא:
הפשיל כליו לאחוריו כמו שכיר עכי: מסקל מפכה מנכיס

שאין בידי דמים אמר לו אם אתה רוצה ליקח
קח ואני (אבא) [אלך] עמך ואטול הדמים מדד
לו שמן בשמונה עשר רבוא אמרו לא הניח אותו
האיש לא סום ולא פרד ולא גמל ולא חמור
בא"י שלא שכרו כיון שהגיע לעירו יצאו אנשי
עירו לקלסו אמר להם לא תקלסו לי אלא לזה
שעמי שמדד לי שמן במאה רבוא והרי נושה
בי שמונה עשר רבוא לקיים מה שנ' *יש מתעשר
ואין כל מחרושש והון רב:

יט *צו את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך א"ר
פו שמואל בר נחמני (א"ר יוחנן) אליך ולא לי
ע"נ לא לאורה אני צריך שלחן בצפון ומנורה בדרום
ויקרא כד א"ר זריקא א"ר אלעזר לא אכילה אני צריך ולא
מ"מ לאורה אני צריך. *ויעש לבית חלוני שקופים
אטומים. חנא שקופים (בחוץ) [מבפנים] ואטומים
ויקרא כד (בפנים) [בחוץ] לא לאורה אני צריך *מחוץ
שבת פ"ב ועי"ש מן האזדה ומתוך כך נדמה לו לאותו פולמוסטוס כענין: לקלסו
נמהרים לשבחו על שזכה כל כך: קומקומום יורה קטנה: מתעשר
מרחה עלמו כעשיר ואין לו כלום: מחרושש מרחה עלמו כרש
ויש לו הון רב כגון זה שהיה מסקל ומופר תמיד זיתיו:
אליך לרלותך ולהרחות קנתכם לפני: ולא לי ולא בשביל שלא
*ונדפ"י לאורה אלא לצורך: שלחן בצפון ומנורה בדרום ומזבח
בנמ' יב הזהב היה בחמלע ס"מ לא לאורה אלא לצורך ולא לאכילה לפי
כלן גידם' היתי לריך היתי כותן מכורה סמוך לשלשן כנוהג שבעולם:
מחרת ועי"ש *שקופים מבחוץ רקנים מנקוב: ואטומים מבפנים ופיהם

לפרוכת העדות באהל מועד עדות היא לכל באי עולם ששכינה שרויה בישראל וא"ת לאורה אני צריך והלא כל אותם השנים שהלכו ישראל במדבר לא הלכו אלא לאורי אלא עדות היא לכל באי עולם שהשכינ' שרויה בישראל מאי עדותה [אמר רבא] וה נר מערבי שנותן בה שמן כמדת חברותיה וממנה היה מדליק ובה היה

מסיים:

(אין מביאים לא מחוק ולא מבושל וכו') [פיסקא פז
אין מביאין יין למקדש וכו' אלא מן הרגליות ומן הכרמים העבודין] תנא כרמים העבודים

קלר מנפכים ודרך נכלים כשעושין קלון מרקיבין לותה מנפכים שמשפעין לת עוני הכותל מכל לד כדי שלא יסתוס ויעכב לפני הכותל לת האור מלגח לכדלין לבל היכל קלר מנפכים ומרקיב והולך לכל קון כדי שתלא לורה מן ההיכל ותלור לעולם כי לא לאורה לבי לריך: עדות היא העוכרה ולקמיה מפרש מאי עדותה: נר מערבי בר לאמלעי היה פונה פיו כלפי מערב וכל שאר הנרות היו פיהם כלפי בר מערבי כדלאמרי' בפ' שתי הלחם: וממנה היה מדליק לת שאר הנרות שבשקר היו כלן כבות קון ממנה ומטיבן שמבערן מן הדשן כדכתיב בבקר בבקר בהטיבו וגו' ובר מערבי דולק כל היום ולערב היה מדליק ממנו שאר הנרות: מסיים דלאקר הדלקת שאר הנרות היה מלבה לותה ומטיבה וכותן בה שמן:

העבודים קפורים פעמים:

פעמים בשנה. רב יוסף הוה ליה קרנא דפרדם
דרפיק ביה טפי ריפקא ועבר חמרא דדרי מיא
על חד תרין [פיסקא כיצד בורק גובר יושב וקנה
בידו ורק הגיר הקיש בקנה] תנא ורק (הגיד)
[הגיר] של שמרים גובר הקיש בקנה ולימא ליה
מימר מסייע ליה לר"י דא"ר יוחנן כשם שהדבור
יפה לבשמים כך דבור רע ליין. ת"ר אלים
ממואב כבשים מחברון עגלים משרון גוזלות מהר
המלך ר' יהודה אומר מביאין כבשים שגובהן
כרחבן אמר רבא בר [רב] שילא מ"ט דר' יהודה
ישעיה ל דכתיב *ירעה מקנך ביום ההוא כר נרחב:
כ כתיב *על חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים
סס כל היום וכל הלילה תמיד לא יחשו
ישעי' סג המוכירים את ה' אל דמי לכם מאי אמרי אמר
תלים קכ (רבה) [רבא] בר רב שילא *אתה תקום תרחם

רפיק לי' טפי רפקי דקפרו פעמי': ודרי מיא על חד תרין דהי'
יכול למוזגו (דיין) [נמיס] כפליס מן (לקד) [יין לקד] דיין
דעלמך דרי על קד תלתך וזה מקנל על קד [דהה] והייכו על קד
תרין דיין לקר: זרק (גיד) [גיר] דהתקיל לנקת לותו לנן דתקת
היין דלף על השמרי': הקיש הגזנר ע"ג הכל (וקותס) [וסותס]
זה מיל וזה היה סימנו דלך היה רולה לדנר כל זמן דמוליכים
היין: שגובהן כרוחבן דהיו רקנין מרוב דמכוכית כמו גובהן
והייכו כר כרקב:

[שומרים מלאכים]: מאי אמרי הכי זומרים:

ציון כי עת לחננה כי בא מועד רב נחמן בר יצחק אמר *בונה ירושלים ה' נדחי ישראל יכנס תלי' קמו
ומעיקרא מאי הוו אמרי אמר רבא [בר רב שילא]
*כי בחר ה' בציון אוה למושב לו: פס קלב

שתי מדות

פרק עשירי

רבי יהושע בן קרחה אומר מנורה באה מן הככר פח
ואין מלקחיה ומחתותיה ונרותיה באין מן הככר ע"נ
ואלא מה אני מקיים *את כל הכלים האלה שהיו שמות כה
כלים של זהב. זהב בהדיא כתיב בו *ועשית את פס
נרותיה שבעה והעלה את נרותיה והאיר אל עבר
פניה ומלקחיה ומחתותיה זהב טהור לא נצרכה
אלא לפי נרות סד"א הואיל ופי נרות אשחורי
משחר התורה חסה על ממונן של ישראל וליעביד
והב כל דהון קמ"ל:
ת"ר *מערב עד בקר תן לה מדתה שתהא דולקת פט
שמות כז ומעיקרא קודם קורבן מלי הוו למימרי כי נקר ה' נליון לוה
למוטב לו [לף לעתיד לבוא עתידים המלאכים להיות שומרים
ולמר כי נקר וגו']:
לפי נרות נמקום שהפתילה דולקת: וליעבד זהב כל דהו
לאותו פי נרות ולא לידעי זהב טהור קמ"ל לגריך זהב
טהור:

והולכת מערב עד בקר דבר אחר מערב עד בקר אין לך עבודה שכשרה מערב עד בקר אלא זו בלבד ושיערו חכמים חצי לוג מאורתא ועד צפרא איכא דאמרי מלמעלה למטה שיערו וא"ד מלמטה למעלה שיערו מ"ד מלמטה למעלה שיערו התורה חסה על ממונם של ישראל ומ"ד מלמעלה למטה שיערו אין עניות במקום עשירות:

שתי הלחם

פרק אחד עשר

כא מנא לן דמעלין בקדש אמר רב אחא בר יעקב
צט שכשרה מערב ועד בקר אתהן כשרה לקר תמיד של בין הערבי
ולקר כל העבודות כלן זו: ושיערו חכמים חצי לוג
מאורתא והיכי שיערו: א"ד מלמעלה למטה שיערו שאתקלה
כתכו שמן בכר וכשתייר בנקר ובלילה השכי פיקתו עד שישערו
הדבר שלא היה לריך יותר מקלי לוג לפילו בליל לרוך וכן עושין
לפי' בליל קלר ומה שכשתייר בנקר זורק לקון ול"ד בקיץ היה
עושה פתילה ענה ונקורף היה פתילה דקה כדי שיכלה בקיץ
כמי בנקר: וא"ד ממטה למעלה שאתקילה כתכו רביעית ועמלו
שם ורקו שלין ספק ושוב הוסיפו עד קלי לוג: מ"ד ממטה
ולמעלה התורה חסה על ממונן של ישראל שלו היו כותכין
בה לוג לכתקילה ומה שמשייר למקר היו שופכין לקון לכבה
קסרון: אין עניות במקום עשירות לין קושלין כמה שחוסך לקון:

דאמר קרא *את מחתות החטאים האלה מדנל יו
בנפשותם ועשו אותם רקועי פחים ציפוי למזבח
וגו'. בתחלה תשמישי מזבח ועכשיו גופו של דנליס י
מזבח *אשר שברת ושמתם בארון תני רב יוסף
מלמד שהלוחות ושברי הלוחות מונחים בארון.
מכאן לת"ח ששכח תלמודו מחמת אונסו שאין
נוהגים בו מנהג בזיון אמר ריש לקיש פעמים
*שביטולה של תורה זו היא יסודה דכתיב *אשר סס ע"ב
שברת (מלמד שאמר) [אמר] ליה הקב"ה [למשה] שמות לד
יישר כחך ששברת ואמר ריש לקיש ת"ח ששכח
אין (מנדין) [מבזין] אותו בפרהסיא שנא' *וכשלת הוסע ד
היום וכשל גם נביא עמך לילה כסהו כלילה.
ואמר ריש לקיש כל המשכח דבר אחד מתלמודו
עובר בלאו שנא' *רק השמר לך ושמור נפשך דנליס ד
מאד פן תשכח את הדברים וכתיב אבין א"ר
(אילא) [אלעאי] דא"ר אבין א"ר (אילא) [אלעאי]
כל מקום שנאמר השמר פן ואל אינו אלא לא

אשר שברת ושמתם בארון משמע שהשבירים ישים בארון:
שבטול' של תורה כגון שמבטל תורה להולכת המת
ולהכנסת כלה: זהו יסודה כלו' מקבל שכר כולו יושב ועוסק
בתורה: אשר שברת ולא ס"ל בלמון כעס ס"מ הסכימה עמו
דעת שכיכה כשביטל תורה ושברה משו' דמתכוין לטובה (שבשת
משה ק"ו בעלמו ומה פסק שליכו חלח מלוה לקת לחרה תורה
כל בן כבר לח יחכל בו כל התורה וישרחל לדוקי' עלכ"ו בפ'

תעשה רבינא אמר עובר בב' לאוין השמר ופן
רב נחמן בר יצחק אמר בג' לאוין השמר לך
ושמור נפשך מאוד פן תשכח יכול אפילו מחמת
אונסו ת"ל ופן יסורו מלבבך במסירה מלבו הכתוב
מדבר ר' דוסתאי בר' ינאי אומר יכול אפילו
תקפה עליו משנתו ת"ל רק ר' אלעזר ור' יוחנן
דאמרי תרוייהו תורה ניתנה בארבעים יום ונשמתו
נוצרה לארבעים יום כל המשמר התורה נשמתו
משתמרת וכל שאינו משמר את התורה אין
נשמתו משתמרת. תני דבי ר' ישמעאל משל
לאדם שמסר צפור דרור לעבדו א"ל כמדומה
אתה שאם אתה מאבדה איסר אני נוטל ממך
כדמיה נשמחך אני נוטל ממך:

כב ס"ס יהושע ו

א"ר אמי מדבריו של ר' יוסי למדנו אפי' לא
שנה אדם אלא פרק אחד שחרית ופרק
אחד ערבית קיים מצות *לא ימוש ספר התורה
הזה מפיך א"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יוחאי
אפי' לא קרא אדם אלא קריאת שמע ערבית
ושחרית קיים מצות לא ימוש ודבר ור"ח אסור

הגה על ידמתו): תקפה שלא יכול להעמיד גרסתו ורק מיעוט
הוא: נוצרה במ' יום נמר לורת הולד למ' יום נמס' כלה:
מדבריו של ר' יוסי שאמר אפילו סילק את השכחה שקרית
וסדר את הקדשה ערבית אין נכך כלום פי' לקס הפני'
היכן שעמד מעט בשולחן בשחרית והקדשה עמד בערבית מעט
קרי ליה תמיד ש"מ אפי' לא שנה אלא פרק אחד וכו': אסור

לאומרו בפני ע"ה ורבא אמר מצוה לאומרו בפני עמי הארץ. שאל בן דמה בן אחותו של ר' ישמעאל את ר' ישמעאל בגון אני שלמדתי את כל התורה כולה מהו שאלמד חכמת יונית קרא עליו המקרא הזה לא ימוש ספר התורה הזה מפיך והגית בו יומם ולילה צא ובדוק אי זו היא שעה שאינה לא מן היום ולא מן הלילה ולמוד בה חכמת יונית ופליגא דר' שמואל בר נחמני דא"ר שמואל בר נחמני א"ר (יוחנן) [יונתן] פסוק זה לא מצוה ולא חובה אלא ברכה ראה הקב"ה את יהושע שדברי תורה חביבין עליו ביותר שנ' *ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל א"ל הקב"ה יהושע כל כך חביבין עליך דברי תורה לא ימוש ספר התורה הזה מפיך. תנא דבי ר' ישמעאל דברי תורה לא יהו עליך חובה ואי אתה רשאי לפטור עצמך מהן:

סמוך לג

לאומרו בלח יאמר בק"ש סגי ולח ירגיל חת נכיו לת"ת: מצוה לאומרו וכו' דסבר מצוס ק"ש כוטל זכר גדול כזה כי חז תלין חת דרכיך וחז תזכיל חס היה עוסק כל היום כ"ש זכרו גדול ומרגיל חת נכיו לתורה. ל"ח סברי הכך רבנן דמלי פטרי כפרייהו בק"ש ויתיבי כולי יומח וגרסי ס"מ זכר גדול יש: צא ובדוק כלו' דבר בלח יהח לעולם: ופליגא הך דר' ישמעאל דאמר קובה ללמוד כל היום: כל כך חביבין וכו' לח יתום הבטיחו בלח תשתכח תורתו הימנו: לא יהא עליך חובה כאדם שים לו קוב ואומר

כג אמר חזקיה מ"ד *ואף הסיתך מפי צר רחב לא
סס מוצק תחתיה וגו' בא וראה שלא כמדת
מיוב לו הקב"ה מדת בשר ודם מדת ב"ו אדם מסית חברו
מדרכי חיים לדרכי מיתה והקב"ה מסית את
האדם מדרכי מיתה לדרכי חיים שנ' ואף הסיתך
ק מפי צר מגיהנם שפיה צר שעשנה צבור *בתוכה
ושמא תאמר כשם שפיה צר כך כולה צרה ת"ל
ישעיה ל *העמיק הרחיב ושמא תאמר למלך לא הוכנה
סס ת"ל *גם היא למלך הוכן ושמא תאמר אין בה
עצים ת"ל מדורתה אש ועצים הרבה ושמא
מיוב לו תאמר וה שכרה ת"ל *ונחת שלחנך מלא דשן:

מתי לפרענו ולפטר כך לא יאמר לדם חזכה פרק ח' ולפטר
חלי לתה רחמי לפטור עלמך מהם:

הסתח לדם ליכה חלא לרעה כמו כי יסיתך לקיך בן למך וגו':

אף הסיחך הקב"ה ללמוד תורה כדי להנצל מגיהנם:

שפיה צר זיהא עזכה לבור בתוכה ולא יצא קול כדי זילוזו
רזעים נאב ובעבן: העמיק הרחיב כיון שבא לעומק מיד
הרקיב בגיהנם מזתעי דריזא דקרא כי ערוך מלתמול תפתה:
למלך כלו' לתלמיד שפירש מן התורה לא הוכנה גיהנם אלא
יהא כלון בה. מלך הייכו ת"ק דכתיב בי מלכים ימלוכו: ושמא
תאמר וזהו שכרה של תורה שמלת מגיהנ' תבל שכר לקר לון
לה ת"ל וגו':

המנחות והנסכים

פרק שנים עשר

כד סג

א"ר (יוחנן) [חנן] **והיו חייך תלואים לך מנגד וה הלוקח תבואה משנה לשנה. ופחדת לילה ויומם וה הלוקח תבואה מערב שבת לערב שבת. ולא תאמין בחייך וה הסומך על הפלטר:

ע"ג דנדי' כח

כה קד

א"ר יצחק מפני מה נשתנה מנחה שנא' בה *נפש אמר הקב"ה מי דרכו להביא מנחה עני מעלה אני עליו כאלו הקריב נפשו לפני. וא"ר יצחק מה נשתנה מנחה שנא' בה חמשה מיני טיגון הללו משל למלך ב"ו שעשה לו אוהבו סעודה ויודע בו שהוא עני א"ל עשה לי מהן חמשה מיני טיגון כדי שאהנה ממך:

ע"ג ויקרא ג מנל כי תקריב ודו"ק בתוספתא למו דוקא מלא ג"כ נדלי דלות

הרי עלי עשרון

פרק שלשה עשר

ק"ל כו קט

תניא אותה שנה שמת שמעון הצדיק אמר להם שנה זו הוא מת וכו':

ע"ג יומא פ' מרך

הלוקח תבואה משנה לשנה אחרת אין לו קרקע לזרוע והייכו קיים תלוחים אחיכו יודע אם יהא לו מעות לזכות הנלקה: הפלטר נקטוס:

נקלפי מלמד לא

עני דרכו להניח מנחה אחרת אין לו בהמות: ה' מיני טיגון סולת. מחבת. ומרחשת. ומלות. ורקיקין דמנחת מאפה. כל מילי

סס **תניא** א"ר יהושע בן פרחיה בתחלה כל האומר
עלה לה אני כופתו ונותנו לפני הארי
ועתה כל האומר לירד ממנה אני מטיל עליו
קומקו' של חמין שהרי שאול ברח ממנה וכשעלה
בקש להרוג דוד [תנא לאחר מפלתו של סנחריב
יצא חוקי' ומצא בני מלכים שהיו יושבין בקרונות
של זהב הדירן שלא לעבוד ע"ז שנא' *ביום ההוא ישעי' יט
יהיו חמש ערים בארץ מצרים מדברות שפת
קי כנען *ונשבעות לה' צבאות הלכו לאלכסנדריא
של מצרים ובנו מובח והעלו עליו לשום שמים
סס שנא' *ביום ההוא יהי' מובח לה' בתוך ארץ
סס מצרים *עיר ההרס ויאמר לאחת מאי עיר ההרס
ויאמר לאחת כדמתרגם רב יוסף קרתא דבית
שמש דעתיד למיחרב אית אמר דהיא חדא
מנהון וממאי דעיר ההרס לישנא דשמשא היא
דכתיב *האומר לחרס ולא יורח:] מיכ ז

כו *הביאי בני מרחוק ובנותי מקצה הארץ בהיאי
קי בני מרחוק א"ר הונא (אמר רב) אלו
גליות שבבבל שדעתן מיושבת עליהם כבנים. ישעי' מג

בתחלה כל האומר עלה כו' נתקלה הייתי שוכח את הר[illegible]נות
וכל הקום' לי כו' ועכשיו שעליתי לגדולה כו'. רבי יו[illegible]מע
נן פרקיה כשיח היה נמס' קגיגה: [מדברות שפת כנען
ישראל היושבים בארץ כנען וסיפא דקרא כשנעים נשמ[illegible]
נחלות:]
דעת זכריס מיושבת עליהם יותר משל נקנות: בני בבי

ובנותי מקצה הארץ אלו גליות שבשאר ארצות
שאין דעתן מיושבת עליהם כבנות:
(אמר רבה בר רב הונא א"ר ואמרי לה אמר כח
רב כהנא אמר רב ואמרי לה) אמר רב עס
[א"ר אבא בר יצחק אמר רב חסדא ואמרי לה
אמר רב יהודה אמר רב] מצור ועד קרתגני
מכירין את ישראל ואת אביהם שבשמים מצור
כלפי מערב ומקרתגני כלפי מורח אין מכירין לא
לישראל ולא לאביהם שבשמים איתיביה רב שימי
בר חויא לרב *כי ממזרח שמש עד מבואו גדול מלאכי מ
שמי בגוים ובכל מקום מוקטר ומוגש לשמי ומנחה
טהורה א"ל שימי את דקארו ליה אלהא דאלהי
ובכ"מ מוקטר וגו' בכ"מ סלקא דעתך א"ר שמואל
בר נחמני [א"ר יונתן] אלו תלמידי חכמים העוסקי'
בתורה בכ"מ מעלה אני עליהם כאלו מקטירים
ומגישים לשמי ומנחה טהורה (א"ר נחמיה) זה
הלומד תורה בטהרה (מאי היא) נושא אשה
ואח"כ לומד תורה:

להס עול מלכות כשאר גליות שבכל תרעות:
מכירין את ישראל מכירים בכנופס הרשעון ואין מכניעין
עולס: ואת אביהם שבשמים שמשמיעים בהקב"ה
ואיכס עובדיס ע"ז: שימי את נתמיה אתה הוא שימי שכס
גדול ומקשה לי דבר זה וי"מ רב לא היה זוקף עיניו אלא כנגד
כל שעה משום לגיעות: זה הלומד תורה בטהרה עליו הוא
קומר לשמי ומקשה טהורה:

כט *שיר המעלות וגו' בבית ה' בלילות מאי בלילות
סס א"ר יוחנן אלו ת"ח העוסקים בתורה בלילה
מלי קלד מעלה עליהם הכתוב כאלו עוסקים בעבוד'. *לעולם
ד"ה נ נ ואת על ישראל וגו' א"ר גידל אמר רב [זה] מזבח
בנוי ומיכאל השר הגדול עומד ומקריב עליו קרבן
ור' יוחנן אמר אלו ת"ח העוסקים בהלכות עבודה
מעלה עליהם הכתוב כאלו נבנה מקדש בימיהם
ויקרא ו אר"ל מ"ד *ואת התורה לעולה למנחה וגו' כל
העוסק בתורה כאלו הקריב עולה ומנחה חטאת
ואשם אמר רבא האי לעולה למנחה עולה ומנחה
מיבעי ליה אלא אמר רבא כל העוסק בתורה
אינו צריך לא עולה ולא מנחה ולא חטאת ולא
סס ו אשם. א"ר יצחק מ"ד *ואת תורת החטאת *ואת
סס ז תורת האשם כל העוסק בתורת חטאת כאלו
הקריב חטאת וכל העוסק בתורת אשם כאלו
הקריב אשם:

ל **משנה** נאמר בעולת בהמה *אשה ריח ניחוח
סס לעולם ואת על ישראל קרח הוא בדברי הימים בשלמים
ויקרא א ובקרבנות משתעי לעולם הם עומדים והיכי דמי מזבח
בנוי בשמים ומיכאל עומד וכו': מ"ד ואת התור' ולא כתיב זאת
התוק': עולה ומנחה מיבעיא ליה דליהוי משמע זאת התורה הוא
עולה ומנחה כו': אין צריך לא עולה דהכי משמע זאת התורה
לעולה כלו' נמקו' העולה כמו לכם בשבילכם כלו' דת"ת מכפר
עונותינו: בתור' חטאת כגון סדר קדשים דמיירי בהלכות עבודה:

ובעולת העוף *אשה ריח ניחוח ובמנחה *אשה ויקרא ו
ריח ניחוח ללמדך שאחד המרבה וא' הממעיט ספ"ב
ובלבד שיכוין לבו לשמים: גמ' אמר רבי
זירא מאי קרא *מחוקה שנת העובד אם מעט קהלת ה
ואם הרבה יאכל רב אדא בר אהבה אמר מהכא
*ברבות הטובה רבו אוכליה ומה כשרון לבעליו שם
כי אם ראות עיניו תניא אר"ש בן עזאי בא וראה
מה כתיב בפרשת קרבנות שלא נאמר בהם לא
אל ולא אלהים אלא לה' שלא ליתן פתחון פה
לבעל הדין לחלוק נאמר בשור הגם *אשה ריח ויקרא ו
ניחוח ובעוף הדק אשה ריח ניחוח ובמנחה אשה
ריח ניחוח לומר לך אחד המרבה ואחד הממעיט
ובלבד שיכוין את לבו לשמים ושמא תאמר
לאכילה הוא צריך ת"ל *אם ארעב לא אומר לך תלים נ
וגו' האוכל בשר אבירים וגו' לא אמרתי לכם
זבחו כדי שתאמר אעשה רצונו ויעשה רצוני

שנת העובד עבודת קרבן ומניחו למזבח מתוקה שכתו כתהום
יש לא יירא: אם מעט אם הרבה יאכל מתן שכרו:
ברבות הטובה קרבנות: רבו אוכליה כהנים: ומה כשרון
לבעליו הקב"ה: כי אם ראות עיניו שזה מתכוין לטובה: לבעל
הדין למיכן לומר רשויות הרבה הם והדבר מוכיח שזה שמו כך
הוה להקריב לו מנחה והה שמו כך הוה להקריב לו פרים וחלים
לכך נאמר נכולן ריק כיחוק לה': אחד המרבה להביא קרבנות:
כדי שתאמר אעשה רצונו להקריב לו קרבן ויעשה רצוני לפי

לא לרצוני אתם זובחים אלא לרצונכם שנאמר
ויקרא יט *לרצונכם (תובחו) [תובחהו]:

מסכת חולין

הכל שוחטין

פרק ראשון

ב כתיב *וכי תחדל לנדור לא יהיה בך חטא וכתיב
דניאל כג קהלת ה *טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם
ותניא טוב מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר דברי
ר"מ ר' יהודה אומר טוב מזה ומזה נודר ומשלם:
א *ומלך ישראל ויהושפט מלך יהודה יושבים
ה
מ"ק כב שהוא לריך לו ומשקדנו: לא לרצוני אתם זובחים כלומר לא
להכעיסני (שחיכי) [שחיכי] רולה להכריח אתכם לעשות על
כרחכם: לרצונכם לנורך עלמכם לקיים מלותי שתהא לכם
כפרה נכך:

לא יהיה בך חטא הא לאו תדור יהיה בך קטא: טוב אשר לא
תדור לעיל מיניה כתיב אחר תדור שלם ואפ"ה טוב אחר לא
תדור שאת תדור ולא תשלם הכי מפרש לה ר"מ: טוב מזה ומזה
מכודר ומשלם ומכודר ואינו משלם: שאינו נודר כל עיקר
שהרגיל בנדרי בא לידי לא יקל בדבריו: ר"י אומר טוב מזה ומזה
נודר ומשלם דהכי משמע טוב אחר לא תדור משתדור ולא תשלם
אבל משתדור ותשלם לא שהוא טוב מכלם:

איש על כסאו מלובשים בגדים בגורן פתח שער שומרון מאי גורן אילימא גורן ממש אטו שער שומרון גורן הוה אלא כי גורן דתנן סנהדרין היתה כחצי גורן עגולה כדי שיהו רואין זה את זה. *והעורבים מביאין לו לחם ובשר בבקר ולחם ובשר בערב אמר רב יהודה אמר רב מבי טבחי דאחאב מביאין לו על פי הדבור מאי עורבים אמר רבינא עורבים ממש:

מ"ק יז סוט' ס"ב וע"ש בהגרע"ק

תניא *מן הבהמה להביא בני אדם שדומין לבהמה מכאן אמרו מקבלין קרבנות מפושעי ישראל כדי שיחזרו בהם בתשובה חוץ מן המומר לנסך את היין ומחלל שבתות בפרהסיא *וכל היכא דכתיב בהמה גריעותא היא והא כתיב *אדם ובהמה תושיע ה' ואמר רב יהודה א"ר

ב סס ויקלש ע סס ע"ב תלים לו

כי גורן היו יושבים בקיבה ובריעות ובקבוצה לקת כסנהדרין שלין קומדין זה לת זה: שיהו רואין זה את זה להיות שומעין לים דבר קנדו ומתוכן זה עם זה עד שתלת הורקה כהלכה שלו היו יושבים בשורה שלת בעיגול לין בני רקם השורה רואה לת בני סוף שורתו ובעגולה שלימה לת היו יושבין כדי שיהת מקום ללת ולבת: ע"פ הדבור שהקב"ה התירו לפי שעה לכתיב ולת העורבים לויתי לכלכלך סס:

מפושעי ישראל משמע מזידים כדתניא בסס' יומת פשעים אלו המרדים וכן הוא לומר מלך מואב פשע בי והייבו מומר: גריעות' היא לקוקמת דפושעים קרי בהמה:

שלחן אלו בני אדם שהם ערומים בדעת ומשימין עצמן
מדקדקים כבהמה התם כתיב אדם ובהמה הכא בהמה
במלכלים לחורה כתיב וכל היכא דכתיב אדם ובהמה
ור"ן מעליותא היא והכתיב *וזרעתי את בית ישראל
ירושה לזרע אדם וזרע בהמה התם קא חלקיה קרא זרע
אדם לחוד וזרע בהמה לחוד:

ג רבי שמעון בן אלעזר שדריה ר' מאיר לאתויי
ן חמרא מבי כותאי אשכחיה ההוא סבא
משלי כג א"ל *ושמח סכין בלועיך אם בעל נפש אתה
הלך ר"ש בן אלעזר וספר דברים לפני ר"מ וגזר
עליהם מ"ט אמר רב נחמן בר יצחק דמות יונה
מצאו להם בראש הר גריזים שהיו עובדים אותה
ור"מ לטעמיה דחייש למיעוטא וגזר רובא אטו
מיעוטא. פשטיה דקרא במאי כתיב בתלמיד
שם היושב לפני רבו דתנא ר' חייא *כי תשב ללחום

שהם ערומי' בדעת כלומר הרגלון ומשימין עלמן כנהמה לכלי
רוק: וזרע בהמה ומוקמי לה נמס' סוטה לא קרא ולא שכה
ולא שמע תלמידי חכמים עליו הכתוב לומר וזרעתי לת בית
ישראל זרע לדם וזרע נהמה כלו' החכמים והנזירים כולם
לזרעם לפרותם ולרבותם:

אם בעל נפש אתה לם לדם כסר לתה כדלמרינן נעל כפם לא
ילתות לדם כסר: בלועיך נלקייך כלו' התחזק על יצרך ולא
תעשה זלת: מצאו להן לותם היושנים נהר גריזים וכעשו
מומרים לע"ז [ולע"ג דרוב כותים ללו מהר גריזים היו ר"ש

את מושל בין תבין את אשר לפניך ושמת סכין בלועיך וגו' אם יודע תלמיד ברבו שיודע להחזיר לו טעם בין ואם לאו תבין את אשר לפניך ושמת סכין בלועיך אם בעל נפש אתה פרוש הימנו:

העיד ר' יהושע בן ורוז בן חמיו של ר"מ לפני ד
רבי על ר' מאיר שאכל עלה של ירק ס"ס ע"כ
בבית שאן והחיר רבי את בית שאן כולה על ידו חברו עליו אחיו ובית אביו אמרו לו מקום שאבותיך ואבות אבותיך נהגו בו איסור אתה תנהוג בו היתר דרש להם מקרא זה *וכתת נחש ס"ג ים
הנחושת אשר עשה משה כי עד הימים ההם

לטעמיה דקיים למיעוטא וכו']: את מושל גדול בתורה: אם יודע נרגו שאלכו יציב לו טעם: בין שאל: ואם לאו תבין את אשר לפניך מעלמך ואל תשאל ותבייסכו: ושמת סכין בלועיך בתריה דהאי קרא כתיב כלומר התקזק עלמך ועלור פיך מלשאול: אם בעל נפש אתה ומתאוה לשאול ולעמוד על העיקר

מאי תקנתיה פרוש הימנו:

עלה של ירק ולא עיסר: והחיר רבי ע"פ עדות זו: את בית שאן כולה לאכול ירק שלה ופירות האילן נטענן קס"ד קסבר ר"מ לאו מא"י הוא ומעשר דגן דק"ל הוא כוהג מדרבנן הואיל ונאכל לחורייתא אבל מעשר ירק דנאכל גופה מדרבנן לא גזרו מידי דק"ל דאי מא"י היא מע"ג דר"מ ורבי אקר הקורבן הוו הא קיימא לן מעשר דגן דאורייתא וירק דרבנן דקדושה אקרוקה דעזרא קדשה אף לעתיד [לבא כדאקתני התיר רבי את בית שאן מכלל דשאר מקומות כוהג בהן]: וכתת את נחש הנחשת

היו בני ישראל מקטרים לו ויקרא לו נחשתן
אפשר בא אסא ולא ביערו בא יהושפט ולא
ביערו והלא כל ע"ז שבעולם אסא ויהושפט
ז ביערום *אלא מקום הניחו לו אבותיו להתגדר בו
אף אני מקום הניחו לי אבותי להתגדר בו מכאן
לת"ח שאמר דבר הלכה שאין מוחים אותו ואמרי
לה אין מוניחים אותו ואמרי לה אין מוחיחין
שמות כח אותו מ"ד מוחין דכתיב *ולא יוח החשן ומ"ד
ויקרא ג אין מוניחים דכתיב *כי לא יונח לעולם ה' ומ"ד
מוחיחין דתנן משרבו וחוחי הלב רבו מחלוקת
בישראל:
ח אין הקב"ה מביא תקלה ע"י בהמתן של צדיקים
סס דר' פנחס בן יאיר הוה קאי אויל לפדיון
שבויים פגע ביה בגינאי נהרא א"ל גינאי חלוק לי

נמזקיה מלך יהודה כתיב: מקום הניחו כמיגולו בניכו לקריכו
סס לא ימלאו מה לתקן נמה יגלל שמס: להתגדר להתגלל:
מכאן שרמיכו שקבל רבי עקות זו ולמד הימכה קע"פ שדבר
תימה הוא שהרי מעולם היו כוהגים בו ליסור למדבו שאין
מזיקין ת"ק האומר דבר הלכה קדשה לאמר לא שמעת: אין
מוחין אין מבדילין לותו משמועתו לאמר קזור בך: מוניחין
משקלין את דבריו: מוחיחין לאמר גלותך גרמה שלא הטית אוזן
לשמוע דבר כהלכתו מפי רבך. ל"א מגביהין ומסלקין אותו
מדבריו: וחוחי לשון גבהות שלא דקדק מפי רבו כל צרכו ושמכו
על לבם:

גינאי שם הנהר:

מימיך ואעבור בך א"ל אתה הולך לעשות רצון
קונך ואני הולך לעשות רצון קוני אתה ספק עושה
ספק אי אתה עושה ואני ודאי עושה א"ל אם
אי אתה חולק גוורני עליך שלא יעברו בך מים
לעולם חלק ליה הוה ההוא גברא דהוה דארי
חיטי לפסחא א"ל חלוק ליה נמי להאי דבמצוה
עסיק חלק ליה הוה ההוא טייעא דלוו בהדיהו
א"ל חלוק ליה נמי להאי דלא לימא כך עושין
לבני לויה חלק ליה אמר רב יוסף כמה נפיש
האי גברא ממשה ושתין רבון דאלו התם חד
ומנא והכא תלת ומני ודלמא הכא נמי חדא ומנא
אלא במשה ושתין רבון איקלע להההוא אושפיזא
רמו ליה שערי לחמריה לא אכל *חבטינהו לא סס ע"נ

רצון קוני כל הנקלים הולכים חל היס נגזירת המלך: ספק
עושה אמת לא יתכן לך נפליון: דבמצוה עסיק דכתיב
ושמרתם את המלות למתקלת טמינה והרקדה נעיכן שימור
לשם מלה: דלוה בהדיהו כתקנר עמס נדרך: טייעא סוחר
ערבי: כך עושין בתמיה: לבני לויה לבני קנורה שמכיחו
והולך: דלמא הכא נמי חדא וימנא חלא מתירא היה
שלא יזרו המים ויטעפו הזבים והיה מדבר עליהן שיתין להס
הנהר: כמשה ושתין רבון שנקלק להס יס סוף: חבטינהו
נפפה קדטיכהו לנקותס ויכיי"ר נלע"ז וליכא למימר לשון דיסה
דמעיקרא היו עומדין נקליפתן דא"כ אמאי לא אכלה מעיקרא
הרי לא נתקיימו נמעשר עד שיתמרקו נכרי דכתיב רחצית דגנך

אכל נקרינהו לא אכל אמר להו דלמא לא מעשרין
עשרינהו ואכל אמר ענייה וו הולכת לעשות רצו
קונה ואתם מאכילין אותה טבלים. שמע רבי
נפק לאפיה א"ל רצונך סעוד אצלי א"ל הן צהבו
פניו של רבי א"ל כמדומה את שמודר הנאה
מישראל אני. ישראל קדושים הן יש רוצה ואין
לן ויש שיש לו ואינו רוצה וכתיב *אל תלחם מזלי כג
לחם רע עין ואל תתאו למטעמותיו כי כמו שער
בנפשו כן הוא אכול ושתה יאמר לך ולבו בל
עמך ואתה רוצה ויש לך השתא מיהא מסרהיבנא

ותכן נהדיח מאכילים לבהמה לקיות ולעופות עד לחר ימרק
דכל לכילת בהמה קטיב לכילת ערלי: נקרינהו בידים מן
התנכים והפסולות: שמע רבי דהוה קלתי ר' פנקס: רצונך
סעוד אצלי יהי רלונך לסעוד לגלי: צהבו פניו שמק מפני שלא
היה רגיל ר' פנקס ליהנות מגל לקרים כלקמן: א"ל ר' פנקס
וכי סגור היית שמודר הנאה מישראל לכי: ישראל קדושים הם
ורלוין ליהנות מהם: אבל יש רוצה להנות לקרים מגלו ולין
יכולת בידו וממנו לכי רוצה ליהנות שלא לכניד עליו: ויש שיש
יכולת בידו ולינו רוצה להנות לקרים ולע"פ שלומרים בא
וסעוד לין לבו קפץ ולכי כהכה ממנו מגוס לכתיב לל תלקס
לקס רע עין: אל תלחם לל תסעוד לקס לגון סעוד' כדכתיב
מדוע לא נאתם לל הלקס וכתיב בלגלר מלכא עבד לקס רב:
כמו שער כאלו לאתה פותק שער בנטנו וי"ח לגון מרירות כמו
והתלכים השוערים: מסרהיבנא לגון נהלה ומהירות כלו' נריך

דבמלתא דמצוה קא טרחנא כי הדרנא אתינא
עיילנא לגביך כי אתא איתרמי על בהההוא פתחא
דהוו קיימין ביה כודנייתא חיורתא אמר מלאך
המות בביתו של וה ואני אסעוד אצלו שמע רבי
נפק לאפיה א"ל מובנינא להו א"ל *ולפני עור ויקרא יט
לא תתן מכשול מפקרנא להו מפשת הויקא
עקרנא להו איכא צער בעלי חיים קטילנ' להו
איכא *בל תשחית הוה קא מבחש ביה טובא דניאל כ
גבה טורא ביניייהו בכה רבי ואמר מה בחייהן
כך במיתתן עאכ"ו דא"ר חמא בר חנינא גדולי'
צדיקים במיתתן יותר מבחייהם שנא' *ויהי הם מ"ב יג

מכי למהר ולילך לדבר מלוה ואין פנאי לסעוד: כודנייתא פרדות
ואל רבי היו: מלאך המות שמכה ושוב אין המכה קיה כדלקמן:
ולפני עור לא תתן וגו' דכי היכי דאסורין לך לאסורין לאחריכא
והא ליכא למימר דמזהן להו לכבריס דתכן אין מוכרין להס
נהמה גסה: מפקרנא להו לאלקאס ניערות לעלמא דהפקר:
מפשת הויקא דמתוך שלא יהו כשמריס ירבו בזקיהן: עקרנא
שלא יוכלו לנעט ואל תשחית ליכא שיהיו רחויות לדישה: עקרנא
מכאר פרסותיהן ועדיין יכולין לילך: מבחש מפגיר וקברו
בשבועות מבתש גרסיכן בבי"ת ולא בכ"ף: גבה טורא ביניייהו
והבדילן: בחייהן של צדיקים כך נותן הקב"ה לבו על תאותן
שלא להעבירן (על) דעתן שגרס הדבר שככס בפתח הפרדות
שיפרום ולא יעבור על דעתו הראשונה שאין דרכו לסעוד אצל
אחריס כדלקמן: עאכ"ו שהרי במיתתן גדולים יותר מבחייהס

קוברים איש והנה ראו את הגדוד וישליכו את
האיש בקבר אלישע וילך ויגע האיש בעצמות
אלישע ויחי ויקם על רגליו א"ל רב פפא לאביי
ודלמא לקיומי ביה ברכתא דאליהו דכתיב *ויהי
נא פי שנים ברוחך אלי א"ל אי הכי *)היינו
דתנינא על רגליו עמד ולביתו לא הלך אלא במה
איקיו' כדא"ר יוחנן שריפא צרעת נעמן שהיא
שקולה כמת שנא' *אל נא תהי כמת אריב"ל
למה נקרא שמם ימים שאימתן מוטלת על הבריות
רא"ר חנינא מימי לא שאלני אדם על מכת פרדה
לבנה וחיה והא קא חוינא דחיי אומר וחייתי

מ"ב ג

ודכר יב *)מ"ה שמיתי בסס הגמון מהר"ן מלובלין דדייק מדהמיס קס על רגליו ולח קס מלישע והלך משס מלח דהוה ליה גרייעותא דגדולים נמיתתן יותר וכו' ודו"ק

כדמ"ר ממח: קוברים איש רשע היה ולח ניתן ליקבר חלל
לדיקים: ויגע האיש בעצמות אלישע ויחי וחלו בקייו כשרלה
להחיות בן השוכמית הולרך לשוס פיו על פיו ועיניו על עיניו
לנקט רחמים: ודלמא לקיומי ברכתא דאליהו דלח סגי שלח
תתקיים לכתיב בלדיקים ותגזר לומר ויקס לך ולחו משוס חלישע
הוה: פי שנים חליהו הקיה בן הלרפית וחלישע בן השוכמית
ולריך להחיות עוד לחד: אי הכי לקיומי ברכתא דחליהו: היינו
דתניא בתמיה וחי משוס ברכתא דחליהו היה לריך להחיות ממש
כמו שעשה לותו שהקיה חליהו חלח לחו ש"מ משוס חלישע הוה
ולח היה לריך לחלישע חלח לסלקו מחלנו והקייהו עד שכסתלק
משס: אל נא תהי כמת בלרעת מריס כתיב: למה נקרא שמן
דכודכייתח ימים דכתיב לחר מלח חת הימים: לא שאלני ר'
קניכח רופח היה וזהכח מייתי לה בשס' יומח בהוליחו לו: וחיה
משמע שמת המוכה: וחייה לשון נקבה וחמכה קלי שלין מתרפחת:

והא קא חזינא דמיתסי דחיורן ריש כרעיהו קא אמרינן:

*אין עוד מלבדו א"ר חנינא ואפילו כשפים ההיא ס"ס
אתתא דהורת קא מהדרא למשקל עפרא דניס ד
מתותיה כרעיה דר' חנינא אמר לה שקולי לא
מסתייעא מלתיך אין עוד מלבדו כתיב והא"ר
יוחנן למה נקרא שמם כשפים שמכחישין פמליא
של מעלה שאני ר' חנינא דנפישא וכותיה וא"ר
(אלעזר) [חנינא] אין אדם נוקף אצבעו מלמטה
אא"כ מכריזין עליו מלמעלה שנא' *מה' מצערי תלים לו
גבר כוננו *ואדם מה יבין דרכו א"ר אלעזר דם ומלי כ
ניקוף מרצה כדם עולה. אמר רבא בגודל ימין
ובניקוף שני והוא דקאויל לדבר מצוה אמרו
עליו על ר' פנחס בן יאיר מימיו לא בצע על
פרוס' שאינה שלו ומיום שעמד על דעתו לא נהנה
מסעודת אביו:

אין עוד מלבדו מסוס ר' קכיכח כקט לה: ואפי' כשפים לינס
מלבדו כלו' שלח מלעתיה כלו' שחס לח כגזרה גזרה מלפניו
לין מריעין לו לחלס: מהדרא מקזרת וטורקת שלח יבין:
למשקל עפרא לעשות לו כשפים להמיתו: כשפים כוטריקון
שמכקיזין פמליח של מעלה שלח גזרו על לחלס זה למות והוח
מת ע"י כשפים: נוקף כוגף לשופיו"ר בלע"ז: מכריזין גזרו עליו:
מרצה מכפר: גודל ימין מפני שהוח כוגף בכח ומלטער הרבה:
ובניקוף שני קודם שכתרפח הרחמן: בצע ברכת המוליח שלח
רלה לאכול כזית מקל לקרים ע"כ:

ו אמר רב יהודה אמר רב ת"ח צריך (שידע)
ט [שילמד] ג' דברים כתב שחיטה ומילה
ורב (חנינא) [חנני'] בר שלמיה משמיה דרב
אמר אף קשר של תפילין וברכת חתנים וציצית:
י בית אפל אין פותחין בו חלונות לראות את נגעו ה"מ
ע"ב היכ' דלא איתחוק אבל היכא דאיתחוק איתחוק:
יג אמר מר שחיטת נכרי נבלה וניחוש שמא מין
ע"ב הוא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה
אין מינים באומות והא קא חזינן דאיכא אימא
אין רוב אומות מינים סבר לה כי הא דאמר רב
חייא בר אבא א"ר יוחנן אומות שבח"ל לאו עובדי
עבודה זרה הן אלא מנהג אבותיהן בידיהן:

כתב לכתוב צריך לכתוב שמו אלו יצא נדון אלו לעדות: שחיטה
לאמן ידו ונכך לפילו שנקי בהלכותיה: קשר של תפילין
יש בו לומכות שעשוי כמו לות ל' שיהא ברצה בהן שד"י הצי"ן
מקוקה בקמטי התפר כעין צי"ן ורצועה קטנה בפולה ותלויה
כעין יו"ד והקצר עשוי כעין דל"ת:
בית אפל שצריך לפתוק בו קלוכות לרלות הנגע פוטרים לותו
לגמרי כדכתיב בנגע צרעה לי בבית לי ולא לאורי שאם
עמד במקום לפל וצריך שם להדליק את הנר היכו נגע: דלא
איתחזק כל זמן שלא רצה הכהן את הנגע במרלותיו שהיה
מקום לפל ואין מרלהו כיכר לבל נגע שעומד לקרי הדלת וכבר
הכיר שהוא נגע ואין לריך קלון אלא להעמידו בקזקתו פותקין:
אין רוב אומות מינים הילכך הוו להו מיכים מיעוטא ולמיעוטא
לא חיישינן:

יתיב רב אחוריה דר' חייא ור' חייא קמיה דרבי טז
ויתיב רבי וקאמר מנין לשחיטה שהיא
בחלוש שנא' *ויקח את המאכלת לשחוט א"ל ולעיל ו
רב לר' חייא מאי קאמר א"ל וי"ו דכתי' אאופתא
קאמ'והא קרא קאמ' קרא וריוותיה דאברהם קמ"ל:
תנא דבי ר' ישמעאל כל מקום שנא' השחטה כג
אינו אלא דבר ערוה וע"ז דבר ערוה דכתי'
*כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ ע"ז ולעיל ו
דכתיב *פן תשחיתון ועשיתם לכם פסל: דניאל ז
כתוב אחד אומר *מבן חמש ועשרים שנה ח
ומעלה וכתוב א' אומר *מבן שלשים שנה כד
הא כיצד כ"ה לתלמוד ושלשים לעבודה מכאן ומדבי מ
לתלמיד שלא ראה סימן יפה במשנתו חמשה סם ל

מאי קאמר היכי ליף טעמא מהכא: א"ל וי"ו דכתיב
אאופתא קאמר כלומר טעם שחיטו כאן קאמר כמו שכותב
וי"ו על הנקעת וכולה מכותקת לפרקים מפני שיכי הנקעת שהן
עשויין קריקין קריקין ומיכה קלקה ל"ח אותן קריקין קרי וי"ו ור'
חייא לטעמיה דמכשר לעיל שחיטה במקוצר: וקפריך תלמודא
והא קרא קאמר: וריוותיה של אברהם קמ"ל שחט ושהר שמא
לא ימלא נור אפילו מקוצר והניח עמו מאכלת:
דבר ערוה רובע וכרבע: ע"ז כעבד שהשתחוה לבהמתו: כי
השחית כל בשר בדור המבול כתיב ודור המבול בעריות
קלקלו כדכתיב ויקחו להם נשים גו' שהיו משקקין לכשי ריעיהן
ולכל בהמה וחיה:

שנים שוב אינו רואה ר' יוסי אומר ג' שנים שנא'
*ולגדלם שלש שנים [וללמדם ספר ולשון כשדים]
ואידך שאני לשון כשדים דקליל ואידך שאני
הלכות עבודה דתקיפין:

דכיתל מ מיכו לגזן פסוק דק המכוון הוא זה

אמרו עליו על ר' חנינא שהיה בן שמונים שנה
והיה עומד על רגלו אחת וחולץ מנעלו
ונועל מנעלו א"ר חנינא חמין ושמן ששכחני אמי
בילדותי הם עמדו לי בעת וקנותי:

ט

סס ע"ב

השוחט

פרק שני

דרש עובר גלילאה בהמה שנבראת מן היבשה
הכשרה בשני סימני דגים שנבראו מן המי'
הכשרן בולא כלום עוף שנברא מן הרקק הכשרו
בסי' א' אמר רב שמואל קפוטקאה תרע שהרי
עופות יש להן קשקשים ברגליהם כדגים ועוד
שאלו כתוב אחד אומר *ויאמר אלהים ישרצו

כז

ע"ג

ריקצית מ

לחלמוד ללמוד הלכות עבודה: שלא ראה סימן יפה לומד
ומוכיח: ר' יוסי אומר בג' שנים לריך שיהא רואה
סי' יפה במוכתו: דתקיפין להוריד המוכן לפרקו ולכטותו
להעמיד קרסיו וקרסיו והציר לקרנן נפה ונכלי:
מן היבשה לפיכך יש לו קיות נ"י וחזק: רקק גרגיל"ש עיש נה
מים ויבשה: תרע שמן הרקק כנרקו: ועוד שאלו קוכטריקון
ההגמון שאל את ר"ג שאלות הרבה והם בבכורות וגם זאת שאלו

המים שרץ נפש חיה ועוף יעופף על הארץ אלמא
ממיא איברו וכתיב *ויצר ה' אלהים מן האדמה ילקוט נ
כל חית השדה וכל עוף השמים אלמא מארעא
איברו א"ל מן הרקק נבראו ראה תלמידיו
מסתכלים וה בזה אמר להם קשה בעיניכם
שרחיתי את אויבי בקש מן המים נבראו ולמה
חביאן אל האדם לקרות להם שם וי"א בלשון
אחרון אמר לאותו הגמון ובלשון הראשון אמר
להם לתלמידיו משום דכתיב על ויצר:

לימת כוזכה המין לת הלקט נכת לחת פסולה וע"ו פרק הגמ'

מה"מ אמר שמואל דאמר קרא *חץ שחוט ל
לשונם מרמ' דבר תנא דבי ר' ישמעאל ע"נ
אין ושחט אלא ומשך וכן הוא אומר *והב שחוט ירמיה ט
ואומר חץ שחוט לשונם מרמה דבר מאי ואומר מ"ל

והכא תכי' מזוס גרסי לעופות: שרץ נפש חיה ועוף
לאמר ממיא איברו עופות: ולמה הביאן אל האדם ר"ג
קאמר לה כלו' ולמה כתבו כאן מזוס קריאת שם: לקרות להם
שם וה"ק ויצר מן האדמה כל חית השדה ואת כל עוף השמים
לראות מה יקרא לו ולאו לישיר קאי: משום דכתיב ואת כל
עוף השמים: על ויצר דמשמע לשיורה כמי קאי. ל"א מזוס
דכתיב על כלו' מקרא קאי גופיה משמע דמן הארץ איתבריאו
דכתיב על הארץ דמשמע דמיכה איתבריאו וכתיב כמי נקרא
נתרא וייצר מן האדמה זה שמעתי ורבון כרחה נעיבי:

חץ שחוט מה חץ הולכת נמזיכה אף שקיעה נמזיכה: והב
שחוט מצוך שהוא רך ומושכין אותו כעין שעושין לורפי נקשת

וכי תימא והב שחוט שנטווה כחוט הוא ת"ש חץ שחוט לשונם רבא הוה בדיק להו גירא לר' יונה בר תחליפא ושחט בה עופא בהדי דפרח:

יא כתיב *ואמר אהה ה' אלהים הנה נפשי לא לז מטומאה ונבלה וטרפה לא אכלתי מנעורי ע"נ ועד עתה ולא בא בפי בשר פגול. הנה נפשי לא יחזקאל מטומאה שלא הרהרתי ביום לבא לידי טומאה בלילה. ונבלה וטרפה לא אכלתי מנעורי שלא אכלתי בשר כום כום מעולם. ולא בא בפי בשר פגול שלא אכלתי מבהמה שהורה בה חכם משום ר' [נתן] אמרו שלא אכלתי מבהמה שלא הורמו מתנותיה:

לימת נמצכם השוחט לצם הלים וכו' שמיעתו פסולה וע"ו פליק סגמ'

מ פסולה אין ובחי מחים לא ורמינהו השוחט

קוטין שעוטין מהן מקטין: שנטווה כחוט ושקוט כמו שקוט לגל שקט לקו לצון משיכה הוא: בדק להו גירא מפגימה: הנה נפשי לא מטומאה יחזקאל קאמר ליה להקב"ה לפי שהיה אומר לו קח לך קטין ושעורים וגו' ועוגת שעורים תאכלנה והיא נגלגי לוחת האלמס וגו': מקרה יום ומקרה לילה לא כתיב בקרא ולא גרסינן ליה: לידי טומאה קרי: כום כום שקוט שלא תמות לפי שמסוכנת היא לבעלה ממש ליכא למימר דא"כ מאי רבותיה: שהורה בה חכם שכולל בה ספק והולך לשחול לקבס להתירו: מתנותיה הזרוע והלחיים והקבה ואע"פ שהוא היה כהן ונלא הרמה יכול לאוכלה:

ובחי מחים ליאסר בהגא' כדין תקרובת ע"ז שאסורה במת ומת

לשם הרים לשם גבעות לשם נהרות לשם מדברות לשם חמה ולבנה לשם כוכבים ומזלות לשם מיכאל שר הגדול לשם שלשל קטן הרי אלו ובחי מתים אמר אביי לא קשיא הא דאמר להר הא דאמר לגדא דהר דיקא נמי דקתני דומיא דמיכאל שר הגדול ש"מ:

אלו טריפות

פרק שלישי

תנא דבי ר' ישמעאל *ואת החיה אשר תאכלו יב

מב ויקרא יא

מסור בהכלה דנפקא לן מותמת שם מריס וגמר שם שם מעגלה ערופה: מיכאל ושלשול קטן כלו' לשם גדולים שבכל הנדיות תו לשם קטן שבכולם: שלשול תולעת: מתני' דאמר לשם הר הר חיכו כעזה ע"ז דכתיב אלהיה' על ההריס ולא ההריס אלהיהם נמס' ע"ז הילכך [לשמן] לא מקרי זבחי מתים ומיהו פסול' מלאכול משום דדמיא לזבחיה ע"ז ומיקלפא דה וכדתנן לקמן השוקט לשם כילד וכילד שחיטתו פסול' משום דדמי לשוקט קדשים נשון: לגדא דהר למלאך הממונה על ההריס: דומיא דמיכאל דלאו מקובר הוא ובעלי חיים אע"ג דלא מיתסרי משו' ע"ז כדק"ל בתמור' מדאסר רחמנא כעבד לגבוה מכלל דלהדיוט שרי מיהו אלהות מקרי כדכתיב הן כזבח איש תועבת מלריס וכתיב ורחית את השמן ואת הירק ואת הכבשים ואת כל נבל השמים:

מלמד שתפס הקב"ה מכל מין ומין והראה
לו למשה וא"ל ואת אכול וואת לא תאכל:

מג [תניא ניקבה הקבה ניקבו הרקים טרפה ר' יוסי
בר יהודה אומר אף ניקבה המרה] א"ר
יצחק בר יוסף א"ר יוחנן מאי אהדרו ליה חבריה
מיוב טו לר' יוסי בר יהודה *וישפוך לארץ מרירתי ועדיין
איוב קיים א"ל אין מוכירין מעשה ניסים דאי לא
סם תימא הכי *ופלח כליותי ולא יחמול מי קא חיי
סם נ אלא ניסא שאני דכתיב *רק את נפשו שמור
הבא נמי ניסא שאני:

יג תניא דן את הדין ויכה וחייב טמא וטהר אסר
מד והתיר וכן הערים שהעידו כלם רשאין
ע"ב ליקח אבל אמרו חכמים הרחק מן הכיעור ומן
הדומה לו:

יד אמר רב חסדא אי זה תלמיד חכם זה הרואה
סם טרפה לעצמו. ואמר רב חסדא אי זה

יפלח כליותי הייכו לקותח וטרפה: אין מוכירין מעשה ניסים
להדיח ראיה מהם: רק את נפשו שמור מכת גוות הכהו
ולכך כלטוה לשמור כפשו כדאמרי יכן בהסותפין גדול לערו של שטן
מאל חיוב מאל לאומר לעבדו שבור הקנית ושמור ייכה:
דן את הדין על שדה אחו על טלית דין זה לזה וכן עדים שהעידו
על שדה אחו על טלית שהוא של פלוני: כולן רשאין ליקח
אותו חפץ: הרחק מן הכיעור אלא יאמרו בשביל כן זיכהו לזה
זיתכנה לו בזול:

הרואה טרפה לעצמו כשכולל ספק טריפות בבהמתו וכרי'

*שונא מתנות יחיה וה הרואה טרפה לעצמו . דרש מזלי מו
מר זוטרא משמיה דרב חסדא כל מי שקורא ושונה
ורואה טריפה לעצמו ושמש ת"ח עליו הכתוב
אומר *יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך רב תלי' קכח
וביד אמר זוכה ונוחל שני עולמות העה"ו והעה"ב
אשריך בעה"ז וטוב לך לעה"ב ר' אלעזר כי הוו
משדרי ליה מבי נשיאה מידי לא שקיל וכי הוו
מומני ליה לא אויל אמר לא בעי מר דאיחי
דכתיב *ושונא מתנות יחיה ר' זירא כי משדרי מזלי מו
ליה לא שקיל כי הוו מומני ליה אויל אמר
אתייקורי הוא דמתייקרו בי :

תניא *כה תברכו את בני ישראל ר' ישמעאל טו
אומר למדנו ברכה לישראל מפי כהנים מט
לכהנים עצמן לא למדנו כשהוא אומר ואני מדני ו
אברכם הוי אומר כהנים מברכים לישראל והקב"ה
מברך לכהנים ר"ע אומר למדנו ברכה לישראל

נו טעס לאיסור וטעס להיתר ואיכו קס עליה ואוסרה:
הרואה טרפה לעצמו ודאי צוכח מתכות לאדים הוא שאף
על גלו איכו קומד להכריע להיתר: ושמש ת"ח (גמ')
לתרץ טעמי המשכה ומצכיות הסותרות זו את זו והייכו תלמוד:
יגיע כפיך כי תאכל לכיון שעל גלו איכו קומד כ"ש שאיכו קומד
כשל אדים לגכוד ולגזול: מומני ליה לאכול חלב: אתייקורי
מתייקרי בי מתכגדים הס כמה שאכי סועד חלב והכאתם
היא ואין זו מתכה:

מפי כהנים מפי גבורה לא למדנו כשהוא אומר
ואני אברכם הוי אומר כהנים מברכין לישראל
והקב"ה מסכים עליהם אלא ר"ע ברכה לכהנים
מנ"ל א"ר נחמן בר יצחק *מואברכה מברכיך ויקרא יג
וסימניך וישמעאל כהנא מסייע כהני דמוקי לה
לברכת כהנים במקום ברכה דישראל:

נא אמר רב מנשיא הני דכרי דגנבי גנבי אין חוששין
משום ריסוק איברים מ"ט כי שדו להו
אמתנייהו שדו להו כי היכי דלירהטו קמייהו אהדרינהו
ודאי חיישינן וה"מ דאהדרינהו מחמת יראה אבל
מחמת תשובה תשובה מעליתא הוא דעבדי:

נד [**פיסקא** ואלו כשרות בבהמה ניקבה הגרגרת ע"ב
או שנסדקה] עד כמה תחסר [רשב"ג
אומר עד כאיסר האיטלקי] אמר ועירי אחון דלא
מיתחמי לכון שיעורא שיעוריה כדינרא קורדנאי
והוי כפשיטא ווטרחי ומשתכחא ביני פשיטי

במקום ברכה דישראל אלא ברכת ישראל דהכי עדיפא ומזמע
זמתברכים הם עם הזאר:

דגנבי גנבי ומשליכים אותן למעלה מכותלי החצר וכופלין לאחן:
אמתנייהו על מתכיהם כופלים ואין כהפכין על גבן
זיתפרקו קוליותיהן: אהדרינהו דרך למעלה מן הכותל: ודאי
חיישינן דלא מיכפת להו כל היכי דכפלי:

[דלא מיתחמי לכון שיעורא אלא רחיתם מיסר החטלקי
מימיכם]: דינרא קורדנאה אותו היו מכירין ומתרי

דפומבדיתא א"ר חנא פתוראה עילאי מינאי הוה קאי בר נפחא ובעא מינאי דינרא קורדינאה לשעורי ביה טריפתא ובעית למיקם מקמיה ולא שבקני א"ל שב בני שב אין בעלי אומנות רשאין לעמוד מפני ת"ח בשעה שעוסקים במלאכתם ולא והתניא כל בעלי אומנות עומדים מפניהם ושואלין בשלומן ואומרים להם אחינו אנשי מקום פלו' בואכם בשלום א"ר יוחנן מפניהן עומדין מפני ת"ח אין עומדין א"ר יוסי בר אבין בא וראה כמה חביבה מצוה בשעתה שהרי מפניהן עומדים מפני ת"ח אין עומדים ממאי דלמא כדי שלא תהא נמצא מכשילן לעתיד לבא:

כתיב *הוא עשך ויכוננך מלמד שברא הקב"ה טז נן ע"ב דנדי' לב

קרקע הוא: רבי חנא פתורא' זולקני היה והיו לפניו מטבעות הרבה: אין בעלי אומנות העוסקין במלאכת קדרים והוא זולקני היה מזתכר בזל קדרים למקלה וגריך להזהר ולתת עיניו בם ולהזתדל עם כל העוברים לזחול מה הם לריכים והכי תניא בתוספתא המוזיג את קנירו בקנות למקלית זכר אם היה חומן לא יעסוק בחומנותו לפי זאין עיניו על הקנות בזעה זעוסק בחומנותו: [עומדים מפניהם למניאי בכורים קאי בעם' בכורים]: מפניהם עומדים לכבדם כדי זיהו רגילים לבא: חביבה מצוה בשעתה לריכין אנו לקבבה: מכשילן זאם לא ירחוס להם פנים להודיס ודרך כבוד לא ירגילו לבא מפני

העורך:

כוננות בארם שאם נתפך אחד מהם אינו
יכול לחיות. תניא היה ר"מ אומר הוא עשך
ויכוננך כרכא דכולה ביה ממנו כהניו ממנו נביאיו
זכריה י ממנו שריו ממנו מלכיו שנא' *ממנו פנה ממנו
יתד וגו'. ההוא רומאה דחוויה להתוא גברא דנפל
מאיגרא לארעא פקע כרסיה ונפק מעייניה אתיוה
נז לבריה ושחטיה קמיה *באחיות עינים אינגיד
ואיתנח עול למעייניה וחייטי לכרסיה:
יז אמרו עליו על ר' שמעון בן חלפתא שעסקן
שם ע"ב בדברים היה וכו' מאי עסקן בדברים
מזלי ו אמר רב משרשיא דכתיב *לך אל נמלה עצל
ראה דרכיה וחכם אשר אין לה קצין שוטר ומושל
תכין בקיץ לחמה אמר איויל אחוי אי ודאי הוא
דליתי להו מלכא אול בתקופת תמוז פרסיה לגלימ'

כוננות לשון ותת ככו שנרש להס נסים ליצב עליו וחס ירדו
מנסיסן שוב לין מתייצנין: כרכא דכולא ביה כיך
שהכל בו ועל כנסת ישראל נאמר שכל מוצליהן מהם ולא מעט
לאמר: מעייניה מעיו: ושחטיה קמיה כדי שיתאבק ויתשוך מעיו
ילין: לבריה של זה הנופל: באחיות עינים ולא כגע בו ולא
הזיקו אלא לכדמה לאחיו כאלו כתקט לפי שלא היה רולה ליגע
במעיט שלא יהפך בהן:
מאי עסקן למה נקרא שמו עסקן תקלה: אי ודאי ליתי להו
מלכא וכתיב אשר אין לה קצין והיינו עסקן דלא נעי למסק

אקונא דשומשמני נפק אתא חד מיניהו אתנח
ביה סימנא על אמר להו נפל טולא נפקו ואתו
דליוה לגלימא נפל שמש' נפלו עליה וקטלוה
אמר ש"מ לית להו מלכא דאי איתי להו הרמנא
דמלכא לא ליבעי א"ל רב (אדא) [אחא] ברידה
דרבא לרב אשי ודלמא מלכא הוה בהדייהו אי
נמי הרמנא דמלכא הוו נקיטי א"נ בין מלכא למלכ'
הוה דכתיב *בימים ההם אין מלך בישראל איש שופט' ל
הישר בעיניו יעשה אלא סמיך אהימנותיה דשלמה:
[אמר רב ליתי בקא בר יומא וליתי דידבא בת שתא נח
א"ל רב פפא לאביי והא אמרי אינשי שב ע"נ
שני אימרא בקתא מבקא דאמרה לי' חויתי' לבר
מחווא דסחא במיא וסליק ואיכרך בסדינין ואוחיבת

להימנותיה דשלמה. הכמלים מוהנים לל ומוכלים קוס:
דשומשמני כמלים: נפק חד מניהו מתוך קורי הקן ונח לקוץ
ורקה הלל: איתנח ביה סימנא להכירו לידע מה יעשו לו קנריו
כשימלך עקרן: (הרמנא רשות להרגו): הרמני הוו נקיטי שכל
המהתל בקנרו יהרגוהו: אי נמי בין מלכא למלכא וכו' מת
המלך ועדין לח קס מקר ודרך חרן לעשות מים הישר בעיניו
כדכתיב בימים ההם מין מלך בישראל מים הישר בעיניו יעשה:
אהימנותיה דשלמה כלמן הוח על כך ונרה"ק לומרה:
בקא מין זנוב והיל נוסכ' כלרעה: דידבא זנוב: אימרא לשון
כעת נמרום תמריל כתכברה לו ומרדה עליו: לבר מחווא
עלשם שהיו בני מקוום מעונגים ושמנים נקמר משל זה לליהם:

עלי' ומציית מיני' ולא הודעת לי א"ל ולטעמיך
הא דאמרי אינשי שיתין מני פרזלא תלו לי'
לבקא בקורנסא מי איכא איהו גופי' כמה הוי אלא
במני דידהו ה"נ בשני דידהו]:

יח אמר רב יהודה האי מאן דאכל חלת תקלי
נט חלתית אליבא ריקנא משתלח משכיה א"ר
אבהו בדידי הוה עובדא ואכלי חד תקלא חלתית
ואי לא דיתבי במים משתלח משכאי וקיימתי
קהלת ז בעצמי *החכמה תחיה בעליה. ההוא בר טביא
דאתא לבי ריש גלותא דהוה מפסקן כרעין בתרייתא
בדקיה רב בצומת הגידין ואכשריה סבר למיכל
מיניה באומצא א"ל שמואל לא חיש מר לנקורי
א"ל מאי תקנתיה ניתביה בתנורא דאיהו בדיק
נפשיה אותביה נפל חילחי חילחי קרי שמואל

ומציית מיני' דמא מלגת דמו: מנה משקל שמים מכה:
בקורנסא מרטי"ל כלו' הוי זהיר בו שמשיכתו כבדה: במני
דידהו במשקל שלהם של נקי שהוא קל: בשני דידהו
רגעים הם:]

אליבא ריקנא קודם אכילה: משתלח משביה כפשט עורו
שהחלתית מקמטתו מלוד ולוכזתו קדקד שקורין
משקלפיילט"ן: דיתבי במיא לקרר עלמי: צומת הגידין נשוק
הוא שמוך למרכובה נרגליס המקרוב': באומצא חיכו כלי כלך
כנתכוב חלח מולקו מחד ומולהו כל דהוא על הגקלי': לנקורי
שמא כשכה נקב שם וחסורה משום סכנת נפשות: דאיהו בדיק
נפשיה מלליו: חילחי מתפרק וכופל קתיבות:

עליה דרב *לא יאונה לצדיק כל און קרי רב עליה משלי יב
דשמואל *כל רז לא אנס לך : דניאל ד
ההיא עיזא כרכוז דהואי בי ריש גלותא דעקור יט
מלא צנא דתרבא מיניה רב אחאי אסרתס ע"ב
רב שמואל בריה דר' אבהו אכל מיניה קרי
אנפשיה *מפרי פי איש תשבע בטנו שלחו מתם משלי יח
הלכתא כותיה דרב שמואל בריה דר' אבהו והוהרו
ברבינו אחאי שמאיר עיני גולה הוא :
א"ל קיסר לר' יהושע בן חנניה אלהיכם כאריה כ
מחיל דכתיב *אריה שאג מי לא יירא מאי תס
רבותא פרשא קטיל אריה א"ל לאו כהאי אריה ינמוס ג
מחיל אלא כאריה דבי עילאי מחיל א"ל בעינא
דמחויח לי ניהלי' א"ל לא מציח חויח ליה א"ל
איברא חוינא ליה בעא רחמי אתעקר מדוכתיה

לא יאונה לצדיק שנזדמכתי ומכעתיך מלאכול :
(עיזא כרכוז הוא שפק קיה שפק נהמה ורב שמואל קנל שהוא
קיה ולחי וקלנו מותר) : דעקור מלא צנא דתרבא לאקר
שקיטה הוליאוהו ממעיה : מפרי פי איש נשכר שמעתי וקנלתי
שהוא מותר נטני שנע ממכו : והוהרו ברבינו אחאי לכהוג בו
כבוד ולדון לפניו נהלכה עד שיקזור בו ולא להתיר נפניו מה
שהוא לוסר שמאיר עיני גולה הוא :
אריה שאג כך ה' אלהים דבר מי לא יכנא הרי שכתנל לו :
פרשא קטיל אריה לדס גבור הורג את האדי : דמחויח
ניהליה לאריה דבי עילאי : איברא אמת אני רוצה לרצותו

כי הוה מרחוק ת' פרסי ניהם חד קלא אפילו כל מעברתא ושורא דרומי נפל אדמרחק שלש מאות פרסי ניהם קלא אחרינא נחור ככי ושיני דגפרא ואף הוא נפל מכורסיה לארעא א"ל במטותא מינך בעי רחמי עליה וליהדר לדוכתיה בעא רחמי עליה ואהדר ליה לאתריה:

כא א"ל קיסר לר' יהושע בן חנניה בעינא דאחוי
סס לאלהייכו א"ל לא מציתי חויתי ליה א"ל איברא
ם *[חוינא ליה] אול אוקמיה להדי יומא בתקופת תמוז א"ל אסתכל ביה א"ל לא מצינא א"ל ומה (שמשא) [יומא] דחד משמשי דקיימי קמיה דקב"ה אמרת לא מצינא לאסתכולא ביה שכינה לא כל שכן ותו א"ל קיסר לר' יהושע בן חנניה בעינא דאצבית ליה נהמא לאלהייכו א"ל לא מציתי א"ל אמאי נפישי חילוותיה א"ל איברא א"ל פוק [צבית] לגידא דרביתא דרווח עלמא טרח שיתא ירחי קיימא אתא ויקא כנשיה לימא טרח שיתא ירחי דסיתוותא אתא מטרא טבעיה בימא א"ל מאי

ועל כרחך לריך אתה להרלותו לי: אפילו כל מעברתא הסילו כל הכחים העוברות:

להדי יומא כנגד הזמן: דאיצביתי ליה נהמא אתקין ליה סעודה: לגידא דרביתא על שפת הנהר שמו רביתא: דרווח עלמא להתקנן שם חיילותיו והוא כתכוין למקום שהוא רוח שולטת שם: כנשיה לימא טחינו ליס:

האי א"ל הני כנושאי וזלוחאי דאתו קמיה א"ל
אי הכי לא מצינא:

אמרה ליה בת קיסר לר' יהושע בן חנניה כב
אלהיכון נגרא הוא דכתיב *המקרח סס
במים עליותיו אימא ליה דנעביד לי חדא מסחוריתא תלי' קד
אמר לחיי בעא רחמי עלה ואינגעה אוחבה בשוקא
דרומי ויהבי לה מסחוריתא דהוו נהיגי דכל דמנגע
ברומי יהבו ליה מסחורית' ויתב בשוקא וסתר
דוללי כי היכי דליחזו אינשי ולבעו רחמי עליה
יומא חד הוה קא חליף התם הוה יתיבא וסתרה
דוללי בשוקא דרומאי אמר לה שפירתא מסחוריתא
דיהב ליך אלהי אמרה ליה אימא לאלהייכו
דלישקול מאי דיהב לי אמר לה אלהא דידן מיהב
יהיב משקל לא שקיל:

א"ר יהודה שור שהקריב אדה"ר קרן אחת היתה לו כג
במצחו שנ' *ותיטב לה' משור פר מקרין מפרים סס
תלי' סמ
כנושאי מכנדי הנית: וזלוחאי מרגילי הנית נמים מפני לחנק ענקידה
העולה וכנר הס כלו לאכול כל זה: אי הכי דכפיזי קיילותיו שע' ס
כ"כ לא מליכא:

מסחוריתא דישוולטייר"ס בלע"ז בלשון אשכנז קלעפרליך:
דוללי אשקניי"ס וסימן זה היה למלורעים: וסתר
דוללי דישנוייריי"ר בל"א ריס"ט פלאקס: משקל לא שקל
הטובה משכתכה:

שור שהקריב אדם הראשון כדאמרי' בלפני חידיהן נמס' ע"ז:
מקרין מפרים אשור של אדם הרשון קאי:

מקרין תרתי משמע אמר רב נחמן מקרן כתי'. א"ר יהודה שור שהקריב אדם הראשון קרניו קודמות לפרסותיו שנא' ותיטב לה' משור פר מקרין מפרים מקרין ברישא והדר מפרים מסיועא ליה לר' יהושע בן לוי דא"ר יהושע בן לוי כל מעשה בראשית בקומתן נבראו (בדעתם) [לדעת'] נבראו בצביונם נבראו שנ' *ויכולו השמי' והארץ וכל צבאם אל תקרי צבאם אלא צביונם: ילקוט נ

כד דרש ר' חנינא בר פפא *יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו פסוק זה שר העולם אמרו בשעה שאמר הקב"ה **למינהו באילנות נשאו דשאים ק"ו בעצמן אם רצונו של הקב"ה בערבוביא למה אמר למינהו באילנות ועוד ק"ו ומה אילנות שאין דרכן לצאת בערבוביא קרניו קודמין לפרסותיו שכל שורין פרסותיהן כולות עמהן וקרנותיה' גדלי' לאחר זמן אבל שה מעשה בראשי' נקומתן כנראו ונקרניה' וכשילא מן האוץ ראשו תקלה כמלאו שקדמו קרנותיו לפרסותיו: בקומתן נבראו ולפיכך קדמו קרניו שהרי עמו כולו וילאו תקלה והייכו שור פר ניוס שהיה שור היה גדול כפר שור בן יומו קרי שור כדכתיב שור כי יולד פר קי"ל בן שלש: מקרין תרתי משמע שכן סתם שוריס: לדעתם שהודיעם שיבראו והס כאומו: בצביונם בדמות שנקרו להס:

שר העולם מלאך הממונה: באילנות כאמר למינהו עושה פרי למינו אבל בזרעים לא כאמר בלוחתם למינו אבל בילוחתם כאמר מזריע זרע למינהו: שאין דרכן לצאת בערבוביא שהרי תלים קו ע"ל למינהו ילקוט מ

אמר הקב"ה למינהו אנו עאכ"ו מיד כל אחד ואחד
וצא למינהו פתח שר העולם ואמר יהי כבוד ה'
לעולם ישמח ה' במעשיו:
רבי שמעון בן פזי רמי כתיב *ויעש אלהים את כה
שני המאורות הגדולים וגו' (המאמר הזה כתוב סס ע"ב
בתוך דברי ר' שמעון בן יוחאי):
רב אסי רמי כתיב *ותוצא הארץ דשא בתלת
בשבתא וכתיב *וכל שיח השדה טרם יהיה סס ע"ב
בארץ במעלי שבתא מלמד שיצאו דשאים ועמדו כו
על פתח קרקע עד שבא אדם הראשון ובקש סס
עליהם רחמי' וירדו גשמים וצמחו למדרך שהקב"ה סס ע"ב
מתאוה לתפלתן של צדיקים רב נחמן בר פפא
הויא ליה ההוא גנתא שדי ביה ביורני ולא צמח
בעא רחמי אתא מטרא וצמח אמר היינו דרב אסי:

גדולים הן ועכפיהם מרובים וחין רחויין ליגדל רגופים ותכופים
כי חס מפוזרים: אמר הקב"ה למינהו סילח כל חילן נעלמו
נרקוק מקנירו סיהח לו היכר: אנו סרגיס חכו ודרכו לנחת
תכופים ומעורבנים וחס חין חכו כזהרין לנחת כל עמב לנד
הרי חין חכו כיכרים זה מזה עאכ"ו: ישמח ה' במעשיו כולן
זהירין במלותיו:
טרם יהיה בארץ עדיין לח היה נחרץ: ועמדו על פתח הקרקע
מתחויס למי גשמי' כדכתיב כי לח המטיר על סכנרק חדס
נפשי: ביורני זרעים: היינו דרב אסי שהקב"ה מתחוה לתפלתם
של לדיקים:

כו אמר רב חנן בר (רבא) [רב] *השמועה ברי' בפני עצמ' היא שיש לה ב' גבין ושני שדראות וכי משה רבינו קניגי היה או בליסטרי היה מכאן תשובה לאומרים אין תורה מן השמים א"ל רב חסדא לרב תחליפא בר אבינא ויל כתוב קניגי ובליסטרי באגדתיך ופירשה:

*(ואת) חמשת סרני פלשתים העותי והאשדודי האשקלוני הגתי והעקרוני והעוים אמר חמשה וחשיב שיתא אמר ר' (יוחנן) [יונתן] אדוניקי שלהן חמשה א"ל רב חסדא לרב תחליפא בר אבינא כתוב אדוניקי באגדתיך ופירשה ופליגא דרב דאמר רב עוים מחימן באו תניא נמי הכי עוים מחימן באו ולמה נקרא שמן עוים שעיוחו את מקומן. ד"א [עוים] שאיוו לאלוהות הרבה. ד"א עוים שכל הרואה אותם אוחתו עוית אמר

דניים יד כערוך פי' שכן דרך לכתוב תינות קטות בגמרה מן בגרות לס"ק דגרסי בגמרין כח ס ישעיה יג

שיש לה ב' גבין ולכך נקרית שסועה תחומה: וכי משה רבינו קניגי היה לד זיות נקניגין: או בליסטרי מורה נקנת לזיות וקורין לאותו בריסלו"ר ומכין היה נקי בזיות הללו שלין מדם נקי נהס: כתוב קניגי ובליסטרי בגמרה זו כתוב שים נה תינות יפין ול' נק: ופירש' מלי קניגי ובליסטרי בגמרתיך ומצוס דכקט כתוב בגמרתיך נקט נמי להלי קרח לסרכי פלשתים:

ערוך פי' לשון מדון

אדוניקי שלהם קטונים שלהס קמצה: מחימן בן חליפז בן עגו נלו וחיוו לחלהי פלשתים וילחו ממקומן ונלו לגור ניניהס ולהכי לח קטיב ו' סרכי פלשתים: שעיוו את מקומן

רב יוסף ואית להו שית סרי דרי שיני לכל חד
וחד אמר רשב"ל הרבה מקראות שראויין לישרף
(כספרי צדוקי) והן הן גופי תורה *העוים היושבי' דניים ג
בחצרים עד עזה מאי נפקא לן מיניה מראשבעיה
אבימלך לאברהם *אם תשקור לי ולניני ולנכדוילמזי' כמ
אמר הקב"ה ליתו כפתורים ליפקו מעוים דהיינו
פלשתים וליתו ישראל ליפקו מכפתורים כיוצא
בדבר אתה אומר *כי חשבון עיר סיחון [מלך ומדנ' כמ
האמורי הוא והוא נלחם במלך מואב הראשון
וגו'] מאי נ"מ דאמר להן הקב"ה לישראל *אל דניים ג
תצר את מואב אמר הקב"ה ליתי סיחון ליפוק

שיתסר דרי שיני שורות של זיכים: הרבה מקראות יש שדומה
לקורלייהן שהם רלויין לישרף שלא היה לו לכתבן שלין להם
לורך נתורה וגכלי הוא לקדרן עם הקדושה: והן הן גופי תורה
טעמים גדולים תלוין נהם והשתא קא קמינ ולזיל להו עד סוף
שמעתא: חצרים עד עזה ח"י: מאי נפקא לה מינה לי לאו
מקומן של שלו היה שלא מקום לקדרים ולא גרשום: ולניני
ולנכדי ועדיין לא עברו הדורות: כפתורים לאו מפלשתים כיכהו:
ליתו וליפקו מרעא מפלשתים: ליתו ישראל וליפקו מנייהו
וקשנר רים לקים עוים מפלשתים היו ולמ"ד מתימן היו להך
מלתא כמי לילטריך מעוס דלזהריכהו שלא להתגרות נדכי עשו
לאמר רקמכא ליתו כפתורים וליפקו מעוים וכיתו ישראל וכיפקו
מינייהו וכו': והוא נלחם במלך מואב הראשון למה לי ע' נרש"י
לחשמועינן שלא מצוס לכתינ של תגר את מואב וגו' וכו': נגמ'
נסליכות

ממואב וליתי ישראל וליפקו מסיחון והיינו דאמר
דניים ג רב פפא עמון ומואב טיהרו בסיחון *צידוני' יקראו
לחרמון שריון תנא שניר ושריון (מארץ) [מהרי
ארץ] ישראל הם מלמד שכל אחד ואחד מאוה"ע
הלך ובנה לו כרך גדול לעצמו והעלה לו על שם
הרי א"י ללמדך שאפילו הרי א"י חביבין על אוה"ע
לעזי' מו כיוצא בו *ואת העם העביר אותו לערים מאי
נ"מ דלא ליקרו לאחוה גלוותא:

כט סג ויקרא יא מם תנים לו מם

אמר רב יהודה *שלך וה השולה דגים מן הים
*דוכיפת שהודו כפות תנ"ה דוכיפת
שהודו כפות וזהו שהביא שמיר לבה"מ ר' יוחנן
כי הוה חוי שלך אמר *משפטיך תהום רבה
כי הוה חוי נמלה אמר *צדקתך כהררי אל א"ר

צידונים יקראו וגו' למה לי: תנא שניר ושריון הרי א"י הן
וחרמון קרוב לגילוכים ולאמורי וכו עליו כרכים זה קרא לו
שריון וזה קרא לו שניר: העביר אותו לערים מאי אמועינן:
כי היכי דלא ליקרו מגריס [לאחיו] לאחי זמן גולים נכי
גולים לכך הגלם:

וה השולה דגים מן הים לימה הוו בקימי גיה והוא עוכו
המים: שהודו כפות כרגלתו ענה ודומה כמי שכפולה לתוך
הרחם וכפות' שם והוא עוף גדול כתרנגול וקורין לו פוח"ין
שלציו"ח: שהביא שמיר למקדש להח כגר תורח מתרגמי' ליה
והוא תרנגולא נרח ונגיטין נפ' מי שחקזו מפרש מאי ענין גיה
דמכגר גיה טוריח: צדקתך כהררי אל לאפי' כמלה חית ליה
קיותי' כגדולה: ומשפטיך אף בתהום רבה שזכית שלך לשפוט

יהודה *רחם וו שרקרק ולמה נקרא שמה רחם א"ר ויקיס יס
יוחנן כיון שבאה רחם באו רחמים לעולם אמר
רב ביבי בר אביי והוא דיתיב אמידי ועביד שרקרק
וגמירי דאי יתיב אארעא ושריק אתי משיחא שנ'
*אשרקה להם ואקבצם א"ל רב אדא בר רב וכליס י
שימי למר בר (איתאי) [רב אידאי] והא ההוא
דיתיב בי כרבא ושרק ואתא גלל אפסקיה למוחיה
א"ל ההוא ביידא הוה:

תניא רבי אומר גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה ל
העולם שבהמה טמאה מרובה מן הטהורה טס ע"נ
לפיכך מנה הכתוב בטהורה גלוי וידוע לפני מי פסחי'
שאמר והיה העולם שעופות טהורים מרובים על פ"ק וע"ש
הטמאים לפיכך מנה הכתוב בטמאים מאי קמ"ל נמהרס"ם

ולעתות נקמתך נדגת היס להמית המזומכי' למות לצון מורי ל"ח
לכמלה הוה לימר לדקתך כהרגי חל שמזוכותיהס מזומכין להס
גלח טורק ועס מי שחתה כשפט לחתה דכו עד תהוס רגה כגון
שלך שטורק לדקם שס מזוכותיו: רחמים מטר: אמידי על שוס
דגר: שרקרק כשהוח מלפלף כשמע כלומר שרקיק: דאי יתיב
ולינו עומד חלח יושב ומלפלף סימן נשורה הוח: אארעא שלין
דרכו כן: בי כרבא מריסה: גללא חנן גלל מן המרוס: ביידא
כמו נדלה נדלי ושקרן לפיכך לקה:

מנה הכתוב בטהורה קיל ונקבי וגו'. מפני דרך קלרה ולין לך
עוד טהורה ונעופות לין לך עוד טמלה: מאי קמ"ל הח
ודלי פשיטא דלי הוו עפי היה מני להו:

כדרב הונא אמר רב ואמרי לה אמר רב הונא אמר רב משום ר"מ לעולם ישנה אדם לתלמידיו דרך קצרה:

סה [פיסקא] אבל אמרו חכמים כל עוף [הדורס טמא] תניא ר"ג אומר דורס ואוכל בידוע שהוא טמא יש לו אצבע יתירה וזפק וקרקבנו נקלף בידוע שהוא טהור ר' אליעזר בר צדוק אומר מותחין לו חוט של משיחה אם חולק את רגליו ב' לכאן וב' לכאן טמא ג' לכאן ואחת לכאן טהור ר"ש בן אלעזר אומר כל עוף הקולט מן האויר טמא ציפרתא נמי מיקלט קלטה אמר אביי קולט ואוכל קאמרינן אחרים אומרים שכן עם טמאים טמא עם טהורים טהור כמאן כר' אליעזר דתניא ר"א אומר לא לחנם הלך ורויר אצל עורב אלא מפני שהוא מינו אפילו תימא רבנן שכן ונרמה קאמרינן:

לא סז ע"ב **תניא** ר' יוסי בן דורמסקית אומ' לויתן דג טהור הוא ה"ג יש לו אצבע יתירה וזפק וקרקבנו נקלף בידוע שהוא טהור וקריסת סמיך דתכיף כל עוף הדורס טמא ואם לאו דורס וים לו עוד ג' סימנים דהוו להו ד' בידוע שהוא טהור: את רגליו מלמעותיו: הקולט מן האויר שכשזורקין לו מאכל קולטו לתוך פיו ומקנלו מן האויר: ציפרתא מכירין היו שהיא טהורה וזה שמה: קולט ואוכל שאינו מניחו לארץ עד שלא ינלענו: שכן כמו שוכן: ונרמה דומה להם נמרטיתו: דג טהור הוא שהרי ים לו סנפיר וקשקשת כדמפרש:

שנאמר *גאות אפיקי מגינים וגו' אפיקי מגינים ישעיה יט
אלו קשקשים שבו *תחתיו חדודי חרש אלו סנפירין איוב מא
שפורח בהם:

בהמה המקשה

פרק רביעי

תניא אילן שמשיר פירותיו סוקרו בסיקרא וטוענו עז
באבנים בשלמא טוענו באבנים כי היכי ע"ז
*דליכחוש חיליה אלא סוקרו בסיקרא אמאי כי עח
היכי דליחוויה אינשי וליבעי רחמים עילויה כדתניא
*וטמא טמא יקרא צריך להודיע צערו לרבים ויקרא יג
ורבים מבקשים עליו רחמים וכן מי שאירע בו
דבר צריך להודיעו ברבים ורבים מבקשים עליו
רחמים אמר רבינא כמאן תלינא כובסא בדיקלא
כמאן כי האי תנא:

אפיקי מגינים קוזק מגיכיס: אלו קשקשים הסגוריס וסתומי
נוגדוקק: תחתיו חדודי חרש קדודיגל קרסיס: אלו סנפירין
סקדודין ומקתכין כקרסי' ונהס הוא נוקע לת המיס (נקוזק)
[נקודס] גלא יעכנוהו נפריקתו ופגטי' דקרא לגון (מורי) גי' רש"ל
תקתיו קדודי קרס נמקומן זהרורי שמע: פוליס

רניכחוש חיליה שמרוב טומכו הוא מגירן: דלחוויה אינשי
סימן הוא שמגיר פירותיו: וטמא טמא יקרא לומר
וחומר טמא הוא: כובסא מגכול תמריס וסימן הוא שמגיר
פירותיו: כי האי תנא לנקט עליו רגיס רקמיס:

אותו ואת בנו

פרק חמישי

פג [משנה] יום אחד האמור באותו ואת בנו היום
הולך אחר הליל' את זו דרש ר"ש בן
ילקוט מ ווומא נאמ' במעש' בראשית *יום אחד ונאמר
ויקרא כג באותו ואת בנו *יום אחד מה יום אחד האמור
במעשה בראשית היום הולך אחר הלילה אף יום
אחד האמור באותו ואת בנו היום הולך אחר
הלילה:

כסוי הדם

פרק ששי

לב ת"ר *כי ירחיב ה' אלהיך את גבולך וגו' למדה
פד תורה דרך ארץ שלא יאכל אדם בשר
דברי' יג
היום הולך אחר הלילה שמע מינה מצטרכה לה יצטוט הנת
כל הלילה וכל יום המקרת לגל שמע מינה ניום שוקט
הנת בלילה דאין הלילה הולך לקר היום: את זו דרש משה
דנעכיכן דקדשים כתיב לאמו ואת בנו לילטריך למדרש כדתנן
בגמרא: מעשה בראשית ויהי ערב ויהי בקר בריאת ערב
והדר בקר:
לא יאכל בשר תדיר שלא יעכי:

אלא לתאבון יכול יקח אדם מן השוק ויאכל ת"ל
*ובחת מבקרך ומצאנך יכול יזבח כל בקרו דכתי' יג
ויאכל כל צאנו ויאכל ת"ל מבקרך ולא כל בקרך
מצאנך ולא כל צאנך מכאן אמר ראב"ע מי שיש
לו מנה יקח לפסו ליטרא ירק עשרה מנה יקח
לפסו ליטרא דגים נ' מנה יקח לפסו ליטרא בשר
מאה מנה ישפתו לו קדר' בכל יום ואינך אימת
מערב שבת לערב שבת. אמר רב צריכין אנו
לחוש לדברי זקן א"ר יוחנן אבא ממשפחת בריאים
הוה אבל כגון אנו מי שיש לו פרוטה בתוך
(ביתו) [כיסו] יריצנה לחנוני א"ר נחמן כגון אנו
לוין ואוכלין *כבשים ללבושך מגז כבשים והי מזלי כו

מבקרך מס ים לו נעדרו יקח ומס לחו לא יקנה נשוק: כל בקרו
מס אין לו אלא שור אחד יזנקנו: לפסו לקדירתו לשון אילפס:
משקל ליטרא ירק אנל נשר לא יאכל: דגים הוו נזול נמקומו
יותר מן הנשר: ישפתו כזכותכי' קדרה על הכירה קרי שפיתה:
ואינך אימת אלו האחרים שאמרת ליטרא דגים וליטרא נשר
אימת יאכלוה אם לא נכל יום: לחוש ולהסתפק נמזונו' קלים:
אבא ממשפחת בריאי' ר' יוחנן קרי לרב אחא: כגון אנו אלין
אלו נריאים: מי שאין לו אלא פרוטה יריצנה לחנוני ולא
יסגף עלמו נעיכוי וילטרך לנריות יותר: אמר רב נחמן כגון
אנו רב נקטן אחר דורו של ר' יוחנן היה ותמיד העולם היה
מזתכה והולך ולא היה נריא כאותן שבימי ר' יוחנן ולפיכך הוא
אומר כגון אלו דאמי' אין לכו הפרוט' עליכו ללוות ולאכול:
כבשים ללבושך מקרא הוא נספר מזלי קנה לך נאן ויהא לך

מלבושך *ומחיר שדה עתודים לעולם ימכור אדם
שדה ויקח עתודים ואל ימכור אדם עתודים ויקח
שדה *ודי חלב עזים דיו לאדם שיתפרנס מחלב
גדיים וטלאים שבתוך ביתו *ללחמך ללחם ביתך
לחמך קודם ללחם ביתך *וחיים לנערותיך אמר
מר זוטרא בריה דרב נחמן חן חיים לנערותיך.
מכאן למדה תורה דרך ארץ שלא ילמד אדם
את בנו בשר ויין:

לג א"ר יוחנן *הרוצה שיתעשר יעסוק בבהמה דקה
אמר רב חסדא מ"ד *ועשתרות צאנך
שמעשרות את בעליהן וא"ר יוחנן כסא דחרשין
ולא כסא דפושרין וה"מ בכלי מתכות אבל בכלי
חרש לית לן בה ובכלי מחכורת נמי לא אמרן
אלא דלא שדי בהו ציבורא אבל שדי בהו ציבורא
לית לן בה וכי לא שדי בהו ציבורא נמי לא אמרן
אלא דלא ציץ אבל ציץ לית לן בה. וא"ר יוחנן
מי שהניח לו אביו מעות ורוצה לאבדן ילבש

הגיזין ללנוס: ויקח עתודים לאן עזים לו מהס קלב לפרכסה
וגיזין ללנוס: דיו לאדם הכי משמע לי קלב עזיס לי לך בקלנס
ולא תשקוט ותאכלס: תן חיים לנערותיך לבני ביתך למד דרכי
קיים להסתפק במזונות קלים:

כסא דחרשין ולא כסא דפושרין טוב לשתות כוס של מכשפות
ולא לשתות כוס של מיס פוטרים שרעים הס לגוף: ציבי
שרבי עשנים ותבלין: ציץ הרתיק: מי שהניח לו אביו מעות
כלו' מי שלא טרק בממון וקל בעיניו לאבדו זהו מינוחו: ילבש

כלי פשתן וישתמש בכלי זכוכית וישכור פועלים ואל
ישב עמהם ילבש כלי פשתן בכותנא רומיתא
וישתמש בכלי זכוכית בווגיתא חיורתא וישכור
פועלים ואל ישב עמהם בתורי דנפיש פסידיוהו
דרש רב עוירא ומנין אמר לה משמיה דרב אמי
ומנין אמר לה משמיה דרב אסי מ"ד *טוב איש חונן ומלוה יכלכל דבריו במשפט לעולם יאכל אדם וישת' פחות ממה שיש לו וילבש ויתכסה במה שיש לו ויכבד אשתו ובניו יותר ממה שיש לו שהם תלויין בו והוא תלוי במי שאמר והיה העולם:

מלי קיב

רבי חייא נפל ליה ואניבא בכיתניה וכו'. *ומי לד נפל ליה ואניבא בכיתניה והאמר רבין בר אבא ואמרי לה ר' אבין בר שבא משעלו בני הגולה

פה ע"ב

פו

כלי פשתן שהם יקרים ולפי שרוכו למדינו שהעושה חלה מחנך ממון ויזהר לדם מהם: כיתנא רומיתא יקר היה: בתורי יפסור לדם פועלים וימסור להם שוורים שלו לקרוש והם יכקישו השוורי' (ויסקנוס) [ויסקנוס] ניערות ונכרמי' והמלאכה לא יעלהפי' נעלו לכלוס שחינן (קזיס) [קוסזין] לכך: טוב איש חונן לויס ומלוה לותם וטוב המכלכל דבריו במשפט לפי היכול' הוא עומד על ברכיו ולא נכל תלות לבו: פחות ממה שיש לו פקות מכדי היכולת וילבש ויתכסה לפי היכולת שלא יתביש: ויכבד אשתו יותר מלפי היכולת:

לשון הגולה

יאניבא תולעת המוכלת פשתן: בני הגולה לקו מכשי כוסת

פסקו הויקים והוועות והרוחות והרעמים ולא
החמיץ יינם ולא לקה פשתנם ונתנו חכמים
עיניהם בר' חייא ובניו כי מהני זכותייהו אעלמא
אדידהו לא כדרב יהודה אמר רב דאמר ר"י אמר
רב בכל יום ויום בת קול יוצאת ואומרת כל
העולם כלו ניזון בשביל חנינא בני וחנינא בני די
לו בקב חרובין מערב שבת לערב שבת:

תניא *ושפך וכסה מי ששפך הוא וכסנו מעשה
באחד ששחט וקדם חברו וכסה וחייבו רבן
גמליאל ליתן לו עשרה זהובים איבעיא להו שכר
מצוה או שכר ברכה למאי נ"מ לברכת המזון
אי אמרת שכר מצוה אחת היא ואי אמרת שכר

מינכיח פ"ג מלמד סו ע"ש נמסרס"ת

ויקיל יז פז לה

הגדולה קאמר אלא נהנך דורות לחרוכים קאמר שהתקילו
ללקות בני ח"י בייכם ובפשתכם מפני שהתקלקלו הדורות
ומעלו מבני בבל לכאן שהיו קסילי' פסקו כאן הזועות:
ונתנו חכמים עיניהם בר' חייא ובניו שבזכותם נאתה טובה
זאת. ר' קייא ובניו מבבל עלו כלאמריכן בשלהי פ"ק דסוכה:
ויקים וזועות ורעמים ורוחות מפרש בברכות בהרואה שכולן
קללה: זועות הארץ מזדעזעת: רוחות שפא לשטורדיי"ל: כדרב
יהודה לאמר זכותא דליקי לחקריכי מהכיא ולאו לדידהו בהאי
עלמא: חנינא בני הוא ר' קניכא בן לוסא ובימיו היה קול זה
יולא: דיו בקב חרובין מתפרכס בלעז ובלמלוס:
ליתן לו מפני שהפסידו שכר ולקמן בעי שכר מלות מעשה או
שכר הברכה: ברכת המזון ל' ברכות הן ואיכא מ' זהובים

ברכה הוין ארבעין מאי ת"ש דא"ל ההוא צדוקי
לרבי מי שיצר הרים לא ברא רוח ומי שברא
רוח לא יצר הרי' דכתיב *כי הנה יוצר הרים עמוס ד
ובורא רוח א"ל שוטה שפיל לסופיה דקרא ה'
צבאות שמו א"ל נקוט לי ומנא תלתא יומי
ומהדרנא לך תיובתא יתיב רבי ג' תעניתא כי
הוה קא בעי מיברא א"ל צדוקי קאי אבבא אמר
*ויתנו בברותי ראש וגו' א"ל רבי מבשר טובות תלי' סט
אני לך לא מצא אויבך תשובה ונפל מן הגג ומת
א"ל רצונך שתסעוך אצלי א"ל הן לאחר שאכלו
ושתו א"ל כום של ברכה אתה שותה או ארבעים
והובים אתה נוטל א"ל כום של ברכה אני שותה
יצאת בת קול ואמרה כום של ברכה שותה ארבעי'
והובים א"ר יצחק עדיין ישנה לאותה משפחה
בין גדולי רומי וקוראין אותה משפחת בר לויאנום:
היה מהלך במדבר ואין לו *אפר לכסות שוחק פח
ולי נתר מלוה לחלת כוליה קדח מלוה היח: ה' צבאות שמו ע"ב
חלמח קד הוח דנרחיכהו: נקוט לי זימנא תן לי זמן: כי הוה ל"ל עפר
בעי רבי מיברא כזהיה רבי רולה לסעוד: אמרו ליה נכי
ניתיה ההוח לדוקי זקנעת לו זמן קחי חנגח: אמר רבי על
עלמו המקרח הזה: ויתנו בברותי ראש נסעולתי כותכין מרה
לסוף חיזתכק דלח חיהו הוה חלח לדוקי חקר הנח לנזרו על
הרחמן זעלה לגג ומת: מ' והובים זכר ל' נרכות זענה חקריהן
*חמן: לאותה משפחה זל מנזר: עי' נלחס
במדבר חרן ליה זחינה מלמקת: חמודות

דינר והב ומכסה היה מהלך בספינה ואין לו
עפר לכסות שורף טליתו ומכסה בשלמא שורף
טליתו ומכסה אשכחן אפר דאיקרי עפר אלא
מדינרי והב מנ"ל א"ר וירא *ועפרות והב לו: מיוב כח

לו **אמר** רבא בשכר שאמר אברהם אבינו *ואנכי עפר ואפר וכו בניו לב' מצות *אפר פרה ועפר סוטה וליחשוב נמי עפר כסוי הדם התם הכשר מצוה איכא הנאה ליכא: סס רמב"ם נילקוט מי' ענפר סוטה ואפר פרה

ואמר רבא בשכר שאמר אברהם *אם *מחוט ועד שרוך נעל וכו בניו לב' מצות לחוט של תכלת ורצועה של תפילין בשלמא רצועה וכ"ל לו של תפילין כתיב *וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ותניא ר"א הגדול אומר אלו תפילין סס

פט שבראש אלא חוט של תכלת מאי היא דתניא ר"מ אומר מה נשתנה תכלת מכל הצבעונין מפני סס יד דברי' כח

דינר והב לקמיה יליף ועפרות והב לו:

[הנאה ליכא בחלוה זו דכלתו כסוי כמי הוו מיתתי בשר חבל
בחפר פרה חיכת הכחה שמטהרו מטומחתו דמי לחו
חפר חין לו טהרה עולמית]: עפר סוטה מטיל חלוס בין חים
לחחתו וכקתה וכזרעה זרע:

אם מחוט ועד שרוך חלח רחה ליהנות מן הגזל: שרוך
רצועה: חוט של תכלת לגופיה: רצועה של תפילין
לקמור: בשלמא רצועה של תפילין איכא הנאה דכתיב
וירחו ממך: אלו תפילין שבראש חות הן לכל כי חס ה' נקרח
עליך: מאי היא מתי הכחה חיכת: מה נשתנה תכלת

שתכלת דומה לים ויום דומה לרקיע ורקיע דומה
לאבן ספיר ואבן ספיר דומה לכסא הכבוד דכתי'
*ויראו את אלהי ישראל ותחת רגליו וגו' וכתיב שמות כד
*כמראה אבן ספיר דמות כסא א"ר אבא קשה יחזקאל א
גזל הנאכל שאפי' צדיקים גמורים אינן יכולין
להחזירו. שנ' *בלעדי רק אשר אכלו הנערים: ראשי' יד
א"ר יוחנן משום ר' אלעזר בר' שמעון כל מקום לח
שאתה מוצא דבריו של ר' אלעזר בנו של סס
ר' יוסי הגלילי בהגדה עשה אונך כאפרכסת.
*לא מרובכם מכל העמים חשק ה' בכם וגו' אמר דברים ז
להם הקב"ה לישראל חושקני בכם שאפי' בשעה
שאני משפיע לכם גדולה אתם ממעטין עצמיכם
לפני נתתי גדולה לאברהם אמר לפני *ואנכי ראשי' יח
עפר ואפר למשה ואהרן אמרו *ונחנו מה לדור שמות טז

שהזקיקתו תורה לציצית: שהתכלת דומה לים שהקלזון מן
הים הוא עולה לקת לע' שנה ומרקית דמו דומה ליס ויש לנו
רואין שדומה לרקיע ורקיע דומה [לספיר וספיר] לכסא הכבוד
לכתיב ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר והוא כעצם השמים
לחלח שמים דומין לספיר וספיר הוא כסא הכבוד לכתיב כמרקחה
לנו ספיר דמות כסא וכשהקב"ה מסתכל בכסא הכבוד שלו
נזכר בעלוה זו שהיא כנגד כל המלות: הנאכל הגוזל וחוכל קשה
הוא לעשות תשובה:

כאפרכסת ערמוי"ח: לא מרובכם לפי שאין לתם מרגין
עלמכם חלח מתעטין לפיכך חשק בכם כי לתם

תלים כג אמר *ואנכי תולעת ולא איש אבל אוה"ע אינם
ר"מצי' יח בן נחתי גדולה לנמרוד אמר *הבה נבנה לנו עיר
שמות ה לפרעה אמר *מי ה' לסנחריב אמר *מי בכל
מ"ב יח אלהי הארצות וגו' לנבוכדנצר אמר *אעלה על
ישעי' יד במתי עב לחירם מלך צור אמר *מושב אלהים
יחזקאל כח ישבתי בלב ימים אמר רבא ואי תימא ר' יוחנן
גדול שנאמר במשה ואהרן יותר ממה שנאמר
באברהם דאלו באברהם כתיב ואנכי עפר ואפר
ואלו במשה ואהרן כתיב ונחנו מה [ואמר
רבא ואיתימא ר' יוחנן אין העולם מתקיים אלא
בשביל משה ואהרן כתיב הבא ונחנו מה וכתיב
איוב כו התם] *תולה ארץ על בלימה:

לט א"ר אילעא אין העולם מתקיימת אלא בשביל
סס מי שבולם את עצמו בשעת מריבה שנא'
איוב כו *תולה ארץ על בלימה. ר' אבהו אמר מי שמשים
דניאל לג עצמו כמי שאינו שנאמר *ומתחת ורועות עולם.
תלים נח אמר רבי יצחק מ"ד *האמנם אלם צדק תדברון

המעט ממעיטין עלמיכם בעבודה: נמרוד מלך בדור הפלגה היה
ולכך נקרא שמו נמרוד שהמריד כל העולם במלכותו על הקב"ה:
מושב אלהים ישבתי שנאה לו ז' רקיעים של נחשת ועלה ויצד
עליהם: תולה ארץ על זכות חותן שנתעבו לבלימה:
שבולם עצמו סוגר את פיו ודומה לו בבכורות פיו בלוס ורגליו
מבולמות: ומתחת מי שברים תחת הכל הוא זרועות
עולם: האמנם אלם [לומנות] יפה הוא החלם מבל נדק

תלים כב אמר *ואנכי תולעת ולא איש אבל אוה"ע אינם
ילקוט יח כן נתתי גדולה לנמרוד אמר *הבה נבנה לנו עיר
שמות ה לפרעה אמר *מי ה' לסנחריב אמר *מי בכל
מ"ב יח אלהי הארצות וגו' לנבוכדנצר אמר *אעלה על
ישעי' יד במתי עב לחירם מלך צור אמר *מושב אלהים
יחזקאל כח ישבתי בלב ימים אמר רבא ואי תימא ר' יוחנן
גדול שנאמר במשה ואהרן יותר ממה שנאמר
באברהם דאלו באברהם כתיב ואנכי עפר ואפר
ואלו במשה ואהרן כתיב ונחנו מה [ואמר
רבא ואיתימא ר' יוחנן אין העולם מתקיים אלא
בשביל משה ואהרן כתיב הכא ונחנו מה וכתיב
איוב כו התם] *תולה ארץ על בלימה:
לט א"ר אילעא אין העולם מתקיימת אלא בשביל
סס מי שבולם את עצמו בשעת מריבה שנא'
איוב כו *תולה ארץ על בלימה. ר' אבהו אמר מי שמשים
דברי' לג עצמו כמי שאינו שנאמר *ומתחת זרועות עולם.
תלי' נח אמר רבי יצחק מ"ד *האמנם אלם צדק תדברון

המעט מתעטין עלמיכס נעכוה: נמרוד מלך נדור הפלגה היה
ולכך נקרא שמו כמרוד שהמריד כל העולס נמלכותו על הקנ"ה:
מושב אלהים ישבתי שנכה לו ז' רקיעים של נקמת ועלה ויצד
עליהס: תולה ארץ על זכות חותן שנקשנו לנלימה:
שבולם עצמו סוגר לת פיו ודומה לו נעכורות פיו נלוס ורגליו
מנולמות: ומתחת מי שנדרס תחת הכל הוא זרועות
עולס: האמנם אלם [לומנות] יפה הוא החלס לנל נדק

מישרי׳ תשפטו בני אדם מה אומנתו של אדם בעה״ז
ישים עצמו כאלם יכול אף לדברי תורה ת״ל
צדק תדברון יכול יגים דעתו ת״ל מישרי׳ תשפטו
בני אדם:

גיד הנשה

פרק שביעי

תנן התם תפוח היה באמצע המובח פעמים היה מ
עליו כשלש מאות כור אמר רבא גוומא. צ
השקו את התמיד בכום של זהב אמר רבא גוומא. ע״נ
א״ר אמי דברה תורה לשון הבאי דברו נביאים
לשון הבאי דברו חכמים לשון חבאי. דברו חכמים
לשון הבאי הא דאמרן דברה תורה לשון הבאי
*ערים גדולות ובצורות *)בשמי׳ דברו נביאי׳ לשון דניס מ

להייכו דברי תורה לותו תדברון: מישרים נמישור ארץ קלקה
שכוקה לילרס:

כשלש מאות כור דתן על לבור גדול שמסלקין לו מן הלדדין
קרי תפוק וכן גדי יקד נמס׳ ע״ז דורכין עס הכרכי
נגת ולף ע״ג שכוטל [בילו] וכותן לתפוק: גוומא מילתא בעלמא
ולאו דוקא דמעולם לא הגיע לג׳ מאות כור: השקו את התמיד
כשנאין לשוקטו מסקין לותו והוא כוך להפזיט: גוומא דכום
של זהב לאו דוקא: לשון הבאי לשון הדיוט שאין מדקדק בדבריו
ומוליא נפיו דבר שאינו ולא שיכוין לשקר אלא לא דק: בשמים

*) וכעיון ערך גוומא פי׳ כמו שללאות נשמיס נריך להגבי׳ הללא כן
לללות המנגל וכו׳

מ"מ הבאי *וחבקע הארץ (לקולם) [בקולם] א"ר יצחק בר נחמני אמר שמואל בג' מקומות דברו חכמים לשון הבאי ואלו הן תפוח גפן ופרוכת. תפוח הא דאמרן גפן דתנן גפן של זהב היתה עומדת על פתחו של היכל ומודלת ע"ג כלונסות וכל מי שהיה מתנדב גרגיר או אשכול מביא ותולה בה א"ר אלעזר בר' (יצחק) [צדוק] מעשה היה ונמנו עליו ג' מאות כהנים לפנותה. פרוכת דתנן רשב"ג אומר משום ר' שמעון הסגן פרוכת עוביה טפח ועל ע"ב נירים נארגת ועל כל נימא ונימא כ"ד חוטין ארכה ארבעים באמה ורחבה עשרי' באמה ומשמונים ושתי רבוא נעשית ושתים עושים בשנה וג' מאות כהנים מטבילין אותה:

חלמא לא דק וכן ותבקע הארץ דלדוכיה דכרתה מקול ההמון כלנו היא כבקעת מצטורכי"ר נלע"ז: בג' מקומות וכו' אבל כוס של זהב דתמיד דוקא הוא דאין עניות במקום עזירות: גפן כמין גפן היא עזויה שמולה על הכלונסות: ש' כהנים גוזמא: נירין ליכ"ן: כ"ד חוטין מקראי ילפינן במסכת יומא פרק בא לו כ"ג שקוטה כפול כ"ד: ארכה מ' ורחבה כ' ארכה לגונה של פתח הולס ורקנה לרקנו שפתח הולס גבהו מ' ורקנו כ' ופרוכת פרוסה כנגדו לכניעו' דעלמא כך שמעתי. וכ"ל [שחף] פרוכת הדביר כך מדתו רקנה (לרקנה) [לרקנו] של היכל שהוא כ' אמה וגובהו לגובהו מן העלייה ועד הרלפה: ומשמוני' ושתי' רבוא קוטין. ל"א רינו' כערו' העסוקו' בה: וש' כהני' מטבילין אותה כשהי' כטמאה והייכו לשון הנאי דלא נעי כולי האי:

רבי יהושע בן לוי אמר כתיב *בהאבקו עמו מא כאדם שחובק עם חברו וידו מגערת לכף צא ימינו של חבירו ר' שמואל בר נחמני אמר כנכרי ר"מ' לג נדמה לו דאמר מר ישראל שנטפל לו נכרי בדרך טופלו לימינו רב שמואל בר אחא קמיה דרב פפא משמיה דרבא בר עולא אמר כת"ח נדמה לו דאמר מר המהלך לימין רבו הרי זה בור ורבנן מאחוריה אתא ונשייה בתרוייהו ורבנן האי בהאבקו עמו מאי דרשו ביה מבעי ליה לכדאידך דר' יהושע בן לוי דאמר ריב"ל מלמד שהעלו אבק

(בהאבקו עמו מקלוקת בין רבנן ור' יהודה לעיל גיד הנשה רבנן סברי כוהג בירך על ימין ובשל שמאל ור' יהודה סבר מיכו כוהג מלא בשל ימין. ותתח ר' יהושע ב"ל לתת טעם לדברי ר' יהודה ואמר בהאבקו עמו משמע) כאדם שחובק את חבירו מלפניו וידו הימנית מגעת לכף ירך ימנית של חברו מאחוריו: כנכרי נדמה לו כסנור היה יעקב שהוא נכרי וטפלו לימינו כדי שיהא מזומן לאחזו אם יקוס עליו ובירך הסמוכה לו כגע: טופלו לימינו מקברו לימינו: כת"ח נדמה לו וקלקל לו יעקב כנוד כאלו הוא רבו וטפלו לימינו כדי שיהא יעקב לשמאל המלאך: ה"ז בור אין בו קבמה ודרך ארץ: ורבנן פליגי אדר' יהודה ואסרי בתרוייהו קסברי מאחוריו אתא וכשייה בתרוייהו הכהו בשתיהן על שכבו ממקומן ועלו: האי בהאבקו מאי דרשי ביה ל"ל למכתביה כלל אי לאו למימרא דכדרך

ברגליהם עד כסא הכבוד כתיב הכא בהאבקו
עמו וכתיב התם *וענן אבק רגליו:

בראשית לב מב
מב וא"ר יהושע בן לוי למה נקרא שמו גיד הנשה
שנשה ממקומו ועלה וכן הוא אומר *נשתה
גבורתם היו לנשים א"ר יוסי בר חנינא מ"ד
*דבר שלח ה' ביעקב ונפל בישראל דבר שלח
ביעקב וה גיד הנשה ונפל בישראל שפשט איסורו
בכל ישראל. וא"ר יוסי בר חנינא מ"ד *וטבוח
טבח פרע להם בירת השחיטה והכן טול גיד
הנשה בפניהם כמ"ד גיד הנשה נאסר לבני נח.
*ויותר יעקב לבדו א"ר אלעזר שנשתייר על פכין
קטנים מכאן לצדיקים שחביב עליהם ממונם
יותר מגופן וכל כך למה לפי שאין פושטין ידיהם
בגזל. *ויאבק איש עמו עד עלות השחר א"ר

ישעיה מב כד
ירמי' נא לו
ישעיה ט
דלקמ' מג
שם לג
שם

נשה ממקומו קפץ: נשתה גבורתם קפלה גבורתם: היו
לנשים מלמ"ס כאמ"ס: דבר הכתוב ביעקב כפל בישראל
בכל ישראל: פרע להו בית השחיטה מלא יחמרו בשר
כזירה מכו לוכלים לפי שבכי יעקב אומרי מלות היו דלא"פ שלא
כיתכה תורה מקובלין היו מלבותיהם: כמ"ד במתכיתין: גיד
הנשה נאסר להם בעוקן בכי קא: שנשתייר על פכין
קטנים לכל כלים הקטונים ומקכה כבר העבירן את כקל יבק
כלכתיב לעיל מיכיה ויעבר את מצר לו והוא כשחר על פכים
קטכים מלא הספיק להעבירם וקשכה לו: מדקאמר עד עלות
השחר ש"מ לא כיתכה רשות למוק להזיק ביום לפיכך לא

יצחק מכאן לת"ח שלא יצא יחידי בלילה ר' אבא
בר כהנא אמר מהכא **הנה הוא זורה את גורן
השעורים ר' אבהו אמר מהכא *וישכם אברהם
בבקר ויחבוש וגו' ורבנן אמרו מהכא *לך נא
ראה את שלום אחיך ואת שלום הצאן וגו' רב
אמר מהכא *ויורח לו השמש:

א"ר עקיבא שאלתי את ר"ג ואת ר' יהושע
באיטליז של אימאום שהלכו ליקח בהמה
למשתה בנו של ר"ג כתיב *ויורח לו השמש וכי
שמש לו לבד ורחה והלא לכל העולם ורחה א"ר
יצחק שמש הבאה בעבורו ורחה בעבורו דכתיב
*ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה וכתיב ויפגע
במקום כי מטא לחרן אמר אפשר עברתי על
מקום שהתפללו בו אבותי ואני לא התפללתי

הולרך שמירה: מכאן לת"ח בו' שהרי יעקב כשאר יקידי
והוזק: הנה הוא זורה וכייר בלע"ז וכתיב ויהי כשכבו וגו'
אמרה לה דעי שאקר שיגמור לזרות לא יבא לביתו לשכב שנאמר
הוא לת"ק לילה וישכב בגורן: וישכם בבקר ולא קודם
היום ואע"ג דלאו יקידי הוה וכ"ש יקידי: לך נא ראה בעוד
שאדם יכול לרחות:

איטליז שוק שמוכרין בו בשר: אימאום שם מקום: שמש
הבאה בעבורו שקעה בעבורו קודם זמנה ומפרש
וחזיל למה שקעה: כתיב וילך חרנה דמשמע דמטא לחרן:
והדר כתיב ויפגע במקום דהייכו בית אל דאכתי לא מטא לחרן:
שהתפללו בו אבותי הלכי בית אל לאו המקום לעני הוא אלא

סס ע"ב
ירות ג
לקמן כב
סס לו
סס לב
מג
סס
לקמן לב
סס כח

עי' נדש"ב יבו [כד] יהב דעתי' למהדר קפצה ליה ארעא
נמוחז מיד ויפגע במקום כך צלי בעא למיהדר (מיתי)
אמר הקב"ה צדיק זה בא לבית מלוני ויפטר בלא
ומשי' כמלינה מיד בא השמש. כתיב *ויקח מאבני המקום
סס וכתיב *ויקח את האבן א"ר יצחק מלמד שנתקבצו
כל אותן אבנים למקום א' וכל אח' ואח' אמר
עלי יניח צדיק זה ראשו תנא וכולן נבלעו באחד.
סס *ויחלום והנה סלם מוצב ארצה תנא כמה רחבו
סס של סלם ח' אלפים פרסאות דכתיב *והנה מלאכי
אלהים עולים וירדים בו עולים שנים וירדים
שנים וכי פגעו בהרי הדדי הוו להו ד' וכתיב
דניאל י ביה במלאך *וגויתו כתרשיש וגמירי דתרשיש

ירושלים ועל סס יהיה בית אלהים קרקו בית אל והוא הר
המוריה שהתפלל בו אברהם והוא שדה שהתפלל בו יצחק דכתיב
לשוח בשדה ואמרי' בפוטיה אל הר ה' אל בית אלהי יעקב
מאי שכח יעקב אלא לא כאברהם שקרקו הר דכתיב בהר ה' ולא
כיצחק שקרקו שדה דכתיב לשוח בשדה אלא כיעקב שקרקו בית:
קפצה לשון לא תקפוץ את ידך כתקלרה וכתקמלה לו: ויפגע
במקום כאדם הפוגע בחבירו שנא כבגדו ודרשינן ליה כמי לשון
תפלה כדכתיב אל תפגעי בי: מיד בא השמש כדכתיב וילן
סס כי בא השמש למה ליה למכתב כי בא השמש אלא ללמדנו
שזקעה קודם זמנה: מאבני משמע טובא וכתיב ויקח את האבן:
נבלעו באחד כעזו אבן אחד: עולים משמע כי הדדי ולא זה
אחר זה וכן יורדים: וכי פגעי בהדדי הוו להו ארבעה אריך
ריוקא הסולם להקזיק אורגעת': וגויתו כתרשיש נדניאל: דתרשיש

תרי אלפי פרסי הוי תנא עולים ומסתכלין בריוקנו
של מעלה ויורדים ומסתכלים בריוקנו של מטה
ובעו לסכוניה מיד *והנה ה' נצב עליו אמר ר"ש ילקוט כח
בן לקיש אלמלא מקרא כתוב א"א לאומרו כאדם
שמניף על בנו. *הארץ אשר אתה שוכב עליה סס
ונו' מאי רבותיה א"ר יצחק מלמד שקפלה הקב"ה
לכל א"י והניחה תחת יעקב אבינו שתהא נוחה
ליכבש לבניו:
*ויאמר שלחני כי עלה השחר א"ל גנב אתה או מר
קוביוסטום אתה שמתירא אתה מן השחר סס
א"ל מלאך אני ומיום שנבראתי לא הגיע זמני סס לג
לומר שירה עד עכשיו מסייע ליה לרב חננאל
אמר רב דאמר רב חננאל אמר רב שלש כיתות של
מלאכי השרת אומרות שירה בכל יום אחת אומרת
קדוש ואחת אומר' קדוש ואחת אומר' קדוש ה' צבאות
מיתיבי חביבין ישראל לפני הקב"ה יותר ממלאכי
השרת שישראל אומרים שירה בכל שעה ומלאכי

יס שמו תרגום כלמתרגם כתרגום כרוס ימח מרלה היס
וכתיב לכיה נלה תרגום: בריוקנו של מעלה פרלוף לדס
שנד' קיות נדמות יעקב: באו לסכוניה מקמת קנלה: נצב
עליו לשמרו: שמניף על בנו נמכיפה להלילו מן הזרע: מאי
רבותיה ד' לחמות משכניה הנטיקו לתת לנכיו: שתהא נוחה
ליכבש לבניו כד' לחמות:
קוביוסטום גוכנ כפטות: ג' כתות קדטים מיום שלל יום:

השרת אין אומרים שירה אלא פעם אחת ביום
ואמרי לה פעם אחת בשבת ואמרי לה פעם א'
בחדש ואמרי לה פעם א' בשנה ואמרי לה פעם
א' בשבוע ואמרי לה פעם א' ביובל ואמרי לה
פעם אחת בעולם וישראל מכירין את השם אחר
דניאל י שתי תיבות שנא' *שמע ישראל ה' וגו' ומלאכי
השרת אין מכירין את השם אלא לאחר ג'
ישעיה ו תיבות כדכתיב *קדוש קדוש קדוש ה' צבאות
ואין מלאכי השרת אומרים שירה למעלה עד
תיוב לח שיאמרו ישראל למטה שנא' *ברן יחד כוכבי
בקר ויהרעו כל בני אלהים אלא אחת אומרת
קדוש ואחת אומרת קדוש קדוש ואחת אומרת
צב קדוש קדוש ה' צבאות והאיכא ברוך *ברוך
אופנים הוא דאמרי ליה ואבע"א כיון דאתיהב
הושע יג רשותא אתיהב. *וישר אל מלאך ויוכל בכה

אחר ב' תיבות שמע ישראל ה' וגו' ומלאכים אין מזכירין את
השם כשירתם עד לאחר ג' תינות ק' ק' ק' ה': כבבי בקר ישרש
המשולי' לככבי'. קתני מיהת לאחר שלש תינות ואת אמרת קדוש
ה': האיכא ברוך להזכר לאחר ג' תינות דכתיב ברוך כבוד
ה'. ומאן ברוך אופנים הוא דאמרי ליה שהם מכסא הכבוד
שלמו וכי תמרינן אכן במלאכים: כיון דאתיהב רשותא להזכיר
לכבר הזכירוהו בקדוש לאחר ג' תינות של שבת: אתיהב
רשותא לאדכורי' להדיא: וישר אל מלאך מקרא הוא בתרי
עשר: ויוכל היכי יודע על אי זה מהם הוא אומר ויוכל שכלתו
וכעשה שר אם יעקב למלאך והא"ק ויאר יעקב אל מלאך ויוכל

ויתחנן לו איני יודע מי נעשה שר למי כשהוא
אומר *כי שרית עם אלהים הוי אומר יעקב נעשה ילקוט לב
שר למלאך בכה ויתחנן לו איני יודע מי בכה
למי כשהוא אומר ויאמר שלחני הוי אומר מלאך
בכה ליעקב. כי שרית עם אלהים ועם אנשים
אמר (רבא) [רבה] רמז רמז לו שעתידין שני
שרים לצאת ממנו ראש גולה שבבבל נשיא שבא"י
מכאן רמז לו גלות:

*ובגפן שלשה שריגים א"ר חייא בר אבא אמר מה
רב אלו שלשה שרי גאים היוצאין סס
מישראל בכל דור ודור פעמים שב' כאן ואי בא"י ילקוט ו
פעמים שב' בא"י ואחד כאן יהבו רבנן עיניהו
ברבנא עוקבא ורבנא נחמיה בני ברתיה דרב רבא
אמר אלו ג' שרי גוים שמלמדין זכות על ישראל
בכל דור ודור תניא ר' אליעזר אומר גפן זה
העולם ג' שריגים זה אברהם יצחק ויעקב *והיא סס
כפורחת עלתה נצה אלו האמהות הבשילו
יעקב לו ה"ק ויסר לל יעקב מלאך כלו' כשתרר לעומתו המלאך
ויכל המלאך וכלקו כשהוא לומר כי שרית ותוכל הוי לומר יעקב
נלקו למלאך: שרית עם אלהים כשיש שנאמרן ישראל שמוכיס
הס ונקראים אלהים על האלהים ינח דבר שניהם ועם אנשים
ילקט הגולה:
ובגפן ישראל שכמשלו לגפן דכתיב גפן ממצרים תסיע: שרי
גאים עשירים וקרובים למלכות: אלו ג' שרי גוים מלאכי:
עלתה נצה לון קשוב כן כ"כ כשריגים שהם ענפים קטים:

אשכלותיה ענבים אלו השבטים א"ל ר' יהושע
וכי מראין לו לאדם מה שהיה והלא אין מראין
לו לאדם אלא מה שעתיד להיות אלא גפן זה
תורה ג' שריגים אלו משה ואהרן ומרים והיא
כפורחת עלתה נצה אלו סנהדרין הבשילו אשכלותי'
ענבים אלו הצדיקים שבכל דור ודור אמר ר"ג
עדיין צריכין אנו למודעי דמוקים ליה כולי בחד
מקום ר' אלעזר המודעי אומר גפן זה ירושלים
שלשה שריגים זה מקדש מלך וכהן גדול והיא
כפורחת עלתה נצה אלו פרחי כהונה הבשילו
אשכלותיה ענבים אלו נסכים ריב"ל מוקים לה
במתנות דאמר ריב"ל גפן זו תורה שלשה שריגים
זה באר עמוד ענן ומן והיא כפורחת עלתה נצה
אלו הבכורים הבשילו אשכלותיה ענבים אלו
נסכים. ר' ירמיה בר אבא אמר גפן אלו ישראל
תלים פ וכן הוא אומר *גפן ממצרים תסיע שלשה שריגים
אלו ג' רגלים שישראל עולין בהן בכל שנה ושנה
והיא כפורחת הגיע זמן של ישראל לפרות ולרבות
שמות ו וכן הוא אומר *ובני ישראל פרו וישרצו עלתה
ישעי' פג נצה הגיע זמן של ישראל ליגאל וכה"א *ויו

אלו פרחי כהונה המצרפים נמקדש: במתנות שכתן הקב"ה
לישראל: אלו הבכורים שהכניסן לארץ טובה ומלאה פירות
ומביאין ממנה בכורים בפריקת גמר בישולם: הגיע זמנן לנאת
מבאן ולפרות ולרבות: עלתה נצה עלתה זמן הגלה להזות דס

נצחם על בגדי וכל מלבושי אגאלתי. הבשילו אשכלותיה ענבים הגיע זמנה של מצרים לשתות כוס התרעלה. והיינו דאמר רבא ג' כוסות האמורו' במצרים למה אחד ששתת בימי משה ואחד ששתת בימי פרעה נכה ואחד שעתיד' לשתות עם כל האומות. א"ל ר' אבא לרב ירמיה בר אבא כי דריש להו רב להני קראי באגדתא כוותך דריש להו אר"ש בן לקיש אומה זו כגפן נמשלה ומורות שבה אלו בעלי בתים אשכולות שבה אלו ת"ח עלין שבה אלו עמי הארץ קנוקנות שבה אלו ריקנין שבישראל והיינו דשלחו מתם ליבעי רחמי אתכליא על עליא דאלמלא עליא לא מתקיימין אתכליא:

סוף פוסח

מאי משכלות מים שהכל בו

*ואברה לי בחמשה עשר כסף א"ר יוחנן משום מו

נגקן של מלרים: ג' כוסות נסיפור המלוס וכוס פרעה וגו': בימי פרעה נכה שהקריבה נבוכדנאלר דכתיב לנח נבוכדנאלר מלך נבל וגו': אומה זו ישראל: נמשלה כגפן גפן ממלרים תסיע: זמורות שבה אלו בעלי בתים דמה הזמורה הזו מוליכה לולבין ועלין ופרי והוא עיקר הגפן כך בעלי בתים גומלי חסד ומקזיקים ידי עניים ומפזרים ממונם למלכות נשגיל לחזיקם ומתקיימים על ידם: עלין שבגפן סיבלין הרוח ומגיכין על האשכלו' שלא יכם שרב ושמם ורוקו' כך עמי הארץ קורצין וזורעין וקולרין מה שת"ח לוכלין: קנוקנות ודיל"ם שלא קזו למידי:

סם הוסע ג

ואברה לי הקב"ה אומר קניתי לי ישראל בט"ו בניסן בשביל

רבי שמעון בן יהוצדק אין כירה אלא מכירה
ילקוט ג שנא' *בקברי אשר כריתי לי בחמשה עשר וה
פ"ק ט"ו בניסן שבו נגאלו ישראל ממצרים בסף אלו
דסוטה צדיקים וכן הוא אומר *צרור הכסף לקח בידו
משלי ז חומר שעורים ולחך שעורים אלו מ"ה צדיקים
שהעולם מתקיים בהם ואיני יודע אם ל' כאן וט"ו
זכריה יא בא"י ואם ל' בא"י וט"ו כאן כשהוא אומר *ואקחה
שלשים הכסף ואשליך אותו בית ה' אל (האוצר)
[היוצר] הוי אומר ל' בא"י וט"ו כאן אמר אביי
ורובייהו משחכחו בבי כנשתא דתותי אפתא [והיינו
סס דכתיב] *ואומר אליהם אם טוב בעיניכם הבו

הלדיקים: אשר כריתי קניתי כדלמריכן נפ"ק דסוטה
דיעקב זנכה מעמו: צרור הכסף נקלק מפרשיכן ליה נלדיקים
דשלקו ליה עמון ומואב לכנוכדנאלר כדשמעי לכניאים דאיתכנקו
נקורנכה תא לקרניכהו שלק להו מסתפינא מאלההון שלקו ליה
כי לין האים נניתו שלק להו נקרוב אתי שלקו ליה הלך נדרך
למרקוק שלק להו ואיכא לדיקי דנעי רקמי שלקו ליה לרור הכסף
לקא נילו לדיקים שנהס המיתס: חומר ל' סאין: לחך ט"ו
כאין: כאן נגנל: ואקחה שלשים הכסף ונקנע אותס לדיקים
לדורות ניסראל: אל בית ה' נא"י: ורובייהו דלדיקי דא"י:
אפתא יציע: ואומר אליהם נכנוסת זכריה כתיב גבי אוה"ע
ואקא את מקלי את נועם ואגדע אותו להפר את בריתי אשר
כרתי את כל העמי' ואו' אליהס וגו' הבו שכרי האזירו לי את
הלדיקים שהייתס מקנאים עליהס שכר וישקלו וגו':

שכרי ואם לא חדלו וישקלו את שכרי שלשים
כסף א"ר יהודה אלו שלשים צדיקי אוה"ע שאוה"ע
מתקיימין עליהם עולא אמר אלו שלשים מצות
שקיבלו עליהם בני נח ואין מקיימין אלא ג' אחד
*שאין כותבין כתובה לזכרים ואחד שאין שוקלין ס ע"ב
בשר המת במקולין ואחד שמבדלין את התורה:
אמר שמואל אסור לגנוב דעת הבריות ואפילו מז
דעתו של נכרי והא דשמואל לאו בפירוש צד
איתמר אלא מכללא איתמר דשמואל הוה קא
עבר במברא א"ל לשמעיה פיוסיה למבוריה
פיוסיה ואיקפד מ"ט איקפד אמר אביי תרנגולת
טרפה הואי ויהבה ניהליה במר דשחוטה (רבה)

שלשים מצות לא כתפרשו ומהכא הוא דקא יליף: שאין
כותבין כתובה לזכרים דלא"פ שקולים למכר זכור ומייקדין
להם זכר לתשמישן אין כותבין קלות דאם נמלוה זו כ"כ שיכתבו
להם כתובה: בשר המת של אדם: במקולין נחיטליז שאין
לוקלין אותו בפרהסיא כ"כ אמי שמעתי בשר המת בשר בהמה
שמתה מעלמה:
פיוסיה למבוריה תן זכרו לבעל המעבורה: מברא ספינה
דקנה שעוברין בה את הנהר: במר דשחוטה בקילוף
שחוטה בחזקת שחוטה וקבדו בבכורות ההוא טבחא דמחזן תרנגא
דלטמא בשר בכותח ול"כ דלחון תמורה הוא והא (דטריפה)
[דשחוטה] לאו דוקא דטריפה בשחוטה לא מיקלפא חלא כלו'
טריפה שחוטה כתן לו בשר בכותח שחוטה:

חבית אלא א"כ נטלו רשות מבעל הבית ומעשה
באחד שוימן ג' אורחין בשני בצורת ולא היה לו
להניח לפניהם אלא כג' בצים בא בנו של בעל
הבית נטל אחד מהם חלקו ונתנו לו וכן ב' וכן
ג' בא אביו של תינוק מצאו שעווק א' בפיו וב'
בידיו חבטו בקרקע ומת כיון שראתה אמו עלתה
לגג נפלה ומתה אף הוא עלה לגג ונפל ומת א"ר
אליעזר בן יעקב על דבר זה נהרגו ג' נפשות
מישראל מאי קמ"ל דכולה ר' אליעזר בן יעקב היא:

סס ע"ב מר זוטרא בריה דרב נחמן הוה קאזל מסיכרא
לבי מחוזא ורבא ורב ספרא הוו קאתו
(מסיכרא) [לסיכרא] פגעו אהדדי הוא סבר
לאפיה הוא דקאתו אמר להו למה להו לרבנן
דטרחו ואתו כולי האי א"ל רב ספרא אנן לא הוו
ידעינן דקאתי מר אי הוו ידעינן טפי הוה טרחינן
א"ל רבא מ"ט א"ל הכי דאחלישתיה לדעתיה א"ל
והא קא מטעינן ליה איהו הוא דקא מטעי נפשיה:

היה לו מה להאכילם ונתן מהם: שעווק סוגר כמו ויעזקהו:
הוו אתו לסיכרי פגעו אהדדי כסנור מר זוטרא לקראתו
ילמו: כולי האי ילמי' יותר מדאי: לא הוה ידעינן ולעזמי
עסקינו ולילך למקום אחר ילמו: דאחלישתיה לדעתיה שהיה
סנור תקלה שכנדכוהו: והא קמטעינן ליה אם לא הייתי מגלהו
היה מקזיק לכו טובה תמם: איהו הוא דמטעי אנפשיה אחרי
שאתו לא אמרנו לו לקראתך ילמו:

רב הוה קאויל לביתי רב חנן (בר רבא) חחניה מט
חוי מברא דקאתי לאפיה אמר מברא קאתי צה
לאפאי יומא טבא לגו אול קם אבבא אודיק ע"ג
בבועא דדשא חזייה חיותא דתליא טרף אבבא
נפוק אתו כ"ע לאפיה אתא טבחא נמי לא עלים
רב עיניה מיניה אמר להו איכו השתא ספיתו
להו איסורא לבני ברתי לא אכל רב מההוא
בישרא מ"ט אי משום איעלומי הא לא איעלים
אלא דנחיש והאמר רב כל נחש שאינו כאליעזר
עבד אברהם וכיונתן בן שאול אינו נחש אלא
סעודת רשות הואי ורב לא מיתהני מסעודת הרשות.
רב בדיק במברא ושמואל בדיק בספרא ר' יוחנן
בדיק בינוקא כולהו שני דרב הוה כתב ליה ר'

חזא מברא מעגורת הכהר שהיתה נלה מענר הנכי לענר זה:
אמר מברא אתי לאפאי יומא טבא לגו סימן טוב הוא
לעונרי דרכיס כשהמעגור' נלה לקרקעס מחליה קודס שזימנוה
י"ט להס נגית חוספיזא נחותו לילה כשליכו: אודיק בבועא
דדשא הלין דרך סדק שנדלת: איכו השתא כלומר עס
נשמירתכס השתא ספיתו לישורא לנכי ניתי שהעלמתס עיניכס:
דנחיש מסענרא דאתא לאפיה דאמר יומא טבא לגו: כל נחש
שאיכו סומך עליו ממש כאליעזר עבד אנרהס שאס תשקני מדבר
נה ואס לאו לא אדבר נה: וכיונתן בן שאול אס יאמרו אליכו
עלו ועליכו: סעודת הרשות נת ת"ק ליעס הארץ נאלו עוברין:
בדק במברא אס מזומנת לו אזל ואס נקובי מלאה לא אזל:
בינוקא דשייל ליה פסוק לי פסוקיך: כולהו שני דהוה רב חיים

יוחנן לקדם רבינו שבבבל כי נח נפשיה הוה כתב
לשמואל לקדם חברנו שבבבל אמר לא ידע לי
מידי דרביה אנא כתב שדר ליה עיבור' דשיתין
שני אמר השתא חושבנא בעלמא ידע כתב שדר
ליה תליסר גמלי ספיקי טריפתא אמר אית לי רב
בבבל איזיל אחזייה א"ל לינוקא פסוק לי פסוקיך
ס"ק כח א"ל *ושמואל מת אמר ש"מ נח נפשיה דשמואל
ולא היא לא שכיב שמואל אלא כי היכי דלא
ליטרח רבי יוחנן תניא ר"ש בן אלעזר אומר בית
חינוק ואשה אע"פ שאין נחש יש סימן א"ר אלעזר
רמז' מג והוא דאתחזק תלתא וימני דכתיב *יוסף איננו
ושמעון איננו ואת בנימן תקחו:

נגנבל כי הוה כתב ר"י מלה לו תשובה היה כותב בלגרמו
לקדם רבינו שבבבל: אמר שמואל לא ידיע לי מידי דרביה אלא
לא מובל לקפס דבר שלהיה לכי נקי בו והוא לא שכלו ולהיה
רבו: תליסר גמלי לאו דוקא: ספיקי טר פחא מיכי ספק
טרפות ולכי שמעתי הכך ספקי עופות טמאים דלאו טרפות:
בית חנוק ואשה נכה בית לו כולד לו בן לו כשר לשה: אע"פ
שאין נחש שלסור לכקס ולסמוך על הכקס: יש סימן סימנו
בעלמא הוי מיהא דלי מלך בספורה דשנוכה לאר שנכה בית
לו שכולד התיכוק לו שכשר לשה סימן הוא שהולך ומלליק ולי לא
לא ירגיל לבלת יותר מדאי שים לקום שלא ילליק: תלתא זימני
הלליק לו לא הלליק: יוסף איננו ושמעון איננו הרי שתים ולא
את בנימין תקחו מיד עלי היו כולכה לין לך גרה שלינה
עוברת עלי:

אמר רבא מרישא הוה אמינא סימנא עדיף מטביעות עינא דהא מהדרינן אבידת' בסימנא *ולא מהדרינן בטביעות עינא השתא דשמעתינן להני שמעתתא אמינא טביעות עינא עדיפא דאלת"ה היאך סומא מותר באשתו ובני אדם מותרים בנשותיהם בלילה אלא בטביעות עינא דקלא ה"נ בטביעות עינא א"ר יצחק ברי' דרב משרשיא תדע דאלו אתו בי תרי ואמרי פלניא דהאי סימניה [והאי סימניה] קטל נפשא לא קטלינן ליה ואלו אמרי אית לן טביעות עינא בגויה קטלינן ליה: סז צו

[פיסקא גיד הנשה נוהג בטהורה ואינו נוהג בטמאה ר' יהודה אומר אף בטמאה] א"ר יהודה והלא מבני יעקב [נאסר גיד הנשה ועדיין בהמה טמאה מותרת להן וכו'] תניא אמרו קא ע"ב

דהא מהדרינן אבידתא לכל חדס דסימכים ולח מהדרינן חנידתח דטביעות עינח חלח לכורכח מרנכן דחלו מליחות: להני שמעתתא דתרי חיסור דטביעות עינח: [בטביעות עינא] דקלח זכתן דעתו להכירה בקול ומחנדה לח ילפינן דהתם מסוס דימוד הממון ד'יסיכן דילמח מסקר דחמר מר גזל ועריות כפסו חל חדס מתחוה להס ומקמדתס: תדע דטביעות עינח עדיפח: פלניא דהאי סימני' פלוני הרג חת הנפש ועין חנו מכירים בו לעולס חלח סימנים כך וכך היו בגופו ובכליו חל הורג: טביעות עינא אית לן בגויה ומכירין חנו בו:

ויצא לב לן לר' יהודה וכי נאמר *על כן לא יאכלו בני יעקב והלא לא נאמר אלא בני ישראל ולא נקראו בני ישראל עד סיני אלא בסיני נאמר אלא שנכתב במקומו לידע מאיזה טעם נאסר להם מתיב רבא
בס מו *ויושאו בני ישראל את יעקב אביהם לאחר מעשה א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי מהאי שעתא ליתסר א"ל וכי תורה פעמים ניתנה ההוא שעתא לאו שעת מעשה הואי ולא שערו מתן תורה הואי:

כל הבשר

פרק שמיני

קה נ אמר שמואל אנא להא מילתא חלא בר חמרא לגבי אבא דאלו אבא הוה סיר נכסיה חרי וימני ביומא ואנא לא סירנא אלא חדא וימנא שמואל לטעמיה דאמר שמואל מאן דסייר נכסיה כל יומא ויומא משכח איסתרא אביי הוה

ולא נקראו בני ישראל עד סיני ולקמיה מקשי ליה: אלא מקרא זה לא כאמר עד סיני תלא לאחר שקבלו משה נסיני ונא לכתוב את התורה כתב לותה לזהירה תלל המעשה לידע וכו': לאחר מעשה שכאנק עמו לזמן מרובה נבולו מפלן לרס והקב"ה קרלו ישרלל לכתיב לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישרלל וגו': מהאי שעתא דויתלו בני ישרלל ליתסר: סייר הולך ורולה קרקעותיו מה הן לריכות: משכח איסתירא

סיר נכסי כל יומא ויומא יומא חד פגע באריסיה
דדרי פחכא דאופיה א"ל הני להיכא א"ל לבי מר
א"ל כבר קדמוך רבנן רב אסי הוה סיר נכסיה
כל יומא אמר היכא נינהו כל הני איסתרי דמר
שמואל יומא חד חוא צינורא דבידקא בארעיה
שקליה לגלימיה כרכיה אוחביה בגויה רמא קלא
אתי אינשי סכרוה אמר אשכחתינהו לכולהו
איסתרי דמר שמואל:

אמר אביי מריש הוה אמינא האי דלא משו נא
מיא בתראי על ארעא משום ווהמא אמר
לי *מר משום דשריא רוח רעה עליהו. ואמר
אביי מריש הוה אמינא האי דלא שקיל מידי
מפחורא כי נקיט איניש כסא למשחי שמא יארע
דבר קלקלה בסעודה אמר לי מר משום דקשי

מולח סלע מפני שמתקנן בכל הנריך: פחכא דאופיא עבוי
עניים שהיה גוכנו: קדמוך שלמרו שיהא לדם רוחה ככסיו בכל
יום וירחה מה יעשו: (איסתרי כו' ולחי דהוה ידע דלא ממש
קאמר דימלא חיסתרי חלא לשמור עלמו מהפסד חלא דקאמר
לחין לטרוק כ"כ בכל יום): צינורא דבידקא המים יולחין קוץ
לגדותיהן ובחין לשטוף פירותיו דרך פתק שנשפת הלחמה: רמא
קלא הריס קול וכוק:

משום ווהמא שריקן מסריק וכרחים מלוסות: [למשחי]
כשחדם שותה חין לוקחין כלוס מלפניו: דבר קלקלה
שמא יכעום השותה שקפץ נלומו לנר הנוטל וכי יכעום יסתכן

סמ ע"נ
ה"ג ר"ח
נר נחמני

לרוח צרדה ולא אמרן אלא דשקיל ולא מהדר
אבל משקל ואהדורי ליה לן בה ולא אמרן אלא
חוץ לד' אמות אבל תוך ד' אמות ליה לן בה
ולא אמרן אלא מידי דצריך לסעודתא אבל מידי
דלא צריך לסעודתא ליה לן בה מר בר רב אשי
קפיד אפילו אאסית' ובוכנא דתבלי מידי דצריכי
לסעודתא ואמר אביי מריש הוה אמינא תאי
דכנשי נשורא משום מנקירות' אמר לי מר משום
דקשי לעניות' ההוא גברא דהוה מהדר עליה שרא
דעניותא ולא הוה יכיל ליה דקא והיר אנשורא
טובא יומא חד כרך ריפתא איבלי אמר השתא
ודאי נפל בידאי בתר דאכיל אייתי מרא עקרינהו
ליבלי שדינהו לנהרא שמעיה דקאמר ווי ווי
דאפקיה ההוא גברא מביתיה:

נב ואמר אביי מריש הוה אמינא האי דלא שתי
סס אופיא משום מאיסותא אמר לי מר משום

ויתכן: רוח צרדה תסטורדי"ן: חוץ לד' אמות תמוליקו חוץ
לד' חמות של שלקן: דכנשי נשורא תמכנדין פירורי לוכלין מן
הגית: מנקירותא לנקר הגית נקיון: מהדר אבתריה (איסרא)
[שרא] דעניותא תר המעוכה על העניות היה רוקף ללוכלו
ולהניחו לידי עכיות: איבלי על עסדים שנאמר: נפל לידאי
שלא יוכל ללקט הפירורין מבין העסדים ויהיו למדרס רגלים
ולכלבו נכך: שמעיה ההוא גברא להההוא (מיסרא) [ברא]
דקאמר ווי דאפקי' מביתיה הוליכני זה ממקום מנוקתי:
אופיא מיסקום"ס:

דקשי לכרסם מישתייה קשה לכרסם מינפיח ביה קשיא לרישא מדחייה קשה לעניותא מאי תקנתיה לשקעיה שקועי. לכרסם דחמרא שכרא. דשכרא מיא. דמיא ליה תקנתא והיינו דאמרי אינשי בחר עניא אולא עניותא ואמר אביי מריש הוה אמינא האי דלא אכלי ירקא מכישא דאסר גינאת משום דמיחזי כרעבתנותא אמר לי מר משום דקשי לכשפים. רב חסדא ורבה בר רב הונא הוו קאולי בארבא אמרה להו ההיא משרוניתא אותבן בהדייכו לא אותבו אמרה מילתא אסרתה לארבא אמרו אינהו מילתא שריוה אמרה להו

לכרסם ריריו הנאין מן הקוטס: מדחייה נידו לנדין: לשקעיה שקועי נתוך המסקה עד שיכלה מלין: לכרסם דחמרא שנא לו מקום לופיף דקמרף: שכרא רפואתו לשתות שכר: לכרסם דשכרא שנא מקום לופיף דשכרף ליתני מיף: בחר עניא זה שלא היה לו אלא מים לשתות: מכישא דאסר גינאה שאין מוליאין שום אף כריסין מלגודה שאוגדין מוכרי ירק לאכלו: כרעבתנותא שאין יכול להמתין עד שיתירכו: לכשפים הרוחה אותו יכול לעשות לו כשפים והכשמר אמרו אין כשפים כוחין לאול עליו: משרוניתא כפרית: אותבן בהדייכו הושיבני עמכם בכפיכה: אמרה מילתא לקם של מכשפות: אסרתה לארבא שלא זה מקומה: אמרי אינהו מילתא אף הם היו נקיאין בדבר ועושין להגיל עלמן מיד המכשפות ואיכא דאמרי שאמרו שם ולא מוכיח מילתא:

מאי איעבד לכו דלא מקנח לכו בחספא ולא
קטיל לכו כינה אמנייכו ולא אכיל לכו ירקא
מכישא דאסר גינאה. ואמר אביי מריש הוה אמינא
האי דלא אכלי ירקא דנפל מחבא משום מאיסותא
אמר לי מר משום דקשה לריח הפה:

נג ואמר אביי מריש הוה אמינא האי דלא יתבי
סם תותי מרויבא משום שופכים אמר לי מר
משום דשכיחי מויקין הנהו שקולאי דהוו דרו
חביתא דחמרא בעו לאיתפוחי אותבוה תותי מרויבא
פקעה אתו לקמיה דמר בר רב אשי אפיק שיפורי
שמתי' אתא לקמיה א"ל אמאי תעביד הכי א"ל
היכי איעביד כי אותביה באונאי א"ל את ברוכתי'
דשכיחי רבים מאי בעירת את הוא דשניית ויל
שלים א"ל השתא נמי ליקבע לי מר זימנא ואפרע
קבע ליה וימנא כי מטא זימניה איעכב כי אתא
א"ל אמאי לא אתית בזימנך א"ל כל מילי דצייר
וחתים וכייל ומני ליה לן רשותא למשקל מיניה

מאי איעבד לכו מחין מכספות שולטו' נכס מחתס כשמרי' מכל
דנר הקשה להן: דלא מקנח לכו מין לחתס מקכחין עלמיכס
בקרס נגית הכסף ומין לחתס הורגיס כיכה נמלנוסכס:
מרויבא לכור המקלף מיס מן הגג: שופכין שמף ירדו עליו מיס
מלוסין המקלקיס מתשמים המסתמסין על הגג ושופכין
מי תשמישס והן נחין לכור: שקולאי כוסף מסחות נשכר:
פקעה שנפרה המזיק: שמחיה למזיק: דאותביה באונאי
הושיבוה נחזקי שהייתי יתן שס: דצייר וחתים וכו' נחקד מכל

עד דמשכחינא מידי דהפקרא. ואמר אביי מרישׁ
הוה אמינא האי דשדו מיא מפומא דחצבא משום
ציבתא אמר לי מר משום דאיכא מים הרעים.
תהוא בר שידא דהוה בי רב פפא אול לאתויי
מים מנהרא איעכב כי אתא אמרו ליה אמאי
איעכבת אמר להו עד דחלפי מים הרעים אדהכי
*חונהו דקא שדי מיא מפומא דחצבא אמר אי קו
הוה ידענא דרגילתו למיעבד הכי לא איעכבי:
כי אתא רב דימי אמר מים הראשונים האכילו נד
בשר חויר אחרונים הוציאו את האשת מבעלה סס
כי אתא רבין אמר ראשונים האכילו בשר נבלה
אחרונים הרגו את הנפש א"ר נחמן בר יצחק
וסימניך אתא רב דימי אפקה אתא רבין קטלה

קלו לין לכו רשות: דשדו מיא הזותה נכך שופך תקלה מן המים
לארץ: משום ציבתא קסמין וקסין שעל פני המים: מים רעים
פעמים שעתה מהם שד זו תקנתם: דהוה בי רב פפא שהיה
מעמזו: עד דחלפי מים הרעים שעתו המזיקין מהן:
האכילו בשר חזיר שהיה קנוכי ישראל מוכר בשר שקוטה לישראל
ומבשלה ומאכילו וכשהככרי בא בקנותו מאכילו כנלות
ובא יהודי אחד לאכול ולא נטל ידיו וכסנור זה שכברי הוא
והאכילו בשר קזיר: הוציאו אשה מבעלה והרגו את הנפש נפ"נ
דיומא בעובדא דכילוד לילה למ"ד קטלה ליכא למ"ד לא קטלה
אלא אפקה: וסימנך שלא תטעה מי מהם אמר הוליאו ומי מהם
אמר הרגו: אתא רב דימי אמר אפקה אתא רבין אמר
קטלה הרחמן הוליאה והשבי הרגה לקוז הסימן (נאלו)

רבי אבא מתני חדא מהני וחדא מהני לחומרא:

קז אבוה דשמואל אשכחיה לשמואל דקא בכי א"ל
ע"ב אמאי קא בכית דמחיין רבאי אמאי דאמר
לי קא ספית לבראי ולא משית ידך ואמאי לא
משית א"ל הוא אכיל ואנא משינא א"ל לא מסתייה
דלא גמיר מימחא נמי מחי והלכתא אוכל מחמת
מאכיל צריך נטילת ידים מאכיל אינו צריך
נטילת ידים:

נה אמרה ליה ילתא לרב נחמן מכדי כל דאסר לן
קט רחמנא שרא לן כותיה אסר לן דמא שרא
ע"ב לן כבדא נדה דם טוהר חלב בהמה חלב חיה
חזיר מוחא דשבוטא גירותא לישנא דכוורא
אשת איש גרושה בחיי בעלה אשת אח יבמה.

[כחילו] שכיחס כעזו דה גירוסין והריגה ושוב לא תטעה דולקי
מין להקליף ולומר הרחמן הרגה והשכי הוליחה והן היו יודעין
דרב דימי לאתא מא"י מקמי רבין: חדא מהני כולי לקומרא
רחשוכיס שער קזיר כרב דימי לקרוכיס הרגו כרבין. שער
קזיר קמור מכבילה דקית דיה תרי לישורי:

קספית לבראי בדלא משית החכלת אח שכי ולא רקלת ידיך
תקלה: לא מסתייה דלא גמיר לא די לו שאיכו שקי
שהלכות כטילה שהמאכיל אין לריך ליטול:

ילתא אמתו: הכבד כולו דס הוא קרוש וטעס דס לו: דם
טוהר של שתולים ושל ימי טוהר של יולדת ומוך של דג
שמו שיבוטא טעמו כטעס קזיר: גירותא עוף טמא הוא:
לישנא דכוורא יש לו טעס גירותא: אסר לן אשת איש שרא לן

כותית יפת תואר בעינא למיכל בישרא בחלבא
אמר להו ר"נ לטבחי זויקו לה כחלי:
אייתוה להההוא גברא דלא הוה מוקר אבודה קי
ואימיה כפתוהו אמר להו שבקיהו דתניא ע"ג
כל מצות עשה שמתן שכרה בצדה אין ב"ד של
מטה מוזהרין עליה:

העור והרוטב

פרק תשישי

ת"ר לגיון העובר ממקום למקום ונכנס לבית קכג
הבית טמא שאין לך כל לגיון ולגיון שאין
לו במה קרקפלין ואל תחמה שהרי קרקפלו של
ר' ישמעאל מונח בראש מלכים:

גרוסה וקע"פ שנעלה מי: בעינא למיכל בשרא בחלבא ומה
חמלת היתר דוגמתו: זויקו שפודי תכו לה כקל נשפוד:
כפתוהו על העמוד להלקותו כדתניא [בד"ח] דקרנעים ותו
לא נמלות לא תעשה שכנד כעשית העגירה אבל מלות
עשה שלפניו ואינו רולה לקיימה כגון אומר לו עשה סוכה ואינו
עושה מכין אותו מכת מרדות עד שתלך כפשוטו: אמר להו רב
יהודה: שמתן שכרה בצדה למען יאריכון ימיך לכן פי' מתן
שכר' לומר אם לא תקיימנ' זהו עונשו שלא תטול שכר זה:
לגיון גדוד העומדים להלחם על בית (מלחמה) [מלחמתם]:
קרקפלין עור ראש שלהם מת וזה למכשפות במלחמה:

נו ת"ר *הצב למינהו להביא הערוד *וכן הנפילים
קכז וסלמנדרא וכשהיה ר"ע מגיע לפסוק זה
ויקרא יא היה אומר *מה רבו מעשיך ה' יש לך בריות
ג"ל וכן גדלות בים ויש לך בריות גדלות ביבשה שבים
תני' קד אלמלא עולות ביבשה מיד מתות שביבשה אלמלא
יורדות לים מיד מתות יש לך בריות גדלות באור
ויש לך בריות גדלות באויר שבאור אלמלא עולות
לאויר מיד מתות שבאויר אלמלא יורדות לאור
מיד מתות מה רבו מעשיך ה'. ת"ר כל שיש
ביבשה יש בים חוץ מן החולדה א"ר זירא מאי
קרא *האוינו כל יושבי חלד אמר רב הונא בריה
דרב יהושע ביברי דנרש אינן מן הישוב אמר רב
פפא בשמתא נרש חרביה משכיה ואליותיה *ארץ
ארץ ארץ שמעי דבר ה' א"ר פפא לא אבה
נרש שמוע דבר ה' אמר רב גידל אמר רב

ערוד מין הלנ ומין הכיקז הוא נח כלקמן: וכן הנפילים ערך
מין לנ: וסלמנדרא ערך הכולר מן החור מעלי הדם ע"י
כזפים והסך מדמו לין החור עולה נו וקיס ליה לר"ע דמיכח
דלנ הוא: לפסוק זה מצוס דמיירי נסלמכדרא: יש לך בריות
נדלות באור סלמכדרא: יושבי חלד יוצני החרץ שהוא מקוס
[מיוצנ] לחולדות: ביברא דנרש קיות המלויות נחותו מקוס
ניברוכ"ם נלע"ז: אינן מן הישוב לינן נדלות חלח נמים:
בשמתא נרש כלומר כל יוצניה רצעים כולס יהיו נשמתח:
חרביה משכיה ואליותיה הקלנ והעור עס הנשר והחליה כלו'
כולס כקטן כנדול: לא אבה נרש וכו' לפי שכולס היו רצעים:

נרשאה נשקיך מני ככיך. נהר פקודאה לוויך מגלימא שפירא דחזי עליך. דפומבדיתא לווייך אשני אושפיזך אמר רב הונא בר תורתא פעם אחת הלכתי לוועד וראיתי נחש שהוא כרוך על הצב לימים יצא ערוד מביניהם וכשבאתי לפני ר' שמעון החסיד אמר לי אמר הקב"ה הם הביאו בריה שלא בראתי בעולמי [אף] אני אביא עליה בריה שלא בראתי בעולמי והאמר מר כל שתשמישן ועיבורן שוה יולדין ומגדלין זה מזה

נרשאה נשקיך מני ככיך לס כשקך לקך מיוצני כרס מכי ככיך לס תמלקס כולס כי מוקזק גנג הוק: נהר פקודאה לס מיוצני נהר פקוד: לוויך כתלוה עמך בדרך: מגלימא שפירא דחזא עליך מקמת ברלה לך טלית כלה ולעתו לגונגה כתקנר עמך: אשני אושפיזך שלק ילע היכן תשכב שגנגים מוקקין הן: לוועד מקום רשעים ומרגיעי כלקים: כרוך על הצב כל שעה היה מלוי לקלו והיה כזקק עמו כלקמריכן נקלוטין נכרוכין לקריה ונכבורות קזיר כרוך לקר רקל כלו' כמשך ושוכן לקלו תמיד: יצא ערוד מביניהם והיה כושך נכי לדס וממית כלקמרי' נברכות גבי ערוך לר' קכיכק בן לוסק: אנשי וועד הם הביאו וכו' מזווגי כלקים היו: אף אני אביא עליהם בריה וכו' והייכו ערוך: תשמישן שוה שמשמין שכיהס פכים כנגד פכים כגון לדס לו פכים כנגד עורף כגון בהמה: עיבורן ימי עיבור: יולדין זה מזה מתעברין זה מזה: ומגדלין מכיקות זה נכו של זה ויסי עיבורו של כקס לייכו שוה לק לשרץ ובהמה וקיה כלקמרי'

וכל שאין תשמישן ועיבורן שוה אין יולדין ומגדלין
זה מזה אמר רב נס בתוך נס האי פורענותא
הוא מאי נס בתוך נס לפורענות:

הזרוע והלחיים

פרק עשירי

קל א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן מנין שאין
ע"נ נותני' מתנה לכהן ע"ה שנא *ויאמר לעם
ד"ה נ נ לישבי ירושלים לתת מנת (לכהנים וללוים)
[הכהנים והלוים] למען יחזקו בתורת ה' כל
המחזיק בתורת ה' יש לו מנת ושאינו מחזיק
בתורת ה' אין לו מנת:

קלג אמר רבא בדק לן רב יוסף האי כהנא דחטיף
מתנתא חבובי קא מחבב מצוה או דלמא
קא מזלזל במצוה ופשטנא ליה ונתן ולא שיטול
מעצמו אמר אביי מריש הוה חטיפנא מתנתא

נפ"ק דנכורות שועל וכל מיכי שרלים לשמה קדשים ונקט לה' שניס
וחמרי' התם ולחומו רשע כתם לה' אליבו קשר והיחך יכל לחומי
ערוך מלא ומנקט: נס בתוך נס לפורענו' כדי ליפרע מן הרשעי':

מנח קלק כהוכה:

בדק לן מנסה לחומכו לחם כדע להשיב ורבה כהן היה: דחטיף
מתנתא מתיכוקות שכוחלים לחומן לכהנים: מי אמרי'
חבובי קא מחבב המצוה ויפה הוא עושה: ונתן לכהן ולא

אמינא חבובי קא מחביבנא מצוה כיון דשמענא להא ונתן ולא שיטול מעצמו מחטיף לא חטיפנ' מימר אמינא הבו לי כיון דשמענא להא דתניא *[ויטו אחר הבצע] ר"מ אומר בני שמואל חלקם שאלו בפיהם מימר נמי לא אמינא ואי יהבו לי שקילנא כיון דשמענא להא דתניא הצנועי' מושכין ידיהם והגרגרנים חולקים משקל נמי לא שקילנא לבר ממעלי יומא דכפורי לאחווקי נפשאי בכהני ולפרום ידיה *אנסי' ליה עידניה:

ס"ם מ

נ"נ ון עיין מכס פי' מביי היה לו

כתיב *מעדה בגד ביום קרה חומץ על נתר ושר בשירים על לב רע פשטיה דקרא במאי

ס"ם מ

עיטול הכהן מעלמו: מימר אמרי הנו לי הייתי שוחלו נפה מלא חולי וע"ש

ס"ם נו

דהייתי סנור (דהיה) [דהוא] קנוב מלוה: חלקם שאלו בפיה' דמגבי להו קרא לגבי שמואל ויטו לאחרי הבצע לאחר ר"מ שלא היה עבירות גזל בידם שלא חלק לויה כגון מעשר ראשון היו משלי כה שוחלים בפיהם: הצנועים מושכין ידיהם בחלוק לקט הפאה קאמר נמי' יומא בטרף בקלפי משמת שמעון הצדיק בטלו מחרה בלקט הפאה: לאחווקי נפשאי בכהני שלא יטלו מן כהן מעליו: ופריך ולפרום ידיה כיון שאינו עושה שלא שלא יטלו מן כהן מעליו יפרוש ידיו לדוכן כל השנה ומזיק בפניה בכהני: אנסיה ליה עידניה עתים שקבע לתלמידיו היו טורדים אותו מלימוד כפיו שהיה עוסק לתלמידיו בעת שהלבור בחספים לג"ה:

[מעדה בגד ביום קרה] כמו שהלובש בגד בלוי בעת הקור וכמו שהקומץ מפסידו לכתר כן השוכה לתלמיד רע

כתיב בשונה לתלמיד שאינו הגון דאמר רב יהודה
אמר רב כל השונה לתלמיד שאינו הגון נופל
בגיהנם שנא' *כל חשך טמון לצפוניו תאכלהו ויחל כ
אש לא נופח ירע שריד באהלו ואין שריד אלא
ת"ח שנא' *בשרידים אשר ה' קורא א"ר זירא ויחל ג
אמר רב כל השונה לתלמיד שאינו הגון כזורק
אבן למרקולים שנא' *כצרור אבן במרגמה כן ומשלי כו
נותן לכסיל כבוד (ואין כבוד אלא תורה שנא'
*כבוד חכמים ינחלו ותמימים ינחלו טוב. א"ר שם ג
חמא בר חנינא כל העושה טובה למי שאינו
יודעה כאלו זורק אבן למרקולים שנ' *כצרור אבן שם כו
וגו') וכתיב *לא נאוה לכסיל תענוג: שם יט

נח תני ר' יהודה בן אגרא אומר משום ר' מאיר
קלד ספק לקט לקט ספק שכחה שכחה ספק פאה
פאה מ"ט דאר"ש בן לקיש מ"ד *עני ורש הצדיקו תלי' פנ
מאי הצדיקו אילימא בדינין והכתיב *ודל לא תהדר שמו' כג
בריבו אלא צדק משלך ותן לו:

נט דורשי חמורות היו אומרים הזרוע כנגד היד וכן
[מעלה לשון נלוי וכרקב כמו כנגד עלים]: ירע שריד באהלו שם
[למי שירע שריד באהלו] תלמיד רע: האכלהו אש לא נופח ע"נ
לשון של גיהנם: כזורק אבן למרקולים זו היא ענוותנותו של תלמיד
כמסכת ע"ז:
אילימא בדינין לרחות לו זכות (ג"ל) [נדין]:
דורשי חמורות מקרחות סתומים: היו אומרים מכ"ל של ימין
מהכה: יד שכותבין לכהן כנגד ידו של פנקס שעל כך

חוא אומר *ויקח רומח בידו ולחיים כנגד תפלה מדנ' כה
וכה"א *ויעמוד פנחס ויפלל קיבה כמשמעה וכה"א תלים קו
*ואת האשה אל קבתה: מדנר כח

ראשית הגז

פרק אחד עשר

כי סליק איסי בר היני אשכחיה *לר' יוחנן דקא קלן
מתני ליה לבריה רחלים א"ל אתניה רחלות ע"נ
א"ל כדכתיב *רחלים מאתים א"ל לשון תורה לפרש"י
לעצמה לשון חכמים לעצמן א"ל מאן ריש סדרא גי' מחרת
בבבל א"ל אבא אריכא א"ל אבא אריכא קריית ילמי' לב
ליה נהירנא כד הוה יתיבנא אחרי י"ז שורן
אחוריה דרב קמיה דרבי ונפקי זקיקין דנורא
נתנה לו נרית בהוכת עולם וזה שכרו וחיזו יל שעושה מלאכתו
הוי לומ' של ימין:

אשכחיה ר' יוחנן לאיסי בר היני: דמתני לבריה מתני' ה'
רחלי' גוזזות מכה ומכה ופרס*: א"ל איסי: פי' כל
כדכתיב קרח קרח מתני רחלים מאתי': א"ל לשון תורה לקוד לחת מכה
כו': א"ל רבי יוחנן לאיסי: מאן ריש סדרא בבבל רחם ישיבה: ומני
אבא אריכא רב קרי אריכא שחרוך בדורו היה כלאמרינן גפ'
כל היד נכלה: אבא אריכא קריית ליה ולא אמרת רביכו בלשון
כנוד: [נהירנא כשהיה נכאן קודם שירד לבבל היה קשוב מאכי
שהיה יושב לפני רבי ואני הייתי יושב שבעה עשר שורות מאחריו:
זקיקין נושאין ונותנין בהלכה]:

מפומיה דרב לפומיה דרבי ומפומיה דרבי לפומיה דרב ולירן אנא ידע מה הן אומרין וארן אבא אריכא קריית ליה:

שלוח הקן

פרק שנים עשר

קלח אמר רבינא היולך עוף טהור שהרג את הנפש פטור משלוח מ"ט דאמר קרא *שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך במי שאתה מצווה לשלחו יצא זה שאי אתה מצווה לשלחו אלא להביאו לב"ד ה"ד אי דגמיר דינא *בר קטלא הוא אלא דלא גמיר דינא ובעי לאתויי לב"ד וקיומי ביה *ובערת הרע מקרבך:

קלט אמר רב יהודה אמר רב מצא קן בים חייב בשלוח שנא' *כה אמר ה' הנותן בים דרך וגו' אלא מעתה מצא קן בשמים דכתיב *דרך

ע"ג
דנדי' כג
ס"ס יג
ס"ס ע"ג
ישעי' מג
משלי ל

שהרג את הנפש ולק"כ מרד וכמלא נקן: פטור מלשלוח הוקיל ובר קטלא הוא והכי קרינ' ליה דקנעי לשלוק למקום הלכה והפקר והקי לקו בר הכי הוא והכי קרים קרא שלק תשלק את הרקוי לשלקנו ואת שקין רקוי לשלק לק תשלקנו: בר קטלא הוא ומהיכן כמלט: ובערת הרע מלוה על כל הפוגע בקייני מיתה להניקן לב"ד כדי לבער רשעים מישראל: קן בים שטף היס את החילן והיה קן בראשו קייב כמי לשלק דיס כמי חיקרי דרך: קן בשמים עוף כושא קן בקויר:

הנשר בשמים הכי נמי דמחייב בשלוח הקן דרך
נשר איקרי דרך סתמא לא איקרי:
אמרו ליה פפונאי לרב מתנה מצא קן בראשו ס
של אדם מהו אמר [להו] *ואדמה על ס
ראשו משרה מן התורה מנין *בשגם הוא בשר ס"ב טו
המן מן התורה מנין *המן העץ אסתר מן התורה לקמיה ו
מנין *ואנכי הסתר אסתיר מרדכי מן התורה מנין ס ג
דכתיב *מר דרור ומתרגמינן מירא דכיא: דנדי' לף
[פיסקא ואיזהו שאינו מזומן וכו' וכן יוני הדרסיאות סא
פטור משילוח] ר' חייא ור"ש (בר ס
רבי) חד תנא הרדסיאות וחד תני הדרסיאות

דרך סתמא לא איקרי אלא יש איקרי דרך סתמא הנותן
ניס דרך:
ואדמה על ראשו אע"פ שהיה נראהו לו אבנה שמה ס"מ אלא
גופיה אדמה הוא מלא אבנה את שמה אלא קרויה
עפר והשתא כמי על החרס קריא ניה. ועוד זה שאלו ממנו
מכין למשה רמז קודם שנא שסופו לבא: בשגם הוא בגימטריא
משה [וכתיב ס] והיו ימיו מאה ועשרים שנה וכך היה ימי חיי
משה כלו' עתיד לבא בשגם משה מן הנולדים וכן ימיו: מנין
למעשה המן העץ המן יתלה על העץ: למעשה אסתר
הסתר אסתיר ניתי אסתר יהא הסתר פניס ומלאוהו לרות
רנות ורעות: מנין לגדולת מרדכי: מר דרור וקרי ליה רחץ
לבשמים לנדיקים ואכתי בכסת הגדולה:
חד תני הרדסיאות וחד תני הדרסיאות הורדוס התקיל

מאן דתני הרדסיאות על שם הורדוס ומאן
דתני הדרסיאות על שם מקומן אמר רב כהנא
לדידי חזיין וקיימן שיתסר דרי כפתי מילא
והוה קריא קירי קירי הוה חד מניהו דלא
הוה קריא קירי קירי אמרה לה חברתה סומא
אמרי קירי קירי (אמר) [אמרה] סומא אמרי
קירי כירי אתיוה ושחטוה א"ר אשי אמר לי ר'
חנינא מילין מילין ס"ד אלא [אימא] במילין:
משנה לא יטול אדם אם על בנים אפילו
לטהר את המצורע ומה אם מצוה קלה

ונעגיך סי' נשיטת הטעפות כדליתת

נגיטין להתעסק בגילולן: לדידי חזיין לי הכך שכשלרו מנכי נכיהס
גבי לב על יוכי הורדוס: וקיימא שיתסרי דרי י"ו שורות: כפתי
עילם סב מילא כל שורה לרכה כרקב מיל: ואמרן קירי קירי לדוכי
לדוכי קירי הוא לשון לדון: אימא קירי כמו שלכו לומרי:
קמב אמרה לה לייהי לקברתה: סומא אימא קירי כירי לאותו
שלת קורא לדון עבד הוא על שהיה הוא עבד. כירי הוא עבד
כדלמריכן בעירובין גבי נכי גליל שלין מדקדקים בלשוכס ההיא
דלתלי לקמיה (דר' יכלי) [דדייכא] דנעלא למימר מרי קירי
טבלא הויא לי וגכנוה ממכי ולמרה מרי כירי תפלא הויא לי
וגכנוך מין סומא שוטה בלא רלות: אייתוה עבדים שכשלרו
מעבדי הורדוס ושקטוה: אמר לי ר' חנינא מילין דברי רוב
הן בלא דברו מעולם: מילין ס"ד הלמר רב כהנא לדידי חזי
לי והרי רב כהנא מעיד על הדבר ולי לאו דקושטא הוה לא הוה
לומר: אלא במילין ע"י כשפים מלומדות לדבר לותן עופות;

שהוא כאיסר אמרה תורה *למען ויטב לך והארכת ימים ק"ו על מצות חמורות שבתורה: גמ' תניא [רבי] ר' יעקב אומר אין לך כל מצוה ומצוה שבתורה שמתן שכרה בצדה שאין תחיית המתים תלויה בה בכבוד אב ואם כתיב *למען יאריכון ימיך ולמען ייטב לך ובשלוח הקן כתיב למען ייטב לך והארכת ימים הרי שאמר לו אביו עלה לבירה והבא לי גוזלות ועלה ושלח את האם ולקח את הבנים בחורתו נפל ומת היכן אריכות ימיו של זה והיכן (טובות ימיו) [טובתו] של זה אלא למען יאריכון ימיך בעול' שכלו ארוך ולמען ייטב לך לעולם שכלו טוב ודילמא לא הכי הוה ר' יעקב מעשה חוא ודילמא מהרהר בעבירה הוה מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה

דניי' כג ונקט מצוה דכוה יכול לקיים שתיהן הכן לשמוט קושט לשלוח שם ה

שהוא כאיסר אחין נה קסרון כיס אלא דבר מועט: שמתן שכרה בצדה כגון כנוד אב ואם ושלוח הקן אלא תוכל להגין מתן שכרה שעתידין המתים להחיות: לעולם שכולו טוב אחין בו לא היזק ולא יסורין אלא טובה ובשלהי פ"ק דקדושין אמריכן דר' יעקב עובדא הוה בחד שאמר לו אביו עלה לבירה והבא לי גוזלות ועלה ושלח את האם וכטל את הבנים וקיים כנוד אב ואם ושלוח הקן ובחזרתו נפל ומת היכן טובתו של זה והיכן אריכות ימיו אלא הוי אומר למען ייטב לך לעולם שכולו טוב ולמען יאריכון ימיך לעולם שכולו ארוך:

ילקוט ירמיה מהרהר בע"ז הוה דכתיב *למען תפוש
את בית ישראל בלבם ואמר רב אחא בר יעקב זו
מחשבת ע"ז ה"ק אם איתא דאיכא שכר מצוה בהאי
עלמא תהני ליה וחגין עליה דלא ליחי לידי הרהור
וליחזק אלא שכר מצוה בהאי עלמא ליכא והא"ר
אלעזר שלוחי מצוה אינן נזוקין לא בהליכתן ולא
בחזרתן סולם רעוע היה ומקו' דקבוע היזקא שאני
ס"ת מז דכתיב *ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול
והרגני א"ר יוסף אלמלא דרשיה אחר להאי קרא
כר' יעקב בר ברתיה לא חטא מאי חזא איכא
דאמרי כי האי מעשה חזא וא"ד לישנא דר'
חוצפית המתורגמן חזא דהוה מוטלת באשפה
אמר פה שהפיק מרגליות ילחוך עפר והוא לא
ידע למען ייטב לך בעולם שכולו טוב ולמען
יאריכון ימיך בעולם שכולו ארוך:

מסכת בכורות

ה ל ו ק ח

פרק ראשון

ד אריב"ל בכ"ד מקומות נקראו כהנים לוים וזה
אחר מהם *והכהנים הלוים בני צדוק:
ילקוט יחזקאל מד [איתמר ר' יוחנן אמר קדשו בכורות במדבר
ס ע"ב

וריש לקיש אמר לא קדשו בכורות במדבר
ר' יוחנן אמר קדשו בכורות במדבר דרחמנא
אמר ליקדשו כדכתיב קדש לי כל בכור
ור"ל אמר לא קדשו בכורות במדבר מדכתיב
והיה כי יביאך וכתב בתריה והעברת מכלל
דמעיקרא לא קדוש]. ת"ש נמצאת אתה אומר בנ'
מקומות קדשו בכורות לישראל במצרים ובמדבר
ובכניסת ישראל לארץ. במצרים מהו אומר *קדש שמות יג
לי כל בכור במדבר הוא אומר *כי לי כל בכור נמדבר ג
(בבני ישראל) בכניסתן לארץ הוא אומר *והיה שמות יג
כי יביאך והעברת א"ר נחמן בר יצחק בנ' מקומות
הוזהרו על הבכורות ליקדש ולא קדשו ובמצרים
לא קדשו וכו'. [אלא אי איתמר הכי איתמר ר'
יוחנן אמר קדשו ולא פסקו ור"ל אמר קדשו ופסקו]:

שאל קונטריקום הגמון את ריב"ז בפרטן של א
לוים אתה מוצא כ"ב אלף וג' מאות ה

[לא קדשו בכורות שנולדו במדבר: דמעיקרא במדבר והאי
קדש לי כל בכור מוקי ליה ריש לקיש במלריס אבל במדבר
לא קדשו מדכתיב והיה כי יביאך והדר והעברת כל פטר
ריקס]: הוזהרו ליקדש ולעולם לכשיבנסו לארץ: לא קדשו
בתמי' והא מודו כולהו לגבי בכורות שילדו ממלריס: [ופסקו
מצעת קסנון של קומת הפקודים ואילך:]
קונטריקום שם גר: בפרטן של לוים לגרשון כתיב ז' אלפים
ות"ק ובקהת ק' אלפים ות"ר הרי י"ו אלפים

ובכללן אתה מוצא כ"ב אלף אותן ג' מאות להיכן
הלכו א"ל אותן ג' מאות בכורות היו ואין בכור
מפקיע בכור מ"ט אמר אביי דיו לבכור שיפקיע
קדושת עצמו ועוד שאלו בגבוי הכסף אתה מוצא
שמות נח מאתים ואחד כבר וי"א מנה דכתיב *בקע לגלגולת
מחצית השקל בשקל הקדש וגו' לששׁ מאות אלף וגו'
שם ובנתינת הכסף אתה מוצא מאת ככר דכתי' *ויהי
מאת ככר הכסף וגו' משה רבכם גנב הידה או
עי' נח"י קוביוסטום היה או אינו בקי בחשבונו' היה נטל
מחצה ונתן מחצה ומחצה שלם לא החזיר א"ל

ומחה ונמרכי ו' חלפים ור' הרי כ"ג חלף וז' ובכללן כתיב
כל זכר מבן חדש כ"ג חלף: מחציח השקל לגולגולת ת"ר
חלף ושלשת חלפים ותק"כ הוו מאתים וחמד ככר וי"ח מכה
ככר הוה ס' מכה ומכה ק' דינר שהם כ"ה סלעים ושקל
דאורייתא הוי סלע קשוב ס' פעמים כ"ה כמלא נכבר חלף
ות"ק סלעים שהם ג' חלפים קלחי שקלים תמלא לג' חלפי
ישראל ככר כסף לג' מאות חלף ק' ככר לת"ר חלף ר'
ככר ולג' חלפים ותק"כ הכשרים חלף ותשע"ה סלעים נרף
סלעים ועשה מהן מכין מכל ק' סלע ל' מכין הרי לחלף
ות"ק סלעים ככר חמד פשו להו רע"ה סלעים שהם י"ח
מכים: ומחצה שלם לא החזיר שהיה לו לשלם [מן המלי]
ק' ככר ומלי וה' מכים ומלי והוח לח כתן חלח ק' ככר
כדכתיב ויהי מחת ככר הכסף ומע"ג דכתיב ומת החלף
ושבע וגו' עשה וויס חלמח דיתר מן המקלה החזיר לחותו

משה רבינו גובר נאמן היה ובקי בחשבונות היה ומנה של קדש כפול היה. ומנה של קדש כפול היה מנ"ל א"ר חסדא דכתיב *והשקל עשרים גרה עשרים שקלים וגו':

ימוקלל מה

א"ר חנינא שאלתי את ר' אליעזר בבית מותבא רבא מה נשתנו פטרי חמורים מפטרי סוסים וגמלים א"ל גזרת הכתוב הוא ועוד שמיעו את ישראל בשעה שיצאו ממצרים שאין לך כל אח' ואח' מישראל שלא היו להן צ' חמורים לובים טעונים מכספא ודהבא של מצרים ועוד שאלתיו מה לשון רפידים אמר לי רפידים שמה כתנאי ר' אליעזר אומר רפידים שמה ר' יהושע אומר שריפו עצמן מדברי תורה וכן הוא אומר *לא הפנו אבות אל בנים מרפיון ידים ועוד שאלתיו מה לשון שטים אמר לי שטים שמה כתנאי ר' אליעזר אומר שטים שמה ר' יהושע אומר שנתעסקו בדברי שטות. *ותקראנה לעם לזבחי אלהיהן ר'

מלק מאמ' רבא וע"ש במהרש"א וכהרי"ף ירמיה מד מדבר כה

פסוק לא הזכיר לותו הגמון שמתכוין היה לקבטרו בדברים: כפול היה שהיו בו כ' סלעים וה"ל ככר של קדש ס' מנה של כ' כ' סלעים שהם ק"כ מנה נלותם ק' ככר הוו ר' ככר והחקד ככר וי"ח מנה היו החלף ותשע"ה שעשה ויש לעמודים: בבית מותבא רבא בנית מדרש הגדול: לובין מעולים: שריפו ידיהם וכו' לפיכך נא עליהם עמלק: לא הפנו אבות א בנים להלילן מרפיון ידים *מעון שריפו ידיהם מן התורה: בדברי שטות

*נרש"י שבגמ' הגי' מכאן:

אליעזר אומר ערומות פגעו בהן ר' יהושע אומר שנעשו כולן בעלי קריין:

ג ת"ר דג טמא משריץ דג טהור מטיל בצים כל
ז המוליד מניק. מטיל בצים מלקט חוץ
ע"נ מעטלף שאף ע"פ שמטיל בצים מניק *הדולפנין
ח פרים ורבים *מבני אדם מאי הדולפנין א"ר יהודה
כן ג' בני ימא. כל שזכרותו בחוץ מוליד מבפנים מטיל
רמ"י וכן בצים כל שחשמישו ביום יולד ביום כל שחשמישו
מוכח בלילה יולד בלילה כל שחשמישו בין ביום בין בלילה
בתוספתא מוליד בין ביום בין בלילה. חשמישו ביום יולד ביום
תוס' תרנגול. בלילה עטלף. בין ביום בין בלילה אדם
[וכל דדמי ליה]. כל שחשמישן ועבורן שוה

מיגו לזכות את בכות תוכח: (ל"ח שטות לשון זוי כמו ויבז עשו
ומתרגמינן ושט): ערומות פגעו בהם ותקיפן מסמא גופן
היה פוגע בהן: [שנעשו כולן בעלי קריין] ולשון מקרה הוא:
כל המוליד מיולד עובר ממש: מניק בית לו דדים: וכל
המטיל בצים אין לו דדים אלא מלקט פירורים ומפרנס
את בניו: עטלף כלב"ח שורי"ץ דומה לעכבר ויש לו כנפים:
ה"ג הדולפנין פרין ורבין מבני אדם שאם נתן מדם עליהם
מתעברים הימנו: בני ימא דגים יש בהם שקליין לורת זכר
וקליין לורת דג וכלע"ז פיריכ"ח: כל שזכרותו הגיד: מוליד
עובר ממש: מטילה הנקבה בלים: כל שחשמישן ועיבורן
שוה כגון [כבש ועז] שבהמה מסמסים פניהם כנגד עורף וימי
עיבורן שוה שהולד נבטן ה' חדשים:

יולדין ומגדלין זה מזה (אין תשמישן ועבורן שוה אין יולדין ומגדלין זה מזה). הכל משמשין פנים כנגד עורף חוץ מאדם ודג ונחש מ"ש הני תלתא [כי אתא רב דימי] אמרי במערבא הואיל ודברה עמהם שכינה תנא גמל אחור כנגד אחור:

ת"ר תרנגולת לכ"א יום וכנגדו באילן לוז. כלב ד לנ' יום וכנגדו באילן תאנה. חתול לנ"ב יום וכנגדו באילן תות. חזיר לס' יום וכנגדו באילן תפוח. שועל וכל מיני שרצים לו' חדשים וכנגדן באילן תבואה. בהמה דקה טהורה לה' חדשים וכנגדה באילן גפן. בהמה גסה טהורה לט' חדשים וכנגדה באילן זית. בהמה גסה טמאה לי"ב חדשים וכנגדה באילן דקל. הארי והואב והדוב והנמר והברדלס והפיל והקוף והקיפוף לג' שנים וכנגדן באילן בנות שוח. אפעה לשבעים שנה וכנגדו באילן

יולדין מס נח מחד על [מין] מנהו: ומגדלין מניקין: [עמהם שכינה ויאמר ה' לזג]:

לכ"א יום למחר שנתעברה מן התרנגול שוהה גילתה לגמור עד כ"ח יום: לוז קורלחרי"ן שגלגים נו חגוזים קטנים ומצעת פרקיו עד שעת גמר פריו כ"ח יום: כלב לנ' יום כגמרה לורת הולד: וכנגדו באילן תבואה כמ"ש עץ שאכל מלא הרחבון קטה היתה קרי לתבואה מין לילן: דקל גדלי' נו תמרי: ברדלס חפש: קוף שימי"ו בלע"ז: קיפוף כעין קוף וים לו זנב ובלעון מאכלו מרקל"ח: בנות שוח תחיני קיורחא: אפעה

חרוב. חרוב וה משעת נטיעתו עד שעת גמר פריו ע' שנה וימי עיבורו ג' שנים נחש לשבע שנים*) ולאותו רשע לא מצינו לו חבר וי"א מוכספין ובנות שבע מנא הנ"מ א"ר יהודה [אמר רב] ומטו בה משמיה דר' יהושע בן חנניא אמר קרא *ארור אתה מכל הבהמה ומכל חית השדה אם מבהמה נתקלל מחית השדה לא כל שכן אלא לומר לך כשם שבהמה נתקללה מחיה אחד לשבע ומאי ניהו חמור מחתול כך נתקלל הוא מבהמה אחד לשבע דהוה ליה ז' שני ואימא כשם שנתקללה חיה מבהמה אחד לג' ומאי ניהו ארי מחמור כך נתקלל הוא מחיה דהוה ליה ט'

*) לפי שנתקלל נחשו וי"ל ס"ל כמ"ד לילן של לד"ה תלכה היה דמוכספין הוי בנות.שוה והוי מין תלכה רס"ל

עי' נח"מ

מתעבר לאקר ע' שנה שנולד: וימי עיבורו משעת הפרק עד שעת גמר פרי: מוכספין מין בנות שוק ולא בנות שוק ממש: מה"מ לכקש ימי עיבורו ג' שנים: אם מבהמה נתקלל מחיה לא כל שכן שפקותה (שנבהמה שוהא) יותר מן הקיה שהרי עז ה' קדמים וקתול כ"ג [יום] והא ליכא למימר דהאי מכל הקיה הייכו ארי או לפעה דאם כן ליכתוב מכל הקיה ולא ליבעי נהמה: אלא להכי כתיב תרווייהו: לומר לך וכו' והכי משמע ארור הוא מכל הבהמה כמה שהיא ארורה יותר מן הקיה כשם שהבהמה כתקללה מן הקיה על ז' שנים ומאי כיהו קמור מקתול (שנשכת הקמ' שם"ה ימים) [שנשכה ים] ז' פעמים כ"ג יום (ואמרי לעיל דבהמה טמאה גסה כגון קמור י"ב קדש וקתול כ"ג יום) כך נתקלל הוא מבהמה כגון מבהמ' גסה טמאה לקת לז' דבהמה

שנים *מי כתיב מכל החיה ומכל הבהמה מכל זס ע"ב
הבהמה ומכל החיה כתיב ארור הוא מבהמה
שנתקללה מחיה ואימא כשם שנתקללה בהמה
מחיה אחד לשלש ומאי ניהו עו מחתול כך נתקלל
הוא מבהמה אחד לג' דהוה ליה חמיסר ירחי
אבע"א מכל הבהמה כתיב ואבע"א קללה הוא
שדי קללה עילויה:

א"ל קיסר לר' יהושע בן חנניה נחש לכמה ה
מיעבר ומוליד א"ל לשבעה שנין והא סבי זס

גסה טמאה י"ב קדש וקטן ז' פעמים י"ב קדש דהייכו חקד
ל' והוו שנ שכי: מי כתיב מכל החיה ומכל הבהמה
לכדרוש מכל הקיה דנתקלל יותר מבהמה: מכל הבהמה
כתיב משמע מבהמה המקוללת יותר כך נתקלל ומין לך מקוללת
מבהמה גסה יותר מקמור: (אימא) [כך נתקלל הוא
מבהמה אחד לשלש] כגון בהמה דקה טהורה לעיבורה
לה' קדשים וכו' זמכי (תלתא) הא קמיסר: אבע"א מכל
הבהמה דמשמע מכל הבהמה המקוללת יותר: ואבע"א לסס
קללה כאמר הילכך קללה קמורה שתוכל לדרוש מן הפסוק שדי
עילויה והכי כמי איכא לאקשויי ואימא כסס שנתקללה בהמה
מקיה ח' לכ' ומאי ניהו קמור משועל כך נתקלל הוא מקמור חק'
לכ' דהוו להו ג' שכי' אלא איכא לתרוצי קללה שדי עילויה
ועוד מכל הבהמה ומכל הקיה כתיב דמשמע מסוס בהמ' שיתירה
קללתה על סוס קיה ומליכו קמור מקולל מקתול ח' לשנא:

לכמה מיעבר ומוליד כמה שוהא עוברו במעיו:

דבי אחונא ארבעות ואוליד לחלת הנהו מעוברין
הוו מעיקרא ד' שנין והא משמשי שמושי אינהו
נמי משמשי כאדם והא חכימין אינון אנן חכימין
מנייהו אי חכימת ויל וכינהו ואייתינהו לי א"ל
כמה הוו ששים גברי א"ל עביד לי ספינתא דס'
בתי וכל ביתא שדי בה ס' בסתרקי עביד ליה כי
מטא להתם על לבי טבחא אשכחי' להההוא גברא
דקא עביד חיותא א"ל (רישא אית לך) [רישך]
לזבוני א"ל אין א"ל (רישא) בכמה א"ל בפלגא
דווזא יהב ליה לסוף (א"ל הב לי רישך יהב ליה
חד רישא דחיותא) א"ל אנא רישא דחיותא
אמרי לך (אנא רישך אמרי לך) א"ל אי בעית
דאישבקך סגי אחוי לי פתחא דבי אתונא א"ל
מיסתפינא דכל דמחוי להו קטלי ליה א"ל דרי
כרוכא דקניא וכי מטית להתם וקפיה כמאן דקא
מתפח אזל אשכח דרבנאי מגואי ודרבנאי

דבי אתונא מקום: והא משמשי שימושי מי הוו מיעברי לח
הוה משמשי שדרך היה ונהמה לחקר שכתענרה ליכה מקנלח
זכר: והא חכימי הנהו סני וירדו לסוף המעזה: וכינהו כלקט
נקכמתך: ביסתרקי כספות: כי מטי להתם לכיך שלהם:
עביד חיותא מכתף נהמה: ואנא רישא דחיותא אמרי לך
נתמיה: סגי נעוד ולך לפכי: דרי כריכי דקני טול קנילה
של קנים: וכי מטית התם כנגד הפתח: זקוף הקנילה
[לארץ]: כמאן דמתפח כאדם שעומד לפוצ: אזל ר' יהושע:
אשכח דרבנאי מורנים: מגואי שלח יכיקו לחקר ליכנס:

מבראי דאי חוא כרעא דעיילא קטלי להו לבראי
ודנפקא קטלי להו לגואי אפכי' לסנדליה קטליה להו
לגואי אפכיה לסנדליה קטלינהו לכולהו אול אשכח
ינוקי מלעיל וסבי מחתאי אמר אי יהיבנא שלמא
להני קטלי לי (הני סברי אנן עדיפינן דיתבינן
לעיל ואינהו לתחת אי יהיבנא להני קטלי לי)
הני סברי אנן עדיפינן דאנן קשישי ואינהו דרדקי
אמר להו שלמא לכו אמרו ליה מאי עבידתיך
אמר להו חכימיא דיהודאי אנא ואתאי למיגמר

מאבראי שלח יצא אחד מהזקנים לחוץ: וכי חזו הכך סני:
כרעא דעיילא קטלי לבראי שהיתה אסקופת הקדר עגה
וכשפכין סודין או אפר עלי' וכיכרת בה פסיעות אדם וכי
קזו כרעא דעיילי קטלי לגומרי' נרקי שהכיקו לבא וכי קזו כרעא
דנפקא קטלי לגואי שהכיקו לבאת והגומרים לא היו הורגים
שום אדם אא"כ נכנס כולו לפנים על כרקן או אחד יוצא
כולו לחוץ: אפכיה ר' יהושע לסנדליה ועמד על האסקופה
וכראית פסיע' אחת נכנסת ופסיעה אחת יולאה ודקפוהו
הגומרים ויצא וכשבאו הזקנים וראו כן ואמו שאכי בכי אדם
הן אחד נכנס וא' יולא וקטליכהו לכולהו הגומרים ואח"כ
נכנס ר' יהושע: וינוקי מלעיל בעליה להרע כתכוונו שהכותן
שלום לעליונים תקלה הורגין אותו התחתונים ואמרו אנו
הזקנים ולא היה לך ליתן שלום לנקורים תקלה והכותן שלום
לזקנים הורגין אותו הנקורים ואומרים הלא רואיכו יושבים
מהם שאנקנו למעלה והם למטה: מאי עבידתיך מאי נעית

חכמה מינייכו אמרי ליה אי הכי ניבעי (מינך מלתא) [לך] אמר להו לחיי אי וכיתו לי כל דבעיתו עבידו בי ואי וכינא לכו אכלו (נהמא) גבאי דידי בספינתא אמרי [ליה] האי גברא דאויל בעי איתתא ולא יהבי ליה מאי חזי דאויל להיכא דמדלי מינה שקל סיכתא דצה לתתאי לא עאל דלי דצה לעיל עאל אמר האי נמי מתרמיא ליה בת מוליה. גברא דאוויף וטריף מאי חזי דהדר אוויף אמר להו (ויל) גברא [אול] לאגמא קטיל קמא טונא ולא מצי ביה קטל ומנח עליה עד דמתרמי ליה אינשי דמידלי לי [אמרו ליה] אימא

הכא: אי הכי דקכימת לינעי לכן מיכך: אי וכיתו לי לא תכלקוכי: דמידלי מינה שמיוקמת מרחשוכה ושוקל לותה הלא ים לו ללמוד הוקיל ולא כתבו לו רחשוכה כל שכן זו: סיכתא קניל"ח: דצה לתתאי השפיל ידו [ונעלה נכותל] נמקום שאין קור (נכותל) ולא עאל: דלי דצה הגביה ידו ונעלה נמקום נקב ועאל: דאוויף וטריף שהלוה מעות לקנדו ולא נפרע ממנו כי לא נקוטי שטרף לקוקות: מאי חזי דהדר אוויף לאקריכי ולא כתיסר מן הרחשון: לאגמא יער: קטיל קמא טונא קומך קדילה רחשוכה ולא מלי דיה להרימו על שכמו: הדר קטיל ומנח עליה הוקיל וכריך סיוע לאקריס עד דמתרמי ליכש ומדלי ליה והאי כמי הוקיל והפסיד נאמכה רחשוכה קוזר ומאמין לאקריס עד שמזדווג לו לא כאמן ומשתכר בו:

לן מילי דכדיבי אמר להו הוה לן כודנייתא וילידה והוי תלי ליה פיתקא וכתיב ביה דמסיק בבי אבא מאה אלפא ווו אמרו ליה וכודנייתא מי ילדה אמר להו הי נינהו מילי דכדיבי. מילחא בי סריא במאי מלחי ליה בסיליתא דכודנתא ומי איכא סיליתא לכודנתא ומילחא מי סריא. בני לן ביתא באוירא דעלמא אמר שם קם ותלא בין שמיא לארעא אמר להו אסיקו לי ליבני וטינא (מהתם אמרי ומי איכא דמצי לאסוקי התם אמר ומי איכא דמצי למבני ביתא בין שמיא לארעא) אמרו לי' מציעותי' דעלמא היכא וקפה לאצבעתיה אמר להו הכא אמרו ליה מי יימר אמר אייתו אשלי ומשחו אמרו ליה אית לן בירא בדברא עיילית למתא (אייתי פארי שדא להו) א"ל איפשילו לי חבלי דפארי ואיעיילי (אמרו ליה ומי איכא דמפשל חבל מפארי אמר להו ומי איכא דמייתי בירא מדברא למתא) אית לן ריחייא דתבירא חייטיה (שקל פיסקא מינה שדא להו) אמר להו כרכו לי מינה גרדי ואחייטה (אמרו ומי איכא

מילי דכדי דנרי רוק ליטכח מקריכח (דכדיני) [דכויב] דנר כוב: כודנתא פרלה: תלי פיתקא שטר נלוקרו של הולך: הי נינהו מילי דכדי אלו הן דנרי רוק: סיליתא שילית: דפארי סוגין עשו לי קנל מסוגין וחס חין מתס עוסים שחלתי חף חכי לח מעשה שחלתכס: חייטה תפור קומה: כרוכו לי גרדי מינה הוליכו לי ממנה קושין כדרך

דיכיל למכרך גרדי מריחייא אמר להו ומי איכא דחיוטי ריחייא) מישר' דסכיני במאי קטלי ליה בקרנא דחמר' ומי איכא קרנא לחמר' ומישרא דסכיני מי הוויא. איתי ליה תרתי ביעי א"ל הי זוגתא חיורתא והי זוגתא אוכמתי איתי איהו תרי גביני א"ל הי דעיוא חיורתא הי דעיוא אוכמתי אמרו ליה ורציצא דמיית בביעתיה בהי נפקא רוחיה אמר להו בהיינו דאיל אמרו ליה אחוי לן מנא דלא שוי לחבליה איתי בודיא פשטוה לא הוה עייל בתרע' אמר להו איתו מרא סתרו היינו מנא דלא שוי לחבלי'. איתינהו כל חד וחד כי חוי שיתין ביסתרקי סבר כולהו חבראי להכא אתו א"ל לספונ' שרי ספינתך בהדי דאתי אייתי

הכשים שמוליכין קוטין מן הנגד ותופרים לותו נהן. גרדי פרכמ"י: משרא דסכיני במאי קטלי לה ערוגה סכינין נמה גוזזין וקוללין לותה: זוגתא תרכגולת: ורציצא דמית לפרוק שמת נתוך קליפתו: אחוי לן מנא דלא שוי לחבליה הרלנו כלי שלינו שוה הפסד שהוא מפסיד: בודייא מקלת: לא עייל בתרעא שהיה לרוך ורוקנ יותר מן הפתק: אייתו מרא פומיי"ר נלע"ז: וסתרו נכין הפתק והכותל עד שיכנס: אייתינהו למיכל נספינתא הוחיל וזכיכהו והיה מניחן לחד לחד נפני עלמו ומכניסו לקדר: וכי חזי שיתין ביסתרקי סנר כל קנרי לקדר זה ינוקו; א"ל ר' יהושע; לספונא רב הקונל: שרי ספינתך התר ספיכתך ולך:

עפר מעפריוהו *כי מטא לבי בליעי (איר ביח ט
חלת צילמין חד מטי ידיה ארישא וחד מטי ס"ל מיגו
אליביה ובחרא דכולהו מחוי בידיה לאחוריה) וע"ש
שקל כווא דמיא מבי בליעי כי אתא אוקמינהו נמוס'
קמי קיסר וחזנהו דהוו מענו א"ל לאו הני אינהו
שקל מעפריוהו שדא עליוהו אקשו לאפי מלכא
א"ל כל דבעי' עביד להו אייתו הנהו מיא דאתי
מבי בליעי שדנהו בחיגרא אמר להו מליוה להאי
ואיוילו לכו מלו שדו ביה קמא קמא הוה קא בלע
להו מלו עד דשמוט כחפייהו *וכלו ואזול: נגמ' מיתמ
[משנה] מצות היבום קודמת למצות חליצה וכלו נב'
בראשונה שהיו מחכוונין לשם מצוה יג
ועכשיו שאין מחכוונין לשם מצוה אמרו מצות
חליצה קודמת למצות יבום:

לבי בליעי מים שנחוקיהוס שנולעין כל מים שכופלין נו ומניחין
חותס עד תהוס ופולטות חותן [והייכו] דכתיב והים חיכה
מלח: דהוו מענו מעוכים וטפלים [לפי] שלח היו נחרנס:
אקשו העיזו פניהס ודברו קשות לח המלך כשהריקו לח ריק
חרנס והיו סנורים להיות קרוב לחרנס: בחיגרא שכלי
ל"ח שחיכרח שחנית: דשמוט כחפייהו כשמטו פרקי שכמס:
וכלו ואזול כלו והלכו לחנדון:
עכשיו מצות חליצה קודמת שהמיגס חת יבמתו שלח לשס
מלוה מוגע שחיסור חשת חח:

ע ד כ מ ה

פרק רביעי

כט [משנה] הנוטל שכר לדון דיניו בטלים וכו׳:

גמ׳ מנה״מ א״ר יהודה אמר רב דאמר
דניים ו קרא *ראה למדתי אתכם וגו׳ מה אני בחנם אף
אתם בחנם תנ״ה כאשר צוני ה׳ אלהי מה אני
בחנם אף אתם בחנם מניין שאם לא מצא בחנם
ומלי כג שילמד בשכר ת״ל *אמת קנה (ואל תמכור) ומנין
שלא יאמר כשם שלמדתיה בשכר כך אלמדנה
בשכר ת״ל אמת קנה ואל תמכור:

ו ל ת״ר הבא לקבל דברי חברות אם ראינוהו שנוהג
בצינעה בחוך ביתו מקבלין אותו מיד ואח״כ
ע״נ מלמדין אותו ואם לאו מלמדין אותו ואח״כ
מקבלין אותו רשב״י אומר בין כך ובין כך מקבלין
אותו והוא לומד כדרכו והולך:

ז לא ת״ר בראשונה היו אומרים חבר ונעשה גבאי
דוחין אותו מחברותו פירש אין מקבלין

מה״מ דאין כותבין שכר על הוראה ות״ת שלמד: אמת תורה:
שנוהג בצנעה קודם שקבל נפקיכו היה נוהג עליו דין קנריס
בלכעת שאין לקבלו ולומר לפכים הוא עושה: מקבלין
אותו שכאזיקנו בקבר וכבאמן לכל (דבר) [דברי]:
גבאי ממונה למלך לגבות מס מישראל: פירש מן הגבאות:

אותו חורו לומר פירש הרי הוא ככל אדם רב הונא בר חייא איצטריכא ליה שעתא הוה קא עייל גביה רבה ורב יוסף ות' ווגי דרבנן שמע דקא אתו קטר להו ת' תכתקי לסוף שמעו דנעשה גבאי שלחו ליה ויויל ליה לחשיבותי' ויויל ליה לקדמותי' שלח להו הדרי בי רב יוסף לא אול רבה אול רב יוסף אמר תנינא פירש אין מקבלין אותו רבה אמר תנינא חורו לומר פירש הרי הוא ככל אדם:

כלפסולי

פרק חמישי

(רב בר אידי) [ר' אידי] סרסיה דרב ששת ח הוה שמע מיניה אול אמרה בי מדרשא גס ע"ב ולא אמרה משמיה שמע רב ששת איקפד אמר מאן עקץ לעקציה עקרבא ורב ששת מאי נפקא

איצטריכא ליה שעתא שהיו לריכים תכמים לשחול ממכו וגי"ל הלכות: קטר להו קטר ותיקן להם: ת' תכתקי כשחות: יויל לחשיבותיה ילך לקדימות תקר הקדימות שנקר לו להיות מוכס ותכו לא כלך תלנו: הדרי בי מגנחות: לקדימותי' ליה שעתא ותחות דבר

סרסיה שמעיה: אמרה בבי מדרשא להלי פירוקא לאמר מה להיות נגמרת לעיל: מאן עקץ מי הוא שעקלני וכשכני שלח גבאי רש"ל לאמרה משמי: לעקציה עקרבי שמתא:

ליה מיניה דאמר רב יהודה [אמר רב] מ"ד
תלי' פ"ק *אגורה באהלך עולמים וכי איפשר לו לאדם
יבמות לדור בשני עולמים אלא אמר דוד לפני הקב"ה
פרק י' רבש"ע יהי רצון שיאמרו דבר שמועה מפי בעה"ו
הל' ד' נה מלמד מחדא"ר יוחנן משום ר"ש בן יוחאי כל ת"ח שאומרי'
וע"ש דבר שמועה מפיו בעה"ו שפתותיו דובבות בקבר
נמהרם"ל ואא"ר יצחק בר זעירי (ואמרי לה א"ר שמעון
פיר' נזירא) מאי קרא *וחכך כיין הטוב הולך לדודי
למשרים דובב שפתי ישנים ככומר של ענבים
מה כומר של ענבים כיון שאדם נוגע בו דובב אף
תלמידי חכמים כיון שאומרים דבר שמועה מפיו
בעה"ו שפתותיו דובבות בקבר:

לה א"ל רב פפא לאביי לר"מ דאמר החשוד על
ע"נ הדבר לא דנו ולא מעידו וקאמר ר"מ החשוד
על דבר אחד חשוד לכל התורה כולה כהני ה"נ
דנדי' כ"ח דלא דייני דינא והכתיב *ועל פיהם יהיה כל
ריב וכל נגע אימר דאמר ר"מ לחששא לאחזוקינהו
מי אמר:

לו רבי צדוק הוה ליה ההוא בוכרא רמא ליה
לו דובבות נעות והכלה היא לו שלומה כקי: כומר ענבים
שמספן בכלי קקד ז' לו ק' ימים כדי שידקקו ויתבשלו:
החשוד על דבר כהנים קטולים על הבכורות: לאחזוקינהו
בקטולי'. מי אמר ר"מ קטול לבר מ' קטול לכל התורה
כולה היכא דמוחזק בן לעובר על דבר קקד:

שערי בסלי נצרים (שלי) [כיולי ערובה] ערבה קלופה בהדי דקא אכיל איבועאי שפותיה אתא לקמיה דר' יהושע א"ל כלום חלקנו בין חבר לע"ה א"ל ר' יהושע הן בא לפני ר"ג אמר לו לאו והלא רבי יהושע אמר לי הן א"ל המתן עד שיכנסו בעלי תריסין לבית המדרש כיון שנכנסו בעלי תריסין לבית המדרש עמך השואל ושאל כלום חלקנו בין חבר לע"ה א"ל רבי יהושע לאו א"ל ר"ג והלא משמך אמרו לי הן יהושע עמוד על רגליך ויעידו בך עמד ר' יהושע על רגליו ואמר היאך אעשה אלמלא אני חי והוא מת יכול החי להכחיש את המת עכשיו שאני חי והוא חי היאך יכול החי להכחיש את החי היה ר"ג יושב ודורש ור' יהושע עומד על רגליו עד שריננו כל העם ואמרו (כל העם) לחוצפית המתורגמן עמוד ועמד:

כלום חלקנו בין חבר לכהן עם הארץ ומי קתני לכך למישדי ניה מוס נכווכה ככהן עם הארץ: הן קלקנו ולא קתני: בעלי תריסין מגיכים תלמידי חכמים הנלקמים נמלקמת' של תורה: (ונעדוך פי' כמזמינו שמלכי יון מפקידים על כניסי ישראל לעבור עותן וכו' ע"ש וכן מזמינ נפ' תפלת השחר שלומד דלא ליתי עכדי ר"ג ולניגדו דכאן): היאך אעשה קיכי יכול להכקישו: אלמלא אני חי והוא מת הייתי יכול להכקיש ולומר לא אמרתי: היאך יכול החי להכחיש החי ולאי כך אמרתי וקוזרכי ני: עמוד שתוק:

על אלו מומין

פרק ששי

לח ע"ב [פיסקא] איזהו חבלול לבן הפוסק את הסורה וכו'. ר' יוסי אומר לבן נכנם בשחור הרי זה מום שחור ונכנם בלבן אינו מום שאין מומין בלבן אמר רב מ"ט דר' יוסי דכתיב *יצא מחלב עינימו תרבא דעינא איקרי עינימו סתמא לא איקרי:

מליס נג

מומין אלו

פרק שביעי

מד אמר רב מרע"ה עשר אמות היה שנ' *ויפרוש את האהל על המשכן מי פירשו מרע"ה פירשו וכתיב *עשר אמות אורך הקרש א"ל רב שימי בר חייא לרב א"כ עשיתו למשה בעל מום דחנן גופו גדול מאיבריו או קטן מאיבריו א"ל רב שימי באמה של קרש קאמרינן:

ממות ט

סס כו

יצא מחלב עינימו ילח רשע לתרגום רעה מרוב זומן שנעיכו וזומן העין בלבן הוא:

עשר אמות קס"ד נחמה אלו: בעל מום דגופו גדול מזרועותיו דהא כל חדס חין גופו חלח ג' חמות נחמתו: באמה של קרש קאמינא דהייכו עשר חמה נחמה אל קרנים לחוך

חניא משתינין מים בפני רבים ואין שותין מים בפני רבים ומעשה באחד שבקש להשתין ס"ע מים ולא השתין ונמצאה כריסו צבה. שמואל איצטריכא ליה בשבתא דריגלא נגדו ליה גלימא אתא א"ל לאבוה א"ל איתיב לך ת' ווי ווי הדר עובדא למאריה את אפשר לך דלא אפשר ליה מיסתכין. מר בר רב אשי איצטריך אגודא דגמלא אישתין אמרי ליה חמתך קא אתיא אמר להו באונה ותיפוק ליה משום עלוקה בשותת ת"ר ב'

הקרצי' לא כמדד בחומתו של מזה והא דאמרי' בפ"ק דלעיל אחת יתיר' על של מזה [חני] אלגע לאו בשל מזה ממש קאמ' דהאי של מזה היתה יתיר' מאד על חותה של (קרס) [קדס] שתקן מזה: ואין שותין מים דרך ת"ק להיות נכוע בארכילה ושתיה אגל להטיל מים לא ליהוי נכוע שאם ימתין יסתכן: איצטריכא ליה להטיל מים: בשבתא דריגלא ל' יום קודם הרגל דעולין ודורשין בהלכות הרגל כדאמרי' במגילה: נגידו ליה גלימא פרסו סדין ניכו לגין העם: הדר עובדא למאריה דרוש שאסור להמתין להטיל מים עד שיהא לו לכיעות: את הוא דאיפשר לך לפרוס סדין שאוג אתה ואי לילטרך חיכים לאדיכא דלא ליפצר ליה ויתתין עד שילכו העם ויסתכן ויהא עקור: חמתך קמותך: באונה אפי' בתוך לחכה הייתי מטיל [מים] אם לא היה לי מקום לחר קודם שאתתין וכ"ש בפכיה: ותיפוק ליה משום עלוקה דקתני לעיל שניקם להשתין ולא השתין וכמלאת נטו לנה מאחי דמשום המתנה ה"ל דילמא עלוקה שתה שקורין שכשו"ה לפיכך לנה כריסו: בשותת שאינו יכול להטיל מים

נקבים יש בו באדם אחד מוציא מים ואחד מוציא
ורע ואין בין זה לזה אלא כקליפת השום בשעה
שאדם נצרך (ומשתין) אם נקבו זה לתוך זה
זנ"ש ו נעשה עקר אר"ש בן לקיש מ"ד *לא יהיה בך
עקר ועקרה ובבהמתך אימתי לא יהיה בך עקר
בזמן שבבהמתך אריב"ל לא יהיה בך עקר שלא
יהיה (ביתך) [בך] עקור מן התלמירים עקרה שלא
תהא תפלתך עקרה לפני המקום ואימתי בזמן
שאת המשים עצמך כבהמה:

מה [חנן החם רוב בנינו ורוב מנינו של מת אע"פ
שאין בו רובע טמאין. ת"ר וכו'] ואיזהו
רוב מנינו קכ"ה א"ל רבינא לרבא חנא מנינא
אתא לאשמועינן וכו' א"ר יהודה אמר שמואל
מעשה בתלמידיו של ר' ישמעאל ששלקו וזנת
אחת שנתחויבה שריפה למלך בדקו ומצאו בה
רנ"ב א"ל שמא באשה בדקת שהוסיף לה הכתוב
ב' צירים וב' דלתות תניא ר"א אומר כשם שצירים
ש"ש ד לביית כך צירים לאשה שנא' *ותכרע ותלד כי

יפה לחקר כן חלק זותת טיפין טיפין דולקי מחמת עכוד זתן
הוה ליה: בזמן שבבהמתך זתזיס עלמך כבהמה זלק תהא
לכוע נהטלת מיס: שלא תהא תפלתך עקורה וכו' כזתתפלל
על נכיך תהא כזמעת תפלתך: כבהמה זלק תמתין
מלהטיל מיס:

מנינא אתא לאשמועינן נתמיה לכיון דרמ"ק לינרים הס
פזיטת דרונת הוי קכ"ה: צורים קרלוג"ס:

נהפכו עליה צריה ר' יהושע אומר כשם שדלחות
לבית כך דלתות לאשה שנ' *כי לא סגר דלתי מיוב ג
בטני ר"ע אומר כשם שמפתח לבית כך מפתח
לאשה שנא' *ויפתח את רחמה [לר"ע קשיא למ' כט
דתלמיד ר"י דילמא איידי דזוטרא אתמוחי מתמח]: ע' נגמ'
[פיסקא] יתר בידיו וברגליו (שש ושש כ"ד ר' שס ע"ג
יהודה מכשיר וחכמים פוסלין) א"ר
יצחק ושניהם מקרא אחד דרשו *ותהי עוד מלחמה ז"נ כח
וכחיב *ויהי איש מדון ואצבעותיו ידיו ואצבעותיו שס
רגליו שש ושש מר סבר בגנותיה משתעי מר
סבר בשבחיה משתעי וכו'. תניא א"ר יהודה
מעשה באדם אחד שבא לפני ר' טרפון יתר
בידיו וברגליו שש ושש עשרים וארבע א"ל במוחך
ירבו בישראל א"ל ר' יוסי משם ראיה כך א"ל
כמוחך יתמעטו ממזרי ונתיני מישראל:
[פיסקא קפח [וכו' פסולים באדם]. תני רב שס
זביד גבוה] איני והתני ר' אבהו מנין
שהקב"ה משתבח בבעלי קומה שנ' *ואנכי השמדתי ינחום ג
את האמורי מפניהם אשר כגבה ארזים גבהו א"ר
פפא באריכא שמיטא סגיא אמר ר"ל גבוה לא
ישא גבוהית שמא יצא מהן תורן ננם לא ישא
כמוחך יתמעטו ממזרי ונתיני מישראל כל ממזרים שבישראל
יהיו כמותך ויהיו כיכרין שמטפה פסולה הנולד ידנקו נהן:
באריכא שמיטא סגיא לחרוך הוא ודק שלימו עב לפי חרכו
ולפי שדק הוא לימו יכול לסנול קומתו וככפף וכר' פמי

ננסת שמא יצא מהן אצבעי לבן לא ישא לבנה
שמא יצא מהם בוהק שחור לא ישא שחורה
שמא יצא מהם טפוח:

ישבכור

פרק שמיני

יא א"ר חנינא כל כסף האמור בתורה סתם סלעין
ג דנביאים ליטרין דכתובים קנתירין חוץ
מכספו של עפרון שאף ע"פ שכתוב בתורה סתם
ילקוט' כג קנתירין דכתיב *ארבע מאות שקל כסף עובר
לסוחר ואיכא דוכתא דקרו לקנתירא תיקלא א"ר
אושעיא בקשו לגנוז כל כסף וזהב שבעולם מפני
כספה וזהבה של ירושלים עד שמצאו לו מקרא
ילקוט' מן התורה שמותר דכתיב *ובאו בה פריצי' וחללוה
וירושלים הויא רובא דעלמא אלא אמר אביי

זקוליותיו זמוטות: בוהק זלנן ניותר: טפוח זקור כקדרה
וקדירו נזלהי מס' זנת ופקקו לת המלור נטפיק:
ליטרין מכין להוא כ"ה סלעים: קנתירין ק' סלעים נכל זקל:
דכתיב עובר לסוחר זנכל מקום זיש סוקרין מקנלין
לותו נתורת זקלי': ואיכא דוכתא דקרי לתקלא דידהו קנתיר'
זגדול כמדת קיכטרא הלכך קנטירא יהיב ליה: מפני כספה
של ירושלים זהיה נלכדה והוא זל הקדם ואסו' לזרי' וכזלקוהו
נכריס ערנוהו עס זהנס: וחללוה משמע כיון זנאו פריצים
נפק לקולין: הויא רובא דעלמא נתמיה דעליה נעי למיתסר

בקשו לגנוז דינרא הדריאנה טוריאנ' שיפא מפני טבעה של ירושלים עד שמצאו לו מקרא מן התורה שהוא מותר שנא' ובאו בה פריצים וחללוה:

מעשר בהמה

פרק תשיעי

א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן למה נקרא שמו יב ירדן שירד מדן א"ל ר' אבא לרב אשי נה אתון מהתם מתניתו לה אנן מהכא מתנינן לה *ויקראו ללשם דן בשם דן אביהם וא"ר יצחק יהושע יט לשם זה פמיאס ותניא ירדן יוצא ממערת פמיאס:

אמר (יודן) [רב יהודה] אמר רב כל הנהרות סס למטה מג' נהרות וג' נהרות למטה מפרת והאיכא *עינתא דמידליין אמר רב משרשיא הנהו סס ע"ב סולמי דפרת נינהו והכתיב *והנהר הרביעי ראשית ב כל זהב שבעולם: דינרא הדריאנ' טריאנה שיפא שלו היה ממטבעות ירושלים ורובן של שלו מירושלים הן:

מדן סס מקום: אתון מדוקים דשמא דירדן מתכיתו לה: ממערת פמיאס שלמא מדן שתי.

כל הנהרות שבעולם למטה מן ג' נהרות קדקל ופישון וגיחון שכל הנהרות שבעולם נחים משם: עינתא דמדליין עיני מים הנובעות בהרים רמים והנהו הוו גבוהים מפרת והיכי שתו מפרת: סולמי מקלקלין תחת הקרקע ועולין בהרים כמו סולם: והנהר הרביעי (דנקד) [דכתיב] מיכייהו קשיב להו ושתי ממרת

הוא פרת אר"נ בר יצחק ואיתימא רב אחא בר יעקב
הוא פרת דמעיקרא תניא ר"מ אומר יובל שמו
ירמיה יו שנא' *והיה כעץ שתול על מים ועל יובל ישלח
שרשיו ולמה נקרא שמו פרת שמימיו פרים
ורבים מסייע ליה לשמואל דאמר שמואל נהרא
מכיפיה מיבריך ופליגא דרב דא"ר אמי אמר רב
מיטרא במערבא סהדא רבת פרת:

יג **העיד** ר' ישמעאל בן סתריאל מערקת לבנה
נז לפני רבי חורית שבמקומנו יש להם ס'
ע"נ ריבוא קלפין (יחוש שבמקומנו יש לו ששים
רבוא קלפין) בבית המסם שלו פעם אחד נפל
ארז במקומנו ועברו י"ו קרנות על חודו פעם

דמיניה קאתו: הוא פרת דמעיקרא הוא פרת הנזכר לעיל
וכהר יולף מערן וגו' סהג' כפרדיס ממכו: יובל שמו על פרת
ועל יובל ישלח שרשיו וגו' כעץ הקיים מסתעי קרא ועץ הקיים בגן
העדן הוא ופרת הוא המשקה גן עדן: פרין ורבין שגדל ורבה
בלא שום מטר: סהדא רבה פרת [פרת] יורד מא"י לבבל
וכשגשמים יורדים בא"י סהדא רבה הוי פרת בבבל שירדו גשמים
במערבא לפי שגדל מקמת הגשמים:

פיכו מערקת לבנה שם מקום: חזרית ירק שלועזים ליטו"ג (כמו
מרס"י קורת מהפך מאכל: קלפין עלין קליפות של עלין): בבית
המסם (לגפיי"ל שכולו עשוי קליפות) [הייכו חותן עלין
קטנים] כמו הנשר עלמו שים בלותו המסס של בהמה בל"א
מעכקוול"ט: על חודו י"ו קרנות זו חלל זו ענרו על עוביו (עין שכפל
שהיה עניו קל ועגול וכ"ש לא היה מצופע בכסורת כעין נסר

אחת נפלה ביצת בר יוכני וטבעה ששים כרכים
ושברה ש' ארזים ומי שדיא ליה והכתיב *כנף רננים נעלסה א"ר אסי ההיא מוורתא הוה:
רננים נעלסה א"ר אסי ההיא מוורתא הוה:
חניא בן עזאי אומר כל חכמי ישראל דומים יד
עלי בקליפת השום חוץ מן הקרח הזה: נח

מסכת ערכין

הכל מעריכין

פרק ראשון

אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אמר [רב] ן
היה עליין רקב יתר): בר יוכני עוף גדול: וטבעה ששים
כרכים קלנון וקלמון שלה: ומי שדיא לה נר יוכני נילתה
לחינוך: והכתיב כנף רננים נעלסה ורמיכן כעלסה נוטריקון
נמס' מכקות נפ' ר' ישמעאל כוסח עולה ומתקטח כוסח נילתה
שלע"פ שכנד' היח ים נה כח לכוסח' ועולה עד קכו ומורידה לנס
נכקת מתקטח לטון ירידה. וכן לומר הקב"ה לחיוב וכי נרחת
כנפיס מצוכקות לחומו נר יוכני עים נהן כח כל כך שכוסח נילה
גדולה ומגביהה למעלה ומורידה נכקת נקיכה חלמח דלח שדיח
ליה: ההיא נילה שכפלה: מוורתא הויא מוורתה שלין לפרוח
גדל נה והעליכתה מדעתה:
הקרח הזה ר"ע היה קרק לר' יהושע בן קרקה ר' יהושע נר ר'
עקיבח דלמרי' בשנועות שלל ר' יהושע נכו של ר"ע לח
ר"ע. ע"כ:

האומר סלע זו לצדקה מותר לשנותה בין
לאחר בין לעצמו בין אמר עלי בין אמר ה"ז.
ת"ר סלע זו לצדקה עד שלא באת ליד גבאי
מותר לשנותה משבאת ליד גבאי אסור לשנותה
ס ע"נ *איני והא ר' ינאי יזיף ופרע שאני ר' ינאי דניחא
להו לעניים דכמה דמשהי מעשה ומייתי להו.
ת"ר ישראל שהתנדב מנורה או נר לבהכ"נ אסור
לשנותה סבר ר' חייא [בר אבא] למימר לא
שנא לדבר הרשות ולא שנא לדבר מצוה א"ל
ר' אמי הכי א"ר יוחנן לא שנו אלא לדבר הרשות
אבל לדבר מצוה מותר לשנותה:

אין נערכין

פרק שני

א כתיב *צדקתך כהררי אל וגו' אמר רב יהודה
ח אלמלא צדקתך כהררי אל מי יכול
ע"נ לעמוד לפני משפטיך תהום רבה אמר
תלים לו
[לאחר להלוותה לחקר: לעצמו לנרכיו ולחקר זמן ישלם]:
ר' ינאי גנאי היה ויזיף מעות הלדקה לנורכו ופרע:
דכמה דמשהי רבי יכלי דלית ליה זוזי למפרע ניקח להו לעכיים:
דמעשה ר' יכלי לנבורת וחמר דלית ליה מעות לקלק לעכיים
וכופה קותס לנדקה וחיכת רווקת לעכיים:
אמר רב יהודה אלמלא וכו' כדמפרש לקמן נמקי סליגי:

צדקתך כהררי אל מפני שמשפטיך תהום רבה
במאי קא מפלגי בדר' אלעזר ור' יוסי בר חנינא
דאיתמר ר' אלעזר אומר כובש ור' יוסי בר
חנינא אומר נושא רבה כר' אלעזר ורב יהודה
כר' יוסי בר חנינא:

א"ר יוחנן משום ר"ש בן יהוצדק י"ח ימים יחיד י
גומר בהם ההלל ח' ימי החג וח' ימי
חנוכה וי"ט ראשון של פסח וי"ט (ראשון) של
עצרת ובגולה כ"א ט' ימי החג ח' ימי חנוכה וב'
י"ט של פסח וב' י"ט של עצרת מ"ש בחג דאמרינן
כל יומא ומ"ש בפסח דלא אמרינן *כל יומא סס ע"כ
דחג חלוקין בקרבנותיהן פסח אין חלוקין בקרבנותיהן
שבת דחלוקה בקרבנותיה לימא לא איקרי מועד
ר"ח דאיקרי מועד לימא לא איקדש בעשיית
כובש בהקנ"ה זוקל מעזיו של חדס כזהן מקלה על
מקלה תופס מן העוכות וכובזן במלולות יס כמו שכח' יזוב
ירקמכו יכנוס עוכותיכו: נושא כותן ידו למטה מן העוכות וכובזן
למעלה כדי שיכריעו הזכיות כמו שכח' כושח עון ופלוגתא דר'
אלעזר ור' יוסי בר קכיכח בפס' ר"ה רבה דאמר כר' אלעזר והכי
מזמע לדקתך הבאה עליכו כהררי אל מפכי שאתה כובש לעוכות
בתהום רבה ורב יהודה כר' יוסי [בר קכיכח] והכי מזמע אלמלא
לדקתך שאתה מגביה העוכות למעלה כהררי אל מי יוכל לעמוד
בפכיהם מפכי שיהו מכריעין למטה עד תהום רבה:

ימי החג חלוקים בקרבנותיהן דפרי הקג מתמעטין והולכין:
ר"ח דאיקרי מועד דכתיב קרא עלי מועד גפ' בתרא

מלאכה דכתיב *השיר יהיה לכם כליל התקדש ישעיה ל
חג לילה המקודש לחג טעון שירה ושאין מקודש
לחג אין טעון שירה ר"ה ויו"ה דאיקרו מועד
ואקדוש בעשיית מלאכה לימא משום דר' אבהו
דא"ר אבהו אמרו מה"ש לפני הקב"ה רבש"ע
מפני מה אין אומרים ישראל שירה לפניך בר"ה
ויו"ה א"ל אפשר מלך יושב על כסא דין וספרי
חיים וספרי מתים פתוחין לפניו וישראל אומרים
שירה לפני והא חנוכה דלא הכי ולא הכי
וקאמרי' משום ניסא פורים דאיכא ניסא לימא
א"ר ויצחק לפי שאין אומרים שירה על נם
שבח"ל. מתקיף לה ר"נ בר יצחק והרי יציאת
מצרים דנם שבח"ל הוא ואמרינן הלל כדתניא
עד שלא נכנסו לארץ הובשרו כל הארצות לומר
שירה משנכנסו לארץ לא הובשרו כל הארצות
לומר שירה רב נחמן אמר קריאתה וו הלילא
רבא אמר בשלמא התם הללו עבדי ה' ולא עבדי
פרעה הכא הללו עבדי ה' ולא עבדי אחשורוש
אכתי עבדי אחשורוש אנן ולרב נחמן דאמר
קריאתה וו היא הלילא והתניא משנכנסו לארץ
לא הובשרו כל הארצות לומר שירה כיון שגלו
חזרו להתירן הראשון:

דתעכית תמוז להתוספת מליוה מליוהו דכתי' קרא עלי מועד:
[השיר הלל: מקודש נעשיית מלאכה]: קריאתה קריאת
המגילה:

ת"ר אבוב היה במקדש חלק היה דק היה של קנה היה ומימורת משה היה צוה המלך וצפוהו והב *וקולו לא היה ערב נטלו ציפויו והיה קולו ערב כמו שהיה. צלצל היה במקדש של נחשרת היה והיה קולו ערב ונפגם ושלחו חכמים והביאו אומנים מאלכסנדריא של מצרים ותיקנוהו ולא היה קולו ערב נטלו תקונו והיה קולו ערב כמו שהיה. מכחשת היתה במקדש של נחשת היתה ומימורת משה היתה והיתה מפטמת הבשמי' נתפגם' והביאו אומני' מאלכסנדרי' של מצרים ותיקנוהו ולא היתה מפטמת [כמו שהיתה] נטלו תיקונה והיתה מפטמת כמו שהיתה אלו שני כלים נשתיירו ממקדש ראשון ונתפגמו ולא היה להם ארוכה ועליהם אמר דוד *נחשת ממורט *נחשרת (ממורק) [מרוק] ועליהם הוא אומר *וכלי נחשת מוצהב שנים חמודות (מוזהב) [כוהב] רב ושמואל חד אמר שנים שקולים כאחד של זהב וח"א כל א' ואחד שקול כשנים של

סס

גי' גמ' ולא היה קולו יפה

מלכי' ה ו

ד"ה נ ר

עורך ה

חלק קלוף: דק גילדו דקה: צלצל נ' כלים מכים זה ע"ג זה וקולו דק וקורין להם נכנ"ל: מפטמ' את הבשמים [שהיה היו כותשין ממתכי הקטורת והיה קולו נלול ומפטמת הנשמים] יפה וכותבת שהם ריק כדאמרי' בכריתו' השוקק לומר היטב הדק הדק היטב שהקול יפה לנשמים: ב' כלים נלגל ומכתשת: נחשת ממורט דק שיכולין לקפלו: ממורק קלל לויי"שנט:

והב תני רב יוסף ששניהם שקולים כאחד של
והב תניא ר' נתן אומר שנים היו שנא' שנים
א"ת שנים אלא שנים:
ב (תניא) [תני] רשב"ג (אומר מי) שילוח היה
סס מקלח מים בכאיסר וצוה המלך
והרחיבוהו כדי שיתרבו מימיו ונתמעטו חורו
ילמיה ט ומיעטוהו והיה מקלח מים לקיים מה שנא' *אל
יתהלל חכם בחכמתו וגו':
סס אמר (רבה) [רבא] בר שילא אמר רב מתנה
יא אמר שמואל מגריפה היתה בבהמ"ק *י'
נקבים היו בה וכל אחד ואחד מוציא י' מיני זמר
נמצאת כולה מוציאה ק' מיני זמר במתניתא תנא
היא אמה וגבוה אמה וקתא יוצא הימנה ועשרה
נקבים היו בה כ"א מוציא ק' מיני זמר נמצאת

שניים כ' ללליס וכ' מכתבות:
שילוח כהר: בכאיסר שלח היו מימיו כונעין שלח כלכור קטן
שחיכו ריקנ שלח כמוליח ליסר ושעפ"כ היה מוליח מים
לכל הלורך: אל יתהלל חכם וגו' שחכמתו ליכה שלח מקלקלת
לפי שכלי מקדם רלחון כעשו על פי הגבורה כדכתיב הכל נכתב
מיד ה' עלי השכיל:
מגריפה שנה גורפין לת דשן המזבח וידי"ל והוא. (כמין כ"ף)
[כעין כף]: י' נקבים היו בה ובכל נקב היה קנה
לחד ובכל קנה וקנה היו בו י' נקדים ובכל נקב של קנה מוליח
מין זמר כמלאת כולה מוליחה ק' מיני זמר (ושמה גבוהה):

כולה מוציאה אלף מיני ומר אר"נ ב"י וסימניך
מתני' גוומא:

א"ר יהודה אמר שמואל מנין לעיקר שירה מן סס
התורה שנא' *ושרת בשם ה' אלהיו איוהודניס יח
שירות שבשם הוי אומר זו שירה ואימא נשיאות
כפים מדכתיב *לשרתו ולברך בשמו מכלל סס
דברכת כהנים לאו שירות הוא רב מתנה אמר
מהכא *תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך סס כח
בשמחה וטוב לבב איזו היא עבודה שבשמחה
וטוב לבב הוי אומר זו שירה ואימא ד"ת דכתיב
*פקודי ה' ישרים משמחי לב משמחי לב איקרי תלים יט
טוב לא איקרי ואימא בכורים דכתיב *ושמחת דנים כו
בכל הטוב טוב איקרי טוב לבב לא איקרי:

חזקיה אמר מהכא *וכנניהו שר הלוים (ישיר) סס
[במשא יסור] במשא כי מבין הוא אל ד"ס מ מו
תקרי יסור אלא ישיר בלוטי א"ר יוחנן מהכא

[וסימניך שלח תטעה מי אמר מלה ומי אמר חלף: מתניתין
גוומא דרך משכיות לשכות גוומא כגון הכך דאמר בשקיטת קולין
נפ' גיד הנשה]:

אין אדם עד שירה אלא מתוך שמחה וטוב לבב דכתיב הכה
עבדי ירוכו מטוב לב: אימא בכורים וה"ק תקח אשר לא
הנאת בכורים:

(יסור במשא) חזקיה אמר מהכא משכיון שירת לויס מן
התורה (ישיר) [יסור] במשא כשיעות *קול בשיר: בלוטי

מדבר ד *לעבוד עבודת עבודה איזוהי עבודה שצריכה
עבודה הוי אומר זו שירה ר' יצחק אומר מהכא
תלים פא *שאו זמר ותנו תוף כנור נעים עם נבל ר"נ בר
ישעי' כד יצחק אמר מהכא *(הם) [המה] ישאו קולם
ירונו בגאון ה' צהלו מים ותנא מיתי ליה מהכא
מדבר ו *ולבני קהת לא נתן כי עבודת הקדש עליהם
בכתף ישאו ממשמע שנאמר בכתף איני יודע
שישאו מה ת"ל ישאו אין ישאו אלא לשון שירה
תלים פא וכן הוא אומר *שאו זמר ותנו תוף ואומר ישאו
קולם ירונו וגו' חנניא בן אחי ר' יהושע אומר
שמות יט מהכא *משה ידבר והאלהי' יעננו בקול *על
דה ע"ב עסקי קול רב אשי אמר מהכא *ויהי [כאחד]
ד"ה נ ס למחצצרים ולמשוררים להשמיע קול אחד ר'
מדבר יח יונתן אמר מהכא *לא ימותו גם הם גם אתם
מה אתם בעבודת מובח אף הם בעבודת מובח תניא
נמי הכי לא ימותו גם הם גם אתם כשלהם

זס מכס : [שירה] לריך עבודת קרבן שאינו כאמר [שלח] על
היין של נסכי קרבן כדכתיב ותקעתם בחלוצרות על עולותיכם :
צהלו מים יהלו בשיר בהמ"ק יותר מבהלת יס סוף : מיתי לה
מהכא לעיקר שירה מן התורה : על עסקי קול שהיה מלווהו
לשורר לפי שאמה לוי היה : אף הם הלוים בעבודת מזבח ולא
משכחת לוים כשרי' לעבודת מזבח אלא בשיר : מה אתם מכהני'
קלי קרח : אתם כשלהם הכהנים שנכנסו בעבודת לוים

והם בשלכם במיתה הם בשלהם אינן במיתה
אלא באזהרה:

[בעי ר' אבין עולת נדבת ציבור טעונה שירה ג
או אינה טעונה שירה עולותיכם אמר סס
רחמנא אחת עולת חובה ואחת עולת נדבה או
דילמא עולותיכם דכלהו וישראל קאמר רחמנא
וכו' ת"ש] רבי יוסי אומר מגלגלין זכות ליום
וכאי וחובה ליום חייב אמרו כשחרב בית ראשון
אותו היום ט' באב היה ומוצאי שבת היה ומוצאי
שביעית היה ומשמרתו של יהויריב היתה והיו
לוים עומדים על דוכנם ואומרים שירה ומה שירה
היו אומרים *וישב עליהם את אונם וברעתם תליס נד
יצמיתם ולא הספיקו לומר יצמיתם ה' אלהינו
עד שבאו אויבים וכבשום וכן בשניה האי שירה
מאי עבידתיה אילימא דעולת חובה מי הואי

כגון שזרו: והם בשלכם לוי שעבד על המזבח ככהן:
הם בשלהם כגון לוי משורר שהגיף דלתות ולוי שוער שאמר
שיר שהרי [הלויס] קלוקין היו זה למשורר וזה לשוער:

[עולת נדבת ציבור כגון קיץ המזבח הבאה מן השופרות
שכותבין בהן מעות מותר קטלת ומותר לחם: עולותיכם
ותקעתם בחלוצרות על עולותיכם והייכו שירה]: זכות ליום
וכאי נכיסן בגאלו ובניסן עתידין ליגאל: מוצאי שבת מ'
בשנת: ובמוצאי שביעית היתה שכה שמיטית: (וכן בשניה
בתורתן שכי והייכו קונה ע"י קייב לשכי פעמים קרב בלומו יום
וב' פעמים בשנוס כשהיו קורין לומו מזמור: עולת חובה

בי"ז בתמוז בטל התמיד אלא לאו בעולת נדבה
ותסברי מ"ש דעולת חובה דלא הואי ומאי שנא
דעולת נדבה דהואי הא ל"ק בן בקר אקראי
בעלמא הוא דאיתרמי להו אמר רבא ואי תימא
תלים כד רב אשי ותסברא שירה דיומיה *לה' הארץ
ומלואה וישב עליהם את אונם בשירה דארבעה
בשבת הוא אלא איליא בעלמא הוא דנפל להו
בפומייהו:

יג **תניא** ר' יהודה אומר כנור של מקדש של
ע"ב שבעה נימין היה שנ' *שובע שמחות את
תלים טז פניך אל תקרי שובע אלא שבע ושל ימות המשיח

לגבור הייכו תמיד מפורש בתס' תענית דמי"ז בתמוז) בטל
התמיד אלא היו להס כבשים מקמת שהיו לריס על ירושלים ואין
יולא ואין בא: ומאי שנא עולת נדבה דהואי הלא לא היו
כבשים מלויס: הא לא קשיא בן בקר בעלמא איתרמו להו
שאיכו רלוי לתמיד ורלוי לעולת כבשה: (ותסברא דעולת כבשה
הולי מ"ש וכו' דכי היכי דבטיל עולת קובה בטיל עולת כבשה:
אקראי בעלמא דמתרמי להו לאתויי עולת כבשה שבזמן
להס בן בקר אחד ועשו ממכה עולת כבשה ש"מ עולת כבשה
לריכה שירה): ותסברא להחיל שירה כאחר על קרבן כלל:
דיומיה מאי ניהו לה' הארץ כדאמרי' ביום הא' היו אומרים
לה' הארץ ואלו ויבא עליהם את אובס שירה דד' בשבת כיהו
מזמור שאומרי' ביום הד' אל בקמות הופיע כתיב ביה הלי קרא:
איליא קיבה:

שמונה שנא' *למנצח על השמינית על נימא תלים יב
שמינית של עוה"ב עשר שנא' *עלי עשור ועלי סס נג
נבל עלי הגיון בכינור ונא' *הודו לה' בכנור בנבל סס נג
עשור זמרו לו שירו לו שיר חדש:

יש בערכין

פרק שלישי

משנה נמצא אומר בפיו חמור מן העושה מעשה ד
וכן מצינו שלא נחתם גזר דין על אבותינו טו
במדבר אלא על לשון הרע שנא' *וינסו אותי זה מדבר יד
עשר פעמים גו':

בנבל עשור על י' כינורות ולעה"ב משתעי מלכתיב שיר חדש לשון
זכר דשירות העה"ז לשון נקבה כלאמריכן נמכילתין כמס
שנקבה זו יולדת כך תשועות הללו סופן לילך לרות אחר שיר של
עה"ב לשון זכר שאינו יולד:

(נמצא האומר בפיו וכו' פי' כן הוא תשלום המשנה שאמרה
שהאומם והמפתה לעולם כותן כ' שקלים קנס בין
קנס גדולה שנכהנה בין קטנה שבישראל והמוליא שם רע
לעולם כותן ק' שקלים ועל זה סיים כמלא האומר בפיו
שהמוליא שם רע קשור מהאומם ומפתה שאינו כותן אלא
כ': וכן מצינו כלו' וכן מלינו שהאומר בפיו קשור מעשה
מעשה): שלא נחתם מפרש בגמ': גזר דין שלא ליכנס
לארץ: זה עשר פעמים גבי מרגלים כתיב דמשמע על
זה כתקתם:

ה פיסקא שלא נחתם וכו'. ממאי דילמא משום
סס דאכתי לא מלאה סאתם דא"ר המנונא
סומה אין הקב"ה נפרע מן האדם עד שתתמלא סאתו
וע"ש שנא' *במלאת ספקו וצר לו (אלא אר"ש) [אר"ל]
נמהרס"מ אמר קרא *וינסו אותי זה עשר פעמים ולא שמעו
קיוב כ בקולי על זה נחתם עליהם גזר דין. תניא א"ר
מדנר יד אלעזר בן פרטא בא וראה כמה גדול כחו של
מימורל דוה דדים לה"ר ממרגלים ומה מרגלים שהוציאו שם רע
על עצים ואבנים כך מוציא שם רע על חברו
עאכ"ו ממאי דלמא משום דר' חנינא בר פפא
דא"ר חנינא בר פפא דבר גדול דברו מרגלים
סס יג באותה שעה דכתיב *כי חוק הוא ממנו אל תקרי כי
סומה חוק הוא ממנו אלא ממנו כביכול אפילו בעל
וע"ש הבית אין יכול להוציא כליו משם אלא אמר
נמהרס"מ סס יד (רבא) [רבה] אמר ר"ל אמר קרא *וימותו האנשים

(דילמא להכי לא כתיב גזר דין שלא ליכנס לארץ דלכתי
לא כתמלא סאתם לקבל פרעונותם): במלאת
ספקו כשתתמלא סאתו בעונות הרבה אז יבר לו ברה תבא
לו: זה עשר פעמים זה משמע על זה נתקבצו עליהם [ולאו
מכוס לירוף לקריכי]: (על עצים ואבנים כלומר על ח"י
שלקרו לוכלת יושביה היא: ממאי דעל דבת הארץ כעכבו
מרגלים דילמא מכוס דר' קכיבא וכו' כלו' שלא תהי לומר
שלא לקרו דבר זה שלא כבוד עלמן שלא כלפי מעלה לקרוהו
להך מקרו משמע הכי ומשמע הכי): בעל הבית הקב"ה:

מוציאי דבת הארץ רעה במגפה לפני ה' על
דבת הארץ שהוציאו:

תניא א"ר יהודה עשר נסיונות נסו אבותינו את ו
המקום במדבר ואלו הן שנים בים ושנים סס
במים ב' במן וב' בשליו אחד בעגל ואחד במדבר
פארן. ב' בים אחד בירידה ואחד בעלייה בירידה
דכתיב *ויאמרו אל משה המבלי אין קברים וגו' שמות יד
בעלייה כדרב הונא דאמר רב הונא ישראל
שבאותו דור מקטני אמנה היו כדדרש רבה בר
רב מרי מ"ד *וימרו על ים בים סוף מלמד שהיו תלי קו
ישראל ממרים באותה שעה ואומרים כשם שאנו פ' נ"פ
עולים מצד זה כך מצריים עולים מצד אחר א"ל נ"ב
הקב"ה לשר של ים פלוט אותם ליבשה אמר
לפניו רבש"ע [כלום] יש עבד שנותן לו רבו מתנה
וחוור ונוטלה הימנו א"ל הקב"ה אני נותן לך אחד
ומחצה שבהם אמר לפניו רבש"ע כלום יש עבד
שחובע את רבו א"ל הקב"ה נחל קישון יהא ערב
מיד נפלטו ליבשה דכתיב *וירא ישראל את מצרים שמות יד
מת על שפת הים ב' במים במרה וברפידים
במרה דכתיב *ויבאו מרתה ולא יכלו לשחות סס טו

על דבת הארץ שהוציאו קחמר למתו:

(נסיונות לשון כסיון וכן למפרע לשון כעס כמו והכס
זועפים כתרגומו כסיכין): [ממרים מורדים]: ע' חולין
נותן לו רבו מתנה פרנסה לגיס: אחד ומחצה לנסרעה פ"ק
כמהרש"א

[נ"ל ויל"ו] מים ממרה וכתיב (*וילן) העם על משה ברפידים דכתיב *ויחנו ברפידים ואין מים לשתות לעם וכתיב *וירב העם עם משה. שנים במן שנא' (*אל יצא איש ממקומו) *[אל תצאו] ויצאו אל תותירו ויותירו ב' בשליו בשליו ראשון ובשליו שני בשליו ראשון *בשבתנו על סיר הבשר בשליו שני דכתיב *והאספסוף אשר בקרבו התאוו תאוה עגל כדאיתא ובמדבר פארן כדאיתא:

ז א"ר יוחנן משום ר' יוסי בן זימרא מ"ד *מה יתן לך ומה יוסיף לך לשון רמיה אמר הקב"ה ללשון כל איבריו של אדם וקופין ואתה מוטל כל איבריו של אדם מבחוץ ואתה מבפנים ולא עוד אלא שהקפתי לך שני חומות אחד של עצם ואחד של בשר מה יתן לך ומה יוסיף לך לשון רמיה. וא"ר יוחנן משום ר' יוסי בן זימרא כל המספר לה"ר כאלו כופר בעיקר שנ' *אשר

כתיב מלות רכב ונסיסרא תצע מלות: בשליו ראשון (נלמתם ממלריס נזכה רלמונה כלכתיב נפרט' ויסע מזה) דכתיב יורד המן היה בליו יורד עמו כלכתיב ויהי בערב ותעל השליו ונבקר היתה שכבת הטל וגו' ולחקר זמן מרובה התחוו יותר: (בשליו שני נזכה שניה כדמפרש נפ"ק דמס' תענית): ובמדבר פארן כדאיתא נמעזה מרגלים (כלכתיב וישלח לותם מזה ממדבר פארן:

אחד של עצם שורות של שיניים: (ושל בשר שפתים): מה יתן לך ומה יוסיף כלו' לי זו שמירה לוסיף לך

אמרו ללשוננו נגביר שפתינו אתנו מי אדון לנו
וא"ר יוחנן משום ר' יוסי בן זימרא כל המספר
לה"ר נגעים באים עליו שנא' *מלשני בסתר רעהו תלים קא
אותו אצמית (גבה עינים ורחב לבב אותו לא
אוכל) וכתיב התם *לצמיחות ומתרגמינן לחלוטין ויקרא כה
ותנן אין בין מצורע מוסגר למצורע מוחלט אלא
פריעה ופרימה אמר ריש לקיש מ"ד *ואת תהיה שם יד
תורת המצורע זו היא תורתו של מוציא שם רע.
ואמר ריש לקיש מ"ד *אם ישוך הנחש בלא קהלת י
לחש [ואין יחרון לבעל הלשון] לעתיד לבא עיין
מתקבצות (ובאות) כל החיות [ובאות] אצל הנחש נדה"י
ואומרות לו ארי דורס ואוכל ואב טורף ואוכל אתה פ"ק
מה הנאה יש לך אומר להן מה יתרון לבעל דתענית
הלשון. ואמר ר"ל כל המספר לה"ר מגדיל עונותיו
עד לשמים שנא' *שתו בשמים פיהם ולשונם תלים עג
תהלך בארץ. אמר רב חסדא אמר מר עוקבא
כל המספר לה"ר ראוי לסקלו באבן כתיב הכא
*אותו אצמית וכתיב התם *צמתו בבור חיו וידון שם קמ
אבן בי ואמר רב חסדא אמר מר עוקבא כל ליכה ג
המספר לה"ר אמר הקב"ה אין אני והוא יכולין סוטה פ"ק
לדור בעולם שנא' אותו לא אוכל אל תקרי אותו ונ"ם
נמסרם"ם

שלח תספר ל"ה (תהה שכקרקת ל' רמיה): מי אדון לנו
(דלסוף כופר בעיקר ואומר כן ל"ת) האומרי' לעזוכנו כגביר
כאלו אומרים אין אדון לנו: אותו לא אוכל נהאי קרא

אלא אתו ואיכא דמתני לה על גסי הרוח. אמר
רב חסדא אמר מר עוקבא כל המספר לה"ר
א"ל הקב"ה לשר של גיהנם אני עליו מלמעלה
תלי' קכ ואתה עליו מלמטה נדוננו שנא' *חצי גבור
שנונים עם גחלי רתמים אין חץ אלא לשון (הרע)
ירמיה ט שנא' *חץ שחוט לשונם וגו' ואין גבור אלא
ישעי' מב הקב"ה שנא' *ה' כגבור יצא גחלי רתמים היינו
גיהנם. א"ר חמא בר חנינא מאי תקנתם של
מספרי לה"ר אם ת"ח הוא יעסוק בתורה שנא'
משלי טו *מרפא לשון עץ חיים ואין לשון אלא לה"ר שנ'
חץ שחוט לשונם ואין עץ חיים אלא תורה שנ'
משלי ג *עץ חיים היא למחויקים בה ואם עם הארץ
משלי טו הוא ישפיל דעתו שנא' *וסלף בה שבר ברוח ר'
(אבא) [אחא] בר' חנינא אמר סיפר אין לו תקנה
תהלים יג שכבר כרתו דוד ברוח הקדש שנא' *יכרת ה'
כל שפתי חלקות לשון מדברת גדולות אלא מה
תקנתו שלא יבא לידי לה"ר אם ת"ח הוא יעסוק
בתורה ואם ע"ה הוא ישפיל דעתו שנא' וסלף
בה שבר ברוח:

ח חנא דבי ר' ישמעאל כל המספר לה"ר מגדיל
משלי לעיל כתיב מלשכי נסתר רעהו: על גסי רוח להח דרש
קסלח דנהלי קרח לקותו לח לוכל כתיב כמי גנה עיכים:
וסלף בה מי שמסלף נה וקפץ לסלקה ממכו ישנור רוקו:
שכבר כרתו דוד שקללו דוד נכרת:

עונות כנגד ג' עבירות עבודה זרה וגילוי עריות
ושפיכות דמים כתיב הכא *לשון מדבר' גדולות תלים יג
וכתיב בע"ו *אנא חטא העם הזה חטאה גדולה שמות לב
בגילוי עריות כתיב *ואיך אעשה הרעה הגדול' הזאת ירמיה לט
וחטאתי לאלהים. בשפיכות דמים כתיב *גדול שם ד
עוני מנשוא. גדולות אימא תרתי. הי מיניהו
מפקת במערבא אמרי לשון תליתאי קטיל תלתא
הורגת למספרו ולמקבלו ולאומרים עליו. א"ר חמא
בר חנינא מ"ד *מות וחיים ביד לשון וכי יש יד ללשון משלי יח
אלא לומר לך מה יד ממיתה אף לשון ממיתה אי מה
יד אינה ממית' אלא בסמוך לה אף לשון אינה
ממיתה אלא בסמוך לה ת"ל *חץ שחוט לשונם ירמיה ט
אי מה חץ שחוט עד מ' ונ' אמה אף לשון עד

גדולות תרתי משמע וילמד כנגד ג' עבירות לקוד לין הכי כמי ע' נדה"י
אלא כיון דאמרינן בכולהו גיולה הי מיכייהו מפקת הלכך שבועות
כולהו אתו: לשון תליתאי שהוא שליחי ביכו לבין קנדרו שמספר גדולים גם
רע בין ג' אבות: וקטיל תליתאי שהורג למספרו ולמקבלו במשמע
ולאומרין עליו שמתוך לחיבה שמתגרין אלו באלו הורגין זה את זה שמ"ו
והורגים גופאי הדם את הרכיל ונימי שאול כהרגו ד' כוס עיר
הכהני' ושאול ודוד ודואג לפי שעל ידו היה רעב בימיו ואית דלא
מפרשי דוד אלא לאנכר בן כר שהרג על שבתך כשהרג שאול כוס
עיר הכהנים: אף לשון בסמוך לה שאם מלשין במעמד שלשתן
הורג ואם לאו לאו: חץ שחוט שהורג בדיוק כמו חץ: עד מ'
ונ' אמה לאו דוקא קאמר:

מ' ונ' אמה ת"ל שחו בשמים פיהם ולשונם תהלך בארץ וכי מאחר דכתיב שחו בשמים פיהם חץ שחוט למה לי הא קמ"ל דקטיל כחץ ומאחר דכתיב חץ שחוט לשונם מות וחיים ביד לשון למה לי (כדרבה) [כדרבא] דאמר (רבה) [רבא] דבעי חיי בלישניה דבעי מיית בלישניה היכי דמי לישנא בישא אמר (רבא) [רבה] כגון דאמר איכא נורא בי פלניא א"ל אביי מאי קא עביד גלויי מלתא בעלמא הוא אלא דמפיק בלה"ר ואמר (איכא דמשתבחא) [היכא משתבחא] נורא אלא בי פלניא דאיכא בשר' וכורי אמר (רב פפא) [רבה] כל מילתא דמתאמרה באפי מרה ליח בה משום לישנא בישא א"ל אביי כל שכן דאיכא חוצפא ולישנא בישא א"ל אנא כי הא דר' יוסי סבירא לי דא"ר יוסי מימי לא אמרתי דבר וחזרתי טז לאחורי *אמר (רבא) [רבה] בר רב הונא כל

דבעי חיי בלישניה ז"ל עסוק בתורה דכתי' עץ חיים היא למחזיקי' בה: ודבעי מיית בלישני' ז"ל ספר ל"ה כדאמרן דקטיל תליתאי: גלויי מילתא בעלמא היא (דאמר מיכאל כורא להתם דכ"ע ידעי מי קושטא קאמר מי לאו) [לשון רש"י הואיל ומיכו אומרה בלה"ר אלא מגלה לחותו שמנקם אור לכי אגל פלוני]: אלא בי פלניא דשכיחא בישרא וכורי כלו' עשיר הוא ויש לו נשר ודגים ומיכו מקוסר כלום ויכול ליהנו' לאקרי' ומיכו מהכא: דמתאמר' באפי מרא ז"ל המרגל אומרה נפסי האומר עליו: חזרתי לאחורי

מילתא דמתאמרה באפי תלתא ליה בה משום לישנא בישא מ"ט חברך חברא איתליה וחברא דחברך חברא איתליה כי אתא רב דימי אמר מ"ד *מברך רעהו בקול גדול בבקר השכם קללה תחשב לו כגון דאיקלע לאושפיוא וטרחו קמיה שפיר למחר נפיק יתיב בשוקא ואמר רחמנא ליברכיה לפלניא דהכי טרח קמאי ושמעי אינשי ואזלי ואנסי ליה. תני רב דימי אחוה דרב ספרא לעולם אל יספר אדם בטובתו של חברו שמתוך טובתו בא לידי (גנותו) [רעתו] וא"ד רב דימי אחוה דרב ספרא חלש על רב ספרא לשיולי ביה אמ' להו

*מזלי כו

לרקות חס נעל הדבר שומע שלח תמרתי שלח נפכיו חלח תמרתי כמו כן נפכיו דקסנר כל שהיה לפכיו ואין לו קשם חס נעל הדבר שומע אין נו מצוס לה"ר ח"כ שחס נאו הנעלי' ואמרו למה תמרת כן לח תזרתי כי לאמ' לח תמרתי שח נפכיהס הודיתי: דמחאמר' באפי' ג' שהנעלים תמרוה נפכי ג' המגלה תותה תיכו לה"ר שזה גילה דעתו לכתקיל' שחס מגלה לותו תיכו קושם דמידע ידע דסופו להיגלו' דקנרך קנרך תית ליה זה מגלה לקנרו וזה מגלה לקנרו עד שיודע. כתוב נספרי' משום דמברך רעהו בקול גדול בבקר השכם קללה תחשב לו כגון דמקלס וכו' ואנסי ליה שמע"פ שחלס רולה להכניס תורקיס תין כוך לו שינוחו תגודות תגודו' ויכלו חת תמוכו. ע"ח קחכסי ליה ליסטי' הזומעי' שהוח עזיר: בא לידי רעתו שמתוך כך פותק תקר ותומר מדה רעה פלונית יש נו:

תיתי לי דקיימית כל דאמו' רבנן אמרו ליה האי מי מקיימת לעולם אל יספר אדם בטובתו של חברו וכו' אמר להו לא הוה שמיע לי דאי הוה שמיע לי קיימתיה:

ט א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן על ז' דברים נגעים באים על לה"ר ועל ש"ד ועל שבועת שוא ועל גילוי עריות ועל גסות הרוח ועל הגזל ועל צרות עין. על לה"ר דכתיב *מלשני בסתר רעהו אותו אצמית. על שפיכות דמים דכתיב *(לא) [ואל] יכרת מביה יואב זב ומצורע. ועל שבועת שוא דכתיב *ויאמר נעמן הואל וקח ככרים וכתיב *וצרעת נעמן תדבק בך. על גלוי עריות דכתיב *וינגע ה' את פרעה נגעים גדולים ואת ביתו. על גסות הרוח דכתיב *(ובחוקתו) [וכחוקתו] גבה לבו עד להשחית וימעל בה' אלהיו והצרעת זרח' במצחו. ועל הגזל דכתיב *וצוה הכהן ופנו את הבית ותנא הוא כנס ממון שאינו שלו יבא הכהן ויפור ממונו. ועל צרות העין דכתיב *ובא אשר לו הבית והגיד לכהן לאמר כנגע נראה לי בבית. ותנא דבי ר' ישמעאל מי שמיוחד ביתו לו

[צרות עין שנאה עינו בחבירו וחיכו מהכה שכיניו מכליו ע"י שלה]: על לשון הרע דכתיב ביה חותו חלמית וחמרי לעיל לקלוטין ותכן חין בין מלורע וכו': [ואל יכרת מביה יואב מפני שהרג את חנכר]: הואל השנע שלקך חליצע וקץ [הרגים]: בחוכחו ובה בעוזיה מצחני: שמיוחד ביתו לו

איני והא"ר עננ' בר' ששון למה נסמכה בגדי כהונה לפרשת קרבנות לומר לך מה קרבנות מכפרין אף בגדי כהונה מכפרין וכו' מעיל מכפר על לה"ר וכו' ל"ק הא דאהנו מעשיו הא דלא אהנו מעשיו אי אהנו מעשיו אתו נגעים עליה ואי דלא אהנו מעשיו מעיל מכפר והא"ר סימון אריב"ל שני דברים אין להם כפרה בקרבנות כו':

ויקרא פ"ט ומלואים כב ובמדבר פ"ח ובהעלותך

בעא [מיניה] ר' שמואל בר (גרב) [נדב] מר' חנינא ואמרי ליה [ר' שמואל בר נדב מר' חנינא ואמרי ליה מר' יהושע בן לוי] מה נשתנה מצורע שאמרה תורה *בדד ישב מחוץ למחנה מושבו הוא הבדיל בין איש לאשתו ובין איש לרעהו לפיכך אמרה תורה בדד ישב מחוץ למחנה מושבו אריב"ל מה נשתנה מצורע שאמרה תורה ויביא *שתי צפרים לטהרתו אמר הקב"ה הוא עשה מעשה פטיט לפיכך יביא

ויקרא יג

סס ע"ג

סס יד

וחיכו מהכה לחקריס מזלו: למה נסמכה בגדי כהונה לפ' קרבנות נפרשת וחתה תלוה: מעיל מכפר על לה"ר והיכי חמר שמוש לעל לה"ר כגעים נחיס לחין לו כפר': והא לעכני נר שמון וכו' דמעיל מכפר על לשון הרע: אהני מעשיו שנח הפסד לזה על ל"ה שסיפר: [לשון רש"י אהני מעשיו שנתקוטטו על ידו וכו':] הבדיל בין איש לאשתו כדחמרינן לעיל על ז' דברים כגעי' נחיס על לה"ר וכו': מעשה פטיט (שכותן מרינה נין חיס לרעהו ומספר דברים שחינן כדחי מזה לזה)[לשון קול היולח

ויקרא יט קרבן פטיט. ת"ר *לא תשנא את אחיך בלבבך
סס יכול לא יכנו לא יסטרנו לא יקללנו ת"ל *בלבבך
בשנאה שבלב הכתוב מדבר מנין לרואה דבר
סס מגונה בחברו שחייב להוכיחו ת"ל *הוכח תוכיח
את עמיתך לא קבל מנין שיחזור ויוכיחו ת"ל
תוכיח מ"מ יכול אפילו פניו משתנים ת"ל לא
תשא עליו חטא:

יא תניא א"ר טרפון תמה אני אם יש ברור הזה
סס מי שיוכל *להוכיח אם אמר [לו] טול
גי' גמרא קיסם מבין שיניך אומרים לו טול קורה מבין
סמקבל עיניך א"ר אלעזר [בן עוריה] (*תמה אני אם יש
תוכחה: ברור הזה מי שמקבל תוכחה אמר ר"ע) תמה אני
*ליכונגמ אם יש ברור הזה מי שיודע להוכיח א"ר יוחנן [בן
כ"נ פ"ק נורי] מעיד אני עלי שמים וארץ שהרבה פעמים
ועי"ש נמהרמ"ם לקה עקיבא בן יוסף ע"י שהייתי קובל עליו לפני

בקצת]: קרבן פטיט לפרים שמזורין ולומרי' פיטפוט: יכול
(שלא בא הכתוב אלא שלא יכנו על לומריו: ולא יסטרנו על
לחייו וכו'. (ל"א יכול) לא יכנו על דבר תוכ' (יכול אפי'
מצטכין אני שמוכיחין אותו ואינו רואה לשוב שאתה חייב
להוכיחו עוד: ת"ל וכו' שלא ילבין פניו בריש: יכול אפילו
פניו משתנים יכול שיוכיחנו (בדברים) [ברגיש] להלבין פניו:
נרש"י טול קורה וכו' כלו' שאם יש לדעת שמוכיח קבור לומר לו הכי
נגמ' גי' עבירה פלונית שבידך יכול להשיבו גדולה עבירה יש בידך
מחרת ועי"ש לומר שכולם רשעים: שיודע להוכיח שלא ישא עליו חטא על
לינון פניו: קובל עליו כשהייתי רואה בו דבר גנאי:

כ"מ ר"פ נדרי מזלי ט

*רבן גמליאל וכל שכן שחוסיף בי אהבה לקיים מה שנאמר *אל תוכח לץ פן ישנאך הוכח לחכ' ויאהבך בעא מיניה ר' יהודה בריה דר' שמעון (בן פזי) תוכחה לשמה וענוה שלא לשמה הי מינייהו עדיפא א"ל מי לא מודית דענוה לשמה עדיפא דאמר מר ענוה גדולה מכולן שלא לשמה נמי עדיפא דאמר רב יהודה אמר רב לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אע"פ שלא לשמן שמתוך שלא לשמן בא לשמן היכי דמי תוכחה לשמה וענוה שלא לשמה כי האי דרב הונא וחייא בר רב הוו יתבי קמיה דשמואל א"ל ר' חייא בר רב חזי מר דקא מצער לי רב הונא קבל עליה דתו לא מצער ליה בתר (דנפל) [דנפק] א"ל הכי והכי קא עביד א"ל אמאי לא אמרת לי' באפיה א"ל חס לי דליכספיה ורעיה דרב על

תוכחה לשמה לסס שמים: וענוה שלא לשמה שעושה עלמו עכיו שלין רולה להוכיקו ולוחה עכוה שלא לסס שמים היא [שלא שלא יסכלכו]: דאמר מר וענוה גדולה מכלם נפ"ק דע"ז דל"ר פנקס טהרה מביאה לידי קדושה קדושה מביאה לידי זריזות וכו': א"ל קיים לשמואל חזי מר דקא מלער לי רב הונא שמכה וקונט לוחי: בתר דנפק קיים: א"ל רב הונא לשמואל הכי עביד והכי עביד על מעשיו שלין מהוגין הייתי מלערו והייכו עכוה שלא לשמה שלא רלה לקטרוג נפכיו וכרלה מסוס עכוה והוא לא היה מכיר מסוס עכוה שלא שלא רלה להלבין פכיו וזו היא תוכחה

ידאי. עד היכן תוכחה רב אמר עד הכאה
ושמואל אמר עד קללה ר' יוחנן אומר עד נויפה
אמר רב נחמן בר יצחק שלשתן מקרא אחד
ט"ס כ דרשו שנא' *ויחר אף שאול ביהונתן ויאמר לו
ט"ס בן נעות המרדו' וכתיב *ויטל שאול את החנית
עליו להכותו מאן דאמר עד הכאה דכתיב להכותו
ט"ס מ"ד עד קללה דכתיב *לבשתך ולבשת ערות
אמך. ומ"ד עד נויפה דכתיב ויחר. ולמ"ד עד
נויפה והכתיב הכאה וקללה שאני התם דאגב
חביבותא יתירת' דהוה ליהונתן בדוד מסר נפשיה
טפי. עד היכן לא ישנה אדם מאכסניא שלו
רב אמר עד הכאה ושמואל אמר עד שיפשילו
כליו לאחוריו בהכאה דידיה כולי עלמא לא פליגי
בהפשלת כליו לאחוריו כולי עלמא נמי לא פליגי
כי פליגי בהכאה דרביתהו מר סבר כיון דלדידיה

לעמה שהוכיחו שלח נפכי שמואל שלח להלנין פניו: עד היכן
תוכחה עד כמה חדם חייב להוכיח לקנרו: עד הכאה שיכנו
המתוכח למוכיח: [עד קללה שיקלל את המוכיח]: עד נויפה
שגוער בו על שמוכיחו: ושאני התם דאגב חביבותא וכו'
ולמ"ד כמי עד קללה חיכח לתרולי הכי: עד היכן לא ישנה
וכו' דחמור לחדם לנחת מאכסניח שלו לדור עם חקר: עד
הכאה שיכנו בעל הבית שחיכו רוכה שידור עמו: עד שיפשיל
שיוציח כליו מן הבית: לא פליגי דתרוייהו מודו דמיחן וחילך
רשאי לשבות: בהכאה דרביתהו שהכה את חמתו של חורף:

לא קא מצע' ליה מאי נפקא ליה מינה ומ"ם
אתי לאיטרודי וכל כך למה דאמר מר אכסנאי
פוגם ונפגם:

אמר רב יהודה אמר רב מנין שלא ישנה אדם יב
מאכסניא שלו מן התורה שנאמר *(אל) סס
[ער] המקום אשר היה שם אהלו בתחלה ר' ילקוט יג
יוסי בר' חנינא אמר מהכא *וילך למסעיו מאי סס
ביניהו איכא ביניהו אכסני' דאקראי א"ר יוחנן
מנין שלא ישנה אדם מאומנות אבותיו שנאמר
*וישלח המלך שלמה ויקח את חירם מצור בן מ"ל ו
אשה אלמנה הוא ממטה נפתלי ואביו איש צורי
חרש נחשת וימלא את החכמה ואת התבונה ואת
הדעת לעשות (בכל מלאכת נחשת) [כל מלאכה
בנחושת] ואמר מר אמיה מדבית דן (דכתיב)
[וכתיב] *ואתו אהליאב בן אחיסמך למטה דן חרש: שמות לה

וכל כך למה למימרו שלין רשלי לשכות' עד שילערכו כל כך:
אכסנאי פוגם את נעל הבית שיולח הימכו שלומרים נכי לקס
כמה רעיס עסקיו של נעה"ב שלין מכסכלי זה יכול לדור עמו:
ונפגם כמי שלומרים נכי לקס כמה רעיס עסקיו של מכסכלי
זה שלין נעל הבית יכול [לדור] עמו:
איכא ביניהו וכו' למ"ד מחזר היה סס לקלו בתקלה משמע
מכסכיל דקנוע לגל מכסכיל דלרעלי מותר לשכות ולמ"ד
מן וילך למסעיו לפילו מכסכיל דלקרלי שהקרה לו במסעו
כדרכו כגון שנקעה לו קמה: אמיה סס לגי קירס מלוד מדן

יג עד היכן תכלית יסורין [א"ר אלעזר] כל שארגו לו
סס בגד ללבוש ואינו מתקבל עליו מתקיף לה
(ר') [רבא] ועירא ואיתימא ר' שמואל בר נחמני
גדולה מזו אמרו אפי' נתכונו למווג לו בחמין
ומזגו לו בצונן בצונן ומזגו לו בחמין ואת אמרת
כולי האי מר בריה דרב דימי אמר אפי' נהפך לו
חלוקו רבא אמר ואיתימא [רב חסדא ואיתימא]
ר' יצחק ואמרי לה במתניתא תנא אפי' הושיט
ידו לכים ליטול שלש ועלו בידו שחים ודוקא
שלש ועלו בידו שחים אבל שחים ועלו שלש
לא דלא אית טירחא למשדייא וכ"כ למה דתנא
דבי ר' וישמעאל כל שעברו עליו מ' יום בלא
יד יסורין קבל עולמו במערבא אמרי *פורענות
מודמנת לו תניא ר' אליעזר הגדול אומר אלמלא
בא הקב"ה עם אברהם יצחק ויעקב בדין אינן
ס"ק יכולין לעמוד מפני התוכחה שנא' *ועתה התיצבו

היה ותהליכת בן תקיסמך שהיה חומן היה מזן לפיכך לא שיכה
קירס מקומכות קנותיו שהיו נעלי לומכות:

עד היכן תכלית יסורין מהו דבר פקות שבייסורין שקבוע יסורין:
ואין מתקבל עליו שאין כמדתו ומלטער יותר: למזוג לו
כוס יין קי שמיס חמין: נהפך לו חלוקו שלא לנטה כסדר ולריך
להופכו ולפושטה: ג' פרוטות ועלו בידו שהיה דטרק ליטול
ר' נתי"ן, פרוטה שלישית: וכל כך למה כלו' למאי הלכתא הוו יסורין:
נגמ' קיבל עולמו ואין לו חלק לעוה"ב: אין יכולין לעמוד לומר
זה שכוי'

ואשפטה אתכם לפני ה' את כל צדקות ה' אשר עשה אתכם ואת אבותיכם:

*זה דור דורשיו מבקשי פניך יעקב סלה פליגי יד בה ר' יהודה נשיאה ורבנן חד אמר דור לפי פרנם וחד אמר פרנס לפי דורו למאי הלכתא אילימא למעליותא דמר סבר אי מעלי דרא מעלי פרנס מר סבר אי מעלי פרנס מעלי דרא הא איכא יהויקים דלא מעלי ודריה מעלי והא איכא צדקיהו דהוה מעלי ודריה לא הוה מעלי דא"ר יוחנן משום רשב"י מ"ד *בראשית ממלכת יהויקים בן יאשיהו מלך יהודה (*ובראשית ממלכת צדקיהו מלך יהודה) בקש הקב"ה להחזיר את העולם לתוהו ובוהו בשביל יהויקים וכיון שנסתכל בדורו נתישבה דעתו בקש הקב"ה להחזיר את העולם לתוהו ובוהו בשביל דורו של צדקיהו וכיון שנסתכל בצדקיהו נתישבה דעתו אלא לענין חוקפא וניחותא קאמרינן:

זאין לדס לדיק בארץ: ואת אבותיכם אלף עמהם עשה לדקה אלא כתוכך עמהם נדין:

מ"ד זה דור דורשיו דמקים דור לדורניו: מעליותא לענין זכילות: מאי שנא דכתיב ביהויקים וצדקיהו בראשית לפי שניקם הקב"ה להפך מעשה נרחנית נימיהם: לענין חוקפא כעם: וניחותא עכוה אם הדור עז הקב"ה מעמיד עליהם פרכם עז ואם הדור כוחין זה לזה הקב"ה מעמיד עליהם פרכם שמכניגם נבקת. ומ"ד דור לפי פרכם מפרש אייפכא דאקר פרכם אימנכא:

ילמיהו ס"ס כ חלק ו"ס כמהל"ק

מלי' מ

שום היתומים

פרק ששי

כג משנה המקדיש נכסיו והיתה עליו כתובת אשה ר"א אומר כשיגרשנה ידור הנאה וכו'.
[כיוצא בדבר ארשב"ג אף הערב לאשה בכתובתה והיה בעלה מגרשה ידירנה הנאה שמא יעשה קינוניא על נכסים שלזה ויחזור את אשתו].
גמ' משה בר עצרי ערבא דכלהיה הוה רב הונא בריה צורבא מרבנן הוה ורחיקא ליה מילתא אמר אביי ליכא דנסביה עצה לרב הונא דליגרשה לדביתהו ותיחבע כתובתה מאביה וליהדר' מהדרי. א"ל רבא והאנן ידור הנאה תנן. ואביי אטו כל דמגרש בב"ד מגרש לסוף איגלאי מלתא דכהן הוה אמר אביי בתר עניא אולא עניותא ומי אמר אביי הכי והאמר אביי איזהו רשע ערום זה המשיא עצה למכור נכסים כרבן [שמעון בן] גמליאל בריה שאני וצורבא מרבנן שאני:

ידור הנאה ידור שלא יזכירנה לעולם דשמא מצוי ערמה מגרש לה שתגבה כתובתה מן ההקדש ויזכירנה: [קינוניא ערמה:] אטו כל דמגרש בב"ד מגרש שיאמרו לו דור הנאה ילך ויגרשנה ויגרשנה: דכהן הוה רב הונא ואי הוה מגרשה לא מצי למהדורי: (כר"ג) [כרשב"ג] נמסכת כתובות האומר נשאת מיתה נכסי

[פיסקא] המקדיש נכסיו מעלין לו תפילין. ההוא כד
גברא דזבן לנכסיה אתא לקמיה
דרב ויימר א"ל סליקו ליה תפילין מאי קמ"ל
מתני' היא המקדיש נכסיו מעלין לו תפילין מהו
דתימא התם הוא דסבר מצוה קא עבידנא אבל
לענין ובוני מצוה דגופיה לא וכן איניש קמ"ל:

המוכר את שדהו

פרק תשיעי

א"ר יוסי בר חנינא בא וראה כמה קשה אבקה טו
של שביעית אדם נושא ונותן בפירות ל
שביעית לסוף מוכר את מטלטליו שנא' *בשנת ע"ב
היובל הזאת תשובו איש אל אחוזתו וכתי' *וכי ויקיל כה
תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך דבר סס
קידושין
לך ולקריך לפלוכי וירד הרחמן ומכר ולכל (ר"ג) [רשב"ג] לומר ויב"ם
אין לבני חלק מה שמייר רחמנן וה"כ הוי רשע ערום: נמהדם"ס
[המקדיש נכסיו תפילין נכלל נכסיו: מעלין לו תפילין ופודה
אותן]: סליקו ליה תפילין קלנו לו תפילין מרחמנו
עד שיפדם נדמים: מצוה קא עבידנא דיהיבנא לנדק הבית
הילכך לכל נכסיה הוה לעתיה:
אבקה של שביעי' עושה סמורה בפירות שביעי' ולהכי קרי ליה
חנק שחין זו עיקר מלותה של איסור שביעית: וכתיב וכו'
וסמיך ליה וכי תמכרו ממכר ודרשינן סמוכין והכי אמר רקמ'

הנקנה מיד ליד לא הרגיש לסוף מוכר את שדותיו
שנא' וכי ימוך אחיך ומכר מאחוזתו לא בארץ
ויקיל כה לידו לסוף מוכר את ביתו שנא' *ואיש כי ימכור
בית מושב. מאי שנא התם דקאמר לא הרגיש
ומאי שנא הכא דקאמר לא באת לידו כדרב
הונא דאמר רב הונא כיון שעבר אדם עבירה
ושנה בה נעשית לו כהיתר לא באת לידו סוף
שמוכר את בתו שנאמר *וכי ימכור איש את בתו
לאמה ואע"ג דבתו לאו בהאי עניינא כתיב ניחא
ליה לאיניש דלובון ברתיה ולא נוויף ברביתא
דאלו התם מיגרעא ואולא והכא קא מוספא

חס לא תזמרו מלות יובל סופכם למכור מטלטלים וכלי תזמים:
(הנקנה מיד ליד דהייכו מטלטלין:) [לא הרגיש לא כזדעזע
לצוד מן העניין]: (מאי שנא דקאמר לא הרגיש וכו' דמזמע
זאס יודע זעזה עניינה פורם ונאת לידו ר"ל לא עלה על לבו
זעזה עניינה: מיגרעא ואולא זיולאה נכערות נלא פליון:
הנמכר לע"ז לקטוב עליס:)[זהולבון רש"י לא באת לידו מזמע
זלא יעלה על לבו זיהא עוזה זוס עניינה: נעשית לו כהיתר
דומה נעיניו כהיתר הילכך נריזא דלא עבר עדיין אלא פעם
אאת תכי הרגים דמזמע זהיה יודע וכותן אל לבו זהיה עובר
אבל לא כרתע מן העניינה ועזאה ובפעם זכיה תכי לא נאת
לידו זאפילו על לבו אין עולה זתהא עניינה: ניחא ליה לאינש
דליובון ברתיה ולא לוויף ברביתא דרבית כתיב בהאי ענייכא
דכתיב אל תקח מאתו כסף ותרבית וגו' הא ולאי מקמי הכי כבר
זבנה לברתיה דבהכי ניקא ליה: פדיון בתו מגרעת ואולא

ואולא לא באת לידו סוף שילוה ברבית שנא'
*וכי ימוך אחיך וכתיב *אל תקח מאתו נשך ויקיל כה
ותרבית לא באת לידו סוף שמוכר את עצמו סס
שנא' כי ימוך אחיך עמך ונמכר לך לא לך אלא
לגר [שנאמר לגר] ולא לגר צדק אלא לגר
תושב [שנאמר לגר תושב] משפחת גר זה נכרי
כשהוא אומר לעקר זה הנמכר [ונעשה משרת
לע"ז עצמה]:

משנה הגיע יום י"ב חדש ולא נגאלה היתה טז
חלוטה לו אחד הלוקח ואחד הניתן לו **לא**
במתנה שנאמ' *לצמיתות *בראשונה היה נטמן יום ויקיל כה
י"ב חדש שתהא חלוטה לו התקין הלל (הזקן) שיהא סס ע"ב
חולש את מעותיו בלשכה ויהא שובר את הדלת

[Hebrew text illegible]

(תרגום לצמיתות לחלוטין וכן ויקלטו ממכו עכיכו קלטו העכין
ומכו לותו דין פסוק וחתוך): היה נטמן הלוקח ביום י"ב
קודם כדי שלא ימלקחו מוכר ליתן לו מעותיו והוא קלוט לו:
[שיהא חולש כמו קולם על גויס וכלגרסינן מטילין קלגיס על
הקלגיס שיהא מטיל מעותיו ללשכה שבעזרה: ויהא שובר את
הדלת של בית שמכר וכיכוב]:

ונכנס אימתי שירצה והלה יבא ויטול את מעותיו:

יז *ויעשו כל הקהל השבים מן השבי סוכות וישבו
לב בסוכות כי לא עשו מימי ישוע וגו'
ע"כ אפשר בא דוד ולא עשה סוכות (בא שלמה ולא
נחמיה ח עשה סוכות) עד שבא עזרא אלא מקיש ביאתם
בימי עזרא לביאתם בימי יהושע בן נון מה ביאתם
בימי יהושע מנו שמיטין ויובלות וקדשו ערי חומה
(ונתחייבו בתרומות ומעשרות) אף ביאתם בימי
ע' נגמ' עזרא [וכו' *ואידך דבעי רחמא על יצרא דע"ז
לג ובטלין ואגין וכותה עליהו כי סוכה]. **ויאמר
מ"נ כג מה הציון הלז אשר (אנכי) [אני] רואה ויאמרו
אליו אנשי העיר הקבר איש האלהים אשר בא
מיהודה [ויקרא את הדברים האלה אשר עשית
על המזבח בית אל] וכי מה טיבו של ואשיהו
בבית אל אלא כשהחזירן ירמיהו ואשיהו מלך
תוספ' עליהם רב נחמן בר יצחק אמר מהכא *גם יהודה
שת קציר לך בשובי שבות עמו:

אלא מקיש ביאתם בימי עזרא להא כי לא עשו לקו מסוכות
מהדר מלא ה"ק כי לא עשו מה שעשו עכשיו מימות
יהושע ומלי כיהו קידום הארץ: מנו שמיטין התקילו למכות
ע' רש"י שמיטין וכתקיינו במעשר: (מה טיבו של ואשיהו בבית אל
נגמ' והלא בית אל ממלכי ישראל היה ויאשיהו מלך יהודה היה
בשיכוי כשהחזיר ירמיה לישראל מהגולה:) קציר קלין דכו"ן מתקלסף
נרי"ם כלכתיב כנוכד רחלר כנוכד נחלר:

מסכת תמורה

פרק ראשון

[אמר רב אידי בר אבין] אמר רב עמרם א"ר ג
יצחק א"ר יוחנן [ר' יהודה אומר] משום
ר' יוסי הגלילי כל לא תעשה שבתורה עשה בו
מעשה לוקה לא עשה בו מעשה פטור חוץ
מנשבע וממיר ומקלל חברו בשם אע"פ שלא
עשה מעשה חייב. משום ר' יוסי בר"ח אמרו אף
המקדים תרומה לבכורי'. נשבע מנ"ל א"ר יוחנן
משום (ר"מ) [רשב"י] אמר קרא *כי לא ינקה זחות כ
ה' את אשר ישא את שמו לשוא ב"ד של מעלה
*אין מנקין אותו אבל ב"ד של מטה מלקין ומנקין סם ע"ב
אותו א"ל רב פפא לאביי ואימא לא תהוי ליה
נקיות כלל א"ל א"כ ליכתוב קרא לא ינקה ולישתוק
ה' למה לי ב"ד של מעלה הוא דאין מנקין אותו
אבל ב"ד של מטה מלקין ומנקין אותו:
המקלל את חברו בשם מנ"ל א"ר אלעזר א"ר סס
אושעיא אמר קרא *אם לא תשמור דנדי' כח
וכתיב *והפלא ה' את מכותך הפלאה זו אינו סס
נשבע מנ"ל דלוקה: נקיות כלל דלין מלקין לאותו ב"ד
שלמטה:
אם לא תשמור לעשות וגו' עד ליראה את ה' זיתירת שלח
להוליך את השם לנטלה וכן מקלל את חברו בשם מוליכו
לנטלה וכתיב והפלא ה' את מכותך זיטול מכות והייכו מלקות:

דנ"י כה יודע מהו כשהוא אומר *והפילו השופט והכהו
לפניו הוי אומר הפלאה וו מלקות אימר אפילו
שמות כג שבועת אמת בהדיא כתיב *שבועת ה' תהיה בין
שניהם אימא ה"מ לפיים את חברו אבל מילקא
דנ"י ו לילקא לא מציית אמרת דהא כתיב *ובשמו תשבע
ההוא מיבעי ליה לכדאמר רב גידל אמר רב מנין
תל' קיט שנשבעין לקיים את המצוה שנ' *נשבעתי ואקיימה
לשמור משפטי צדקך הא כתיב קרא אחרינא
דנ"י י *ובו תדבק ובשמו תשבע אלא למאי אתא למקלל
את חברו בשם:

יש בקרבנות פרק שני

יד [כי סליק רב דימי אשכחיה לרב ירמיה דיתיב

אפילו שבועת אמת דקא מזהיר קרא דאפילו שבועת אמת לא
ליעבוד בע"ז ואי עניד והפלא איטול מלקות: בהדיא כתיב
דברי למיענד: לפיים חברו אלא יהא תובעו ממון אבל מילקא
לילקי הואיל ומניח עלמו לידי שבועה: ובשמו תשבע דשבועת
אמת אריא למענד: לקיים המצות כדי אלא יוכל לקזור נו:
שנא' נשבעתי ואקיימה וגו' ואהכי מילטריך להי קרא ודשמו
תשבע לשמועינן דכשבע לקייס את המלוה [מותר]: הא כתיב
קרא אחרינא ובשמו תשבע קד נוחתקן וקד נוהיה עקב קד
מבעי ליה דכשבע לקייס את המלוה וקד לשבועת אמת: אלא
למאי אתא להי חס לא תשמור וגו': למקלל את חברו בשם
דולהי לקי לא"ג אלא עניד מעשה:

וקאמר משמיה דר' יהושע בן לוי מנין לנסכים הבאי' עם הובח שאין קריבי' אלא ביום ת"ל *ולנסכיב' מדבי כט
ולשלמיכם מה שלמים ביום אף נסכים ביום
אמר אי אשכחיה דכתיב איגרתה שלחיה לרב
יוסף וכו' *ואי הות ליה איגרתא מי אפשר סס ע"ב
למישלחא והא א"ר אבא בריה דר' חייא בר
אבא א"ר יוחנן כותבי הלכות כשורפי התורה
והלמד מהן אינו נוטל שכר] דרש ר' יהודה בר
נחמני מתורגמניה דריש לקיש כתוב אחד אומר
*כתב לך את הדברים האלה וכתוב אחד אומר שמות לד
*כי ע"פ הדברים האלה לומר לך דברים שבעל סס
פה אי אתה רשאי לאומרם בכתב ושבכתב אי
אתה רשאי לאומרם על פה ותני דבי ר' ישמעאל
כתב לך את הדברים האלה. אלה אתה כותב
אבל אי אתה כותב הלכות אמרי דילמא מלתא
חדתי שאני דהא ר' יוחנן ור"ל מעייני בספרא
דאגדתא בשבתא ודרשי הכי *עת לעשות לה' תלי' קיס

[אמר רב דימי: אי אשכחיה סס הייתי מולק קדס הייתי כותב
קגרת והייתי שולק לרב יוסף לבבל: כשורפי התורה
(שמלילין) [שאין מלילין] לותן בשבת מפני הדליקה ל"ח שאסור
לשהותן כתובים דתורה שבע"פ היא: והלמד מהן מתוך
הספרים]: חדתי קדשים שלא היו יודעים לתרץ הגרייתות קדתי
לקדם דבר כגון זו שקדשה היא: [מעייני בספרא דאגדתא
שלא ישתכחו]: עת לעשות לה' כשעושין הדבר לשם קונות ה'
רקוי להפר תורתך:

הפרו תורתך אמרי מוטב תיעקר תורה ואל תשתכח תורה מישראל:

סס מי איכא למ"ד דנויר לאו נידר ונידב הוא והכתיב ש"נ טו *ויהי מקץ ארבעים שנה ויאמר אבשלום אל המלך אלכה נא ואשלם את נדרי אשר נדרתי לה' בחברון כי נדר נדר עבדך וגו' מאי לאו אקרבן לא אעקר נדרו קאמר עקר נדרו בחברון הוה והלא בגשור (הוא) [הוה] אמר רב אחא [ואיתימא רבה בר רב חנן] לא הלך אבשלום אלא להביא כבשים מחברון הכי נמי מסתברא דאי תימא לאקרובי הוא דאויל שביק ירושלים ואויל ומקריב בחברון ואלא מאי להביא כבשי' מחברון האי אשר נדרתי לה' בחברון מחברון מבעי ליה אלא לעולם לאקרובי ודקא קשיא לך

אשר נדרתי לה' בחברון מסמע בקנרון חלך ותחלמה סס כדרי וההוח כדר כזירות הוה לחנחלוס כזיר עולס היה ומחלחיס לחלחיס יוס היה מגלח ומניח קרנן ומהלך להקריב קרנכות כזירותיו בקנרון להיח נמח יקיל שמע מיכה כידרוכידב הוח: אעיקר נדרו קאי הלי בקנרון וה"ק חלכה כח לנמה גדולה בגנעון להתס הוח מזנח שעשה משה ותחלמה כדרי שכדרתי בקנרון חנל לח שניח הקרנן בקנרון: והא בגשור וכו' דכתיב כי כדר כדר עבדיך בשבתי בגשור וגו': להביא כבשים ולהקריבס שוב בנמה גדולה וה"ק תחלמה חת כדרי כלו' תחלמה חת כזירותי וחגלח ומקנרון חניח הכנחיס ולהכי פריך מקנרון מנעי ליה: בחברון נו כנחיס שמכיס נמס' מנקות: אלא לעולם לאקרובי

אמאי שביק ירושלים ומקריב בחברון תקשי לך
גבעון דמקום קדוש הוא אלא כיון שהותרו הבמות
כל היכא דבעו מקריב :

ארבעים שנה למאן תניא ר' נהוראי אומר משום סס
ר' יהושע מקץ מ' שנה ששאלו להם
מלך דתניא אותה שנה ששאלו להם מלך עשירית
של שמואל היתה *י' שני' מלך שמואל בעצמו טו
שנה א' שמלך שאול ושמואל ושתים שמלך שאול
בעצמו ול"ו שמלך דוד :

במתניתא תנא כל אשכולות שעמדו לישראל סס ע"ג
מימי משה עד שמת (יוסי) [יוסף]
בן יועזר איש צרידה לא היה בהם שום דופי
מכאן ואילך היה בהם [שום] דופי והתניא מעשה
בחסיד [אחד] שהיה גונח מלבו ושאלו לרופאי'
ואמרו אין לו תקנה עד שיינק חלב רותח שחרית
והביאו עז וקשרו לו בכרעי מטתו והיה יונק ממנה
חלב למחר נכנסו חבריו לבקרו כיון שראו עז
אמרו ליסטים מוויין בתוך ביתו ואנו נכנסים
לבקרו ישבו ובדקו ולא מצאו בו עון אלא
של אותה העז בלבד ואף הוא בשעת מיתתו אמר
יודע אני בעצמי שאין בי עון אלא של אותה העז

לכזירות נגמת יקיל : חקשי לך גבעון דסס מזבח בעזה מזה :
דופי קס"ד דופי של קטח לא היה בחכמות בעמדו פרכסים
על ישראל : גונח לועק מכאב לבו כמו גכוכי גגך דלימיה
דסיסרא : לסטים מוויין בהמה דקה אין יכולין לטומרה והולכה

בלבד שעברתי על דברי חברי שהרי אמרו חכמים
אין מגדלין בהמה דקה בא"י וקי"ל כל היכא
דאמרינן מעשה בחסיד אחד או ר' יהודה בן בבא
או ר' יהודה בר אילעאי ורבנן בתר (יוסי) [יוסף]
טז בן יועזר איש צרידה דרי דרי הוו *א"ר יוסף
דופי של סמיכה קתני והא (יוסי) [יוסף] בן
יועזר גופיה מיפלג פליגי בסמיכה כי איפליג בה
בסוף שניה דבציר ליבא:

א **אמר** רב יהודה אמר שמואל שלשת אלפים
סס הלכות נשתכחו בימי אבלו של משה
דנדים ל אמרו לו ליהושע שאל אמר להם *לא בשמים
נמדב' לו היא אמרו לו לשמואל שאל אמר להם *אלה
המצות שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה א"ר

ורועה בשדות לקריס: ורבנן והכך דנכן ר"י בר אלעאי ור"י בן
בנאי: בתר (יוסי) [יוסף] בן יועזר דרי דרי הוו כלו' לקר
יוסי [יוסף] בן יועזר היו אלו לקר דורות הרבה וקתני דלא
אלאו בהם עון אלמא לא היה בהם דופי: דופי של סמיכה דעד
(יוסי) [יוסף] ב"י לא נאלקו בסמיכה ולא בשום דבר שעדין לא
נתמעט הלב ולהכי נקט סמיכה דהיא היתה מקלוקת ראשונה
שנאלקו בו חכמים מעולם (ומיוסי) [ומיוסף] ב"י ואילך היה
בהן דופי של סמיכה שנאלקו בסמיכת שלמים ד"ט כדאמרינן
בקגיגה שמאי אומר לסמוך והלל אומר שלא לסמוך: והא יוסי
[יוסף] גופיה איפליג ביה בפ' קגיגה: דבציר ליבא
שנתמעט הלב בסוף שנותיו כשתכקו:

יצחק נפחא אף חטאת שמתו בעליה נשתכח בימי אבלו של משה אמרו לפנחס שאל אמר להם [לא בשמים היא א"ל לאלעזר שאל אמר להם] אלה המצות שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה א"ר יהודה אמר רב בשעה שנפטר משה רבינו לג"ע א"ל ליהושע שאל ממני כל ספקות שיש לך א"ל רבי כלום הנחתיך שעה אחת והלכתי למקום אחר לא כך כתבת [בי] *ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל מיד תשש כחו של (משה) [יהושע] ונשתכחו ממנו ש' הלכות ונולדו לו ת"ש ספקות ועמדו כל ישראל עליו להורגו א"ל הקב"ה לומר לך אי אפשר לך וטורדן במלחמה שנ' *ויהי אחרי מות משה [ויאמר ה' וגו'] (וכתיב *בעוד שלשת ימים הכינו לכם צדה וגו') במתניתא תנא אלף ות"ש ק"ו גורות שוות ודקדוקי סופרים נשתכחו בימי אבלו של משה א"ר [אבהו] אעפ"כ החזירן עתניאל בן קנז מתוך פלפולו שנ' *ויולכד' עתניאל בן קנז אחי כלב ויתן לו את עכסה בתו לאשה ולמה נקרא שמתו בעליה שהפרים' ולא הספיק לקרבה עד שמת אם תקרב אם לאו: *)תשש כחו של משה כלטער על שהיה גדול כמותו: ועמדו כל ישראל להרגו עד שיאמר להם: ודקדוקי סופרים כגון דאמרי' ט"ו כתים פוטרות לרומיהן י"ג דברים נאמרו בנגלת עוף טהור מכאוס יקד שלא ישתכחו ואותם שלא מכאוס יקד כאלו נשתכחו בימי אבלו של משה: [ויולכדה עתניאל

יש מי שגורס בגמרא כאן ענין נוסף ע"פ הנמצא בתוספתא שם ובמקבילות שם ובמו"ק שם ובירושלמי שם ובמדרש תנחומא פרשת כי תשא סי' ל"ג ובמדרש תהלים מזמור ק"ו ובמדרש משלי פרק ל"א ובמדרש שמואל פרשה ל"ג ובמדרש אגדה פרשת ויקהל ובמדרש הגדול שמות לג יהושע ט ל"ב ל"ג

שמה עכסה א"ר יוחנן שכל הרואה אותה כועס
יהושע טו על אשתו. *ויהי בבואה ותסיתהו לשאול מארת
אבי' (ה)שדה ותצנח מעל החמור וגו' אמר רבא
א"ר יצחק אמרה לו ומה חמור זה כיון שאין לו
מאכל [באבוסו] מיד צועק אף אשה כיון שאין
טז לה תבואה [בתוך ביתה] מיד צועקת. *ותאמר
(הבה) [תנה] לי ברכה כי ארץ הנגב נתתני
[בית שמנוגב מכל טובה] ונתת לי גולות מים
סוטה פ"ק אדם שאין בו אלא תורה בלבד ויתן לה (כלב)
ועי"ש את גולות עליות ואת גולות תחתית אמר לה מי
נמהרש"ל (שכל רוי עולם) [שדר] עליונים ותחתונים (שלו)
יבקש ממני מזונות. וכלב בן קנז הוא והא בן
יפונה הוא מאי יפונה שנפנה מעצת המרגלים
ד"ה מ נ ואכתי [בן קנז] בן חצרון הוא דכתיב *וכלב בן
חצרון הוליד את עזובה (אמרי) [אמר רבא] חורגיה
דקנז הוה דיקא נמי דכתיב בן יפונה הקניזי ולא
כתיב בן קנז ש"מ. תניא הוא עתניאל היא יעבץ
ומה שמו יהודה אחי שמעון שמו עתניאל שענאו

לקריית ספר ומאי קריית ספר הלכות] : כועס על אשתו מרוב
יופיה של עכסה : [וחצנח לשון לווקה לועקת] : שאין בו אלא
תורה בלבד שהתורה נקראת מים ועתניאל לא היה עשיר אלא
מכס (והייכו דכתיב קרית ספר) : [מנוגב קרב ויבש מכל טוב :
גולות מים התורה כלומר אלמד שהתור' גלויה לו] : (שכל רוי
עולם וכו' שהתורה גלוי' לו) : [יבקש ממני מזונות להאי ואלא
לא ילטרך דכתיב נה היתה כלכיות סוכר וגו'] : חורגו בן אחותו :

אל יעבץ שיעץ ורבץ תורה בישראל ומנ"ל דענאו
אל דכתיב *ויקרא יעבץ לאלהי ישראל (ויאמר) ד"ה א ד
[לאמר] אם ברך תברכני גו' אם ברך תברכני
בתורה והרבית את גבולי בתלמידים והית' ידך
(עמדי) [עמי] שלא ישתכח תלמודי מלבי ועשית
(לי) מרעה שיודמנו לי רעים כמותי לבלתי עצבי
שלא ישגבני יצה"ר (מלשונות עצבי אם עשית
בי) [מלשנות ואם אתה עושה] כן מוטב ואם
לאו הריני הולך בנסיסי לשאול מיד ויבא אלהים
את אשר שאל כיוצא בדבר אתה אומר *רש ואיש משלי כט
חכמים נפגשו מאיר עיני שניהם ה' בשעה שתלמיד
הולך אצל הרב ואומר לו למדני תורה אם מלמדו
(תורה) מאיר עיני שניהם ה' (ואם מלמדו הקב"ה
מחכים לשניהם) ואם לאו *עשיר ורש נפגשו משלי כב
עושה כלם ה' מי שעשאו חכם לזה עושה אותו
טפש טפש עושה אותו חכם זו משנת ר' נתן ר'
יהודה הנשיא אומר אם ברך תברכני בפריה
ורביה והרבית את גבולי בבנים ובבנות והיתה
ידך עמדי במשא ובמתן ועשית (לי) מרעה שלא
שלא ישגבני יצר הרע (מלשונות) [מלשנות] שלא יגטלני
מלימוד תורה: בנסיסי לשאול נעלנוכי לקבר והריכי מת
ויתעלנו מתרגמי' ומתכסיסו: [כיוצא בדבר אתה אומר שכל
המוסר עלמו לקזר לקר תורה ממלאין לו משלותיו]: חכמים
ניכוכי שלכו חכם גמור: [מאיר עיני שניהם שלף הרב לריך
עדיין לימוד ומלמדו הקב"ה: עושה שניהם עכשיו הוא מתקיל

יהא בי מיחוש ראש ומיחוש אונים ומיחוש עינים לבלתי עצבי שלא ישגבני יצה"ר (מלשונות עצבי) [מלשנות] אם אתה עושה (בי) כן מוטב ואם לאו הריני הולך בנסיסי לשאול ויבא אלהים את אשר שאל כיוצא בדבר אתה אומר רש ואיש תככי' נפגשו וגו' בשעה שעני הולך אצל בעה"ב ואומר פרנסני אם מפרנסו מוטב ואם לאו עשיר ורש נפגשו (מאיר עיני שניהם ה') [עושה כולם ה'] מי שעשאו עשיר לזה עושה אותו עני עני לזה עושה אותו עשיר:

מסכת כריתות

פרק ראשון

א ו גויות מימי יס ע"ב

א אמר להו רב משרשיא לבניה כי בעיתו (למיעל) [למיזל] למגמר קמי רבכון גרסו מעיקרא מתניתין והדר עולו (גבי) [קמי] רבכון וכו"*: אמר מר כשהוא שוחק אומר היטב הדק הדק היטב מסיוע ליה לרבי יוחנן דאר"י כשם שהדבור רע ליון כך הדבור יפה לבשמים:

לעזותם קדמים לזה קכס ולזה טיפס: כיוצא בדבר וכו' שהמדקס על מזוכותיו ועל נרכיו שכזקקין לו מן השמים למלא משאלותיו]:

היטב הדק הדק היטב המסוכה אומר כן לשוקק: דבור רע ליון נמסכת מכקות נפרק כל הקרבנות:

ת"ר פטום הקטורת הצרי והצפורן וכו' *א"ר ב
יוחנן י"א סמנין נאמרו לו למשה (מסיני) סס ע"ח
[בסיני] א"ר הונא מאי קראה *קח לך סמים סס ע"ב
וגו' [וכו']. אמר רב (חמא) [חנא] בר ביזנא שמות ל
אר"ש חסידא כל תענית שאין בה מפושעי ישראל
אינו תענית שהרי חלבנה ריחה רע ומנאה הכתוב
בין סמני הקטורת אבל אמר מהכא **ואגודתו עמוס ט
על ארץ יסדה. *ת"ר *את ה' הוא מגדף איסי ז
בן יהודה אומר כאדם האומר לחבירו גרפת קערה ע"ב
וחסרת קסבר מגדף מברך את השם הוא ראב"ע עיין
אומר כאדם שאומר לחברו גרפת קערה ולא מנחות כו
חסרת קסבר מגדף היינו ע"ז: נדה דכ' טו

פרק שני

רבי אומר *ככם (כגר) כאבותיכם מה אבותיכם ג
לא נכנסו לברית אלא במילה וטבילה ט
והרצאת דמים אף (הגרים) [הם] לא יכנסו סס
לברית אלא במילה [וטבילה והרצאת דמים]
מילה דכתיב *כי מולים היו [כל העם היוצאין יהושע ה
ואגודתו מסמע כסכלס (לגודה לחת) [נ"ק] לז על לרן
יסדה: גרפת ר"ס מתקלפת נל': וחסרת קנקת הקערה
מהתגלל וקסרת גס העץ: קסבר מגדף היינו מברך את
השם ומילתא רבה עבד לפסטו ידו בעיקר: היינו עובד ע"ז
כגון מזמר ומזמר לפני ע"ז שלח עשה עבירה גדולה כל כך:
[כל העם היוצאין נשעת יליאתן מלו:

שמות כד וגו'] טבילה דכתיב *ויקח משה חצי הדם ויזרק
על העם ואין הואה אלא טבילה. הרצאת דמים
סס דכתיב *וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עולות וגו':
סס *וכי ימות מת עליו בפתע פתאום פתע וה שוגג
נמדבר ו וכן הוא אומר *אם בפתע בלא איבה פתאום
סס לה וה אונס וכן הוא אומר *ויאמר ה' פתאום אל
מדבר יב משה תניא אידך פתאום וה מזיד וכה"א *ערום
משלי כב ראה רעה ונסתר ופתאים עברו ונענשו:

פרק שלישי

ד ת"ר *ולהבדיל בין הקודש ובין החול אלו דמים
יג וערכין וחרמים והקדשו' ובין הטמא ובין
ע"ב הטהור אלו טומאות וטהרות. ולחורות וה הוראה
ויקרא י את כל החקים אלו המדרשות. *אשר דבר ה'
נגמ' מצל ביד משה וו הלכה (למשה מסיני):
דכל ה'
וו הלכה
ביד משה
וו הגמ'

הרצאת דמים זריקת דמים על המזבח]:
ויאמר ה' פתאום נעל כרחם ילמו שלמתן ע"פ הדבור: פתאים
עברו ונענשו הייכו מזיד דאין עונש אלא על המזיד:
[ולהבדיל יין ושכר אל תשת בנותיכם אל אהל מועד וגו' ולהבדיל
וגו' ובנותיכם להבדיל בין הקדש והחול כמי אל תשת
יין ושכר]: דמים וערכין וחרמין וכו' שאסורים שתויי יין לשום
נבעלים לפדותם דלילמא לא ניימו להו שפיר: וו הוראה פי' שם
איסור והיתר שתויי יין אסורין בה: המדרשות שדורשין בפירקא
אסור לשתויי יין שים בהן הוראה: הלכה למשה מסיני:

ושל דין שרי וכ"כ בתוס' בסנהדרין פ"ק

פרק חמישי

[פיסקא] דם [הקוה] שהנשמה יוצא בו חייבין כב
עליו. איתמר איזהו דם היקו שהנשמה
תלוי בו ר' יוחנן אמר כל זמן שמקלח ר"ל אמר
מטפה המשחרת ואילך:

פרק ששי

משנה חייבי חטאות ואשמו' ודאין שעבר עליהן ה
יום הכפורים חייבין להביא לאחר יה"כ כה
מי שבא (בידו) [לידו] ספק עבירה ביה"כ אפילו
עם חשכה פטור שכל היום מכפר:

משנה האב קודם לאם בכ"מ יכול מפני שכבוד ו
האב עדיף על כבוד האם ת"ל *איש כח
אמו ואביו תיראו מלמד ששניהם שקולין אבל ויקרא יט
אמרו חכמים האב קודם לאם מפני שהוא ואמו

[דם הקוה נתקלה שקור ולק"כ יולא לקוס ונתיהן נטתיתה נלא
קילוק נרקוק ולק"כ מקלק וסוף כשהדם מתמעט שותת
ויורד נסמוך: כל זמן שמקלח היינו לאחר] : מטיפה
המשחרת ואילך משכלה משקיר הרקטון והתקיל להחלים הוא

דם הכפם:

אמר קרא לפני ה' תטהרו לאדם מטא שמין מכיר בו אלא המקום
יה"כ מכפר לכל לישראל דידעי ניה לין יה"כ מכפר ולאדם עוד
נתלמוד חייבי מלקות שנגר עליהם יה"כ מייבים והאי לאת כפי הנעיקר
שהקדימו. עכ"ל הרמב"ם ז"ל:

חייבים בכבוד אביו וכן בת"ת אם וכה הבן לפני הרב הרב קודם את האב בכ"מ מפני שהוא ואביו חייבים בכבוד רבו:

מסכת מעילה

פרק רביעי

ן שאל ר' מתיא בן חרש את ר' שמעון בן יוחאי
ין ברומי מנין לדם שרצים שהוא טמא א"ל
יקרא יא דאמר קרא *ווה לכם הטמא אמרו ליה תלמידיו חכים ליה בן יוחאי אמר להן תלמוד ערוך הוא בפיו של ר' אלעזר בר' יוסי שפעם אחת גזרה מלכות גזרה על ישראל שלא ישמרו שבת ושלא ימולו בניהם ושיבעלו נדות הלך ר' ראובן בן איסטרובלי וספר קומי והלך וישב עמהם אמר

כבר כתבתי בסוף פ' שני ממציעא שלש היה לביו ת"ח לביו קודש לרבו ולפילו היה רבו מובהק ר"ל שדוב מכמתו ממכו והוא כוכתו נמה שאמר כאן לא וכה הבן לפני הרב ר"ל שקבל ממכו דוב מכמתו ומה שאמר בב"מ ר"ל להשיב אבדה ולפדות ולהחיות ולפרוק מיגליו כמו שכתב בממציעא והדומיה לו וכל הדברים שיש בהם לבסוף מק לו תועלת לבו קודש והעבין מבואר. עב"ל הרמב"ם ז"ל:

ע' נדה' נגמ' גי' לחרת

חכים ליה בן יוחאי כלו' כתקבל שדרשה יפה. והשיב להם תלמוד ערוך הוא לא תמרה מדעתו שמע מר"ח בר' יוסי שאמר כן משום לביו ומכח ליה למדה מר' אלעזר בר' יוסי שפעם אחת כו': וספר קומי (שסיפר לפביו) שגילק השער שעל מלכו

להן מי שיש לו אויב יעני או יעשיר אמרו ליה יעני אמר להן אם כן לא יעשו מלאכה בשבת כדי שיענו אמרו טבית (אמרו ליבטלו) [אמר ליבטל] ובטלוה חור ואמר להן מי שיש לו אויב יכחיש או יבריא אמרו לו יכחיש אמר להן א"כ ימולו את בניהם לשמנה ימים כדי שיכחישו אמרו טבית אמר בטלוה חור ואמר להם מי שיש לו אויב ירבה או יתמעט אמרו ליה יתמעט אמר להן א"כ לא יבעלו נדות אמרו טבית אמר בטלוה הבירו בו שהוא יהודי החזירום אמרו מי ילך ויבטל את הגזרה *ילך ר' שמעון בן יוחאי שהוא מלומד בניסים ואחריו מי ר' אלעזר בר' יוסי אמר להם ר' יוסי אלו היה אבא חלפתא קיים יכולים אתם לומר לו תן בנך להריגה אמר להן

ס"ע ס"נ

והכיך דלורית לאקריו במו הכהרים כדי שלא יכירו שהוא יהודי: א"כ לא יעשו מלאכה בשבת ולא ירויקו בשבת ועוד מתוך שהם פכויין לוכלין ומתעכגין ומוליאין כל מה שהויקו בקול: א"כ ימולו בניהם והלא יולא בקטכותם ומתים כאן ואין שבים עוד לאיתכא: מלומד בנסים שכעשו לו כסים כלאיתא בפרק בא"מ בעובדא דמערה: אמר להם ר' יוסי אביו של ר' אלעזר אמר לאכמים אלו היה אלפתא אבי קיים תאמרו לו תן בנך להריגה אין אתם יכולים לומר לי שאתן בני להריגה שהיה ירא ר' יוסי שרשב"י מאמת קפדכותו יעכיב ליה לר' אלעזר בכו

ר' שמעון אלו היה יוחאי אבא קיים יכולים אתם
לומר לו תן בנך להריגה אמר להם ר' יוסי אנא
אולית דלמא עניש ליה ר' שמעון דקא מסתפינא
קביל עליה דלא ליענשיה אפילו הכי ענשוהו כשהיו
מהלכין בדרך נשאלה שאלה וו לפניהם מנין
לדם שרצים שהוא טמא עקם פיו ר' אלעזר בר'
יוסי ואמר ווה לכם הטמא א"ל ר' שמעון מעקימת
שפתיך אתה ניכר שת"ח אתה [אל] יחוור הבן
(בשלום) אצל אביו יצא לקראתו בן (תלמיון) עיין נדה"י ונמוספו'
[תמליון] אמר רצונכם אבא עמכם בבה ר' שמעון
ואמר שפחה של בית אבא נודמן לה מלאך שלשה

ור' שמעון לא הבין כוונתו והיה סבור שמפני סכנת השליחות היה
לומר כן ולכן הזיד לו לפי שכי נסכנה ולזו היה יוקלי לנא קיים
אין אתם יכולין לומר לו תן בנך להריגה עד שא"ר יוסי שהיה
ירא שמא ירדה לדבר שלא כרצונו ויעכבנו עד שיקבל עליו שלא
יעכבנו: עקם פיו ר' אלעזר ברבי יוסי הקזיר פניו ודבר בלבו
שלא ירגיש ר' שמעון שהוא מזיד תשובה בפניו ואעפ"כ הרגיש
ר' שמעון וקללו הוציל והורה לפניו ומפורש בהגדה דכפל בקולי
אסכרה והיה מוטל בספינה וכשזכר ר' שמעון שכבר לאדניו שלא
יעכבנו בקש עליו רחמים שיתרפא וכשהיה שוכב בקליו בתוך
הספינה עבר עליו לקד מן הספנים ודרך על לוחכו בבלי דעת
ויצאה האסכרה מתוך גרונו ונכנס לתוך גרונו של אותו הספן:
בן תלמיון שם: שפחה של בית אבא הגר שפקת שרה דכתיב
בה ג' פעמים ויאמר לה מלאך ה' שובי אל גבירתך ג' מלאכים זה

פעמים אני אפילו לא פעם אחת יבא הנס מכל מקום קדים הוא על בברתיה דקיסר כי מטא התם (אמרו) [אמר] בן (תלמיון) [תמליון] צא [בן תמליון צא] כיון דקרו ליה נפיק אול אמר להן שאילו כל מה דאית לכון למשאל ועיילינהו לגינוא לשקול כל דבעו עול אשכחו להההיא איגרתא שקלוה קרעוה והיינו דא"ר אלעזר בר' יוסי אני ראיתיה ברומי והיו עליה כמה טיפי דמים:

מסכת תמיד

פרק ראשון

[פיסקא] פרחי כהונה איש כסותו בארץ אמאי כו' ע"כ לקר זה: יבא הנס מ"מ ונס עמנו: שאל בברתיה דקיסר ככסם נן תלמיון לתוך גיפה של בית הקיסר ויש נאגדה אחרת א"ל נן תלמיון אכל קדימכם ואעיל בברתיה דקיסר ותשתגע ולא לשתכחו אפס דמסי לה עד דתיתון אתון ותימרון לי פוק ונפקינא ובההוא עבדי לכו מאי דבעיתו וזה יהיה לכם אות דכי כפקינא מיכה מתברכא כל כלי זכוכית של בית הקיסר: [ברש"י שנגמ' ליתא ז"ל שאל בברתיה דקיסר וכשתגעה והיתה לועקת ואומרת הנו לי את רשב"י בכל שעה וכו':] אני ראיתיה ברומי פרוכת המבדלת בין היכל לק"ק: והיו עליה כמה טיפי דמים מהזאת פר ושעיר של יה"כ: ופי' אכי ראיתיה כשאמרו להם עול לבית גנזא והרהוס כל אוכר המלך: אשכח ההיא איגרתא דכתיבי בה הלין גזירות דאמרין לעיל:

כן התם קרי להו רובים והכא קרי להו *פרחי כהונה אמרי אין התם דלא מטו למעבד עבוד' קרו להו רובים והכא דמטו למעבד עבודה קרי להו פרחי:

א א"ל רב לחייא בריה [וכן א"ל רב הונא לרבא בריה] חשיך תקין נפשך וקדים תקין נפשך כי היכי דלא תרחק חיב וגלי וכסי וקום שטוף ושתי שטוף ואחית וכשאתה שותה מים שפוך מהן

סס ע"ב

התם קרי להו רובים ורוניס אומריס סס: והכא קרי להו פרחי למאי: התם גבי אמירה: דלא מטו למעבד עבודה [אלא הגיעו לעשות עבודה] כגון פקותים מי"ג [שנה] קרי להו רוניס כלו' כעריס: הכא דמטו לכלל עבודה אבל אותס איזכיס סס בבית המוקד רחויס לעבודה דבבבל כך הס יכיס סס כדי שיהו מזומנים למקר לעבודה ביום עבודתס דכל משמרה מתחלקת לו' בתי אבות כנגד ו' ימי השבוע ובשבת עומדין כולן ביחד ומולקיס יחד: קרי להם פרחי בקוריס אלא הגיעו עדין לכלל זקנה:

ע' רש"י נגמ' נאריכות

חשיך תקין וכו' הערב והשכם לבדוק עלמך בבית הכסא שהן שעות שבני אדם בתיהם כדי שלא תלטרך להרהיק מן העיר כלומר למד עלמך שאפילו אין לריך לבקביך חזק עלמך לפכות בב' פרקים שלא תלטרך לפכות ביום שבני אדם מלויס: חיב וגלי וכו' בד על הכסא קודם שתגלה עלמך וכשתגמור כסה עלמך קודם שתקום: שטוף וכו' רבן הכום קודם שתשתה ולא תבלע רוק לאריס וכשתגמור למותו רבן הכום והכיקו בקי לשותה לאריך: שפוך מהם כדי לנקות הכום:

ואחר כן תן לתלמידך כדתניא לא ישתה אדם מים ויתן לתלמידיו אלא א"כ שפך מהם. מעשה באחד ששתה מים ולא שפך מהם ונתן לתלמידו ואותו תלמיד אסטנים היה ולא רצה לשתות ומת בצמא באותה שעה אמרו לא ישתה אדם מים ויתן לתלמידו אא"כ שפך מהם אמר רב אשי הילכך האי תלמידא דשפיך קמי רבה ליח (ליה) [ביה] משום אפקירותא:

תנן התם איש הר הבי' היה מחזר על כל משמ' סז ומשמר ואבוקות דולקות לפניו וכל משמר כח שאינו עומד ואומר לו איש הר הבית *שלום עליך ניכר שהוא ישן חובטו במקלו ורשות היתה לו לשרוף כסותו והם אומרים מה קול בעורה קול בן לוי לוקה ובגדיו נשרפין שישן לו על משמרתו ר' אליעזר בן יעקב אומר פעם אחת מצאו את אחי (אימא) [אמי] ישן ושרפו את כסותו א"ר חייא

אפקירותא קולפא:

איש הר הבית סר כמו חליכס חיטים חקרח כל לילה ולילה היה מחזר על כל משמר והיו לו מפתחות הר הבית: ואבוקות דולקות לפניו וכל משמר בשעה שהיה בח חלל המזמר כל משמר שחיכחו עומד כשגדו ואומר לו שלום עליך כיכר שהוא יחן: חובטו במקלו חלקחו: והם אומרים מה קול בעורה אומרים זה לזה בן לוי לוקה ובשביל כך הוא לועק וכשמע קולו נכחן:

בר אבא בי מטי ר' יוחנן בהא מתני' אמר הכי אשריה' לראשונים שאפי' על אונס שינה עושין דין שלא על אונס שינה עאכ"ו:

ב תניא רבי אומר איזהו דרך ישרה שיבור לו האדם
סס יאהב את התוכחות שכל זמן שתוכחות בעולם נחת רוח (בעולם) [באה לעולם] טובה וברכה (באה) [באין] לעולם ורעה מסתלקת מן
משלי כד העולם שנ' *ולמוכיחים ינעם ועליהם תבא ברכת
תלים קלו טוב וי"א יחויק באמונה יחירה שנ' *עיני בנאמני ארץ וגו' א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן כל המוכיח את חברו לשם שמים] זוכה לפלגו של
משלי כה מקום שנ' *מוכיח אדם אחרי (חן ימצא ממחליק לשון) ולא עוד אלא שמושכין (אחריו) [עליו] חוט של חסד שנ' חן ימצא:

וק"ו על אונס שינה עושין דין לזיכה זו הוא לוכס שאין לדס יכול להעמיד עלמו שלא ליתן מתנלה לו זיכה לעיניו: שלא על אונס שינה לבר שעושין נמתכוין:

[איזהו דרך ישרה שיבור לו האדם הרבה לבריס לריך לו לחדס לבקור שלא ה"ק לזהו דרך לאת מדרכיס היסריס שיבור לו החדס: וי"א יחויק באמונה יחירה יש ויתן עס בני חדס נחמוכה ולא יהבה לת הבריות]: לפלגו של מקום להיות בחלקו של מקוס [כלומר בתוך מזילתו]: אדם אחרי המוכיח יהיה (לחריו) [לחרי כלומר עמי]:

ראוהו אחיו

פרק שני

[במשנה מימת תפוח היה נלמנע המונח פעמים שהיו עליו כשלש מלות כור. ועלה]

אמר רבא גוומא. השקו את התמיד בכום כט
של והב אמר רבא גוומא. אמר רבי אמי דברה תורה לשון הבאי דברו נביאים לשון הבאי דברו חכמים לשון הבאי. דברה תורה לשון הבאי דכתיב *ערים גדולות ובצורות בשמים ס"ד דניס ל
אלא גוומא. דברו חכמים לשון הבאי הא דאמרן תפוח והשקו את התמיד בכום של והב. דברו נביאים לשון הבאי דכתיב *(וכל עם הארץ) [ויעלו מ"ל ל
כל העם אחריו והעם] מחללים בחלילים וגו' ותבקע הארץ (לקולם) [בקולם] א"ר ינאי בר נחמני אמר שמואל בג' מקומו' דברו חכמי' לשון הבאי ואלו הן תפוח גפן ופרוכת [וכו' הני אין התם לא אין עניות במקום עשירות]:

[גוומא כלומר מלתא בעלמא הוא דקאי ולא לוקא דמעולם לא הגיע לכשלש מלות כור דמקום המערכה לא היתה יכולה להחזיק כשלש מלות כור: השקו את התמיד וכו' שיהא נוח להפשיט]: דברה תורה לשון הבאי כלומר ערוכה לקוק לנריו: אבל התם אין עניות במקום עשירות ולא גוומא דכל מעשיהם נעשה ונרמה: [ועיין נקולין דף ל' מלמר מ']:

לא היו כופתין

פרק רביעי

ג עשרה דברים שאל אלכסנדרוס מוקדון את וקני
לא הנגב אמר להן *מן השמים לארץ רחוק
ע"נ או ממזרח למערב אמרו ליה ממזרח למערב תדע
לב שהרי חמה במזרח הכל מסתכלין בה חמה במערב
הכל מסתכלין בה חמה באמצע הרקיע אין הכל
מליס קג מסתכלין בה. וחכ"א וה וזה שוין כאחת שנ' *כי
סס כגבוה שמים על הארץ גבר חסדו על יראיו *כרחוק
מזרח ממערב ואי חד נפיש לכתוב תרוייהו בההוא
דנפיש אלא מ"ט חמה באמצע רקיע אין הכל
מסתכלים בה משום רקאי להדי' ולא כסי ליה
מידי אמר להם שמים נבראו תחל' או הארץ
מן השמים לארץ רחיק כלו' מיזה רקוק יותר: אמרו לו
ממזרח למערב רקוק יותר מזמיס לארץ: תדע שהרי
חמה במזרח הכל מסתכלין בה חמה באמצע הרקיע אין
הכל מסתכלין ולמה לפי כשהחמה במזרח הים
רקוקה ובשעיל שהים רקוקה יכולים להסתכל בה שאין החורה
מזקת לעיכים אבל [כשהים] באמצע הרקיע קרובה וחורה
מזהיר כ"כ שאין יכולין לראות: (בההוא דנפיש יכתוב כרקוק
מזרק ממערב גבר קסדו על ירקיו הרקיק ממכו את פשעיכו כיון
שממזרק למערב רקוק: ולא כסי ליה מידי לפי שעומד בגובהו
של רקיע ואין שום דבר מחפיל אבל בערבית ושחרית עומד בשיפולו
של רקיע ויש הרים גבוהים שמחפילין בין השמש והרואים בו:

אמרו לו שמים נבראו תחלה שנ' *בראשית ברא ויקצים ס
אלהים את השמים וגו' אמר להם אור נבראת
תחלה או חשך אמרו לו מלה דא ליה לה פתרי
ונימרו ליה חשך נבראת תחלה דכתיב *והארץ סס
היתה תוהו ובוהו וחשך והדר ויאמר אלהים יהי
אור ויהי אור סברי דילמא אתו לשיולי מה למעלה
מה למטה מה לפנים מה לאחור אי הכי שמים
נמי לא לימרו ליה מעיקרא סברי אקראי בעלמא
הוא [דקא שייל] כיון דחזו דהדר משייל סברי לא
נימא ליה דילמא אתי לשיוליה מה למעלה וכו'
אמר להם אי דין מתקרי חכים אמרו לו [איזהו
חכם] הרואה את הנולד אמר להם אי דין מתקרי
גבור אמרו לו [איזהו גבור] הכובש את יצרו אמר
להו אי דין מתקרי עשיר אמרו לו [איזהו עשיר]
השמח בחלקו אמר להם ומה יעביד איניש ויחיה
אמרו ליה ימית עצמו מה יעביד איניש וימות ויחיה
את עצמו אמר להם מה יעשה אדם ויתקבל על

ליה ליה פתרי דבר זה אין לו פותרים : מה למעלה
מהרקיע ועל רקעי הקיות : מה למטה מהתהום : מה לפנים
קודם בריאת עולם : מה לאחור מה יהיה אקר סיכלה העולם) :
[הרואה את הנולד המבין מלבו מה שעתיד להיות קורות
שעתידין לבוא וכזהר מהן : הכובש את יצרו בא לידי ענירה וכבש
את יצרו וכמלט ממכו : השמח בחלקו במה שכותן לו המקום :
ימית את עצמו יפיל את עלמו : יחיה את עצמו יגניה את

הבריות אמרו לו (יסני) [יסגא] מלכות ושלטן אמר [להו] דידי טבא מדידכו ירחם מלכו ושלטן ויעביד טיבו עם בני אנשא א"ל בימא יאי (למהדר) [למידר] או ביבשתא אמרו לו ביבשתא דהא כל נחותי ימא לא מיתבא דעתייהו עד דסליקן ליבשת' אמר להם אי דין מינייכו חכים מפי אמרו לו כלנא כחד' שווין דהא כל מלתא דאמרת לן כחדא פתרנא לך אמר להון מה דין אתרסתון לקבלן

עלמו ומתוך כך יתכו בו הבריות עין רעה ויקבלו בו ויומות ולימדוך חכמים שלדם הרולה שיקיה ישפיל לת עלמו וירקמו עליו הבריות ויקיה שכים הרבה ומגלוה ימכע לת עלמו שלל יקלרו ימיו ויומות בלל עתו: יסגא מלכו ושולטן ויתקבלו דבריו ויהבו לותו לבל לדם רגיל לדבר עם מלכים ושרים מקבלין בו בכי לדם ומתוך כך שוכלין לותו ולת מעשיו: דידי עדיפא מדידכו חכמתי גדולה משלכם שלכי יועלו עלה טובה שעל ידה יהל מקובל לפני הבריות ולשה עלה ירקס מלך ושלטון וידבר עמהן תמיד ויעביד טיבו עם בכי העיר בשביל לכשי העיר וידבר עליהם לל מלך שלל להכביד עולם עליהם ולל ינולו בכי העיר לכבדו: בימא יאי למידר או ביבשתא בלשה מקום טוב לגור בים לו בישבה השיבו לו בישבה: לא מיתבא דעתייהו לין דעתן מיושבת בהן עד שירדו לישבה: אי דין מבכון טפי חכים לשה מכם קבס יותר: בחדא פתרנא לך כולבן חכמים ולין קבס זה מזה שהרי כולבו הסכימו לדעת לחד: אמר להן מה דין אתרסתון לקבלי מה זה שלתם עומדים בגדי ולישכם מקושקים ירקתיבו הלל לתם

אמרו לו שטנא נצח אמר להון קטילנ' לכון בגורת מלכים אמרו לו שלטן ביד מלכא ולא יאי למלכא כדב מיד אלביש יתהון לבושין דארגוון ושדי מניכא דדהבא על צואריהון:

אמר להו בעינא למיזל למדינת אפריקי אמרו ד לי' לא מציית אולת דמפסקי הרי חשך אמר סס להו לא סגי דלא אזלינ' אמטו הכי משיילנא לכון

יודעים כי לכלכו הרגים ולתם תקתיכו. לתרסתון לזון תרים מגן: אמרו ליה שטנא נצח זה ליכה רחיה שהרי לתם רולים בכל יום שהזטן הוח כולך ומטעה בכי החדם לף לתם לל תתמהו על שלכו תקתיכם: לתר להם זוטים לתם שלתם מקזיקים ירלתכם שלם לרלה להרוג לתכם בגזירת מלכים שלכי מלך ולנקם לשלר מלכים שלוהבים לותי שיתכו לי רשות להרוג לתכם: אמרו לי' שולטן ביד מלכא ולא יאי למלכא כוב כלו' ניכך המשלת לעשות שלתה מלך ושר לכל נכך נקמתכו שהנטקתכו שלל תעשה עמכו רעה ולין כלה למלך לדבר שקר שכ' לף כי לכדיב דבר שקר (משלי יז): מיד אלביש יתהון הלבים לותם לבוזי לרגמן ויסם רביד זהב על לווליהם]:

(אמטו הכי משיילנא וכו' לילי מנקם מכם ללל מה לעשה שלוכל לילך): [בעינא למיזל רוצה לכי לילך: לא מציית אזלית לילך יכול ללכת שהרי קושך נלמלע הדרך מקום שים נו קושך בין ביום בין בלילי ולין שום לדם יכול לעבור לותן הרים: אמר להם לא סגי דלא אזלינא אמטו הכי משיילנא מה לעביד תקעתי עלמי ללכת שם למטו הכי ונשבעל שתקעתי בעלמי לכי

אלא מאי אעביד אמרו ליה אייתי חמרא לובא
דפרשי בהברא ואייתי קבורי דמתני וקטר בהאי
גיס' דכי אתית נקטת בגויהו ואתית לאתרך עבד
הכי ואזל מטא להההוא מחווא דכוליה נשי בעא
למעבד קרבא בהדייהו אמרי ליה אי קטלת לן
אמרי נשי קטל אי קטילנא לך אמרי מלכא דקטלוהו
נשי אמר להו אייתו לי נהמא אתיין ליה נהמא
דדהבא אפתורא דדהבא *אמר להו מי אכלו אינשי ס"ס ע"נ
נהמא דדהבא אמרו ליה [אלא אי נהמא בעית]

שוחל לכם עלה מה תקנתי ובחיזה עכין לוכל לעבור]: אייתי
חמרא לובא קק קמורים גדולים [ממלרים] שהולכים לף נקטך
וגם קק קבורי דמחני מקבלים וקטר רחם הקבל במקום שמתקיל
הקטך והשח' ניכך מפני שתשוב לרך הקבל. [מתכי לשון קבל]:
מטא להההוא מחווא דכולא נשי לא היה נלוחו הלרך כי לא
כמים: בעא למיעבד קרבא רלה לעשות עמהן מלחמה:
אמרו לו הכשים אי קטלת לן יאמרו כשי קטיל כלו' זו היכה
גבורה לא תלקם עמכו שהרי לא תהרוג לותכו יאמרו העולם
שישמעו בדבר כשים הרג וזו היכה גבורה. ולא לכו כהרוג לותך
יאמרו השומעים כזה גרוע מלך זה שכשים כתקבלו עליו והרגוהו
מוטב שתמכע את עלמך ואל תלקם עמכו פן תהיה לבוז לאמר
להן הריכי שומע לעלתכם ולא לזיק לכם והניחו לי לקם לאכול:
אייתו ליה נהמא דדהבא אפתורא דדהבא הניחו לו לקם
של זהב מוכח על שלקן של זהב: אמר להן מי אכלי אינשי
נהמא דדהבא כלו' וכי מכהג בכאן לאכול לקם של זהב. אמרו

לא הוה נהמא באתריך דשקלית ואתית להכא כי נפק כתב אבבא דמחווא אנא אלכסנדרום מוקדון [הויתי] שטויא עד דאתיתי למדינת אפריקי די נשויא וילפי עצה מן נשויא כי שקיל ואתי יתיב בההוא מעיינא וקא אכיל נהמא הוו בידיה גלדני מלוחים בהדי דמחוורי להו נפל בהו (רוחא) [ריחא] ע' ד"מ אמר ש"מ האי מעיינא מג"ע קא אתי איכא דאמרי שקל מההוא מיא טרא באפיה א"ד אידלי כוליה עד דמטא לפתחא דג"ע רמא קלא פתחו לי ובא אמרו ליה *וה' השער לה' צדיקים יבאו בו אמר תלים קיח

לו לין מכהג נכתן לאכול לקס על זהב אנל נאנדיל כך שמכו זהב לפניך לאכול שהרי זה פלח לכו שנאת לכתן נאנדיל אכילתך וכי לא היה לך לקס לאכול במקומך שכתרקקת ממלכותך ונאת עד כתן ושאלת לקס לאכול לכך כתכבו לך זהב וכסף שסנורים הייבו שנאת נגלל זהב וכסף לכתן: כי נפק כשהיה יולא מן העיר: כתב אבבא דמחווא כתב על שער העיר: אנא אלכסנדרום הויתי שטויא הייתי שוטה מבלי לב להבין: עד דאתיתי לכאן כשייא ולמדוכי חכמה: יתיב אההוא מעיינא קאכיל נהמא כלחך נבי לחם שיושבים על המעיין ואוכלין שם לקס וכשרולי' לשתות שותים]: גלדני מלוחים דגים מלוקים: בהדי דמחוורי נעוד שהיו רוקקים דמים כדי להסיר מליחתה: נפל בהו רוחא נא רוק מהמעין והקיה הדגים: טרא באפיה לקק מהמים וכתן על פניו: אידלי כוליה הלך דרך משיכת המעין לכל מעלה עד

להו אנא מלכא אנא מחשב חשיבנא הבו לי מידי
יהבו ליה גלגלתא חדא אתא תקליה לכוליה כספא
ודהבא דיליה בהדיה ולא הוה תקיל אמר להו
לרבנן מאי האי א"ל גלגלתא דעינא דבשרא ודמא
דלא שבע אמר להו ממאי דהכי הוא דלא שבע
אמרו ליה שקול קליל עפרא כסויה ולאלתר תקל
מזלי כו דכתיב *שאול [ואבדון לא תשבענה] וגו':
ה תנא דבי אליהו גיהנם (יש) למעלה מן הרקיע
סס ויש אומרים לאחורי הרי חשך:
סס (תניא דבי) [תנא] ר' חויא כל העוסק בתורה
תלים מז בלילה שכינה כנגדו שנ' (*שויתי ה' לנגדי
מיכה ג תמיד ואומר) *קומי רוני בלילה וגו' נכח פני ה'.
א"ר אלעזר א"ר חנינא ת"ח מרבים שלום בעולם
ישעי' נד שנא' *וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך וגו':

שהגיע למקום יליחתו: אנא מלכא אנא ובקשוני לכך תכו לי דנר
לקד מגן עדן הוליל ותיככס רוני' לפתוק לי שער: גלגלתא
חדא גלגל של עין של לדם דוגמה שלא שנעה עינו לראות:
לא שבע עין האדם לא ישבע מלכיות ממון עד שמת ויתכסה
בעפר: שקיל קליל עפרא וכו' קל מעט עפר וכסהו ותמלא
מקלו: דכתיב שאול ואבדון לא תשבענה ועיני לדם לא
תשבעכה:

יש גיהנם למעלה מהרקיע והן הקיות המזיעות על רחב
רקיעים כדכתיב על רחב רקיעים יקול וי"ו לאחורי הרי קושך:

מסכת מדות

הר הבית פרק שני

מתני' כל הנכנסין (לדרך) [להר] הבית נכנסין לד
דרך ימין ומקיפין ויוצאין דרך שמאל חוץ ע"ג
ממי שאירעו דבר שהוא מקיף לשמאל מה לך מזנה ב
מקיף לשמאל. שאני אבל. השוכן בבית הזה ינחמך.
שאני מנודה. השוכן בבית הזה יתן בלבם ויקרבוך
דברי ר"מ א"ל ר' יוסי עשיתן כאילו עברו עליו
את הדין אלא השוכן בבית הזה יתן בלבך ותשמע
לדברי חבריך ויקרבוך:

המזבח פרק שלישי

מתני' לא היו סדין אותה בכפים של ברזל שמא לו
יגע ויפסל שהברזל נברא לקצר ומיו של מזנה ד

רבינו עובדיה ז"ל מנרטבורה: נכנסין דרך ימין כגון הנכנסים
דרך שערי קולדה שהן מן הימין מקיפים דרך שער הטדי: שאני
אבל כשמולין לומר מה לך להקיף לשמאל ולמר שאני אבל מום'
לו השוכן בבית הזה הוא יקומך: עשיתן כאלו עברו עליו את
הדין לפי הם לומרים לו כן נראה כאילו קבירו עוונו הדין
וכדומה שלא כהלכה: יתן בלבך ותשמע לדברי חבריך להשתא
משמע שהוא עשה שלא כדין ולריך תשובה והלכה כר' יוסי:
כפים של ברזל כמות של נחשים שרגילים לסוך נס. ר"ע
מנרטבורה:

אדם והמזבח נברא להאריך ימיו של אדם אינו
בדין שיניף המקצר על המאריך:

פתחו של היכל פרק רביעי

לז מתני' ההיכל צר מלאחוריו ורחב מלפניו ודומה
מזכה ו לארי שנ' *הוי אריאל אריאל קרית חנה
נסיך דוד מה הארי צר לאחוריו ורחב מלפניו אף ההיכל
הפרק ישעי' כט צר מאחוריו ורחב מלפניו:

מסכת קנים

פרק שלישי

כה משנה אחרונה. ר' שמעון בן עקשיא אומר וקני
עם הארץ כל ומן שמוקינים דעתן
מיוכן יג מיטרפת עליהן שנ' *מסיר שפה לנאמנים וטעם
וקנים יקח אבל וקני תורה (נ"א תלמידי חכמים)
אינן כן אלא כל ומן שמוקינים דעתם מתישבת
שם שנ' *בישושים חכמה ואורך ימים תבונה:

צר מאחוריו לכל מערב: ורחב מלפניו לכל מזרח ולא כתפרס
לי היכך שהרי מלה על מלה היה בנוה. ר"ע מנרטכורה:
הרמב"ם ז"ל כסמכה מצכה זו למה שכתוב נהלכה לחרוכה
ח"ר יהושע זהו שחמרו בכנס כשהוא בי קולו ק' וכשהוא
מת קולו ז' כילד קולו ז' שתי קרניו ב' קלונרות ב' שוקיו ב'
קלילין עורו למוך מעיו לכנלים נכי מעיו לכנורות. וי"ח לף

מסכת כלים

פרק שבעה עשר

קנה מאונים והמחק שיש בהן בית קבול וכו' א
[הרי אלו טמאין] ועל כלן א"ר יוחנן בן זכאי כו
אוי לי אם אומר אוי לי אם לא אומר: ע"ב

נמרו לתכלת ע"כ. והרי (כזכפטר) [כזכפסל] הכנס כתרגו דו המלות מ"ר שמעון בן עקשיא כדומה לזה ג"כ כגון ת"ק שבשעה שהם מפסידים וכלבים ויפסול גופם תרנה קכמתם ויתקזק שכלם ויוסיפו שלימות שכל' נשמים קכמה ולורך ימים תבונה: בסוף [פרק ל' משנה ג'] אספקלריא טהורה וכו' כתב הרמב"ם ז"ל לספקלריא הוא המכס' לשר יעשה לרשות מלקוריו והוא שלבי מלה מורכבת ספק רשיה וזה שירשה לקורי המכסה שהוא מזכוכית (דבר) [או מדבר] ספיריי לא ירשה במקומו הלמתי כמו שיתבאר בקכמת המדיטים וכן לא (יעידו) [ירשה] על שיעורו הלמיתי ויקרשו הקכמים המכסה הבהיר מלך לשר לא יסתור דבר מלקוריו לספקלריא המשירה ולמרו על [כל] המשל בהשגת משה רבינו לשלהות שהוא השיג הגורא יתעלה תכלית מה שמפשר הלדם בשר הוא בקשר ההשגה שישיגהו כמ"ש ית' מזה כי לא ירשני הלדם וקי לפי מה שהתבאר פרקי שנות ולמרו כל הנביאים כשתכלו בספקלריא שאינה משירה שבל משה רבינו כשתכל בספקלריא המשירה וכבר ילשנו מכוכת הלכה שבל בישרנו ענין זה עב"ל:

ומשנה טו ב"ב פרק המוכר את הספינה ע"ש

מסכת נגעים

פרק שנים עשר

ב כיצד ראויה הבית *ובא אשר לו הבית והגיד
פו לכהן לאמר כנגע נראה לי בבית אפילו
מצנף ת"ח ויודע שהוא נגע וראי לא יגזור ויאמר נגע
ויקרא יד נראה לי בבית אלא כנגע. *וצוה הכהן ופנו את
מם הבית בטרם יבא הכהן לראות את הנגע ולא
יטמא כל אשר בבית גו' א"ר מאיר וכי מה מטמא
לו אם תאמר כלי עציו ובגדיו ומחכוחיו מטבילן
והם טהורים על מה חסה התורה על כלי חרסו
ועל פכו ועל טפיו וא"כ חסה התורה על ממונו
הבוין ק"ו על ממונו החביב אם על ממונו ק"ו על
נפש בניו ובנותיו אם כך על של רשע ק"ו על
של צדיק:

הרמב"ם ז"ל כתב ידעת שכלי חרס אין להם טהרה בעקוה ומכר
מכלי חרס אותם שהם פקוח בדמים פך השמן וטפיו
כלי קטן אחד לא יצא ממכו דבר כי אם טיף טיף: ואמר אח"כ
אם על של רשע כך על הדרך אשר אומר אותו שראוי הלרעת
הכוכר בתור' שהוא בעבור לה"ר כי יפרד מן הלכבי' וירקיקו אותו
מהיזק לזולתו ויתקיל בביתו ואם קזר בו מוטב [ואם לאו יבוא
בחלעו' והוא אמרו בכל מלאכת עור קזר בו מוטב] ואם לאו יבא
בנגד ואם לא קזר בו עדיין יבא לגופו ועל עור בשרו וזה על דרך

*וצוה הכהן וחלצו את האבנים גו' והשליכו אתהן ג
וגו' ולקחו אבנים אחרות גו' ועפר אחר סס ע"ב
יקח וטח את הבית. מכאן אמרו אוי לרשע ואוי מסכת ו
לשכנו שניהם חולצין שניהם קוצעים שניהם ויקיל יד
מביאים את האבנים אבל הוא לבדו מביא את
העפר שנא' *ועפר אחר יקח וטח את הבית ואין סס
חברו מטפל עמו בטיחה:

המוסר והתוכחות הלא תראה שהם דברים גלתי טנעיים ולכים
מלאים טנעיים נשוס פכים לפי שהנגעי' והנתים הם קומר שלא
יקרה נהן לרעת שלא נקריאת התורה על הסמיון שזכרנו וכן כנעי
מדם תראה שיעים הנתקים והוא קולי הנקרא קולי השועל
ויטהר הלרעת כאשר הפך כולו לבן והוא תכלית הלרעת והיותר
גדולה והיותר חזקה ולמכם הם עכייכים תוריים לפי מה שזכרנו
ולזה השרש נקרא רשע:

אמר וחלצו את האבנים ולקחו והביאו לשון רבים שהוא
נעה"ב המכוגע ולא' כאשר היה הכותל משותף בין שכי
נתים והוא אמרו נכאן אוי לרשע ואוי לשכנו אבל נטיקה כתיב
וטח את הבית בלשון יקיל דיו לשותף שסייע אותו בהכנת התקון
אולם בהנאת העפר ולעשות טיקה יבא נעה"ב נלבד והוא יתקן
מעוותו ולא קשבו המפרשים לזכור מה טעם וטח את הבית הוא
לבדו להיותו מבואר מעלמו והוא כי אבני הכותל מגיעות מעבר
אל עבר ר"ל שהן עושות מקיפה לביתו ולבית שכנו וגם השכן לריך
אליהן על כן לוה שיעתפו שניהם בהסרת המכוגעו' והנאת
אחרות ואולם הטיקה שאיכה כי אם לבד בית המכוגע לבדו אין

מסכת נדה

פרק ראשון

ה כמה הכרת העובר סומכוס אומ' משום ר"מ ג
ע"ג חדשי' ואע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר'
רפסי' לח שנא' *ויהי כמשלש חדשים וגו' זכר לדבר קרא
כתיב וראיה גדול' היא משום דאיכא דילדה לט'
ואיכא דילדה לשבעה:

א [תניא דם נעכר ונעשה חלב דברי ר"מ ר' יוסי
ט אומר איבריה מתפרקין ואין נפשה חוורת
עלי' עד כ"ד חודש] א"ר אילעאי מ"ט דר"מ דכתי'
לעיל יג *מי יתן טהור מטמא לא אחד ורבנן א"ר יוחנן
זו שכבת זרע שהוא טמא ואדם הנוצר ממנו
טהור ור' אלעזר אומר אלו מי הנדה שהמוה
ומזין עליו טהור ונוגע טמא והיינו דאמר שלמה

רקוי שיסתתף שכבו עמו בזעת המלחכה ולפסר שירמוז כי הקוטף
לריך לקנות לב קדם ורוק קדשה דמיון וטף לת הבית מה שלין
לורך בו לשכבו:

דילדה לשבעה שמא כיכר עוברה לשלים ימיה להייבו ב' קדשים
ושלים [ועיין בגמרא]:

מ"ט דר"מ כלו' מכ"ל לר"מ דם נעכר ונעשה קלב: טהור
מטמא קלב מדם: לא אח' נתמיה כלו' יקילו של עולם:
ורבנן א"ר יוחנן כלו' ורבנן דפליגי עליה דר"מ הלי קרא מלי

*אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני: קהלת ז

כלה יד

פרק שני

משנה כל היד המרבה לבדוק בנשים משובחת ב
ובאנשים תקצין: גמ' מאי שנא נשים יג
ומאי שנא אנשים נשים דלאו בנות הרגשה נינהו
משובחת אנשים דבני הרגשה נינהו תקצין אי
הכי מאי איריא מרבה כי לא מרבה נמי כי
קתני מרבה אנשים:

תניא ר' אליעזר אומר כל האוחז באמה ומשתין ג
כאלו מביא מבול לעולם אמרו לו לר' סס
אליעזר והלא ניצוצות נתזין על רגליו ונראה

ענדי ליה לכדר' יוחנן וכו': אמרתי אחכמה נטעם זה למה
מזה ומזין עליו טהור וכוגע טמא והיא רחוקה ממני:
המרבה לבדוק צנודק' תמיד צמא רחתה: [בנשים משובחת
צמתוך כך לא אתי לידי ספק טומאה ונעלה לא אתי
לידי חסורת]: ובאנשים צנודק עלמו תדיר בחמתו צמא ילא
ממנו קרי: תקצין צמתקמס ומרגיש כצממצם בחמה ומוליא
צכנת זרע לנטלה: הרגשה צמזדעזעין חבריו כצמתקמס ורוחה
קרי: אנשים מצונקת דקתני קאי המרבה חבל נתקלן דנחכצים
אפילו קדא זימנא:

כאלו מביא מבול לעולם צעבירה זו היתה נידס לכתיב כי
השקית כל בשר וחמרי' נרותקין קלקלו: ניצוצות נתזין

ככרות שפכה ונמצא מוציא לעז על בניו שהם ממזרים אמר להו מוטב שיוציא לעז על בניו שהם ממזרים ואל יעשה עצמו רשע שעה אחת לפני המקום:

ד תניא אידך אמר להן ר' אליעזר לחכמים אפשר יעמוד אדם במקום גבוה וישתין או ישתין בעפר תיחוח ואל יעשה עצמו רשע שעה אחת לפני המקום הוי אמר להו ברישא אילימא קמייתא אמר להו ברישׁ' בתר דאמר להו איסורא הדר אמר להו תקנת' אלא הא אמר להו ברישא ואמרו ליה אין לו מקום גבוה ועפר תיחוח מאי אמר להן מוטב שיוציא לעז על בניו ואל יעשה עצמו רשע שעה אחת לפני המקום וכל כך למה מפני שמוציא שכבת זרע לבטלה דא"ר יוחנן כל המוציא שכבת זרע לבטלה חייב מיתה שנ' *וירע בעיני ה' אשר עשה וימת גם אותו. ר' יצחק ור' אמי אמרו כאלו שופך דמים שנ' *הנחמים באלים

ויקרא לח
בראשית לח
ישעיה נז

שחיקו חוקן וחיקו מטיל למרחוק: כרות שפכה סריס חין מימי רגליו עוזין כיפה:

איסורא חסור לחקוק וחפילו מ"ח לו נעכין לחקר לע"פ שמוליך לעז כדקתני מוטב שיוליך לעז וכו': תקנתא יתתין על גבי עפר תיחוק דמשמע דלי ליכא הכי יחקוק נחמה: הנחמים באלים שמתקממים נעלי חילכות נמדורות גדולים כלו' נעלי הכלות: באלים כמו תחת החלה:

ותחת כל עץ רענן שוחטי הילדים בנחלים תחת סעיפי הסלעים אל תקרי שוחטי אלא סוחטי רב אסי אמר כאלו עובד ע"ז כתיב הכא תחת כל עץ רענן וכתיב התם *על ההרים הרמים ותחת כל עץ רענן: דניים יג

רב יודא ושמואל הוו קיימי אאיגרא דבי כנישתא דשף ויתיב בנהרדעא א"ל רב יהודה לשמואל צריך אני להשתין א"ל שיננא אחוו באמתך והשתן לחוץ היכי עביד הכי והתניא ר"א אומר כל האוחז באמתו ומשתין כאלו מביא מבול לעולם אמר אביי עשאוהו כבולשת דתנן בולשת שנכנס לעיר בשעת שלום חביות פתוחות אסורות סתומות מותרות בשעת מלחמה אלו ואלו מותרות לפי שאין להם פנאי לנסך אלמא כיון דבעיתי לא אתי לנסוכי הכא נמי כיון דבעיתי לא אתי להרהורי והכא מאי בעיתותא איכא אבע"א ביעתותא דליליא ודאיגרא ואבע"א ביעתותא דרביה ואבע"א ביעתותא דשכינה ואבע"א אימתא דמריה עליה דקרי שמואל עליה אין זה ילוד אשה ואבע"א נשוי הוה דא"ר

דשף ויתיב סס מקום המובלע במלכות בהרדעי מפי מורי הזקן: אחוו באמה סלק יפלו מים על הגג: עשאוהו להם דרב יהודה: כבולשת בולסת קיל סמקפסין ובוזזין כדמתרגמינן ויקפוס ובלם: דליליא ומתירא סלק יפול: דרביה סמוקל: דשכינה סורת נגית הכנסת: אימתא דמריה הקב"ה ולפילו במקום

נחמן אם היו נשוי מותר ואבע"א כי הא אורי ליה
דתני אבא בריה דר' בנימין בר חייא דמסייע
בבצי' מלמט' ואבע"א כי הא אורי ליה דא"ר
אבהו א"ר יוחנן גבול יש לן מעטרה ולמטה מותר
*מעטרה ולמעלה אסור: סס ע"ב

ו אמר רב המקשה עצמו לדעת יהא בנידוי ולימא סס
אסור דקמגרי יצר הרע אנפשיה ור' אמי אמ'
נקרא עבריין שכך אומנתו של יצה"ר היום אומר
לו עשה כך ולמחר אומר לו עשה כך ולמחר
אומר לו לך ועבוד ע"ז והולך ועובד. א"ד א"ר
אמי כל המביא עצמו לידי הרהור אין מכניסין
אותו במחיצתו של הקב"ה כתיב הכא *וירע בעיני ויאמי' לח
ה' וכתיב התם *כי לא אל חפץ רשע אתה לא תלים ה
יגורך רע [א"ר אלעזר מאי לא יגורך רע לא יגור
במגורך רע] וא"ר אלעזר מ"ד *ידיכם דמים מלאו ישעיה א
אלו המנאפים ביד תנא דבי ר' ישמעאל *לא שמות כ
תנאף לא תהא בך ניאוף בין ביד בין ברגל. ת"ר עשרה
הגרים והמשחקים בתינוקות מעכבים את המשיח יומסין
בשלמא גרים כר' חלבו דא"ר חלבו קשים גרים נמהרם"ס
לישראל כספחת אלא משחקים בתינוקות מאי
לקר כמי שרי לידי': עטרה שפה גבוהה המקפת את ראש הגיד:
מעטרה ולמעלה לכל הגוף:
וירע חלוש מיקרי רע: וכתיב לא יגורך [לא יגור] עמך רע:
ביד מוליך זרע לנטלה: שקשים לישראל כספחת שחין

היא אילימא משכב וכור בני סקילה נינהו אלא
דרך אברים בני מבול נינהו אלא דנסיבי קטנות
דלאו בני אולודי נינהו דא"ר אסי אין בן דוד בא
עד שיכלו כל הנשמות שבגוף שנא' *כי רוח מלפני ישעיה נז
יעטוף ונשמות אני עשיתי:

תניא ר' טרפון אומר כל המכנים ידו למטה ז
מטבורו תקצץ אמרו לו לר' טרפון ישב לו סס
קוץ בכריסו לא יטלנו אמר להן לא והלא כריסו נדכות
נבקעת מפני הקוץ אמר להם מוטב תבקע כריסו פ"נ

בקיאין בחלות ומביאין פורענות ועוד [שמא] למדין ישראל
ממעשיהם מפי מורי הזקן וי"ל שכל ישראל ערבים זה בזה ולאו
חלתא היא שלא כתערבו בשביל הגרים דאמרי' בפ' סוטה כחלא
לכל אחד מישראל ת"ר אלף ושלשה אלפים ותק"ן כריתות שכולן
כתערבו זה בזה אלמא לא כתערבו על הגרים. כספקת לכתיב
בגרים וכלוה הגר עליהם וכספקו על בית יעקב לשון ספקת:
בני סקילה נינהו ואת אמרת מעכבים את המזיק ותו לא הלא
במיתה הן כילוכין: דרך אברים הייכו ג"ז לנטלה ואיכו משכב
זכור דמשכב זכור כתיב משכבי אשה: דנסיבי קטנות והוא
רצוי להוליד כאלא נטל מפריה ורביה כל ימי קטנותה: שבגוף
[שם) קדר [כי] גוף [שם מקום] המיוחד לנשמות שעתידים
להיות נולדים: כי רוח הרוחות שלפני שגזרתי להיות נולדים
קודם: יעטוף מעכב את הגאולה דקרא בגאולה כתיב כי לא
לעולם אריב ולא לנצח אקצוף וגו'. כשמות שאני עתיד יעטוף
מסיפיה לריעיה מדרש. יעטוף כמו העטופים ללבן:

יד ואל ירד לבאר שחת *תנא רוכבי גמלים כלם
רשעים הספנים כלם צדיקי' החמרים מהם רשעים
ניכו' ד' יג מהם צדיקים ריב"ל לויט אמאן דגני אפרקיד וכו'*:
ע"ב א"ר יוחנן אסור לאדם שישמש מטתו ביום אמר
ח רב המנונא מאי קרא שנ' *יאבד יום אולד
טז בו והלילה אמר הורה גבר לילה ניתן להריון
ע"ב ויום לא ניתן להריון ריש לקיש אמר מהכא
מיוב ג *בווה דרכיו ימות ור"ל האי קרא דר' יוחנן מאי
משלי יט דריש ביה מיבעי ליה כדדריש ר' חנינא בר פפא
דדריש ר' חנינא בר פפא אותו מלאך הממונה
על ההריון לילה שמו ונוטל הטפה ומעמידה לפני
הקב"ה ואומר לפניו רבש"ע טפה זו מה תהא
עליה גבור או חלש חכם או טפש עשיר או עני
ואלו רשע או צדיק לא קאמר כר' חנינא דאמר
רבי חנינא הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים
דניס י שנא' *ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך

רוכבי גמלים אנריהס מתקמין בנזר הגמל ומוליך זרע:
כולם צדיקים אדרים בסכנה ולנס לאניהס שנשמים:
עוד אפרקיד פניו (כלפי מעלה) [למעלה] וגבות הוא שפעמים
שמעתי כשזוכר (שיתקשה אנר תוך שכתו ויתגלה) (שכתגלה) ועוד שידיו מוכנות
אפרקיד חמוס לו על (חיבריו) [אנרו] ומתקמס:
השדרה בווה דרכיו תשמים כמו דרך גבר בעלמה והמשמש ביום נא לידי
ויבוא בזיון שמא ירואה בה דבר מגונה ותתגנה עליו: הכל
לידי קרי בידי שמים כל מלותיו וקורות של אדם אין לו בגזרת מלך קונמזה:

כי אם ליראה ור' יוחנן א"כ נכתוב קרא גבר תורה מאי תורה גבר לילה ניתן להריון ויום לא ניתן להריון ור' יוחנן האי קרא דר"ל מאי דריש ביה מבעי ליה לדכתי' בספר בן סירא ג' שנאתי וד' לא אהבתי שר הנרגל בבית המשתאות ואמרי לה שר הנרגן (ואמרי לה שר הנרגו) והמושיב שבת במרומי קרת. והאוחז באמה ומשתין מים והנכנם לבית חבירו פתאום א"ר יוחנן ואפילו לביתו. אר"ש [בן יוחאי] ד' דברים הקב"ה שונאן ואני איני אוהבן הנכנם לביתו פתאום ואצ"ל לבית חבירו. והאוחז באמה ומשתין מים *והמשתין [מים] ערום לפני מטתו והמשמש מטתו בפני כל חי א"ל רב יהודה לשמואל ואפי' לפני עכברים א"ל שיננא לא אלא כגון של בית פלוני שמשמשין מטותיהם בפני עבדיהם ושפחותיהם ואינהו מאי

ס"ת ל"ג

כי אם ליראה דבר זה לבדו הוא שומל ממך לפי שהכל נידו וזה ניזק: מאי הורה גבר מדסמך הריון ללילה ש"מ למדרש הכי לילה כיתכה להריון ולא יום מדלסמכי' קרא שמעינן לד' יוסי ומגופא דקרא שמעי' להא דר' יוסיא בר פפא: מיבעי ליה וכו' והייכו נוהה דרכיו שמנה עלמו שמליזין עליו בכי המדינה נמנהגו: שר תלמיד חכם: הנרגל רגיל: נרגן מרבה דברים: ואמרי לה נרגו בזעם דברלה כנגל ומסתכר: והמושיב שבת לתלמידים: ברומי קרת שברלה מגסי הרוח ועוד שמפסיקין לותם עובדי דרכים: ואפי' לביתו דלמא עבדי מילי

ויקרא כג דרוש *שבו לכם פה עם החמור עם הדומה לחמור
רבה בר רב הונא מקרקש וגי דכילתיה אביי באלי
דידבי (רב פפא) [רבא] באלי פרוחי:

ט א"ר שמעון בן יוחאי חמשה דברים הן שהעושה
ס אותן מתחייב בנפשו ודמו בראשו האוכל
שום קלוף ובצל קלוף וביצה קלופה והשותה
משקין מזוגין שעבר עליהן הלילה והלן בבית
הקברות והנוטל צפרניו וזורקן לרשות הרבים
והמקיז דם ומשמש מטתו. אוכל שום קלוף וכו'
ואע"ג דמנחי בסילתא ומצירי וחתימי רוח רעה
שורה עליהן ולא אמרן אלא דלא שייר בה עיקרן
או קליפתן אבל שייר בה עיקרן או קליפתן לית
לן בה. והשותה משקין מזוגין שעבר עליהן הלילה
א"ר יהודה אמר שמואל והוא שלנו בכלי מתכות
א"ר פפא וכלי נתר ככלי מתכות דמי. והלן בבית
הקברות כדי שתשרה עליו רוח טומאה ומנין דמסכנין

לכיעותא: מקרקש וגי פעמוכיס התלוין בכילה סמניך מטתו
מקסקסן נעת תשמיש לסור בכי ניתו מסס: באלי דידבי מגרש
הזבובים שלא לשמש מטתו בפני כל קי: פרוחי יתושים:
דמו בראשו כעכס על עלמו וקובת דמו כלרסת ממכו לאקר
מיתתו ורחיה לדבר ודמו בראשיכו דמרגלים קובת דמו יהא
מוטל בראשיכו: ומתחייב בנפשו כלו' הוא גורס לעלמו: שעבר
עליהם הלילה אכולהו קאי מסוס ונגל ומסקין: בסילתא סל:
עיקרן שערות שבראש הסוס והנגל: רוח טומאה כמדת הלכיס

ליה. והנוטל צפרניו וזורקן לרשות הרבים מפני שאשה מעוברת עוברת עליהן ומפלת ולא אמרן אלא דשקיל בגנוסטריה ולא אמרן אלא דשקיל דידיה ודכרעיה ולא אמרן אלא דלא גו מידי בתרייהו אבל גו מידי בתרייהו לית לן בה ולא היא לכולא מלתא חיישינן. ת"ר ג' דברים נאמרו בצפרני' שורפן חסיד קוברן צדיק זורקן רשע. והמקיז דם ומשמש מטתו דאמר מר הקיז דם ושמש מטתו הויין לו בנים ויתקין הקיזו שניהם ושמשו הויין לו בנים בעלי ראתן אמר רב ולא אמרן אלא דלא טעים מידי אבל טעים מידי לית לן בה:

אמר רב חסדא אסור לו לאדם שישמש מטתו ביום שנ' *ואהבת לרעך כמוך מאי משמע אמר אביי שמא יראה בה דבר מגונה ותתגנה עליו אמר רב הונא ישראל קדושי' הם ואין משמשין מטותיהן ביום אמר (רב) [רבא] ואם היה בית אפל מותר ות"ח מאפיל בכסותו ומשמש:

אמר להו ר' ינאי לבניו בני אל תקברוני לא בכלים שחורים ולא [בכלים] לבנים שחורי'

סקורין גרמכטי"ר החוקזים לת העיכי': בגנוסטרי' מספריים: חסיד עדיף מלדיק כסקובר' לימק להדרי ומגלי: ויתקין קלגים: בעלי ראתן קלג יותר מדלמי גים להס ברן בעוקן כדלמרי' נכתובות:

[ות"ח דידע לחלטוטעי נפשיה]:

שמא אוכה ואהיה כאבל בין החתנים לבנים שמא
לא אוכה ואהיה כחתן בין האבלים אלא בכלים
האוליירין הבאים ממדינת הים:

סם ע"נ א"ר יוחנן חכמתא דר' חנינא גרמא לי דלא אחוי
דמא מטמינא מטה' מטהרנא מטמא א"ר
אלעזר ענותנותו דר"ח גרמא לי דחואי דמא ומה
ר"ח דענותן הוא מחית נפשיה לספק וחזי אנא
לא אחוי א"ר זירא טבעא דבבל גרמא לי דלא
חואי דמא דאמינא בטבעא לא ידענא בדמא
ידענא למימרא דבטבעא תליא מלתא והא *רבה לפמ"ש רש"י ד"ה לרחיה וכו' מוכרח דגרסתו היה רבה
הוא דידע בטבעא ולא ידע בדמא כ"ש קאמר ומה
רבה דידע בטבעא לא חוא דמא ואנא אחוי:
עולא איקלע לפומבדיתא אייתו לקמיה דמא
ולא חוא אמר ומה ר' אלעזר דמרה דארעא
דישראל הוה כי מקלע לאתרא דרב יהודה לא
חוי דמא אנא אחויה ואמאי קרי ליה מרה דארעא
דישראל דההיא אתתא דאייתי דמא לקמיה דר"א

שמא אוכה לג"ע והלדיקים מלונזים לנכים: אוליירין נלכים
מקממי מרקלחות ל"ח סם מקום:

[מרה דארעא דישראל נקי נמרחות דם מכל מקמי ח"י כדמפרש
לקמן]:

פומבדיתא מתריה דרב יהודה נזילהי פ"ק דסנהדרין סנא
דפומבדיתא רב יהודה ורב עינה: ולא חוא מקום

הוה יתיב ר' אמי קמיה ארחיה אמר לה דם חימוד הוא בתר דנפק אטפל לה ר' אמי אמרה ליה בעלי היה בדרך וחמדתיו קרי עליה *סור ה' תלי' כה לויאיו. איפרא הורמיז אימיה דשבור מלכא שדרה דמא לקמיה *דרבא הוה יתיב רב עובדיה ע' תום' קמיה ארחיה אמר להו האי דם חימוד הוא אמרה ליה לברא תא חוי כמה (חביבין) [חכימין] יהודאי אמר לה דלמא כסומא בארובה הדר שדרה ליה שיתין מיני דמא וכולהו אמרינהו ההוא בתרא דם כנים הוה ולא הוה ידע איסתייעא מלתא ושדר לה מסריקותא דמקטלי כלמי אמרה יהודאי בתווני דלבא (יתבי):

כגולו דרב יהודה: ארחיה הריק בו: חימוד שכתלויה לבעלה ורחתה הדם מקמת תלוה: איפרא הורמיז ככרית היתה וכן שמה [ולעפ"כ היתה משמרת עלמה מכלות וקרובה להתגייר ולפ קרובות היתה שולקת] ולשון יוכי לפרש קן כמו לפריון כמטייה לר"ש: הורמיז כמו הורמיז בר לילתא כלו' יופי שדים הוה לה: ארחיה וכו' ולעי"ג דלמר רבא [לעיל] לא ידע בדמא כיסא לימרקים ליה: שלח לה מסוס דורון: מסריקותא מסרק נאה: מקטלא כלמי שהורגין עליה כנים וסגרה ולפי הנין עמ"ה שלק לי הפי: כלמי כנים כדמתרגמינן כנים כלמית': בתווני דלבא בפקדי הלב לתת יושבי' בפקדי מתרגמינן בתווכייא כלום' כל קכמה מלויה (בינה) [בכס]:

ה מ פ ל ת

פרק שלישי

כד ע"ב אמר רב יהודה אמר שמואל המפלת דמות לילית אמו טמאה לידה ולד הוא אלא שיש לו כנפים תניא נ"ה א"ר יוסי מעשה בסימוניא באחת שהפילה דמות לילית ובא מעשה לפני חכמים ואמרו ולד הוא אלא שיש לו כנפים:

יב ס"ב תניא אבא שאול אומר קובר מתים הייתי והייתי מסתכל בעצמות של מתים השותה יין [חי] עצמותיו שרופים מזוג עצמותיו סכויין כראוי עצמותיו משוחין וכל מי ששתייתו מרובה מאכילתו עצמותיו שרופין אכילתו מרובה משתייתו עצמותיו סכויין כראוי עצמותיו משוחין. תניא אבא שאול אומר ואי תימא ר' יוחנן קובר מתים הייתי פעם אחת רצתי אחר צבי נכנסתי בקולית של מרז ורצתי אחריו שלשה פרסאות וצבי לא הגעתי וקולית לא כלתה וכשחזרתי לאחורי אמרו לי של עוג מלך הבשן היה. תניא אבא שאול אומר קובר מתים הייתי פעם אחת נפתחה מערה תחתי ועמדתי בגלגל עיניו של מת עד חוטמי כשחזרתי לאחורי אמרו עין של אבשלום הוה ושמא תאמר אבא

דמות לילית זידה זד ים לו פרלוף לדס ויש לו כנפים:
סכויין זקורי' זמעתי. ל"ח סכויין נלח מוק ומזיק' חלח יזזים:
מזוג יותר מדאי: קולית עלס היוך:

שאול ננם הוה אבא שאול ארוך בדורו הוה ור'
טרפון מגיע לכתפו (הוה) ור' טרפון ארוך בדורו
הוה (ור' עקיבא מגיע לכתפו ור' עקיבא ארוך ליקו נגמ'
בדורו הוה) ור' מאיר מגיע לכתפו ור' מאיר ארוך
בדורו הוה ורבי מגיע לכתפו ורבי ארוך בדורו הוה
ור' חייא מגיע לכתפו ור' חייא ארוך בדורו הוה
ורב מגיע לכתפו רב ארוך בדורו הוה ורב יהודה
מגיע לכתפו ורב יהוד' ארוך בדורו הוה ואדא
דיולא (דפומבדיתא) מגיע לכתפו *ופרשתכינא כה
[דפומבדיתא] קאי ליה לאדא דיולא עד חרציה
וכולי עלמא קאי ליה לפרשתכינא עד פלגיה:
את וו דרש ר' יהושע בן חנניא *ויעש ה' אלהים סס
לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם מלמד ילקוט ג
שאין הקב"ה עושה עור לאדם אא"כ נוצר: וע' נגמ'
אבא שאול אומר תחלת בריותו של ולד *מראשו יג
וב' עיניו כב' טיפין של זבוב. תני ר' חויא סס
מרוחקין זה מזה. שני חוטמין כב' טיפין של זבוב ל"לכלשון
תני ר' חויא ומקורבין זה לזה ופיו מחוח כחוט פי' חגב
השערה וגויתו כעדש' ואם היתה נקבה *נכרת כן גי'
כשעורה סדוקה לארכה. וחתוך ידים ורגלים אין הילקוט:
גי' גמ'
כדוכם

דיולא שמם דרנכן ומלק שמו: פרשתכינא סס קיש:
טיפין של זבוב עיכי הזבוב: ופיו מחוח כחוט השערה סדק
קטן וכרקה כללו חוט השערה מתוק סס: גויתו גיד לחבר
הזכר: כשעורה שהיא סדוקה לארכה: וחתוך ידים ורגלים

מיוב יו ועליו מפורש בקבלה *הלא כחלב תתיכני
וכגבינה תקפיאני עור ובשר תלבישני ובעצמות
וגידים תסוככני חיים וחסד עשית עמדי :
כז ת"ר שליא בבית הבית טמא [לא שהשליא ולד
אלא שאין שליא שאין ולד עמו] דברי ר"מ
ר' יהודה ור' יוסי ור' שמעון מטהרין וכו' יתיב
רב פפא אחורי' דרב ביבי קמיה דרב המנונא
ויתיב וקאמר מ"ט דר"ש דקסבר כל טומא'
שנתערב בה ממין אחר בטלה אמר רב פפא
היינו נמי טעמייהו דר"י ור' יוסי אחיכו עליה
מ"ש פשיטא אמר רב פפא אפילו כי האי מלתא
לימא איניש ולא נשחוק קמיה רביה משום שנ'
מזלי ל *אם נבלת בהתנשא ואם זמות יד לפה :

עדיין חין כרחין כדלחריכן תקלת נרייתו מרחטו : [כחלב זהו
זכבת זרע זהוח כיתוך וקלוט מתקלה מזעת יליחתו כקלב וחק"ט
כעזה קפוי] :

מ"ט דר"ש כהי דכמוק מ"מ כל גופו זל מת כחן הוה וה"ל כרקב
רש"ל וכלל [בזר המת זכמוק וכעזה ליקה סרוקה] : ממין אחר
לפי' ממין טומלה לח לינה זוה לה בטלה : אחיכו עליה ח"ל
פזיטח מ"ם טעמייהו מטעמיה כולח קלח מלתח לחרי : אפי'
כי האי מלתא דלייתי לידי קוכח : לימא אינש דילמח מתוך
דבריו ח"ל טעמח : ולא לשחוק ולימח מסברכח ליה : אם נבלת
עלמך על ד"ת סופך להתנזח : ואם זמות ותתקת סופך לנוס
יד על הפה זלח תדע להזיק לח הזוחלין :

דרש ר' שמלאי למה הולד דומה במעי אמו יד
לפנקס שמקופל ומונח ידיו על ב' צדעיו ל
וב' אציליו על ב' ארכבותיו וב' עקביו על ב' ע"ב
עגבותיו וראשו *על ברכיו ופיו סתום וטבורו פתוח גי' גמ'
ואוכל ממה שאמו אוכלת ושותה ממה שאמו מוכח לו
שותה ואינו מוציא רעי שמא יהרוג את אמו וכיון בין
שיצא לאויר העולם נפתח הסתום ונסתם הפתוח
שאלמלא כן אינו יכול להחיות אפילו שעה אחת
ונר דלוק על ראשו וצופה ומביט מסוף העולם
עד סופו שנ' *בהלו נרו עלי ראשי לאורו אלך מיוב כט
חשך ואל תחמה שהרי אדם ישן כאן ורואה חלום
באספמיא ואין לך ימים שרוי בטובה יותר מאותן
הימים שנא' *מי יתנני כירחי קדם כימי אלוה ס"ס
ישמרני ואיוהו ימים שיש בהם ירחים ואין בהם
שנים הוי אומר אלו ירחי לידה ומלמדים אותו
כל התורה כולה שנא' *ויורני ויאמר לי יתמך מזלי יד
דברי לבך שמור מצותי וחיה ואומר *בסוד אלוה מיוב כט
עלי אהלי מאי ואומר וכי תימא נביא הוא דקאמר
ת"ש בסוד אלוה עלי אהלי וכיון שבא לאויר
העולם בא מלאך וסטרו על פיו ומשכחו כל

פנקס לוקין שכותבין בהם הגלקין: אציליו *חיצוני"ם: נפתח פי' תחת
הסתום פיו: ונסתם הפתוח טבורו: שלא יהרוג את אמו זרועותיו
שבית הרקס לוכו רקד להוליך רעי הכוסף בו: ת"ש בסוד
אלוה עלי אהלי והם לוקמיכן בירכי לידה מלכתיב בירכי קדם:

ילקוט ד התורה כולה שנא' *לפתח חטאת רובץ ואינו
ישעי' ס"ו יוצא משם עד שמשביעין אותו שנ' *כי (לך)
[לי] תכרע כל ברך [תשבע כל לשון] כי (לך)
תלים כ"ב [לי] תכרע כל ברך וה יום המיתה שנ' *לפניו
יכרעו כל יורדי עפר. תשבע כל לשון וה יום
סם כ"ד הלידה שנאמר *נקי כפים ובר לבב אשר לא
נשא לשוא נפשו ולא נשבע למרמה ומה
היא השבועה שמשביעים אותו תהי צדיק
ואל תהי רשע ואפילו כל העולם כולו אומרים
לך צדיק אתה היה בעיניך כרשע והוי יודע
שהקב"ה טהור ומשרתיו טהורי' ונשמה שנתן בך
טהורה היא אם אתה משמרה בטהרה מוטב
ואם לאו הריני נוטלה ממך. תנא דבי ר' ישמעאל
משל לכהן (שנתן) [שמסר] תרומה לעם הארץ
ואמר לו אם אתה משמרה בטהרה מוטב ואם
לא לאו הריני שורפה לפניך א"ר אלעזר *מאי קרא
תלי' ע"ח *ממעי אמי אתה גוזי מאי משמע דהאי גוזי
ילמי' לישנא דאשתבועי הוא דכתיב *גוי נזרך והשליכי.
וא"ר אלעזר למה ולד דומה במעי אמו לאגוז
מונח בספל של מים אדם נותן אצבעו עליה שוקע
לכאן ולכאן:

ולא נשבע למרמה מקיים שבועתו לשמור את התורה דמי
שבועה שעלמא אטו משום דלא כשבע למירמה מצינן למימר
נהר ה': מאי קרא דמשביעים אותו ביום הלידה: נזרך לשון
גזירות דהייכו כדר דמי לשבועה:

ת"ר ג' חדשים הראשונים ולד דר במדור התחתון טו
אמצעיים ולד דר במדור האמצעי אחרונים סס
ולד דר במדור העליון וכיון שהגיע זמנו לצאת
(מתרפק) [מתהפך] ויוצא וזהו חבלי אשה והיינו
דתנן חבלי של נקבה מרובין משל זכר (רא"ר)
[וא"ר] אלעזר מאי קרא *אשר עשיתי בסתר תלי' קלט
רקמתי בתחתיו' ארץ דרתי לא נאמר אלא רקמתי
מאי שנא דחבלי נקבה מרובין משל זכר וה בא
כדרך תשמישו וה בא כדרך תשמישו ו הופכת
פניה וה אין הופך פניו. ת"ר שלשה חדשים
הראשונים תשמיש קשה לאשה וגם קשה לולד
אמצעיים קשה לאשה ויפה לולד אחרונים יפה
לאשה ויפה לולד שמחוך כך יוצא הולד מלובן
ומזורז. תנא המשמש מטתו ליום תשעים כאלו
שופך דמים מנא ידע אלא אמר אביי משמש
והולך *ושומר פתאים ה'. ת"ר שלשה שותפין יש סס קטו

חבלי לערך: רוקמתי הייכו יליפה רחסוכה וכתיב בתקתות
דהייכו מדור תקתון: דרך תשמישו הלים פכיו למטה כן
זכר כולך פכיו למטה נקבה פכיה למעלה הלכך נקבה לריכה
להתהפך דהא כשהיא נמעי חמה פכיה למטה כדאמרינן לעיל
[רחסו בין נרכיו] אבל זכר אין לריך להתהפך: קשה לאשה
וקשה לולד מפני שדר במדור התקתון קשה לאשה לא ידעכא
למאי: זרע מלבן את הולד מגיעוליו: מזורז קוק ובריא: יום
תשעים לשלים ימים הוי קיומו: מנא ידע הא לא ידע אימת

באדם הקב"ה ואביו ואמו אביו מוריע לובן שממנו
מוח שבראשו וגידין וצפרנים ועצמות ולובן שבעין.
אשה [אמו] מוערת אודם שממנו עור ובשר
ושערו' ושחור שבעין. והקב"ה נותן בו רוח ונשמה
וקלסתר פנים וראיית העין ושמיעת האוזן ודבור
פה והלוך רגלים ודעת ובינה והשכל וכיון שהגיע
ומנו להפטר מן העולם הקב"ה נוטל חלקו וחלק
אביו ואמו מניח לפניהם אמר רב פפא היינו
דאמרי אינשי פוץ מלחא ושדי בישרא לכלבא:
טו דרש רב (חנינא) [חיננא] בר פפא מ"ד *עושה
סס גדולות (עד אין חקר ונפלאות) [ואין חקר
קיוב ס נפלאות] עד אין מספר בא וראה שלא כמדת
הקב"ה מדת בשר ודם מדת ב"ו נותן חפץ בחמת
צרורה ופיה למעלה סתם משתמר סתם אין
משתמר ואלו הקב"ה צר העובר במעי אשה
פתוחה ופיה למטה ומשתמר ד"א אדם נותן חפציו
לכף מאונים כל זמן שמכביד יורד למטה ואלו
הקב"ה כל זמן שמכביד הולד עולה למעלה.
תלי' קלט דרש ר' יוסי הגלילי מ"ד *אודך על כי נוראות

מענרת: קלסתר זיו: מראה העין שלע"פ שכרכות העין מן
לב ולפ לינו רואה תלע שהרי המת ים לו עינים ויש לו שפתים
ויש לו לזכים ולינו רואה ולינו שומע ולא מדבר: פוץ מלחא
השלך המלח מן הנשר ושוד לינו רחוי חלח לכלבים כך הנשמה
היח חלק לגוף לקיימה כיון שהלכה לח מסריח הגוף:
עולה למעלה כדחינן לעיל לחברים לר בחדוב העליון:

נפלאתי נפלאים מעשיך ונפשי יודעת מאד. בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת ב"ו אדם נותן רעונים בערוגה כל אחד ואחד עולה במינו ואלו הקב"ה צר העובר במעי אשה וכולן עולין למין אחד. ד"א צבע נותן סמנים ליורה כולן עולים לצבע אחד ואלו הקב"ה צר העובר במעי אשה כל אחד ואחד עולה למינו
ישעיה יג דרש רב יוסף מ"ד *אודך ה' כי אנפת בי וישוב אפך ותנחמני במה הכתוב מדבר בשני בני אדם שיצאו לסחורה וישב לו קוץ ברגלו לאחד מהם התחיל מחרף ומגדף לימים שמע שטבע ספינתו של חברו בים התחיל מודה ומשבח לכך נאמר
תלי' עב ישוב אפך ותנחמני והיינו דא"ר אלעזר מ"ד *עושה נפלאות (גדולות) לבדו וברוך שם כבודו לעולם אפילו בעל הנס אינו מכיר בניסו. דרש ר' חנינא
זס קלמ בר פפא מ"ד *ארחי ורבעי זרית וכל דרכי הסכנת

וכולן עולין למין אחד זרע הקנ והקס כעזים נריה לקת:
צבע כמה סממנין לריך לנגע זקור קליפת עץ וטקיכת רקיים זל כפקים וכמה לנריס וכולן כעזים זקור ולינו יכול לנוגעו ניורה לקת מנ' וג' גווכים (מנ') [נב'] וג' מקומות: וכל אחד ואחד עולה למינו לוכן מן הקים וזקור מן הקנה: כי אנפת בי מפני זכטסת עלי לכי מודה לך זלטוכתי היה: ישב לו קוץ ברגלו לאחד מהם ולא יכול לנלת: לבדו הוא לנדו יודע זהוא כס לנדל נעל הכס לינו מכירו: ארחי תזמים כמו דרך גבר נעלמה: ורבעי תזמים לשון לרנעה: זרית נירית נכפה זקורין

מלמד שלא נוצר אדם מן כל הטפה אלא מן
הברור שבה. תנא דבי ר' ישמעאל משל לאדם
שוורה בבית הגרנות נוטל את האוכל ומניח את
ס"כ כנ הפסולת כדר' אבהו דר' אבהו רמי כתיב *וחזרני
תליס יח חיל וכתיב *האל המאזרני חיל אמר דוד לפני
הקב"ה רבש"ע זריתני וזרותני:
יז דרש ר' אבהו מ"ד *מי מנה עפר יעקב ומספר
סס את רובע ישראל מלמד שהק"בה יושב
מדנל כג וסופר את רביעיותיהם של ישראל מתי תבא
טפה שהצדיק נוצר הימנה ועל דבר זה נסמית
עינו של בלעם הרשע אמר מי שהוא טהור וקדוש
ומשרתיו טהורים וקדושים יציץ בדבר זה מיד
סס כד נסמית עינו דכתיב *נאם הגבר שתום העין והיינו
לקזית כ דא"ר יוחנן מ"ד *וישכב עמה בלילה הוא מלמד
סס מט שהקב"ה סייע באותו מעשה שנ' *וישכר חמור
גרם חמור גרם לו לישכר א"ר יצחק א"ר אמי
אשה מורעת תחלה יולדת זכר איש מוריע תחלה
ויקלק יג יולדת נקבה שנא' *אשה כי תזריע וילדה זכר.
נפ"כ
דכדים וו"ן כמו נרקת ונמזרה: הברור קלי"ל נלע"ז: וחזרני קסר
וע"ש חל"ף (לשון מזרה: זריתני ולק"כ תחזרכי) [זריתכי לשון מזרה
נמסרס"ל זריתכי מן הנרור ולק"כ זרזתכי ותחזרכי גי' רש"ל] לשון קגירת
כיק נמתכים: (זריתני מן הנרור):
רביעיותיהן עוכת תזמיכן: הוא קב"ה סייע שכטה זמורו של
יעקב לשהל לקה ולותו הלילה של הלקרות היה:

ת"ר בראשונה היו אומרים אשה מורעת תחלה
יולדת זכר איש מוריע תחלה יולדת נקבה ולא
פירשו חכמים את הדבר עד שבא ר' צדוק ופירשו
*אלה בני לאה אשר ילדה ליעקב בפדן ארם ואת ילקוט מו
דינה בתו תלה הזכרים בנקבות ואת הנקבות
בזכרים *ויהיו בני (עילם) [אולם] אנשי' גבורי ד"ה מ ח
חיל (מלומדי מלחמה) דורכי קשת (מרבי')
[ומרבים] בנים ובני בנים וכי בידו של אדם
להרבות בנים ובני בנים אלא מתוך *שמשהין סס ע"ב
עצמן בבטן כדי שיוריעו נשותיהן תחלה שיהיו
בניהם וכרים מעלה עליהם הכתוב כאלו הם
מרבים בנים ובני בנים והיינו דאמר רב קטינא
יכולני לעשות כל בני זכרים אמר רבא הרוצה
לעשות בניו זכרים יבעל וישנה:

א"ר יצחק א"ר אמי אין אשה מתעברת אלא יח
סמוך לוסתה שנא' *הן בעון חוללתי ור' סס
תלים נא
ולא פירשו את הדבר מכאן לן: הזכרים בנקבות נכי לאה:
נקיבות בזכרים אלא היכא דתנו מעוס הך דרשא אים מזריע תקלה
יולדת נקבה: שמשהין עצמן מלהזריע: יכולני שיהא עלמו
מלהזריע: יבעול וישנה שמתוך תאות נעילה רחמוכה היא
מזרעת וכמי דתזריע לזכריו תקדום הזרעתה נעילה שכיה:
בעון ע"י דס כלה שהוא סימן להריון כדקיי"ל כל חשה שמיה
מרובין נכיה מרובין והוא מביאו לידי עון וקא דייק ר'
יצחק נעון שסמוך לעון כלות שהוא מוזהר לפרוש הימנה:

תליס כא יוחנן אומר סמוך לטבילה שנא' *ובחטא יחמתני
אמי מאי משמע דהאי חטא לישנא דדכויי הוא
ויקרא יד דכתיב *וחטא את הבית ומתרגמי' וידכי ית ביתא
תליס כא ואבע"א מהכא *תחטאני באזוב ואטהר. וא"ר
יצחק א"ר אמי כיון שבא וכר בעולם בא שלום
ישעי' סו בעולם שנא' *שלחו כר מושל ארץ וכר זה כר
וא"ר יצחק א"ר אמי בא וכר בעולם בא כברו
מ"כ ו בידן וכר זה כר דכתיב *ויכרה להם *כירה
ג"ל כיה גדולה נקבה אין עמה כלום נקבה נקייה באה
רמזים ל עד דאמר' מזוני לא יהבי לה דכתיב *נקבה
שכרך עלי ואתנה:

יט שאלו תלמידיו את ר"ש בן יוחאי מפני מה
סס אמרה תורה יולדת מביאה קרבן אמור
להם בשעה שכורעת לילד קופצת ונשבעת שלא
תזקק לבעלה לפיכך אמרה תורה תביא קרבן.
מתקיף לה רב יוסף והא מזידה היא ובחרטה תליא

בחטא לגבי טבילה וטהר' כדמפרש וה"ק ע"י דס כלות שהות מביאו
לידי עון קולתי שהות גרס לי שתברח וכשתקטלה למי מקבה
יקמתכי: כר מכקה דהייכו סימן שלוס: נקייה קסרה כמו ילח
פלוכי נקי מכבסיו: עד דאמרה מזוני זיולעת להתפלל: נקבה
כשתנקב ותפרם שכרך ואתכה ונקבה כמי הכי דרשיכן:
לפיכך תביא קרבן שנועת ניטוי קטלת: מזידה היא ואין כאן
קרבן להא וכעלס כתיב בשבועת ניטוי: ובחרטה תליא
לפתוח לה נקרט' ויתיר לה מכס שבועתה מגל קרבן אימו עוקר

מלתא ועוד קרבן שבועה בעי איתויי ומפני
מה אמרה תורה וכר לשבעה ונקבה לי"ד וכר
שהכל שמחים בו מתחרטת לשבעה נקבה שהכל
עצבים בה מתחרטת לי"ך ומפני מה אמרה
תורה מילה לשמונה שלא יהא כלם שמחים
ואביו ואמו עצבים. תניא היה ר"מ אומר מפני
מה אמרה תורה נדה לשבעה מפני שרגיל בה
וקץ בה אמרה תורה תהא טמאה ו' ימים כדי
שתהא חביבה על בעלה כשעת כניסתה לחופה
שאלו תלמידיו את ר' דוסתאי בר' ינאי מפני מה
איש מחויר על אשה ואין אשה מחורת על איש
משל לאדם שאבד לו אבידה מי מחור על מי
בעל אבידה מחור על אבידתו. ומפני מה איש
פניו למטה ואשה פניה למעלה כלפי האיש זה
ממקום שנברא וזו ממקום שנבראת מפני מה

קדושין פ"ק וע"ש נוסחא"ק

ומתיר שבועה: ועוד קרבן שבועה בעי אתויי כשהה לו שעירה
והלי עוף הוא: מחרטת לשבעה ומתלוה לתשמיש בעלה כדי
שתקשר ותתעבר זכר: ומפני מה מילה לשמנה ולא לשבעה:
שלא יהא הכל שמחין שלוכלין ושותין בסעודה: ואביו ואמו
עצבין שלסורין בתשמיש: נדה שבעה לאו בילדת קאי: מפני
שאדם רגיל באשתו כל שעה שירלה: קץ בה מלוסה עליו
לאמרה תורה כל שעה שתרלה תהא טמאה שבעה כדי שלא יהא
רגיל בה ותתקבע עליו: מחזר על האשה לדם פכוי מבקש
ומקזר עד שבוא: פניו למטה בשעת תשמיש: זה ממקום
שנברא מסתכל בלדמה שכולר ממנה והיא מסתכלת בו שכולרה

וו"מ לאמה קולה ערב ולין לית קולו ערב כ"ה בגמ' ס"ה נ

האיש מקבל פיום ואין אשה מקבלת פיום זה ממקום שנברא וזו ממקום שנבראת. מפני מה איש קולו עב ואין אשה קולה עבה זה ממקום שנברא וזו ממקום שנבראת שנ' *כי קולך ערב ומראך נאוה:

בנות כותים

פרק רביעי

לג ע"ב

רב פפא איקלע לתואך אמר אי איכא צורבא מרבנן הכא איויל איקביל אפיה אמרה ליה האי סבתא איכא הכא צורבא מרבנן ורב שמואל שמיה ותני מתניתא יהא רעוא דתהוי כותיה אמר מדקמברכי לי בנויה ש"מ ירא שמים הוא אול לגביה רמא ליה תורא רמי ליה מתני' אהדדי וכו':

לן ע"ב

שילא בר אבינא עבד עובדא כותיה דרב כי קא ניחא נפשיה דרב א"ל לרב אסי זיל

היכן: מקבל פיום כוך לרלות: זה ממקום שנברא חלמה עפר תיקוך כוך ליבטל מבל בשר ועלמות קטין. עלס כשמכין בו קולו כשמע מבל קרקע כשמכין בו אין קולו כשמע:

לתואך מקום: רמא ליה תורא רב שמואל שקט שור לכבוד רב פפא:

(עבד עובדא כותיה דרב בעכין המקשה ורלתה לס הרי זו כלה לאס היא ליומא אס לאו. והבנת לין זה בגמרא כי זה המלמר לא בכתב אלא כי אס לשכין עובדא בין החכמי' בשעת

צנעיה ואי לא ציית גרייה הוא סבר גדייה א"ל
כי קא ניחא נפשיה דרב א"ל הדר בך דהדר
ביה רב אמר ליה אם איתא דהדר ביה לדידי
הוה אמר לי לא ציית גדייה א"ל ולא מסתפית
מר מדליקתא א"ל אנא איסי בן יהודה דהוא איסי
בן גור אריה דהוא איסי בן גמליאל דהוא
איסי בן מהללאל אסותא דנחשא דלא שליט
ביה רקבא א"ל ואנא שילא בר אבינא בוכנא
דפרולא דמתבר אסותא דנחשא חלש רב אסי
עיילוה בחמימי אפקוה מקרירי עיילוה בקרירי
אפקוה מחמימי נח נפשיה דרב אסי *אזל שילא לז
אמר לדביתהו צביתי לי ווודתא דלא ליזל ולימא
לרב מילי עילואי צביתי ליה ווודתא נח נפשיה
דשילא חזי דפרחא אסא מהאי פוריא להאי
פוריא אמרי ש"מ עבדו רבנן פיסא:

פטירתם להודות על החמת): צנעיה הסתר לומו דבר ולמור
לו שיקזור דו לטהור לגמרי: גרייה נרי"ם כלו' גרור ומשוך לומו
בדברי טעם ורלויות שיקזור דו: גדייה הכריתו בשמת' כמו גודו
לילכת: לדידי הוה אמר לי לתלמידיה לכת: גדייה שמתיה:
מדליקתא שמת תכוה בגקלתי: אסותא מסוס לשמיה לסי
דרים לשמיה הכי: עיילוה בחמימי קולי קוס: קרירי קולי לוכן:
אזל שילא אמר לדביתהו צביתי לי ווודתא תכריכין: מילי
שלת ילשין עלי בפכי רב: דקא פרח אסא רגילין היו להכיק
הדם על המטה וההדם של חלו פורק היה והולך ממטה למטה:
פוחא שלום:

כא אמר שמואל אין האשה מתעברת [ויולדת] אלא
לח לרע"א יום או לרע"ב יום או לרע"ג הוא
דאמר כחסידי' הראשוני' דתניא חסידים הראשונים
לא היו משמשין מטותיה' אלא בד' בשבת שלא
סס ע"ג ויבואו נשותיהן *לידי חלול שבת. בד' ותו לא אימא
או לרע"א דהוו להו ט' ימים שלמים של שלשים ויום רצון
של עשירי יולדת: או לרע"ב כלו' חס לח קלט הזרע יום
רצון קולט בשכי ויום קליטתו הוי התקלת העיבור: או
לרע"ג שחס לח קלט בשכי קולט בשליש הגל חס לח קלט
בשליש שוב לימו קולט דקי"ל לעד (שלשה) [שליש] הוי רצוי
להזריע מכאן ולילך מסריק בחס' שדת נפולטת שכבת זרע ליום
השליש בפ' ר' עקיבא: הוא שמואל דאמר כחסידים: לידי
חילול שבת שלא תלד (בשביעי) [בשבת] וילטרך לקלל עליה
את השבת: אלא ברביעי הגל ליל ג' וליל שכי ומולאי שבת לא
דאי מתעברת למולאי שבת שחא תלד לרע"ג למטי בשבת וכמלא
שבת מתקלל שכיתן רשות לקללו מפני סכנת גופה והיכי דמי
עשה ממחתים ושבעים ושלשה ימים שבועות ומחה ימים הוו
שבועים שוין בר מתרי יומין וכן למחה ימים החקרים שכי ימים
הרי חרבע ימים עודפים על השבועים ושבעים ימים כולם שוים
ושלשה ימים תן על חרבע העודפים הרי שבוע וכיון שהתקילו
במולאי שבת כמלאים כלים בשבת ואם מתעברה בשכי ילמא
ילדה לרע"ב דמטו בשבת ואם מתעברה בשליש ילמא ילדה לרע"ח
דמטי בשבת הגל ברביעי ילדה לרע"ח מטי בקד בשבת ואי לרע"ד
מטי בתרי בשבת ואי לרע"ג מטי בתלת בשבת ילמא כשמואל

מרביעי ואילך אמר מר ווטרא מאי טעמייהו
דהחסידים הראשונים דכתיב *ויתן ה' לה הריון יומ ד
הריו"ן בגימטריא מאתן ושבעים וחד הוו אמר
מר ווטרא אפילו למ"ד יולדת לתשעה אינה יולדת
למקוטעים יולדת לשבעה יולדת למקוטעים שנ'
*ויהי לתקופת הימים ותהר חנה ותלד בן מיעוט ש"מ
תקופות שנים מיעוט ימים שנים:

יוצא דופן

פרק חמישי

מה ת"ר מעשה ביוסטני בתו של אסוירום בן אנטונינום
שבאתה לפני רבי א"ל רבי אשה בכמה
נישאת א"ל בת ג' שנים ויום אחד ובכמה מתעברת
א"ל לי"ב שנה ויום אחד א"ל אני נשאתי בשש
וילדתי בן' אוי לג' שנים שאבדתי בבית אבא
ומי מעברא והא תני רב ביבי וכו' אבע"א *אשר יחזקלכג
לו נזדנת ללך מטי יום לילה נזדנת: לתקופת הימים כתיב
מיעוט ימים זכיס לכל מקוס זנלך' ימיס ולא נאמר כמה תפוס
המועט בידך ולא המרובה זאס לאתה לומר ימיס זלזה לו
לרבעה לכי לומר עזרה לו מלה כך זכו חכמיס כל זמזמעו
מרובה ומזמעו מועט תפסת מרובה לא תפסת תפסת מועט
תפסת והלכך כאן זנאמר ימיס מכיון זנכנסו זכי ימיס נקדס
זנייעי ילדה:
אוי לו' שנים שאבדתי מזכרתיי לדיתה:

תהלים קמד בשר חמורים בשרם אבע"א *אשר פיהם דבר שוא וימינם ימין שקר:

כב א"ר חסדא (מ"ד) [מ"ט דרבי] *ויבן ה' את הצלע מלמד שנתן הקב"ה בינה יתירה באשה יותר מבאיש ר"ל משום ר"ש בן מנסיא אמר ויבן ה' את הצלע אשר לקח מן האדם לאשה ויביאה אל האדם מלמד שקלעה הקב"ה לחוה והביאה אצל אדם הראשון שכן בכרכי הים קורין לקליעתא בנייתא:

ס"ס ע"ב ילקוט נ ע' נגמ'

באסימן

פרק שמיני

כג **כתיב** *אשר בשערה ישופני והרבה פצעי חנם **נב** אמר רבא איוב בסערה חירף ובסערה השיבוהו בסערה חירף אמר לפניו רבש"ע שמא רוח סערה עברה לפניך ונתחלף לך בין איוב לאויב בסערה השיבוהו *ויען ה' את *איוב מן הסערה ויאמר אליו שוטה שבעולם הרבה נימין בראתי בראשו של אדם ולכל נימא ונימא בראתי לה גומא בפני עצמה שלא יהיו שתים יונקות מגומא א' שאלמלא שתים יונקות מגומא אחת מכחיש מאור עיניו של אדם גומא בגומא לא נתחלף לי איוב באויב נתחלף לי:

מיכ ט נ"ב פ"ק וע"ש נמהרס"מ ס"ס לח ס"ס ע"ב

מן השערה כלומר מסערות הרוח לכי מסיבך תשובה הרבה ניתן ברוחי נקלקס:

ה א ש ה

פרק תשיעי

תניא אבא שאול אומר מעשה בסלע בית חורון **סא**
שהיו מחזיקין בה טומאה ולא יכלו חכמים
לברוק מפני שהיתה מרובה והיה שם וקן אחד
ור' יהושע בן חנניא שמו א"ל הביאו לי סדינים
הביאו לו סדינים ושראן במים ופרסן עליהן מקום
טהרה יבש מקום טומאה לח וברקו ומצאו בור
גדול מלא עצמות תנא הוא הבור שמילא ישמעאל
בן נתניה חללים דכתי' *והבור אשר השליך ירמי' נב
[שם] ישמעאל (שם) [את כל] פגרי האנשים:
כתיב *והבור אשר השליך ישמעאל שם פגרי כד
אנשים אשר הכה ביד גדליה וכי גדליה סם
הרגן והלא ישמעאל הרגן אלא שמתוך שהיה ירמי' מא
לו לחוש לעצת יוחנן [בן קרח] ולא חש מעלה
עליו הכתוב כאלו הרגן אמר רבא האי לישנא
בישא אע"פ דלקבולי לא מיבעי למיחש ליה
מיבעי הנהו בני גלילא דנפק עלייהו קלא דקטיל

מקום טומאה לח שכנלעו שם מים של סדין מתוך שהיה
עפר יך:
יוחנן בן קרח אמר לגדליה שמעתי שבח ישמעאל בן נתניה
להרגך: ביד גדליה משמע שע"י גדליה כהרגו: למיחש
ליה מיבעי ושמא הרגתם ואסור להלין לתכם:

נפשא אתו לקמיה דר"ט א"ל לטמרינן מר א"ל
היכי נעביד אי לא אטמרינכו חזי יתיכי אטמרינכו
הא אמור רבנן האי לישנא בישא אע"ג דלקבולי
לא מיבעי למיחש ליה מיבעי וילו אתון טמרו
נפשייכו. *ויאמר ה' אל משה אל תירא מכדי מדנ' כ
סיחון ועוג אחי הוו דאמר מר סיחון ועוג בני
אחיה בר שמחואי מ"ש מעוג דקמסתפי ומ"ש
מסיחון דלא קמסתפי א"ר יוחנן אמר רבי שמעון
בן יוחאי מתשובתו של אותו צדיק אתה יודע
מה היה בלבו אמר שמא תעמוד לו זכותו של
אברהם אבינו שנ' *ויבא הפליט ויגד לאברם ולמי' יד
ואי"ר יוחנן זה עוג שפלט מדור המבול:
ת"ר בגד שאבד בו כלאים ה"ז לא ימכרנו לנכרי סס ע"ג
ולא יעשנו מרדעת לחמור אבל עושה ממנו
תכריכין למת אמר רב יוסף וארז אומרת מצות
בטלות לעתיד לבא:

בני אחיה (שנאו) [שנא] משמשחי ועוד שכי מלאכי' שירדו בדור
מבול: מתשובתו של אותו צדיק שהולרך הקב"ה להזיד שלא
ירא ממנו: עוג פלט מן המבול שנרא לח"י כדאמרי בקלק:
[שאבד בו כלאים שלא היה מכיר קוט הלמר בנגד הפשתן
כתקו וכשר: לא ימכרנו לנכרי דאתא הנכרי ומזבין
ליה לישראל]:

תנוקת

פרק עשירי

א"ר חנינא בר שלמיה משמיה דרב כיון שנתקו כה
שיניו של אדם נתמעטו מוונותיו שנ' (*גם סה
אנכי) [וגם אני] נתתי לכם נקיון שיניים בכל ענווס ד
עריכם וחוסר לחם בכל מקומותיכם:

ת"ר י"ב דברים שאלו אנשי אלכסנדריא את ר' כו
יהושע בן חנניא ג' דברי חכמה ג' דברי סט
אגדה ג' דברי בורות ג' דברי דרך ארץ. ג' ע"ב
דברי חכמה כו'. *ג' דברי אגדה כתוב א' אומר ע
*כי לא אחפוץ במות המת ובתוב אחד אומר *כי ע"ב
חפץ ה' להמיתם כאן בעושין תשובה כאן בשאין ירוקלל יח
עושין תשובה כתוב אחד אומר *(כי) [אשר] לא ס"ק ב
ישא פנים ולא יקח שוחד וכתוב אחד אומר דכליס י
*ישא ה' פניו אליך כאן קודם גזר דין כאן לאחר ועדכי ו
גזר דין כתוב אחד אומר *כי בחר ה' בציון תלי' קלב
וכתוב אחד אומר *כי על אפי ועל חמתי היתה ירמי' לב
[לי] העיר הזאת למן היום אשר בנו אותה ועד
היום הזה כאן קודם שנשא שלמה את בת פרעה
כאן לאחר שנשא שלמה את בת פרעה ג' דברי
בורות אשתו של לוט מהו שתטמא אמר להן
מת מטמא ואין נציב מלח מטמא. בן שונמית

שנתקו שיניו מיעטת זקנה: נתמעטו מוונותיו קטין לנח:
בן השונמית שהקיה אלישע:

מהו שיטמא אמר להן מת מטמא ואין חי מטמא. מתים לעתיד לבא צריכין הזאה שלישי ושביעי או אין צריכין אמר להן לכשיחיו נחכים להן א"ד לכשיבא משה רבינו עמהם. ג' דרך ארץ מה יעשה אדם ויחכים אמר להן ירבה בישיבה וימעט בסחורה אמרו הרבה עשו כן ולא הועיל להם אלא יבקש רחמים ממי שהחכמה שלו
מחלי נ שנא' *כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה. תנא ר' חייא משל למלך בשר ודם שעשה סעודה לעבדיו ומשגר לאוהביו ממה שלפניו מאי קמ"ל דהא בלא הא לא סגיא. מה יעשה אדם ויתעשר אמר להן ירבה בסחורה וישא ויתן באמונה אמרו ליה הרבה עשו כן ולא הועילו אלא יבקש
מגי נ רחמים למי שהעושר שלו שנא' *לי הכסף ולי הזהב מאי קמ"ל דהא בלא הא לא סגי מדה יעשה אדם ויהיו לו בנים וכרי' אמר להן ישא
עא אשה ההוגנת לו *ויתקדש עצמו בשעת תשמיש אמרו הרבה עשו כן ולא הועילו אלא יבקש
מהליס רחמים ממי שהבנים שלו שנ' *הנה נחלת ה'
קכו בנים שכר פרי הבטן מאי קמ"ל דהא בלא הא

מהו שיטמא לומר שהקיזו מי שזיב כמת: נחכים להו כתיב בדבר: לאוהביו משגר ממה שלפניו כך קכמה שהיא לאוהביו של מקום כתבה להם מפיו ולא מאוצר אחר: מאי קמ"ל ל"ל למימר להו ירבה בישיבה הועיל ובריקמים הדבר תלוי: ויקדש עצמו

לא סגי מאי שכר פרי הבטן א"ר חמא בר' חנינא בשכר שמשהין עצמן בבטן כדי שתוריע אשתו תחלה נותן לו הקב"ה שכר פרי הבטן: תנא דבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום כו מובטח לו שהוא בן עה"ב שנא' *הליכות עג עולם לו אל תקרי הליכות אלא הלכות: מנקוק ג

מסכת ידים

המכנים

פרק שלישי

ספר שנמחק ונשתייר בו פ"ה אותיות כפרשת א *ויהי בנסוע הארון מטמא את הידים. קלן

מזכה ה מדבר י

לממ נלכיעות: שמשהין להוליך את הזרע:

הלכות מזכה ונרייתא הלכה למזה מסיכי:

שנינו בתוספתא מס' שבת י"ק דברים גזרו בו ביום ובכללם גזרו הדברים הפוסלין את התרומה בנגיעתם ולקל מהן ספרי הקדש לפי שבזמן ההוא היו כותבין התרומה נלד ספרי תורה ואומרים זה קדש וזה קדש והיו בתים עכברים לאכול את התרומה ומפסידים הספרים וע"כ גזרו על כתבי הקדש כולן שפוסלין את התרומה כשיגעו בה בעבור זה אמר במזכה זו מטמא את הידים כי מי שנגע בידיו לאיזה ספר הקדש הרי הידים טמאות ופוסלין את התרומה אם יאכלנה בלא נטילת ידים: ויהי בנסוע הארון

מגלה שכתוב בה פ"ה אותיות כפרשת ויהי בנסוע הארון מטמא את הידים כל כתבי הקודש מטמאין את הידים שיר השירים וקהלת מטמאים את הידים ר' יהודה אומר שיר השירים מטמא את הידים וקהלת מחלוקת. ר' יוסי אומר קהלת אינו מטמא את הידים ושיר השירים מחלוקת. ר' שמעון אומר קהלת מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל א"ר שמעון בן עזאי מקובל אני מפי שבעים ושנים וקנים ביום שהושיבו את ר' אלעזר בן עזריה בישיבה ששיר השירים וקהלת מטמאין את הידים אמר ר"ע חס ושלום לא נחלק אדם מישראל על שיר השירים שלא תטמא את הידים שאין העולם כלו כדאי כיום שניתן בו שיר השירים לישראל שכל הכתובים קדש ושיר השירים קדש קדשים ואם נחלקו לא נחלקו אלא על קהלת א"ר יוחנן בן יושע בן חמיו של ר' עקיבא כדברי בן עזאי כן נחלקו וכן גמרו:

קותה פרשה הוא ספר נפני עלמו כלכתיב קלנה עמודיה שנעה ודרשו קכמים שזה נאמר על התורה שיש נה ז' ספרים כי הספר נמדנר סיכי נקלק לשלשה ספרים הת' מתקלת הספר עד ויהי נכסוע. הד' קותה הפרשה ויהי נכסוע ונכקה ויש נה פ"ה קותיות והוא ספר קקד לנדו. הג' משם ועד סוף הספר. ואמרו מגלה שכתוב בה ר"ל כי היריעה של ספר כיון שנכתב נו זה המכין מן הקותיות כתקדשה והיתה מכתבי הקדש:

בו ביום

פרק רביעי

בו ביום בא יהודה גר עמוני ועמר לפניהם ב
בבית המדרש אמר להם מה אני לבא בקהל קלח
א"ל רבן גמליאל אסור אתה א"ל ר' יהושע מותר מסכת ד
אתה א"ל ר"ג הכתוב אומר *לא יבא עמוני דנדי' כג
ומואבי בקהל ה' וגו' א"ל ר' יהושע וכי עמוני
ומואבי במקומן הן כבר עלה סנחריב מלך אשור
ובלבל את כל האומות שנא' *ואסיר גבולות עמים ישעיה י
ועתידותיהם שוסתי ואוריד כביר יושבים א"ל
ר"ג הכתוב אומ' *ואחרי כן אשיב את שבות בני ירמי' מח
עמון וכבר חזרו א"ל ר' יהושע הכתוב אומר
*ושבתי את שבות עמי ישראל (ויהודה) ועדיין עמוס ט
לא חזרו והתירוהו לבא בקהל: וליכא
לפרושי על
הרמב"ם ז"ל. לפי שכתבלבלו האומות בזמן סנחריב כמו עולי בבל
שכתבתים בספרי הכנוחה לפי שהיה מעביר האומות ולא עלו
מקום זו לקלה זו ע"כ חזרו מפקות האומות מכלכו בעלמים כל ישראל
ואין יכולים ללמוד רחיה ממקומותיהם וידוע כי ע' לשון וגם לא
כולם מותרים לבוא בקהל מיד קון מעמון ומואב ומלרי נתקיים
ולחומי והעיקר בידיכו כל לפרים מובחן פרים וע"כ התירוהו ולכם ואת דוד
לבוא בקהל מיד והתבוכן מיך לא הכיח ר"ג מלהככם במדרש ומלכו וגו'
ביום ההוא והוא המורד מן הישיבה והושיבו את ר"ח בן רש"י
עזריה כמו שכתבתים לפי שהוא לא רצה בביטול תורה:

ג תרגום שבעורא ושבדניאל מטמא את הידים
סס תרגום שכתבו עברית ועברית שכתבו
ומנה ה תרגום וכתב עברי אינו מטמא את הידים ולעולם
אינו מטמא את הידים עד שיכתבנו אשורית על
העור ובדיו:

ד אומרים צדוקים קובלנו עליכם פרושים שאתם
סס אומרים כתבי הקדש מטמאין את הידים
ומנה ו וספרי המירם אינם מטמאין את הידים א"ר

עבריה הלשון עברית וכתב העברי כתב עבר והוא הכתב
לשר כותבין בו התורה העם הנקראים הלסמריי"ה
והכתב הזה לשר ככתוב בו לנקבו התורה הוא כתב לשורית
והכתב לשר בו כתב יתנרך התורה נקרא לשורי מן הגדולה
והתפארת כמו בלשרי כי לשרוכי נכות והוא לשרס לשורי
שהוא (מיותר בכתבו) [מחוסר בכתב] לפי שליבו מתחכה
ולא יפול בו דמיון לעולם לפי שלותיותיו בלתי מתדמות לפי
שליבו כדבק לות בלות בשעת כתיבתו ולין זה כשלר הכתיבות
עכ"ל הרמב"ם ז"ל:

הרמב"ם ז"ל. כבר בארנו בראשון של לבות ענין לדוק ודיוס
ובדרתם והם היולאים מתורתיבו ומבקשים לותבו
בבבלתבו: ופי' קובלים מתרעמים: וספרי מירם הם ספרים
שעשו הלדוקים שמזיפים על תורתיבו וקולקין עליה ובקראו
ספרי מירם כלו' ספרי (מדקה) [ידקה החלהים ויסירם
מן המליאות וכו' כמו שקורין לבית לשר מתבבלין לו לדברים
שלו בית לבילן ולותו בית יבריתהו החלהים] ותשובת ר'

יוחנן בן זכאי וכי אין לנו על הפרושים אלא זו בלבד והלא הם אומרים עצמות חמור טהורים ועצמות יוחנן כהן גדול טמאים א"ל לפי חיבתן היא טומאתן שלא יעשה אדם עצמות אביו ואמו תרוודות אמר להם אף כתבי הקדש לפי חיבתן היא טומאתן ספרי המירם שאינן חביבין אין מטמאין את הידים:

אומרים צדוקים קובלנו אנו עליכם פרושים מה אם שורי וחמורי שאיני חייב בהם מצות הרי אני חייב בנזקן עבדי ואמתי שאני חייב בהן מצות אינו דין שאהא חייב בנזקן אמר להם לא אם אמרתם בשורי וחמורי שאין בהם דעת תאמרו בעבד ואמה שיש בהם דעת שאם אקניטנו ילך וידליק גדישו של אחר ואהא חייב לשלם:

ה
ס ע"ב
מזכה ו

יוקן להס תשובתו כעכין הנזיון ולילכות נהס: תרוודות כפות וכנר נאמרו כי הסנה לאר לכו לומרים כי כתבי הקדש מטמאין את הידים כלי שכשמור וכרקיק מהס סנת הפסלה כמו שזכרנו נסוף זבים:

הרמב"ם ז"ל. כנר ידעת כי מליכנו כי העבדים שהזיקו אין חייבין בתשלומים כלל כמו שכתבתי נב"ק בשם ועבדים וקטנים פגיעתן רעה הן שקבלו בחקרים פטורים וחכם היות החלם חייב כשהזיק נהמתו הוא לשון התורה כי יגף שור וגו': שאם אקניטנו לא לכעיסכו. (ופי' שלכי חייב נהן מלות שלכי חייב להדריכם נמלות):

ו אמר מין גלילי קובל אני עליכם פרושים שאתם
סנ כותבים המושל עם משה בגט אומרים
ומזכה מ פרושים קובלים אנו עליך מין גלילי שאתם
כותבים את המושל עם השם ברף ולא עוד אלא
שאתם כותבים את המושל מלמעלן ואת השם
שמות ה מלמטן שנא' *ויאמר פרעה מי ה' אשר אשמע
בקולו לשלח את ישראל. ובשלקה מהו אומר
סנ ט *ה' הצדיק:

מסכת עוקצין
פרק שלישי

ו א"ר יהושע בן לוי עתיד הקב"ה להנחיל לכל
קמב הרמב"ם ז"ל. לומר מין שאתם מפקיעין [שם משה רבינו
ומזכה נהיותכם] כותבים [לותו בשטרות עם] שם המושל
לחלוקה (בשטרות שהם) [ר"ל שאינו] כותבים זמן עזייתו לפלוני
המלך וגם כותבים בשטר ההוא כדת משה וישראל ואמרו
לו מכמיס כי מין זה גרעון לשמו אלא בזה גדולה לשמו
המלך כמו שאנו כותבים בתורה ה' עם פרעה ולא די
בזה אלא שעוד נקדים שם פרעה כמו שנאמר ויאמר פרעה
מי ה' אשר אשמע בקולו ולפי שזכר הפסוק היכו מאומר
זיקתום מסכתא מהמסכתות שהכתיבת כופר לגדורה אבל
בשמוכה בו [על כן] אמר וכשלקה מהו אומר ה' הצדיק
עכ"ל הרמב"ם:

צדיק וצדיק ש"י עולמות שנאמר *להנחיל אוהבי וגו' מלי ח
יש ואוצרותיהם אמלא. אר"ש בן חלפתא לא
מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא
השלום שנאמר *ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את מלי' כט
עמו בשלום:

לפי שהשלים כל דיבי ההלכה הקודמת כמו שפרט קתס
הדברים בגמול ועכין לומרו ש"י עולמות כלנו קובלו
מעדכי העולם הזה בכללם לפי קלוק מיכי מעדכים ולק"כ
ככפל לותו המקובן ש"י פעמים היה מה שיגיע לקד מן
הלדיקים ממעדכי העה"ב כמו זה לומם התעדן הזמן הזה
ליכו כקזר לגדל (בכל) [כל] כפם (קזרה) [תזכה] לקיי
העה"ב ולא תלבד לעולם והוא עכין יש רולה לומר המליקות
התמידי לגר לא יקבר לפי שיש הוא המליקות ולין הוא
הלפיסה וכלנו לומר כי לוהבי לכקיל לנו המליקות בפשיטות
ולין שם מליקות לחתי לנא ההתמדה והוליא בפסוק הזה
גודל התעכוג על דרך משל ומספרס י"ש וזהו על דרך
התעוררות בלבד כי לותו התעכוג גדול לומם הלמת כי
כמו שלין שוין הכקבר לגזר ליכו כקבר כן לין שוין בין
שלו המעדכים לגר שלנו ולותם התעכוגים: הרמב"ם ז"ל:

תם ונשלם שבח לאל בורא עולם.